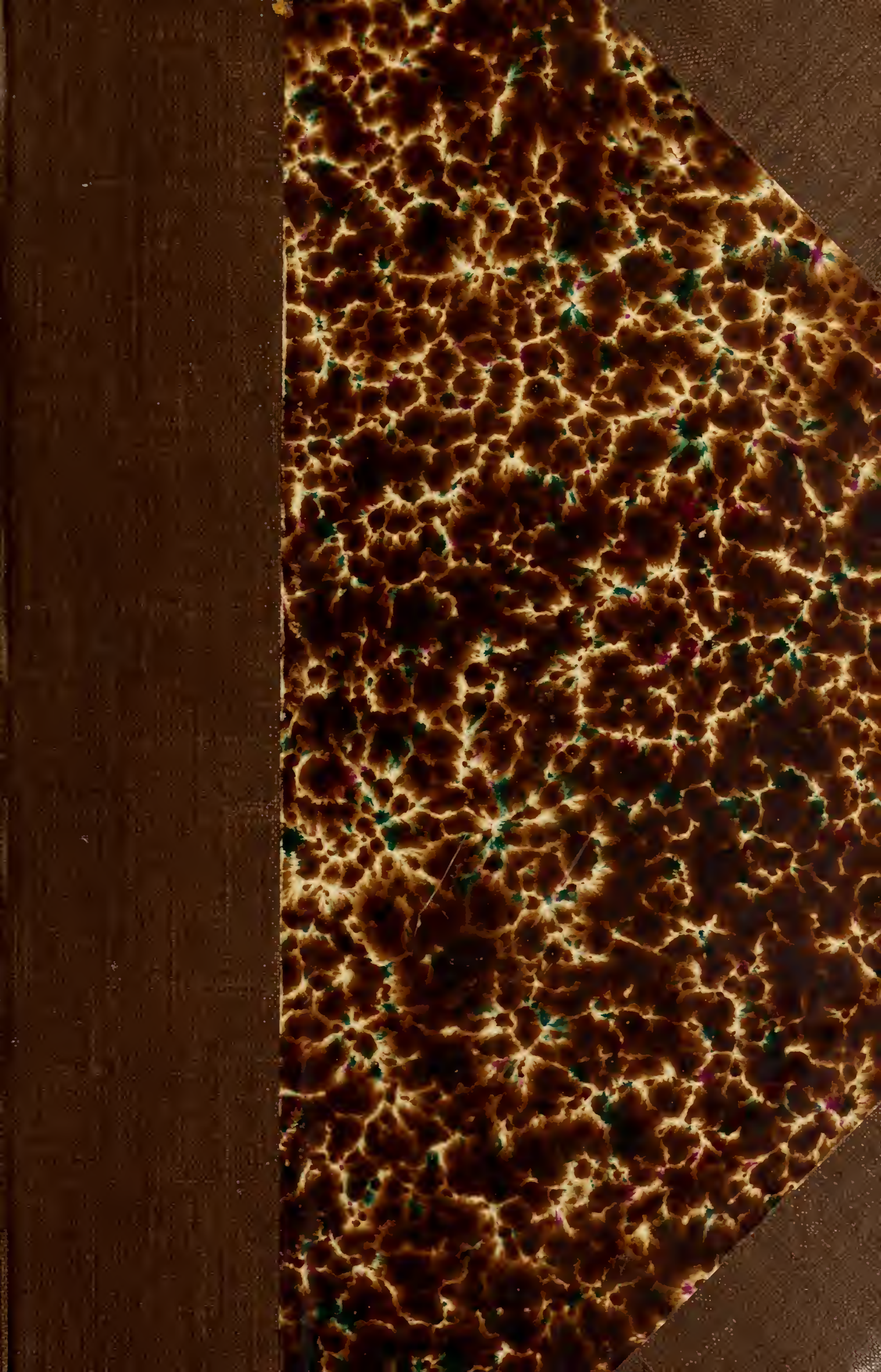
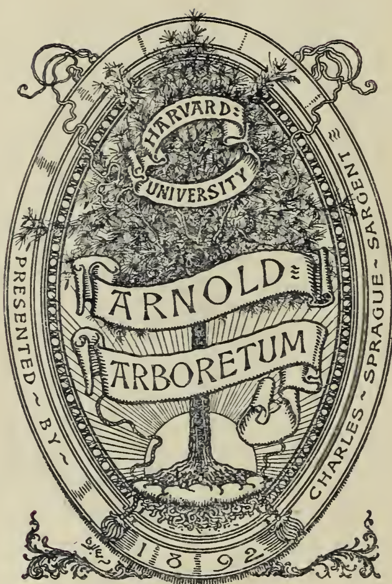

HARVARD
UNIVERSITY
ARNOLD
ARBORETUM
PRESENTED ~ BY ~
CHARLES ~ SPRAGUE ~ SARGENT
1892

BEREDENEERD WOORDENBOEK

DER

VOORNAAMSTE

HEESTERS EN CONIFEREN,

IN NEDERLAND GEKWEEKT.

DOOR

C. DE VOS,
BOOMKWEEKER TE HAZERSWOUDE.

GRONINGEN. — J. B. WOLTERS.
1867.

BEREDENEERD WOORDENBOEK.

BEREDENEERD WOORDENBOEK

DER

VOORNAAMSTE

HEESTERS EN CONIFEREN,

IN NEDERLAND GEKWEEKT.

DOOR

C. DE VOS,
BOOMKWEEKER TE HAZERSWOUDE.

GRONINGEN. — J. B. WOLTERS.
1867.

Ten allen tijde is de liefde voor- en de belangstelling in de voortbrengselen van het plantenrijk vrij groot geweest bij arm en rijk, landbewoner en stedeling, ongeleerde en geleerde. Dat die belangstelling bij den laatsten steeds groot was en nog dagelijks toeneemt, leert ons de staat der over dat onderwerp uitgekomene boekwerken, zooals die ons geleverd is geworden door W. F. R. SURINGAR, in het tijdschrift *de Gids*, 1866 no. 6. Als slotsom vind ik daar, dat het bekende getal boekwerken over de planten 11906 is, zonder tijdschriften, verhandelingen enz. mede te rekenen. En dat als men daar aftrekt de werken over boschwezen, horticultuur, catalogussen van kruidtuinen en reisbeschrijvingen, er nog 9905 overblijven. Van deze nu zijn alleen van 1800—1847 er 5285 in het licht verschenen. De laatste halve eeuw heeft dus ook in dit opzigt meer geleverd dan alle vorigen te zamen.

Nu zou men kunnen vragen: waarom die menigte van boeken dan nu met nog een vermeerdert? Het antwoord is: dit boek is niet bestemd de wetenschap, als zoodanig te bevorderen, maar — in den laatsten tijd is de liefhebberij voor boomen en struiken zoo toegenomen, dat er bijna geen tuintje is, of het bezit zijne rozen en syringen, zijne palm- of sparreboompjes. Maar nu heeft ook het invoeren of aanwinnen van nieuwe soorten of variëteiten met die toenemende liefhebberij gelijken tred gehouden, zoodat wij ons thans verheugen in eene menigte van voor een groot deel schoonere gewassen, dan die, waarvan men zich vroeger een denkbeeld maken kon.

Maar of zij nu al bestaan, daarom zijn zij nog niet algemeen bekend. Wel worden zij overvloedig door middel van catalogussen aangeboden, doch de niet genoegzaam zaakkundige weet niet wat hij daaruit kiezen moet, of ziet zich somtijds door een schoonen naam misleid.

En daar er nu voor die behoefte geen hulpmiddel bestaat, dat behoorlijk op de hoogte van den tijd is, wenschte ik daarin te voorzien. In hoeverre ik daarin geslaagd ben, moge het publiek, voor wien mijn boek bestemd is, beslissen. Het is namelijk bestemd voor liefhebbers, tuinlieden en aanleggers, om hun tot eene handleiding te verstrekken bij het doen eener keuze voor hunne beplantingen. Ik heb naar geene volledigheid gestreefd, daartoe toch zou een werk van grooten omvang noodig zijn, maar ik heb alleen opgenomen wat ik ter aanbeveling of ter waarschuwing noodig achtte. Daarom heb ik ook eenige gewassen aangevoerd, die onze winterkoude niet doorstaan, maar die nog al eens als hard worden opgegeven of als zoodanig beschouwd. Ook heb ik mij op kortheid toegelegd en bij elke plant alleen datgene gezegd wat men noodzakelijk dient te weten, om alzoo het boek niet te zeer doen uitdijen, en het dus onder het bereik te brengen van iedereen.

Wat de coniferen of kegeldragende gewassen aangaat, deze maken, als het ware, eene plantenwereld op zich zelf uit, even zoo op zich zelf staande als de ware Palmen in de keerkringgewesten. Ik heb dan ook gemeend er eene aparte afdeeling aan te moeten wijden, en, daar zij thans zoo algemeen bemind en aangewend worden, haar iets breeder te behandelen.

In deze afdeeling heb ik dan ook vooral eenige zachte soorten opgenomen, omdat in zeer vele catalogussen de overige gewassen verdeeld worden in planten voor de warme kas, voor de koude kas en voor den vollen grond, maar de coniferen onder ééne rubriek voorkomen.

De grondsoort die elke plant behoeft, heb ik slechts daar, waar ik het bepaald noodig achtte, aangegeven. De meeste gewassen toch tieren in bijna elken grond, als deze slechts

behoorlijk gemest, de boomen goed geplant en behoorlijk behandeld worden. Wie zich daarvan wenscht te overtuigen, bezoeke slechts de boomkweekerijen te Boskoop, Aalsmeer, Leijden, Utrecht, en waar al niet meer, en hij zal zich, op die zoo verschillende gronden, van de waarheid van het gestelde kunnen overtuigen. Daar men dit werk, hoewel geheel op zich zelf staande, ook kan beschouwen als een vervolg op, of een bijvoegsel tot het werk van H. WITTE, Handboek voor den Bloementuin, mede bij den uitgever dezes verschenen, zoo verwijzen wij hen, die over dat laatste onderwerp meer zouden wenschen, naar dat boek.

Maar ik had met het schrijven van dit boek nog een zijdelingsch doel, namelijk: opmerkzaam te maken op de schoonheden die de natuur ons in dit opzicht biedt. Waarlijk, in een goed aangelegden en wel beplanten tuin is veel op te merken, veel te leeren, veel te genieten. Bij eenige planten heb ik dan ook enkele bijzonderheden aangestipt. Iets zij mij vergund hier nog bij te voegen. Is het niet zeer opmerkelijk, dat, terwijl in de heete gewesten de palmen en vele andere gewassen hunne bladeren het gansche jaar behouden, waardoor zij eene zoo aangename en weldadige schaduw geven tegen de lijnregt nederdalende zonnestralen, onze boomen bijna allen des winters, wanneer die stralen ons zoo aangenaam zijn, de bladeren verliezen, en in het noorden weder de altijd groene dennen en sparren optreden, die eenige bescherming geven tegen de felle, koude winden, en tevens een middel zijn, om de sneeuw van de aarde te houden, die anders overal tot eene bijna gelijke hoogte den grond zou bedekken, en verscheidene dieren beletten eene schuilplaats en voedsel te vinden, boomen die bovendien door hunne harsachtigheid zoo uitnemend geschikt zijn voor licht- en brandstof, zoo noodig in die koude en dorre landen.

Zulke opmerkingen schenken voedsel aan den geest, en verheffen hem boven en voorbij natuurkrachten, tot eene werkzame en zelfstandige bron en oorzaak van alles.

En als wij dan bedenken, dat de kunst ons geleerd heeft,

dat alles te vereenigen wat verschillende volkeren slechts gedeeltelijk genieten; als in de lente en den zomer de loofboomen ons met hunne zoo verschillende bladvormen hebben verrukt, en wij de geuren en kleuren van tallooze bloemen hebben genoten, en de herfst ons van al dat schoon heeft beroofd, — als dan, zeg ik, de coniferen onzen tuin in den winter, door haar in vorm en kleurschakeering zoo verschillend groen nog tot een lusthof maken, waarin men op schoone en zachte winterdagen nog gaarne verwijlt, — zal het dan ons genot niet verdubbelen, en ons dankbaar doen zijn dat wij in de gematigde luchtstreek wonen, waar zooveel schoons te genieten is?

Dat dan het dubbele doel, waarmede ik mijn boek schreef, bij mijne lezers bereikt moge worden, is de hartelijke wensch van

Maart, 1867. DEN SCHRIJVER.

AFDEELING I.

Boomen en Struiken.

Acer (Eschdoorn, Ahorn).

A. CAMPESTRE. Gewoonlijk Spaansche aak genoemd, zeer geschikt voor heggen, waartoe zij dan ook bijna uitsluitend gebruikt wordt.

— — FOL. VAR. Bontbladige Sp. A. Is vrij standvastig, doch niet bijzonder schoon.

— COLCHICUM RUBRUM. Blad slechts matig groot, even als bij de gewone Eschdoorn viermaal ingesneden, en dus vijflappig; de lappen vrij spits toeloopende, gaafrandig, glanzig donkergroen; de jonge bladeren en takken purperrood. Men plant in grootere aanleggen dikwerf boschjes van de gewone Eschdoorn, men moest daarvoor deze kiezen, die veel meer zou voldoen. Het is een schoon gewas.

— DISSECTUM. Is eene variëteit van de *Acer platanoides.* De bladeren zoo diep ingesneden, dat zij zich, in plaats van vijflappig, vijfdeelig vertoonen. Mede zeer schoon.

— GINNALA. Eene nog weinig algemeene soort, heeft de bladeren slechts drielappig, de voorste lap naar evenredigheid zeer lang, met den bladsteel 15 duim. Het is een schoone, fijngetakte heester, die in groeiwijze meer heeft van de *Acer polymorphum* dan van de gewone soorten. Hij is nog te kort in den handel dan dat men zou kunnen bepalen welke hoogte hij bereiken zal; vermoedelijk een matige boom.

A. HYBRIDUM. Bastaard E. Het blad gelijkt op dat van *Acer rubrum*, doch is minder diep ingesneden en ruwer. Het is ook wel vijflappig, doch de lappen zijn weder zoo ongelijk ingesneden of grof getand, dat sommige bladeren langwerpig hartvormig grof getand te noemen zijn. Deze soort wordt een schoone boom, die met zijne, vóór de bladontwikkeling verschijnende menigte bloempjes, die zich reeds spoedig ontwikkelen, eene schoone vertooning maakt.

— NEGUNDA. Zie NEGUNDO.

— OBTUSILOBUM. Grootbladige, stomplobbige E. Met purperen takken en bladstelen. Het blad gelijkt dat van de gewone soort, blijft echter iets kleiner. De boom wordt niet bijzonder hoog.

— PENDULUM. Treurende E. Onder dezen naam uit België ontvangen. Deze groeit wel is waar met de slappe takken vrij horizontaal, doch verdient den naam *pendulum* niet.

— PLATANOIDES. Plataanbladige E. Draagt haren naam teregt. De bladeren zijn glad en iets kleiner dan die van de gewone. De boom geeft zeer goed werkhout, en uit het sap kan, even als uit dat van meer andere, suiker getrokken worden.

— CRISPUM. Beerenklaauw — E. Heeft een zonderling gekruld blad, veel op een dierenklaauw gelijkende. De vorm waarin de boom groeit laat wel iets te wenschen over.

— POLYMORPHUM. Veelvormige E. Een schoone struik met vele bijsoorten, door von Siebold uit Japan ingevoerd. De bladeren der variëteiten zijn verschillend gevormd en gekleurd. De schoonste is de *Acer p. atropurpureum*. Het blad is standvastig uit vijf blaadjes samengesteld, zooals dat van de wilde kastanje; de smalle puntige blaadjes zijn van boven donker purperrood, van beneden groen.

Ofschoon deze soort voor den vrijen grond nog te teeder is, meen ik ze toch te moeten aanvoeren, daar ik de hoop koester dat zij zich wel aan onze luchtstreek zal gewennen, zoo als dat met vele Japansche gewassen het geval is geweest.

— PSEUDO-PLATANUS. Gewone E. In het Oosten als Sycomore bekend. Even geschikt voor opgaanden boom, als

voor boschhakhout. Hij geeft goed hout voor draaijers, daar het niet scheurt. Ook het sap van dezen geeft suiker.

A. PS. FOL. ALBO-VAR. Witbonte E. Dit is de algemeenst bekende bonte. Hij groeit even sterk als de gewone.

— — FOL. ARGENTEO-VAR. Zilverbonte E. Nog schooner bont, van een weinig zwakkeren groei.

— — FOL. AUREO-VAR. Goudbonte E. Om het sterk verloopen niet waard geplant te worden.

— — FOL. VAR. NOVA. Grootgevlekte E. Mede aan verloopen onderhevig.

— — FOL. VAR. LEOPOLDI. Bij het uitloopen zijn de bladeren vrij rood; later wordt hij gelijk aan den gewonen. Hij beantwoordt geheel niet aan de uit België alom verspreide, zoo overschoone teekeningen.

— — FOL. PURPUREIS. Purperbladige E. De volwassene bladeren zijn aan den onderkant geheel purperkleurig. Zoolang de boom jong is, loopt dat natuurlijk niet in het oog, maar ouder wordende maakt hij een schoon effect als park- of gazonboom.

— — TRICOLOR. Driekleurige E. Deze groeit zeer teeder, doch op stam veredeld vormt hij toch een aardig boompje.

— RUBRUM. Roode E. Blad somtijds drie-, somtijds vijf lappig. Takken en bladstelen rood. De bladeren gelijken op die van *Ac. hybridum*, doch zijn dieper ingesneden en gladder. De groei staat gelijk met dien van genoemde soort.

— — FOL. VAR. Bonte roode E. Niet te planten; verloopt geheel.

— SACCHARINUM. Suiker — E. Dit is de boom, welke vooral de ahornsuiker levert. Het sap wordt tegen het einde van Maart opgevangen uit gemaakte insnijdingen. 20 ℔ sap geven 1 ℔ suiker.

Dit gewas gelijkt op *Acer hybridum* en *rubrum*. Daar het dus niet schooner is, en bij strenge winters de jonge takken half wegvriezen, zoo is het niet aan te bevelen.

— STRIATUM of PENSYLVANICUM. Gestreepte E. Wordt een boom van slechts matige hoogte. Het blad is vrij groot

en nog al veranderlijk van vorm. Het hout is fraai wit gestreept. Vooral daarom is deze soort waard geplant te worden.

A. TOMENTOSUM. Wollige E. Bladvorm gelijk aan dien van *Acer obtusilobum*, doch het blad is iets kleiner, minder diep gelobd en van onderen geheel met wol bedekt. Niet sterk en nog al stomp groeiend, wordt slechts een matige boom.

— WAGNERIANA LACINIATA. Blad langwerpig, met twee zeer diepe insnijdingen, de lappen nogmaals ingesneden of getand, nog al verschillend. Zeer licht, blauwachtig groen.

In hoeverre deze tot boom zal opgroeijen is mij nog onbekend, maar het is althans een schoone heester, die goed van alle anderen verschilt.

Nog vele andere soorten bestaan er, zooals: *Ac. monspessulanum*, *spicatum*, *tataricum* enz., doch bij den tegenwoordigen rijkdom aan gewassen zullen de aangevoerde genoegzaam zijn.

De meeste Eschdoorns zijn daarom te waardiger, wijl zij met slechts matig goede gronden tevreden zijn, de gewone zelfs met de allerslechtste, als het hun maar niet aan het noodige vocht ontbreekt. Voor kleine houtpartijen zijn bijzonder geschikt de *Ac. hybridum*, *platanoides*, *rubrum* enz., daar zij ook zeer goed het afkappen verdragen.

Als parkboomen zijn bijzonder aan te bevelen: de gewone bonte, de gewone purperbladige, *Ac. platanoides*, en *Ac. hybridum*.

Allen laten zich zeer goed onder het mes houden.

Aesculus (Paarden-Kastanje).

A. HIPPOCASTANUM. Wilde, Kwina. Meestal *Kastanje Kwina*, of wel eenvoudig *Kwina* genoemd, eene verbastering van *Equina*. Een algemeen bekende boom.

— — FLORE ALBO PLENO. Dubbelbloemige P. Een uitstekend schoon bloeiende boom. De tros is bijna zoo zwaar als die van de hoofdsoort, doch elk bloempje is als het ware een sterk gevuld roosje.

— — FOL. ARGENTEO VAR. Zilverbonte P.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte. Deze beide variëtei-

ten zouden schoon zijn als zij standvastiger waren, en het wit en geel in den zomer niet zoo door de zon verbrandde.

— — FOL. VAR. NOVA. Nieuwe bonte P. Schijnt nog al vrij standvastig. Zij is geel en groot gevlekt.

— — MACULATA ELEGANS. Eene door mij gewonnene variëteit, met zeer schoone, gelijkmatig bonte bladeren, welke belooft standvastig te zullen zijn. Nog niet in den handel.

— — LACINIATA. Ingesneden bladige P. Zeer in het oog loopend door zijne zeer fijngesnipperde bladeren, doch geen schoonen heester vormende. Een boom wordt zij niet.

— — MEMMINGERII. Deze in den laatsten tijd met nog al wat ophef in den handel gebrachte variëteit heeft, jong zijnde, sterk groeiende en, in de schaduw staande, zeer schoone geteekende bladeren, maar zonder deze vereischten en ouder wordende is het niets meer dan een gewone wilde kastanje.

— RUBICUNDA. Meestal kortaf Roode Kastanje genoemd. Reeds te bekend om meer aanduiding te behoeven.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige R. K. Onder dezen naam door mij ontvangen, heeft echter nog niet gebloeid.

— — FOL. MARGINATIS. Geelgerande. Standvastig, groeit minder hoog dan de stamsoort, iets wat trouwens met de meeste bonte planten het geval is.

— — NANA. Lage Roode K. Blijft bestendig laag. Bloem is er nog niet van bekend. Het is eene uit zaad voortgekomen variëteit van de roode; maar uit zaad gekweekt geeft die kleurveranderingen en dus is de kleur van de bloem nog twijfelachtig.

Zie verder Pavia.

De wilde kastanjes zijn zeer schoone en doelmatige schaduwboomen vóór gebouwen, daar zij in de lente zeer spoedig uitbotten, en dus aan ons verlangen voldoen, en in den herfst, als zij ons te veel van het dan zoo aangename licht berooven zouden, zeer spoedig hunne bladeren laten vallen. Ik weet wel, die vroege dorre bladeren zijn ook niet aangenaam, maar alle zoet heeft zijn zuur, zoo ook hier; volmaaktheid bestaat hier niet.

Men zorge deze boomen niet in te snijden, maar slechts,

zoo noodig, uit te dunnen door hier en daar een tak geheel weg te nemen. Moet men echter een enkele maal een te langen tak inkorten, dan snijde men zóó, dat er bij de plaats der afsnijding jonge takken blijven staan. De top moet in elk geval onbeschadigd blijven.

Als brandhout heeft de boom weinig waarde, maar het hout is zeer bruikbaar voor beeldhouwers, beter dan lindehout, en neemt politoer aan.

Prachtig is eene allée van roode en witte kastanjes, bij beurten geplant. De dubbele witte is mogelijk daar nog beter voor, daar hij op den duur nog wel zoo gelijk in groei zal blijven met den rooden. De gewone laat zich ook goed als hakhout planten, daar hij het afkoppen zeer goed verdraagt.

Ailanthus (Hemelboom).

A. GLANDULOSA. Klierdragende H. Geheel vrij staand geplant heeft deze hoog-groeiende, prachtige boom, met lange, uit 12 tot 15 paar blaadjes samengestelde bladeren, een eenigzins Oostersch aanzien. De bloei, dien hij eerst op eenigen ouderdom gekomen geeft, is niet aanzienlijk, bestaande uit groote trossen kleine, geelgroene bloempjes, die gevolgd worden door eene menigte donkerrood gekleurde, gevleugelde zaden, die den boom versieren. Alle boomen echter geven geen zaad, aangezien het ééne exemplaar tweeslachtige en het ander enkel mannelijke bloemen geeft. Van beide kan men een sterken boom vinden op het etablissement van den Heer von Siebold te Leiden.

In den laatsten tijd plant men dezen boom veel aan ter voeding eener uit China ingevoerde zijderups (Bombyx Cynthia). Hij schuwt natte gronden.

Akebia.

A. QUINATA. Vijfbladige A. Een schoone, half-groenblijvende klimplant. Zij bloeit met bruine komvormige kelkjes, aan trosjes geplaatst. Zij is nog al moeielijk te kweeken.

Alnus. (Els, Elzenboom).

A. CORDATA. Populierbladig, met gladde, hartvormige bladen.

— GLUTINOSA. Gewone Els. Algemeen bekend als het beste hakhout voor moerasgronden. De pannenbakkers gebruiken het groene, in Augustus gehakte hout met de bladeren, tot het bakken van blauwe dakpannen. Het hout van dezen boom duurt zeer lang onder water.

— — FOL. VAR. Bontbladige E. Niet standvastig noch schoon.

— — IMPERIALIS. Keizerlijke E. Deze is met zijne fijn gesnipperde, diep ingesnedene bladeren wel de schoonste Els. Variëteiten van minder waarde zijn nog: *laciniata*, *oxyacanthifolia* en *sorbifolia*.

— INCANA. Grijze E. De bladeren van deze soort zijn gladder, doffer en langwerpiger dan die van de gewone. Zij groeit tot een vrij goeden boom en gedijt beter op drooge gronden.

— OBLONGATA. Langbladige E. Ook deze groeit tot een flinken boom. Hij heeft vrij groote, niet kleverige bladeren.

— SUBCORDATA. Onder dezen naam ontving ik eene soort, welke het midden houdt tusschen *glutinosa* en *oblongata*.

— VIRIDIS. Groene E. Blijft slechts struik. De bladeren zijn helder groen. Deze is bruikbaar op plaatsen waar het te nat is voor edeler planten.

Met uitzondering der *imperialis* hebben de Elssoorten geene hooge sierwaarde, daar zij, niet geheel vrij staande, spoedig kaal worden. In houtpartijen zijn zij echter bruikbaar, daar zij zeer goed het afkappen verdragen.

Amelanchier.

Daar de geslachten *Amelanchier* en *Aronia* zoo in elkander zitten, dat men moeite heeft, de rigtige namen bij verschillende auteurs te vinden, zoo neem ik uit elk geslacht slechts een paar, die nog al in de kweekerijen voorkomen, en goed variëeren. Daar zij alle wit bloeien, zijn zij niet belangrijk genoeg om veel geplant te worden.

A. BOTRYAPIUM. Bloeit met slappe, hangende trossen.

— VULGARIS (Mespilus Amelanchier). Bloeit met witte schermbloemen. Zij wordt in den regel op doorn veredeld en tot pyramiden gevormd even als de doornsoorten, doch zij groeien altijd zwakker.

Amorpha. Bastaard-Indigo.

A. FRUTICOSA. Struikachtige B. I. Behalve deze bestaan er nog verscheiden *Amorpha's*, doch zij zijn geheel verdrongen door de veel schoonere, en toch met haar gelijkenis hebbende struik: *Indigofera floribunda*. Hare eenige waarde is, dat zij zeer geschikt zijn voor schrale gronden.

Ampelopsis. Zie Cissus.

Amygdalus (Amandel).

A. COMMUNIS. Gewone A.

— FRAGILIS. Dunschalige A. Deze is waarschijnlijk de soort, die de zachtschalige amandelen levert. Zij is, doordien bij ons het hout in den winter altoos ziek wordt, een onaanzienlijke heester.

— — FOL VAR. Bontbladige A. Ik houdt dezen voor eene variëteit van de *fragilis*. Hij groeit teeder, is overigens schoon zilverbont.

— GRANDIFLORA. Grootbloemige A. Heeft bloem en gewas iets aanzienlijker dan de gewone, doch zij gelijken elkander zeer. Deze en de gewone worden gekweekt als pyramide en ook in kroonboomvorm, omdat deze mild en schoon-bloeiende boomen zoowel om de vrucht als om de bloem geplant worden. Zooals bekend is, gelijken zij in blad en bloem op de Perziken, doch groeien zij veel sterker.

— GEORGICA. Is veel schooner dan de volgende. De bloemen zijn hooger gekleurd en hij groeit sterker. Blijft echter slechts struik.

A. NANA. Dwerg A. Bloeit licht rose, zeer mild.

— PERSICA. Perzik. Wij voeren hier natuurlijk slechts die aan welke voor sieraad geplant worden.

— CAMELLIAEFLORA. Grootbloemig.

— CARYOPHYLLAEFLORA. Grootbloemig.

— FLORE ALBO-PLENO. Dubbel-witbloemig.

— ROSEO-PLENA. Oude Dubbclbloemige.

— SANGUINEO-PLENA. Donkerroode-dubbelbloemige.

— PLENA VERSICOLOR. Dubbel-meerkleurige. Alle zijn schoon. De *versicolor* groeit teeder, en de *albo pleno* is niet zeer bestand tegen den winter.

— PUMILA FLORE ROSEO-PLENO (Prunus Chinensis). Onder den naam: *Dubbele naadjes A.* is dit lieve struikje reeds lang bekend.

— — FLORE ALBO-PLENO (Prunus Japonica). Zeker een der schoonst bloeiende struikjes. Deze onder den naam *Dubbel Witte A.* bekend, wint het in gehardheid tegen de winterkoude; de dubbel roode kan wel eens gedeeltelijk bevriezen. Beide soorten laten zich zeer goed trekken.

— SIBIRICA (Prunus angustifolia). Eigenlijk is de laatste naam beter, want de vrucht is een waar, blauw, doch oneetbaar pruimpje. Bloem klein en wit; lange smalle bladen. Behalve de *communis*, die tot boom groeit, zijn alle amandelsoorten het best voor den struikvorm geschikt. De *nana* en de beide *pumila*, op stammen van 1 à 1½ el veredeld, geven fraaie dwergkroonboompjes.

Alle soorten van dit geslacht moeten gesnoeid worden na den bloeitijd. Alle verlangen goeden grond.

Andromeda.

A. CALYCULATA *(Cassandra calyculata)*. Bloeit langs de zich naar buiten en beneden buigende takken, met bolronde, witte, naar beneden hangende bloemen, terwijl de bladeren naar boven staan. Is zeer aardig, doch zou nog schooner zijn als de kleur der bladeren donkerder was. Bladhoudende struik.

A. MARIANA (Leucothoë Mariana). De witte bloemen van deze soort zijn zoo narcotisch, dat de honig der bijen, die er op azen, vergiftig is. Hetzelfde is ook het geval met *Kalmia angustifolia.*

— PANICULATA (Lyonia paniculata). Mede een schoone, met aan de toppen der takken geplaatste aren bloeiende struik.

— POLIFOLIA. Poleibladige A. Deze en de eerstvolgende blijven slechts zeer lage struikjes, vleeschkleurig bloeiende.

— ROSMARINIFOLIA. Rosmarijnbladige A. Groenblijvende even als de vorige.

— SPECIOSA (Zenobia speciosa). Bloeit met groote, witte, klokvormige bloemen langs de topeinden der takken, zoodat zij den vorm eener zware tros aannemen. Het is een prachtige struik, de schoonste van het geslacht.

— TETRAGONA (Cassiope tetragona). Een zeer laag struikje, waarvan de blaadjes schubvormig op elkander liggen. Vrij teer, moet als Alpenplant behandeld worden.

— VACCINOIDES. Bloeit vuil wit in nog al aanzienlijke trossen. Niet schoon en dus alleen goed om eene collectie aan te vullen. Er bestaan nog verscheidene soorten van deze schoon bloeiende, en behalve de lage, in Azalea-grootte en vorm groeiende struiken. Ook zij eischen bosch- of veengrond, en behoeven ook niet gesnoeid te worden; alleen de lange takken worden, zoo noodig, ingekort, ter bewaring van den vorm.

Aralia (Engelenboom).

A. JAPONICA. Japansche Aralia. Deze, onder dien naam in den handel bekende boom, wordt door Jäger, in zijn werk: *Die Ziergehölzen*, *A. spinosa*, *var. subinermis* genoemd. Deze naamsverandering vindt mogelijk haren oorsprong daarin, dat men goedgevonden heeft, de door von Siebold ingevoerde *Fatsia Japonica*, den naam *Aralia Japonica* te geven. De *Aralia* gaat met één enkelen stam op. De bla-

deren zijn driemaal gevederd. Dit alzoo zamengestelde blad krijgt daardoor eene groote uitgebreidheid, en maakt den niet zeer hoog wordenden boom (2 à 3 el) tot eene heerlijke sierplant. De aan groote trossen voorkomende kleine, witte bloemen worden gevolgd door kleine, zwarte bessen, volkomen op die der gewone zwarte vlier gelijkende. De boom verlangt een grond, die noch te droog, noch te nat is, en behoeft in den winter goede bedekking. De moeite wordt echter beloond door de schoonheid der plant. Zij moet geheel vrij staan, en dus geplaatst worden, waar men anders een enkele groote bladplant zet.

— JUGLANDIFOLIA. Okkernootbladige A. Eene variëteit van de voorgaande, door mij uit zaad gewonnen, en *niet*, zoo als men in België aan Prof. Koch vertelde, uit Japan ingevoerd. Zij is nog al zeldzaam, daar zij moeielijk te kweeken is. Blijft lager dan de voorgaande soort.

— SPINOSA. Gedoornde A. Is in alles vrij gelijk aan de *Japonica*. Alleen de bladeren, die bij gene zeer regelmatig gedoornd zijn, zijn het bij deze meer onregelmatig.

Deze *Aralia's* bloeien alle in September.

Aronia.

A. ARBUTIFOLIA. Aardbeziënboombladige A. Deze geeft zwarte vruchten.

— ROTUNDIFOLIA. Rondbladige A. Deze laat zich niet gemakkelijk veredelen, en blijft op eigen wortel een lage struik. Zij is een der schoonst bloeiende. Zie verder wat bij *Amelanchier* gezegd is.

Arctostaphylos (Beerendruif).

A. UVA-URSI. Gewone B. Dit laag en op den grond liggend struikje heeft veel van *Vaccinium Vitis idaea*, doch

bladeren en vruchten zijn grooter, en de nog al lange stengen liggen op den grond. Bloeit met vleeschkleurig witte, rolronde bloempjes, aan trosjes geplaatst. Bemint eene koele standplaats en heiaarde of veengrond. Niet belangrijk.

Aristolochia (compact).

A. SIPHO. Grootbladige A. Eene der schoonste klimplanten, wier groote bladeren als dakpannen over elkander liggen, waardoor zij dus uitnemend geschikt is ter bedekking van priëelen, oude muren enz., hoewel voor het laatste doel de *Hedera* nog beter is, als blijvende ook des winters groen. Jammer is het, dat de als cigarenpijpen gevormde bloemen te veel achter de groote bladeren schuilen.

— TOMENTOSA. Wollige A. Heeft kleiner blad en is minder schoon, dus meer tot afwisseling te plaatsen. Waar men toch op groote goederen de boomstammen met klimplanten bekleed', zijn vele soorten aangenaam.

Armeniaca (Abrikoos).

A. VULGARIS FOL. ARGENTEO-VAR. Zilverbonte A.

— — FOL. AUREO-MACULATIS. Goudgevlekte A. De zilverbonte groeit gematigd. De goudgevlekte heeft eene groote gele vlek midden op elk blad. Deze groeit even sterk als de gewone vruchtdragende soorten. De waarde der vrucht van deze is mij onbekend.

Artemisia (itroenkruid).

A. ABROTANUM. Dit gemeen struikje met dubbelgevederde bladeren en draadachtig-lijnvormige, blauwachtige blaadjes, wordt hier aangevoerd om zijn aangenamen reuk. De takken zijn om hunne fijnheid en hun aromatischen geur goed in bouquetten te gebruiken. Om het een en ander is zij in een verloren hoek wel een plaatsje waardig.

Atragene. Zie Clematis.

Aucuba.

A. JAPONICA. De Japansche naam beteekent Goudboom. Lang heeft men de bij ons zoo algemeen voorkomende bonte voor de stamsoort gehouden, en gemeend dat er geen groene bestond. Thans is men echter van die dwaling teruggekomen, daar wij de stamsoort bezitten. Zoo meende men ook dat er geene mannelijke plant van bestond, maar ook deze bezitten wij thans, waardoor de vrouwelijke soort vruchten geeft. En daar het stuifmeel zich nog al gemakkelijk laat overbrengen, is ook onze oude bonte vruchtbaar, en mogen wij in de toekomst eene menigte variëteiten zien. De volgende kunnen wij reeds aangeven, die echter, wat de bontheid betreft, niet alle standvastig zijn, en het dus tegen onze oude verliezen. Maar al verloopen zij ook, dan nog zijn zij heerlijk schoone planten, als zij met hare prachtige, koraalkleurige, lang aanblijvende vruchten prijken. Voor den vrijen grond geschikt, zijn zij tevens, in potten of tobben gekweekt, zeer schoone decoratieplanten.

— JAPONICA *Foemina*. Vrouwelijke. De stamsoort of type. Zij is door haar glanzend, donkergroen loof en door hare vruchtbaarheid de schoonste groene.

— ANGUSTIFOLIA AUREO-MACULATA.

— BICOLOR *Foemina*. Heeft eene groote, gele vlek midden op het blad, doch is zeer onstandvastig.

— LONGIFOLIA *Foemina*. Langbladige A.

— LONGIFOLIA AUREO-MACULATA. Mede niet volkomen standvastig.

— MACROPHYLLA *Foemina*. Dit is eene variëteit van de *Himalaica*, hetgeen trouwens met meerdere het geval schijnt te zijn.

— MACULATA *Mascula*. Mannelijke.

— MEDIO-VARIEGATA. *Mascula*.

— PUNCTATA *Foemina*. Onze van ouds bekende bonte.

— LATIMACULATA. Reeds lang bekend. Zeer onstandvastig.

A. PYGMAEA *Foemina.* Laagblijvende groene. Deze zal ook wel eene variëteit van *Himalaica* zijn.

— HIMALAICA. Heeft de bladeren langer, iets smaller en van een doffer groen. Deze moet oranjekleurige vruchten geven.

Azalea (Honigbloem).

A. Als de *Rhododendrons* er niet waren, dan voorzeker kon men met het volste regt de Azaleën de prachtigste van alle struiken noemen. Van dit geslacht zijn toch in de laatste jaren zoo vele schoone, grootbloemige variëteiten gekomen, dat de stamsoorten niet meer gekweekt worden. Deze toch gaven in den regel slechts kleine bloemen van bepaalde kleur, terwijl de nieuwere variëteiten ons eene kleurenpracht aanbieden van de grootste verscheidenheid, zuiver wit, helder geel, hoog rosé, schoon oranje, vuurrood enz. in alle nuances en mengelingen.

Men plant ze in groepen of vakken bij elkander, zonder andere gewassen. Alleen zou men ze kunnen omgeven met *Erica's* en soortgelijke, zooals bij de *Rhododendrons* gezegd zal worden. Alleen de gewone gele, *Azalea pontica*, kan nog aan de randen van andere struikgroepen aangebracht worden.

Zij vereischen heiaarde, bosch- of veengrond, sterke bemesting en vocht. Als de standplaats niet al te heet is, bloeien zij het schoonst in de volle zon. Vergelijk verder wat bij de *Rhododendrons* gezegd zal worden, en hier van toepassing is.

Berberis (Sauseboom, Zuurdoorn).

B. AQUIFOLIUM. Zie Mahonia.

— DARWINI. Deze groenblijvende soort, met kleine hulstachtige bladeren, vroeg en mild bloeiende met oranjekleurige trossen, is wel de schoonste van dit geslacht. Jammer dat zij goed gedekt moet worden, om onze winterkoude te weerstaan.

— DULCIS. Zoetvruchtige B. Groen blijvende, een volkomen harde struik met bladeren als die van den palm en licht oranjekleurige bloemen, die langs den geheelen tak in

menigte voorkomen. Deze worden gevolgd door blauwe bessen, die bij volkomene rijpheid zoet worden en eetbaar zijn. Een zeer schoone struik.

B. NEUBERTII. Eene hybride van *Berberis vulgaris* en *Mahonia aquifolium.* Bloeit geel in April en Mei. Een schoone struik, die nog al hoog wordt, doch onder het mes kan gehouden worden.

— VULGARIS. Gewone B. Op deze komen wij straks terug.

— — FOL VAR. Niet der moeite van het kweeken waardig.

— — FOL. ATROPURPUREIS. Zwartbladige B. Een zeer schoone struik. De gele bloemen maken op de purperen bladeren een heerlijk effect.

Van dit geslacht, waarvan in catalogi en plantkundige werken meer dan 100 soorten en variëteiten worden opgegeven, nemen wij niet meer dan de bovengenoemde op daar het thans lang zoo geacht niet meer is als in vroegere tijden. Toenmaals had men voor zijne siergewassen minder keuze, en er werd van de plant gebruik gemaakt voor verschillende zaken. De bladeren van vele toch, vooral van de *vulgaris* met hare talrijke bijsoorten, zijn zuur, en werden alzoo in sausen enz. als zuring gebruikt. Vandaar de Nederlandsche namen. Verder werden de vruchten geconfijt en tot conserf gemaakt. Eindelijk zeide men dat het water, waarin niet volkomen rijpe vruchten gekookt waren, zeer goed was als mondspoeling bij onzuiver tandvleesch of bij keelontsteking.

Thans komt dat alles minder in aanmerking, en daar alle soorten geel bloeien, heeft men aan weinig genoeg.

Daar zij, vooral de *vulgaris*, in schrale zandgronden groeien kunnen, en de laatste eene schoone gele verfstof levert, zou eene aanplanting in het groot mogelijk goede resultaten kunnen geven.

Betula (Berkenboom).

B. ALBA. Scherpe B. Deze en de *pubescens* zijn de twee in de houtkultuur gebruikte soorten. De *alba* groeit

het sterkst, doch is minder geacht dan de *pubescens*, daar zij bij het afkappen niet zoo goed schijnt uit te loopen. De takken zijn ruw op het gevoel.

B. LACINIATA. Gesnedenbladige B. Een der fraaiste boomen met ingesnedene bladeren, bijna als *Alnus imperialis.*

— CRENATA of PUMILA. Lage B. Heeft zeer kleine blaadjes. Blijft slechts een struik, of, op stam veredeld, een klein boompje.

— FRUTESCENS. Struikachtige B. Groeit tot een iets hoogeren struik, en is niet zoo schoon.

— LENTA. Taaije B. Een sterkgroeiende boom met vrij groote, hartvormige bladeren. Zij levert beter hout dan onze gewone berken.

— PAPYRIFERA. Papierberk. Gelijkt oppervlakkig op de voorgaande, doch de jonge takken zijn wollig; wordt mede een boom die zeer goed hout geeft.

— POPULIFOLIA. Populierbladige B. Komt het naast bij de *alba*, doch de bladeren gelijken die van den witten populier, en staan aan dunne stelen.

— PUBESSENS. Zachte B. Dit is de geachtste kultuursoort.

— — FOL. VAR. Bontbladige zachte B. Hoewel niet bijzonder fraai, is hij goed standvastig, en heeft dus waarde op schrale zandgronden.

— ROTUNDIFOLIA. Rondbladige B. Groeit slechts tot een matigen heester, en is zelfs niet volkomen hard.

Hier ziet men weder, hoe weinig vele namen beteekenen; de bladeren van deze toch zijn minder zuiver rond dan die van de *crenata*. Takken en bladeren zijn wollig.

— TRISTIS. Hangende B. Om te voldoen moet zij op hooge stammen veredeld zijn.

De Berken zijn waardige boomen, vooral voor boschhakhout op schrale zandgronden. Zij moeten ook geplant worden op de winderigste plaatsen, aangezien zij van alle houtsoorten het best sterken wind verdragen.

Dit geldt nu wel hoofdzakelijk voor de *alba* en *pubescens*,

als wordende deze voor dat doel in menigte gekweekt, maar ook de andere soorten hebben waarde als sierboomen, voor die schrale gronden, waar meer edele gewassen niet gedijen. Zij groeien overigens zeer goed op alle gronden, uitgenomen zware klei.

Bignonia (Trompetbloem).

Dit geslacht werd alzoo genoemd naar een Abbé Bignon. De inlandsche naam dezer plant is in Mexico: *Tecomaxo-chitl*, waarvan de nieuwe geslachtsnaam, *Tecoma* afkomstig, waaronder deze klimplanten thans bekend zijn.

B. GRANDIFLORA. Grootbloemige B. De bloemen staan aan groote bundels, zij zijn bijna klokvormig, wijdgeopend, oranjerood met geel. Zeer schoon. Veel grooter dan de volgende.

— RADICANS. Klimmende B. Wordt zeer gemakkelijk van wortelstek gekweekt, doch moet dan vrij oud worden om te bloeien.

— ATROSANGUINEA. Donkerroode B. Bloeit meer in pijpvorm, echter ook zeer schoon.

— MULTIFLORA. Mildbloeijende B. Bloeit op dezelfde wijze, doch is veel lichter gekleurd.

Op een zeer gunstigen stand houden de beide laatste het uit, doch de eerste moet ook dan nog gedekt worden. Maar niettegenstaande deze moeijelijkheid is het te bejammeren, dat deze zoo schoon en rijk bloeiende planten niet meer geplaatst worden. Aan muren geplant, hechten zij zich vast, even als de klimop.

Broussonetia (Papier-Moerbezie).

B. PAPYRIFERA *Mascula*. Mannelijke P. Bloeit met donkergroene katjes, van dezelfde kleur als de bladeren.

— — FOEMINA. Vrouwelijke P. De bloemen vormen kogeltjes. Overigens geheel aan de vorige gelijk.

— — CORDATA. Hartbladige. P. Heeft geheel gave bladeren.

B. CUCULLATA. Holbladige P. Schoon. Bij sterken groei gaan echter de holle bladeren verloren en worden zij hartvormig.

— HETEROPHYLLA DISSECTA. Fijnbladige. Deze gaat, door haar teederen groei, bij sterke winters verloren.

De *zilver-* en *goudbonte* zullen wij slechts noemen, daar zij zeer sterk verloopen.

De papierboom is opmerkelijk door zijne zoo verschillend gevormde bladeren. De vruchten zijn langwerpig, donkerrood en eetbaar, doch bij ons te lande schijnt hij ze niet voort te brengen. Mogelijk zijn de geslachten tot hiertoe te veel gescheiden gebleven. De Chinezen vervaardigen uit dezen boom eene papiersoort die zeer sterk is.

De boom wil geen al te natten grond. In Saksen wordt hij, volgens Jäger, slechts 1½ el hoog, en schijnt hij des winters te bevriezen. Dit is bij ons niet het geval; hij is hard, en kan een hoogte bereiken van zeker meer dan 8 el.

De door von Siebold ingevoerde *B. Kaki*, of *Kasii*, kan de winterkoude niet doorstaan.

Bupleurum (Hazenoor).

B. FRUTICOSUM Struikachtig H. Komt ook voor onder den naam *Tenoria fruticosa*, aldus genoemd naar M. Tenore, professor in de botanie te Napels. Het is een groenblijvende lage struik, met blauw groene, en gele gladde bloemen.

Buxus (Palm, Palmstruik).

B. SEMPERVIRENS. Gewone Smalbladige P.

— — ELEGANTISSIMA VAR. Goudbonte P. De schoonste bonte. Groeit een weinig slenterig op.

— — FOL. ARGENTEO-VAR. Zilverbonte P.

— — FOL. AUREO-VAR. Goudgerande P.

— — MINOR. Voetpalm. Zeer geschikt en veel gebruikt tot randen.

B. — MINOR VAR. AUREA. Gouden Voetpalm. De toppen der takken zijn geheel goudkleurig.

— — PYRAMIDALIS FOL. VAR. Bonte pyramidaal P. Groeit smal en rechtop.

Onder den naam *B. Fortunii* zijn nog een paar soorten in den handel, doch niet aan te bevelen, daar zij niet zeer hard tegen de koude zijn.

Hoe dit geslacht aan den naam Palm gekomen is, is een raadsel. Het heeft toch niets gemeen met de eigenlijke Oostersche palmen. De eenige oplossing die ik heb gevonden is deze, dat van het hout dat gedeelte der timmermansgereedschappen gemaakt wordt, dat men met de handpalmen omvat. Mij komt zij vrij gezocht voor.

Van de groenen zijn de breed- en smalbladige de schoonste.

Calycanthus (Kelkbloem, Specerijboom).

C. FLORIDUS. Spitsbladige C. Er bestaan nog enkele andere van minder belang. *C. Praecox* zoeke men op *Chimonanthus*; deze is een algemeen bekende struik, die in geen tuin ontbreken mag. Zij bloeit van Junij tot September, donker bruin, zeer aangenaam, als rijpe peren, of ananassen, ruikende. De wortel heeft een geur als specerij; vandaar de naam.

Caprifolium (Geitenblad).

Als *Kamperfoelie* meer bekend.

C. AURANTIACUM. Oranje K. Dit is geen pijp- maar een gewone *Caprifolium*, prachtig bloeiende met bleek oranjekleurige trossen. Het groeit niet wild, en is nog al zeldzaam.

— ITALICUM CARNEUM. Vleeschkleurige K.

— — ROSEUM Rooskleurige K.

— — FOL. VAR. Bonte Rooskleurige K. Niet bijzonder.

— PERICLYMENUM FLORE ALBO. Gewone witte K.

C. PERICLYMENUM FLORE RUBRO. Gewone Roode K.

— PUBESCENS. Wollige K. De takken zijn behaard. Bloeit bleekgeel. Niet bijzonder fraai.

— VIRGINIANUM Gewone Pijp- of Trompet- K.

— — COCCINEA. Donkerroode T. K. Zeer schoon.

— — FLAVA. Geele T. K.

— — YOUNGII. Alle *Virginianum's* bloeien zeer schoon. Onder den naam *Lonicera Smithiana* is door mij eene soort ontvangen, welke gelijkt op eene *C. Virginianum.* Daar echter hare bloem mij nog onbekend is, zullen wij ze niet verder beschrijven.

De om geur en kleur algemeen beminde *Caprifolium's* krijgen, aan veranda's en priëelen geplant, vrij spoedig een verouderd aanzien. Heerlijk zullen zij echter voldoen, als zij tegen oude boomstammen worden opgeleid, en dan vrij uit den kroon naar beneden hangen.

Caragana (Erwtenboom).

Veelal Gele Acacia genaamd.

C. ARBORESSENS. Boomachtige of Gewone C. Deze groeit het hoogste en bloeit geel.

— PENDULA. Treurende C. De hangende takken worden niet zoo sterk als die van de gewone.

— CHAMLAGU. Een matige struik. Geelbloemig. Vrij lang gedoornd. Een der schoonste soorten.

— GRACILIS. Bevallige C. Tenger groeiend en geelbloeiend, een minder belangrijk struikje, een boompje als het op de *arborescens* veredeld is.

— JUBATA. Bloeit wit. Een meer zonderlinge en vreemde dan wel schoone struik.

— WOLGARICA (Calophaca wolgarica). De geheele struik heeft, door zijne wollige bladeren, een witgrauw aanzien, maar zou anders nog al schoon zijn.

Men heeft nog *C. Altagana*, *pygmaea*, *ferox* en andere, doch deze hebben alle geene hooge sierwaarde. Haar grootste verdienste bestaat daarin dat zij op drooge gronden tieren.

Carpinus (Haagbeuk).

C. AMERICANUS. Amerikaansche H. Deze blijft zeer lang de bladeren behouden, evenals de Meibeuk.

— MARMORATUS. Gemarmerde H.

— BETULUS. Gewone H. De bonte wordt als sierheester geplant wordende; de beide andere soorten zijn voor heggen bestemd.

Carya (Zie Juglans).

Castanea (Tamme- of Fransche Kastanje.

C. VESCA. Gewone K. De vruchten zijn als heerlijk voedsel en lekkernij genoeg bekend.

— — VAR. DE LUSIGNAN. Eene nieuwe soort, welke veel grootere vruchten geeft.

— — FOL. ARGENTEO VAR. Zilverbonte K. Deze wordt, hoewel verkeerd, ook *C. serratifolia* genoemd. Hare bladeren zijn smaller en meer witbont dan die der volgende.

— — FOL. AUREO-VAR. Goudbonte K. Deze is de lang bekende oude bonte. Zij is grooter van blad dan de vorige. Beide zijn schoon en verloopen nimmer.

— — HETEROPHYLLA NOVA. Nieuwe verschillend-bladige K. Deze is eene verbetering van de oude, zelf reeds zoo schoone *C. dissecta*. Zij is in alle opzigten iets robuster en harder, en levert met hare lange, smalle en breed getande bladeren een zeer schoonen boom.

— — PROLIFERA. Vroegdragende K. Draagt stevige takken en breede bladeren met eenige sporen van citroengeel bont. Zij draagt zeer jong reeds vruchten, en zal vermoedelijk kompresser boom blijven dan de gewone.

— — SERRATA of CRISPA. Gekroesd-bladige K. Blijft een aardige, gedrongene heester.

— RUBICUNDA. Roodachtige K. Hoewel in sommige catalogi als varieteit van de *vesca* opgegeven, is zij eene eigene soort, en waarschijnlijk de door Sprengel als *C. chi-*

nensis beschrevene. Zij is fijn getakt en de takken zijn donker gekleurd; zij blijft een klein boompje en is niet al te hard.

Hoewel de fransche Kastanje in bijna alle gronden voortkomt, zoo bemint hij toch vooral hooge, dus meer drooge dan natte, zandige gronden. Hij wordt daar, waar hij het regt naar zijne behoeften heeft, een boom van de eerste grootte, en levert een taai, vast en duurzaam hout, dat door sommigen boven het eikenhout geschat wordt. Natuurlijk geldt dit slechts voor de hoofdsoort, die alleen in het groot als opgaande boom geplant wordt.

Catalpa (Katalpenboom).

Vroeger *Bignonia* genoemd, doch teregt van dat geslacht gescheiden, daar zij met de klimmende en rankende *Bignonia's* geenerlei gelijkheid heeft.

C. KAEMPFERII. Een tegen onze winterkoude goed bestande boom, met groote, donkergroene bladeren. Hij bloeit veel jonger en milder dan de volgende, met groote, opstaande trossen, die op eenen afstand zich vuilwit vertoonen, doch van nabij bezien waarlijk schoon zijn; ieder bloempje gelijkt een lief *Orchideetjen*, geelachtig wit, met donkere stippen bezaaid. Het is eene prachtige gazonboom.

Onder dezen naam wordt wel eens een *Catalpa* geleverd, die geheel geen boom wordt, maar slechts een breede struik blijft, en niets anders is dan een dwergvorm der *syringaefolia*.

— SYRINGAEFOLIA. Seringbladige K. Mede een schoone, meer pijpvormig bloeiende boom. Daar deze in zijne jeugd vrij teeder is, moet hij voor den eersten wijken.

Ceanothus.

C. AMERICANUS. Amerikaansche C. Deze lieve, lage struik bloeit met witte trosjes in Juli en Augustus. Hij is de eenige die volkomen hard is. De overige soorten, hoewel sterker groeiende en nog schooner bloeiende, behoeven eene warme standplaats of goede bedekking.

Uit de vele soorten noem ik slechts eenige, die het met redelijke bedekking kunnen uithouden.

C. COELESTIS. Hemelblaauw.

— DELILIANUS. Bijna wit.

— HYBRIDUS. Bleekblauw.

— ROSEUS VERUS. Rooskleurig.

Celastrus (Stafhout).

C. ORIXA. Japansch S. Een vrij sterke struik, die door zijn glimmend, donker loof een aangenaam voorkomen heeft. De geheele plant heeft een vrij sterken kruidenreuk. Zij is volkomen hard en niet kiesch op den grond.

— SCANDENS. Klimmend S. Deze klimplant heeft wel eenige oppervlakkige overeenkomst met den Touwboom (*Periploca graeca*) doch de wortel der *Celastrus* is oranjekleurig, en de onaanzienlijke bloemen zijn witgeel.

Jäger zegt, in zijn werk: *Die Ziergehölzen*, dat deze planten in den winter bedekking behoeven. Bij ons is dit het geval niet; zij zijn hier volkomen hard. Het hangt waarschijnlijk van grond en standplaats af. Zoo zijn er eenige zaken die in het Noorden te huis behooren en nogtans des winters bij ons lijden kunnen.

Celtis (Lotus — ook Netelboom).

C. CORDATA. Hartvormige C. Deze heeft het grootste blad in dit geslacht, 15 duim lang en 8 à 10 duim breed, op beide zijden ruw behaard. Is nog al zeldzaam. Uit zaden heb ik haar nimmer echt bekomen.

— OCCIDENTALIS. Westersche C. Deze groeit tot eenen boom van matigen omvang. Daar bij ons de jonge takken bij strenge koude nog al bevriezen, en de boom wel iets van den iep heeft, is hij niet zeer geacht. Evenwel vormt hij, op beschutte plaatsen, een bevalligen boom.

In den zoölogischen tuin te Antwerpen bevindt zich een

vrij sterk exemplaar, dat met de gracieus naar beneden hangende takken den liefhebbers waarlijk interesseert.

Meerdere soorten van dit geslacht worden in de kweekerijen bijna niet gecultiveerd.

Cephalanthus (Kogelboom).

C. OCCIDENTALIS. Westersche K. Deze matige struik bloeit met witte bloemen in Juli en Augustus. De Nederlandsche naam komt van den vorm der bloem, vóór, in en na den bloeitijd.

Cerasus (Kersen).

C. AVIUM. Gewone wilde Kers of Kriek.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige K. Mildbloeiend. Elke bloem een wit roosje vormende. Blijft, hoe oud ook, een der schoonste bloemheesters.

— — FOL. VAR. ELEGANS. Bontbladige K. Zeer schoon, doch zwak groeiende.

— — GRANDIFOLIA. Grootbladige K. Deze wordt ook wel *nicotianaefolia* genoemd. Heeft zeer groote bladeren aan, naar evenredigheid, zwakke stelen.

— — VOSSII PENDULA. Nieuwe Treurkers. Deze treurboom is oneindig schooner dan de oude treurkers. Zij is door den schrijver gewonnen en pas in den handel.

— CHINENSIS FLORE PLENO. Dubbelbl. Chinesche K. De bloem is slechts half gevuld, doch het is een schoone heester.

— LAURO-CERASUS. Zie **Padus.**

— MAHALEB. Steenrotskers. Dikwijls *Tamme Meitak* genaamd. De talrijke witte bloemen hebben volkomen den vorm en de geur van die der *Meidoornen;* zelfs de bladeren en het hout van dezen boom geven een zeer aangenamen geur van zich. Een boschje daarvan in struikvorm geplant zal waarlijk genot schenken, waartoe het lichte groen der bladeren ook medewerkt.

— — FOL. ARG. MARGINATIS. Zilvergerande S. Deze zeer

schoone, nieuwe heester is nog niet algemeen. Hij zal een goede standplaats dienen te hebben bij strenge koude.

C. PUMILA. Lage K. Deze kleinbladige en fijngetakte soort vormt, op stam veredeld, een lief treurboompje. Men kweekt deze en de voorgaande in verschillende vormen, als hoogstam, pyramide enz. Er bestaat van deze eene verscheidenheid met bonte bladeren, die weinig waarde heeft.

Hoewel wij ons in den regel niet op het veld der wetenschap zullen begeven, zie ik mij toch genoodzaakt een enkele maal een klein uitstapje te doen. Ziehier dan iets ten opzigte van het verwisselen of veranderen der geslachtsnamen. Ten allen tijde en ook nog heden, was en is men in de war met de geslachten *Cerasus* en *Prunus*. Het komt mij voor, dat er veel zwarigheid vervallen zou, als men met bloem en vrucht beide te rade ging. Ik voor mij meen te mogen aannemen als:

Armeniaca, alles wat Abrikoosvruchten geeft.

Cerasus, wat in platte schermen of losse trosjes bloeit en kersachtige vruchten geeft.

Padus, wat met staande panaches of hangende trossen bloeit.

Prunus, alles wat pruimvruchten geeft.

Wat men dus hier niet mag gevonden hebben, zoeke men op een der andere geslachten.

Cercis (Judasboom).

C. CANADENSIS. Kanadasche J. Groeit iets sterker dan de volgende.

— SILIQUASTRUM. Gewone J. Een zeer schoone struik, welke vroeg, nog vóór de bladontwikkeling aan het oude hout, met bosjes vlinderbloemen van eene heldere purperkleur bloeit.

— — FLORE ALBO. Witte J.

— — FOL. VAR. Bontbladige J.

Zij verlangen een droogen grond, warme standplaats en in de jeugd bedekking. Als leiboompje aan een muur geplaatst leveren zij, als zij geheel met bloemen bedekt zijn, een heerlijk gezicht op.

Waar men gelegenheid daartoe heeft, zijn hierbij te voegen *Bignonia (Tecoma) grandiflora*, en de roode en witte *Cydonia japonica*, zooals men dat gedaan heeft tusschen de penanten der groote kas in den Leidschen academietuin. Als de vrijstaande exemplaren afvriezen loopen zij uit den wortel weder uit. Alleen met de bonte zij men voorzichtig; zij is de teerste en wordt op de gewone veredeld.

Chimonantus.

CH. FRAGANS. Is te teeder voor buiten. Zij is alleen goed om te worden getrokken. Zonder groote warmte bloeit zij dan zeer vroeg, aangenaam ruikende.

Chionanthus (Sneewvlokboom).

CH. VIRGINIANA. Virginische S. Wordt een struik van de eerste grootte, hoewel gematigd groeiende, zoodat zij niet behoeft ingesneden te worden, ten ware men ze tot een boompje wilde opleiden. Zij is door hare op *Magnolia's* gelijkende bladeren en de menigte op franje gelijkende witte bloemen een sieraad van elken tuin. Zij verlangt geen al te droogen grond. De meerdere als soorten opgegeven zijn niets anders dan weinig variëerende bijsoorten, die uit het zaad van deze voortkomen. Bloeitijd Juli—September.

Cissus (Wilde wijngaard).

C. HEDERACEA. Zie **Menispermum.**

— QUINQUEFOLIUS. Vijfbladige C. Deze is de, om hare in den herfst schoon rood wordende bladeren, zoo algemeen beminde klimplant.

— THUNBERGII of HETEROPHYLLA (Ampelopsis foliis pictis). Een zeer schoon klimplantje, dat niet zeer hoog wordt, en twee el zelden te boven gaat. De witgerande en rozenrood gestreepte en gevlekte bladeren maken het zoo schoon, dat het zelfs tot sieraad van kamer of kas kan strekken. Aan

draadwerk geleid, of op eene hoogte geplaatst en dan vrij kruipend, voldoet het zeer. Om de bladeren hare grootste schoonheid te doen bereiken moet dit heestertje halve zon hebben.

Clematis (Boschrank, Vuurkruid).

Eenige soorten heeft men tot een nieuw geslacht gemaakt, dat men *Atragene* heeft genoemd. Wij zullen ze alle *Clematis* blijven noemen. De Nederlandsche naam Vuurkruid is valsch; want het ware medicinale Vuurkruid, bij de veeartsen in veelvuldig gebruik, is de *Helleborus viridis*, eene vaste plant. De *Clematis*-soorten hebben dien verkeerden naam gekregen, doordat een paar van dat zoo uitgebreide geslacht een brandend en blaartrekkend sap bezitten.

C. BICOLOR of JAPONICA. Japansche C. Bloeit wit met purperen meeldraden. De vele schoone nieuwe hebben deze verdrongen.

— COERULEA ODORATA. Ruikende Blaauwe C. Mild, donkerpurper bloeiende, even aangenaam van geur als de *Ruikende Witte.*

— FLAMMULA. Blaartrekkende C. Ik voer deze weinig waardige, en bijna niet meer voorkomende soort slechts aan, omdat men ze van de kweekers nog al eens vraagt, in de meening dat zij gevlamde bloemen zou dragen. Dat is zoo niet; zij bloeit klein en wit. Maar het sap trekt blaren op de huid en verwekt een brandend gevoel. Vandaar noemde men de plant *flammula*, dat is vlammetje.

— FRANCOFURTENSIS. Frankfortsche C. Deze *Clematis* is zeer goed voor bekleeding, daar zij zeer sterk groeit. Voor het overige zijn er veel schoonere, daar zij hare zeer donkere purperbloemen eerst in Augustus begint te geven. Het is eene hybride van *viticella* en *azurea grandiflora.*

— HENDERSONII. Mede eene hybride der *viticella.* Bloeit donker en zeer mild.

— HYBRIDA SPLENDENS Eene hybride van *patens* en *lanu-*

ginosa. Zij heeft den groei der *patens*, en den bloei der *lanuginosa*, doch iets bleeker. Deze is nog nieuw.

— INDICA of FLORIDA FLORE PLENO. Bloeit dubbeld wit, groen gestreept. Wordt, even als de *bicolor*, weinig meer gevraagd. Zij groeien geen van beide zeer hoog, en zijn niet zeer hard.

— LANUGINOSA. Wollige C. Eene prachtige grootbloemige *Clematis*, die echter als klimplant weinig voldoet. Hare plaats zou eerder bij de vaste planten zijn.

— — NIVEA. Variëert bijna niet. Zij is in den handel gebracht door het jachtmaken op nieuwigheden.

— PATENS. Wijdgeopende C. Hiervan bestaan verscheidene variëteiten. De volgende zijn alle waarlijk schoon te noemen.

— — AMALIA. Bloeit bleek blauw.

— — AZUREA GRANDIFLORA. Purperblauw.

— — HELENA. Wit, met witte meeldraden.

— — LOUISA. Wit, met purperen meeldraden.

— — MONSTROSA. Dubbel, wit.

— — SOPHIA. Bleek lila.

— — FLORE PLENO. idem, dubbelbloemig. Van deze zoo heerlijk schoone, meest vroeg en later ten tweedenmale bloeiende decoratieplanten, moest in elken tuin ten minste iets gevonden worden.

— VENOSA. Zoo de vorige heerlijk schoon zijn, is deze welligt nog heerlijker te noemen. Groot, helder-purperkleurig bloeiende; elk bloemblad is met een witte veder geteekend. Zij groeit goed.

— VIRGINIANA Witte Ruikende C. Dit is de bekende en zeer mild bloeiende *Clematis*, wier zoo aangename geur zich reeds op vrij aanzienlijken afstand laat genieten.

— VITALBA. Duivelsgaren C. Deze gewone wilde witte Clematis heeft de groei- en bloeiwijze der ruikende witte, doch is in alles veel grover en robuster, en veel zwakker van reuk. De schoon gevederde zaadtrossen versieren de plant nog meer dan de bloemen. Zij is bijzonder goed te gebruiken in ver-

eeniging met boomen, waar zij zich om en door slingert met ranken, die de lengte van 12 à 14 el bereiken kunnen.

— VITICELLA. Italiaansche C. Hoewel deze ook schoon bloeit, is ook zij door de nieuwere verdrongen. De volgende variëteit alleen blijft met de nieuwe concurreeren.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige Ital. C. Bloeit zeer donker, en zoo sterk gevuld als een dubbel madeliefje.

Buiten de genoemde zijn er thans eenige nieuwe, ten deele zeer schoone, doch in onze kweekerijen nog slechts in kleine exemplaren voorhanden. Daar zij bij ons nog niet alle gebloeid hebben, en men de aanprijzingen niet altijd genoeg vertrouwen kan, om het: „C'est une plante charmante, brillante! excellente! magnifique!" als zuivere waarheid aan te nemen, zoo zullen wij ze eenvoudig aangeven.

— FORTUNII. Bloeit wit en groen, half dubbel.

— JACKMANNII. Metaalblaauw. Hybride van *lanuginosa* en *Hendersonii*.

— RUBRO VIOLACEA. Amarantkleur. Hybride van *lanuginosa* en *atrorubens*.

— STANDISHII. Moet in bloei eene metaalkleurige *patens* gelijken. Zij is door Fortune uit Japan ingevoerd.

— VAN HOUTTEI. Niet genoeg bekend.

— VERSCHAFFELTII. Idem.

Clethra (Kletra).

C. ALNIFOLIA. Elsbladige K. Mild in vrij lange witte aren, een in Sept. en Oct. bloeiende struik. Zij bereikt eene hoogte van 1½ à 2 el. Bemint zwarten tuingrond, doch komt ook goed voort in humusrijken zandgrond.

— TOMENTOSA. Wollige K. Verschilt van de vorige alleen door een weinig zwakkeren groei, en doffe bladeren.

Colutea (Blaasboom).

C. ARBORESCENS. Boomachtige C. Een flinke struik met

samengestelde bladeren, en geele vlinderbloemen, van Juni tot Augustus bloeiende. De lange takken van deze en de eerstvolgende soort moeten jaarlijks goed ingesneden worden.

C. — FLORE RUBRO. Roodbloemige C. Bloeit bruinrood, even als de volgende. Deze komt in den handel ook voor als *C. cruenta*, doch geheel verkeerd, daar dit eigenlijk een synoniem of meernaam van de volgende is.

C. ORIENTALIS. Oostersche C. Deze blijft veel lager; de takken zijn meer gespoord, waardoor zij een veel meer gesloten struik vormt. Bloeit even als de vorige.

De *Colutea's* dragen aardige, opgeblazene zaadhuizen, veel gelijkende op de zwemblazen van sommige visschen. Terwijl die van de *orientalis* open zijn, zijn die der *arborescens* geheel gesloten, zoodat zij, met eenige kracht stuk geslagen wordende, even als genoemde blazen een klappend geluid geven.

Men moet de *Colutea's* niet in natten grond plaatsen.

Comptonia (Varenberk).

C. ASPLENIFOLIA. Varenbladige C. Een lage struik. De bloemen zijn gele katjes en dus onaanzienlijk, doch zij bevatten eene groote massa zeer aangenaam riekend stuifmeel. Daar de zoo eigendommelijk gevormde bladeren mede sterk ruiken, is dit heestertje een zeer lief gewas. Het moet niet te droog geplant worden. Op zwaren grond komt het niet voort; het tiert het best in boschgrond en veenaarde.

Corchorus (Zie Kerria).

Coriaria.

C. MYRTIFOLIA. Myrtenbladige C. De bloem van dezen middelmatigen struik, heeft weinig te beteekenen, maar zooveel te schooner zijn de zaadtrossen, vooral bij halve rijpheid. De gekleurde zaden zijn dan door de smalle, groene blaadjes der kelk zóó bedekt, dat zij eene ster vertoonen. Bij rijpheid

zijn de bessen glimmend zwart. Om deze schoonheid is het gewas wel waardig geplant te worden, in plaats van als oude, gewone struik, geheel te worden vergeten.

Overigens zorge men van de bessen niet te eten; bladeren en vruchten zijn zoo giftig, dat het gebruik bedwelming, ja zelfs zinneloosheid veroorzaakt.

De plant groeit zelfs op de schraalste gronden.

Cornus (Kornoelje).

C. ALBA. Deze is onze bekende Roode Kornoelje. De *sanguinea* is eene andere, weinig voorkomende soort, die blauwe bessen geeft, terwijl deze witte voortbrengt. De roode Kornoelje is algemeen bekend en geacht om hare roode takken, die in den winter den tuin tot sieraad strekken. Met de gele Esschen of den oranjekleurigen Wilg en de groengetakte *Negundo* in struikvorm, vormen zij des winters eene schoone, afwisselende partij.

— — FOL. VAR. Bontbladige R. K. Zou schoon zijn, als zij niet zoo erg verliep.

— FLORIDA. Schoonbloeiende K. Deze is wel de schoonste van dit geslacht, als zij goed bloeit, hetgeen zij, bij ons helaas, al zeer schaars doet. Zij vormt een sterken struik, of, daartoe opgeleid, een matig boompje. De kleine bloemen zijn door een groot, wit omwindsel omgeven, dat als het ware op zichzelf eene bloem is. De struik heeft steeds een gezond aanzien en een helder en vrij grootbladig loof.

— MASCULA. Gele K. Wordt bijna bij uitsluiting als hegplantsoen gebruikt. Zij vormt, met hare menigte, reeds vóór de bladontwikkeling ontluikende bosjes gele bloempjes, haar donkergroen glimmend loof en de later te voorschijn komende donkerroode bessen, dan ook wel een der schoonste heggen.

Om een en ander kan zij dan ook zeer goed als sierboom dienen, en zal zij als zoodanig vele andere in de schaduw stellen.

De vruchten zijn eetbaar, en werden vroeger veel gekonfijt

of in zuur ingemaakt. Het hout is zeer hard en dus goed voor draaiers en molenmakers. Afgekapt kan de struik uit den grond scheuten maken van 2 el lang. In Duitschland maakt men daarvan de zoogenaamde Ziegenhainer stokken.

c. — fol. argenteo-var. Zilverbonte Gele K. Extra schoon, doch niet sterk groeiende, en dus een klein boompje blijvende; zij vereischt een eenigzins sterke grond.

— sibirica. Roode Siberische K. De takken van deze zijn meer purperrood dan die van de gewone roode; zij geeft blauwe bessen. Minder sterk groeiende, is deze beter geschikt voor kleine aanleggen. De bloemen van beiden zijn witte schermpjes.

— — fol. arg. marginatis. Deze heerlijk schoone bonte variëteit schijnt standvastig te zullen zijn, doch groeit zeer traag.

Coronilla (Kroonbloem).

c. emerus. Een niet zeer hooge struik, die van April tot Juli lief bloeit met gele, rood gevlekte of gestreepte vlinderbloemen. Als men hem in Juni met verstand snoeit, dan schiet hij weder door en bloeit hij veel langer. En toch wordt hij weinig meer geacht, doordien hij zoo gemakkelijk is te kweeken.

Mogelijk ook moet hij, met de *Coriaria*, eenige oude *Spiraea's* en welke al meer, het veld ruimen omdat hij zoo oud is.

Dat oude moet immers weg? — O ja! als het nieuwe maar schooner en beter is.

De *Coronilla* laat zich zeer goed trekken.

Corylus (Hazelnoot).

c. avellana. Gewone H. Deze in ons vaderland inheemsche struik, waarvan in onze veenderijen hout en vruchten in menigte worden opgehaald, en die dus bij de oudste bewoners dezer landen reeds bekend is geweest, wordt thans

niet meer gekweekt, dan om als stam voor edelere soorten te dienen daar zij slechts zeer kleine vruchten geeft, en er tegenwoordig vele grootvruchtige bestaan. Wij gaan die voorbij, en nemen alleen de tot sieraad gekweekte op.

C. COLURNA. Turksche H. Deze groeit het beste van alle tot boom. De schors wordt kurkachtig. Niet zoo bijzonder schoon zijnde, verdient zij alleen eene plaats in meer of minder groote tuinen, om hare nog al zonderling gehoornde vruchten, en om de verzameling vreemde boomen te vermeerderen.

— ATROPURPUREA. Zwarte H. Deze, als ook de volgende, zijn variëteiten van de *Avellana.*

Hij, die over eenige ruimte kan beschikken, plante een vak van deze, en van laag gekweekte, zilverbonte Negundo's, of zilverbonte vlier, en hij zal iets schilderachtig schoons bezitten, dat tegen menig bloemperk kan opwegen, te meer doordien het den ganschen zomer bestendig is.

— LACINIATA. Ingesnedenbladige H. Een niet zeer hoog wordende struik, die even als de voorgaande goede vruchten geeft.

Cotoneaster.

C. THYMIFOLIA. Thijmbladige C. Een laag, kleinbladig, groenblijvend struikje, dat kleine, witte bloemen, en, later, lang aanblijvende roode bessen geeft.

— UVA URSI, *ook* BUXIFOLIA. Palmbladige C. In alle opzigten grooter en sterker, zijn welligt uit elkander ontstaan. Op doornstammen van 1 tot 2 el hoogte veredeld zijn het lieve boompjes. Zij vereischen eene warme, gedekte standplaats en de veredelde in den winter goede bedekking.

Crataegus (Doornboom).

C. AMYGDALIFOLIA. Amandelboombladige D. Zeer bladrijk, met slappe takken groeiende. Eene zeer uitloopende soort.

C. AZAROLUS FRUCTU FLAVO. Gele Azarool-Doorn. Bijna ongedoornd. Stevig opgroeiend, met grijze takken, gele, nog al groote vruchten gevende.

— — FRUCTU RUBRO. Roode A. D. De vruchten als een kersappel. Zij worden in Zuid-Europa gegeten en zijn daar zeer bemind.

— BETULAEFOLIA. Berkbladige D. Zeer fijn getakt. Heeft kleine bladeren, fijne doornen en gele bessen. Wordt niet meer dan een flinke heester. Hij is niet dezelfde als de *Pinsaw*, zoo als men wel eens meent.

— CALIFORNICA. Californische D. Deze begint het eerst van allen in de lente uit te botten. De bladeren hebben denzelfden vorm als die van den gewonen doorn, doch zijn grooter en dieper ingesneden.

— CELSIANA. Genoemd naar Celsius. Bladeren veel grooter dan die van de vorige en vindeelig ingesneden, van beneden eenigzins behaard. Groeit stevig op en geeft roode bessen.

— COCCINEA. Vuurroode D Eene zeer schoone soort. De jonge takken zijn bruin met lange, bruine doornen. De bladeren worden in den herfst schoon rood. Geeft roode bessen.

— CONSTANTINOPOLITANA. Turksche D. Heeft vrij dikke takken, van zeer stevige doornen voorzien.

— CRUS GALLI. Hanespoor-D. Met langwerpige, gladde, gezaagde bladeren en stevige, naar beneden gebogene doornen, waarvan de naam afkomstig is.

Deze vormt, op hoogstam veredeld, met hare horizontale takken, die in latere jaren al meer en meer naar beneden buigen, een waren parapluieboom.

— GRANDIFLORA. ook SMITHII. Grootbloemige D. Deze zal wel eene hybride zijn van Mispel en Doorn. Hij heeft bladeren als de mispel, doch kleiner. Hij bloeit ook éénbloemig en groot, en geeft groenachtig grauwe vruchten.

— ELLIPTICA. Ovaalbladige D. Groeit stevig op en vormt een schoonen boom. Vruchten geelrood.

— MARGINATA. Gerande D. Met langwerpige, gladde bla-

deren, in den herfst aan den rand verkleurende, en zich dus bruin gerand vertoonende, wat vreemd en aardig is.

C. NIGRA. Zwarte D. Blad drielappig, van beneden wollig, zoo ook de jonge takken. Groeit sterk en in goeden vorm. De eenige mij bekende *Crataegus* die glimmend zwarte bessen geeft. Een der waardigste soorten.

C. OXYACANTHA. Gewone Doorn. Het overgroot gebruik van deze soort voor heggen is bekend. Eene enkele maal plant men haar ook om de bloem. In dit geval is het verkieselijk er ten minste eene enkele roode bij te plaatsen. Wij zullen hier verder de bijsoorten opgeven, die alle in pyramidenvorm worden geplant, terwijl die, welke om haren bloei geplaatst worden, alsmede die met hangende takken, ook in hoogstamden kroonvorm worden gekweekt.

— — FLORE ALBO PLENO. Dubb. Witte D. Schoon, doch men vergete niet, dat de dubbelbloemige niet zoo sterk ruiken dan de enkelbloemige.

— — FLORE PLENO MUTABILIS. Veranderlijke D. Wordt weinig meer geplant, daar de roode bloem na het opengaan dadelijk gaat verkleuren.

— — PUNICEA. Enkele Roode D. Deze zoo schoon helderrood bloeiende heeft de oude rooskleurige zoo zeer verdrongen, dat hij, die aan zijnen leverancier een gewonen rooden doorn vraagt, bijna zeker kan zijn, deze nieuwe te ontvangen.

— — FLORE RUBRO PLENO. Dubbele roode D. Uitnemend schoon.

— — FOL. VAR. Bontbladige D. Standvastig bont. Bloeit enkel wit. Wanneer men dus gaarne ook een enkelen witten, of gewonen meitak in den tuin wenscht, plante men dezen.

— — FOL. VAR. PENDULA. Bonte Treur-D. Mede zeer standvastig. Voor het overige buigt hij de slappe takken wel naar beneden, doch verdient den naam treurboom niet.

— — FRUCTU FLAVO. Geelvruchtige D. Bloeit ook enkel, wit.

— — GUMPERII BICOLOR. Bontbloemige. Onder dien naam ontvangen; ik heb er echter nog geene bloemen van gezien.

C. OXYACANTA PENDULA. Treurende D. Deze door mij voor jaren gewonnene variëteit treurt zeer goed. Zij moet op hoogstam veredeld zijn.

— — SPINOSISSIMA of HORRIDA. De vreeselijke Deze merkwaardige variëteit maakt bossen doornen van tot 40 stuks bij een. Hoe ouder zij is hoe meer gedoornd, zoodat zij als het ware een doornklomp wordt.

— — VOSSI BICOLOR. Tweekleurige D. Een door mij gewonnene, enkele, witte doorn met roode meeldraden.

— PENSYLVANICA. Eschdoornbladige D. Eene der grootstbladige, een goeden boom vormende.

— PINSAW. Groeit nog digter getakt dan de *betulaefolia;* de bladeren zijn frisscher groen. Geeft ook gele bessen.

— PRUNIFOLIA. Pruimbladige D. Deze is ook onder den naam *Caroliniana* bekend. Hij wordt een der schoonste boomen in dit geslacht. Tevens is hij een der grootstbloemige, en het is een zijner grootste verdiensten, dat hij later bloeit dan de overige. Hij geeft roode bessen en is ongedoornd.

— SPLENDENS. Schitterende D. Gelijkt de *Crus galli*, doch heeft de takken meer opgericht en groeit voller. Zeer schoon, vooral als hij met zijne vrij groote, koraalroode bessen prijkt.

— — LONGISPINA. Langgedoornde D. Deze, door mij gewonnene variëteit heeft doornen van meer dan 1 palm lengte; zij zijn regt en dun.

Dit jaar voor het eerst in den handel.

— TOMENTOSA. Wollige D. Het blad gelijkt op dat der kruisbeziën. De geheele plant is vrij wollig. Variëert met de andere, maar is zelf de schoonste niet.

Wij zouden hier nog meerdere soorten kunnen bijvoegen, maar denken dat den liefhebbers ruime keuze genoeg gegeven is. Wij hebben daar weder een geslacht behandeld dat den geleerden nog al moeijelijkheden schijnt te baren, daar het, volgens theoretische kenmerken, met *Pyrus* en *Sorbus* ineenloopt. De practicus ziet er echter zooveel zwarigheid niet in, daar hij meent, dat het uiterlijk voorkomen der plant (de habitus)

hem duidelijk genoeg zegt, of zij een *Crataegus* of een *Sorbus* is, terwijl het geslacht *Pyrus* zeer goed aan de vrucht gekend wordt. Ik ben dan ook den practicus gevolgd, en heb de soorten geplaatst waar ik meende dat zij behooren, en de namen gegeven, waaronder ik de soorten bezit of ken.

Ik ben zeer kort geweest in het beschrijven der soorten; vooreerst is dit zonder groote uitvoerigheid en zonder kunstkenmerken zeer moeielijk, en ten tweede zal het den liefhebber verrassen, als hij die groote verscheidenheid in één geslacht aanschouwt.

De Doornen zijn daarom des te waardiger sierboomen, omdat zij zeer goed het mes verdragen, dus tot verschillende vormen kunnen gebracht worden, en omdat zij op bijna alle gronden goed voortkomen.

Cydonia. (Kweeboom).

C. JAPONICA. Pyrus Japonica. Onder dezen ouden en verkeerden naam genoeg bekend en bemind.

— — FLORE ALBO. Witte Pyrus. Eigenlijk zoogenaamde witte, daar er nog al wat rooskleur onder loopt. Toch variëert zij genoeg, en is zij schoon.

— — UMBILICATA of ROSEA. De bloem van deze is iets meer naar het rooskleurige trekkende dan de gewone roode, en zij wil beter in de hoogte groeien; zij is dus beter als pyramide te houden. Nog is zij te kennen aan hare onvolwassene bladeren, die donker gekleurd zijn, en doordat zij veel rijker vruchten geeft.

Men heeft van dezen zoo schoonen struik, die in geen tuin ontbreken mag, door verbastering al meer en meer verscheidenheden bekomen. De volgende zal ik slechts aanduiden.

— — ALBA FRUCTU ODORATO. Bloeit bijna als de witte.

— — ATROSANGUINEA. Rooder dan de gewone.

— — LUTEA MACRANTHA. Vuil geel.

— — MALLARDII.

— — MOERLOOSII. Wit, rosé-gestreept.

C. JAPONICA NIVEA EXTUS COCCINEA. Witrood.

— — RUBRA AURANTIACA. Oranjerood.

— — VULGARIS MALIFORMIS. Kweeappel. De vrucht is minder peervormig dan die van de volgende.

— — PYRIFORMIS. Kweepeer.

— — CONSTANTINOPOLITANA. Konstantinopelsche. Kw. Deze moet zeer groote vruchten geven, maar, pas ingevoerd zijnde, heeft zij er nog geene voortgebracht. Hoewel de kweeën niet zoozeer hier te huis behooren, zoo behooren zij in den boomgaard eigenlijk evenmin. Ik meende ze daarom hier te moeten invoegen, te meer daar zij, aan een verloren waterkant, met hare groote en schoone vruchten nog wel iets ter versiering kunnen bijdragen.

Cytisus (Gouden Regen, Kettingboom).

Daar de hard groeiende, den boomvorm aannemende leden van dit geslacht meer als *Gouden Regen* bekend zijn, en de lage of struikvormige meer als *Cytisus*, zullen wij die verdeeling volgen, en eerst *Cytisus* en dan Gouden Regen behandelen.

C. ALBUS. Witte C. Bloeit zuiver wit.

— CAPITATUS. Hoofdbloemige C. Deze bloeit geel, aan trossen op de toppen der takken. De geheele plant is behaard. Zij groeit uitsluitend in struikvorm.

— ELONGATUS. Verlengde C. Deze bloeit langs de takken, en heeft eenen groei, die haar beter tot eene pyramide laat vormen dan de voorgaande. Zij is veel gladder van blad en takken.

Meer dan deze twee laatsten zal ik in dit genre niet aangeven. Velen worden er nog beschreven, die allen echter zooveel gelijkenis met deze beiden hebben, dat het wellicht slechts bij- en tusschensoorten hiervan zijn, en dus den liefhebber niet interesseeren kunnen. Zoo noemt men:

C. *canescens*, *procumbens*, *ratisbonensis*, *ruthenicus*, *supinus*, *triflorus*, *uralensis* enz.

C. NIGRICANS. Zwartachtige C. Bloeit zeer schoon met gele aren in Juli en Augustus.

— PURPUREUS. Paarse C. Bloeit langs de takken in Juni en Juli.

— PENDULUS. Treurende C. Wordt alleen op stam gekweekt.

De eerste en de drie laatstgenoemde worden veel op goudenregen-stammen veredeld, op ½, 1 of 2 el hoogte. Met enkele Genista-soorten (zie dat geslacht) kan men daarvan een schoon perk formeeren. Een vakje van lage *nigricans* voldoet ook zeer goed.

— SESSILIFOLIUS. Geitenklaver. Groeit willig genoeg om ook tot pyramide gevormd te worden. Bloeit geel aan opstaande trosjes. De bladeren gelijken volkomen op klaverblaadjes.

— LABURNUM. Gouden Regen.

— — ANGUSTIFOLIUS. Gewone G. R.

— — ADAMI ook L. PURPURASCENS. Deze wordt gewoonlijk Roode Gouden Regen genoemd. Hij is een hybride van de gewone Gouden Regen en *Cytissus purpureus.* Hij groeit even sterk als de Gouden Regen, doch heeft licht paarse bloemstaarten, veel kleiner. Nu en dan maakt hij vreemde takken: nu eens van zuiver Gouden Regen en dan eens van *C. purpureus.* Ik ken geen ander voorbeeld van een bastaard-soort, die zooveel neiging toont, tot een der hoofdsoorten terug te gaan. Het is een voor de plantkundigen tot hiertoe onopgelost vraagstuk. Zij is gewonnen door Adam, boomkweeker te Vitry.

— — ALPINUS. Alpische G. R. Gewoonlijk dubbele Gouden Regen genoemd, doch ten onregte, daar zij niet dubbel is, maar de bloemstaarten alleen veel langer zijn dan bij de gewone. Om lang genot van de bloemen van den geliefden Gouden Regen te hebben, moet men de gewone en deze beide laatste soorten planten, omdat de eerste gedaan heeft, als de laatste begint.

— — BULLATUS. Gebobbelde G. R. Dus genoemd om den vorm der gekrulde bladen.

— — PARKSII. Vermoedelijk eene hybride van de Alpische

en de gewone. Zij groeit wel het sterkst van allen, daar zij in één saizoen takken kan schieten van meer dan 3 el lengte. Bloeit als de Alpische met zeer lange staarten.

c. — PENDULUS. Treurende G. R. Een zeer schoone treurboom. Hij moet al zeer hoog veredeld zijn, als de takken niet in éénen zomer den grond bereiken.

— — QUERCIFOLIUS. Eikenbladige G. R. De eikachtig uitgesnedene bladeren maken de eenige bijzonderheid uit.

— — SESSILIS. Ongesteelde G. R. De drie bladeren zitten als bosjes vast tegen den tak. Hij groeit veel tengerder dan de gewone.

Deze, de eikenbladige en de gekrulde worden alleen om de bladverscheidenheid geplant, daar hunne bloemen veel minder zijn dan die van de overige.

— — WELDENII. Dezen kan men beschouwen als staande tusschen *Cytisus* en Gouden Regen in. Zijn groei is slechts matig en hij bloeit slechts spaarzaam met opstaande vrij magere trosjes. Daarbij kan hij des winters nog bezwijken van de kou.

Daphne (Peperboompje).

D. CNEORUM. Cneorumgelijkende D. Een laag of liever kruipend struikje, dat in Mei zeer mild bloeit met roode, zeer aangenaam ruikende trosjes. Op min of meer gedekte plaatsen weerstaat het de winterkoude. Het is groenblijvend. In potten gekweekt en getrokken is het een zeer bemind kamerplantje.

— HOUTTEI. van Houtte's D. Purper- of zwartbladige *Daphne.*

— LAUREOLA. Zwarte Peper. Een bekende, groenblijvende struik, met groengele bloemen in April, die gevolgd worden door zeer vele helder zwarte bessen. Een schoone struik, die een gevaarlijken concurrent krijgt aan de groene *Aucuba.* 't Is te hoopen dat zij elkander gezelschap leeren houden.

— MEZEREUM. Roode Peper. Dit is het algemeen beminde, in Febr. en Maart schoon rood bloeiende en hoogst aangenaam ruikende peperboompje. Het geeft roode bessen.

D. — FLORE ALBO. Witte Peper. Deze bloeit wit en geeft gele bessen.

— GRANDIFLORUM. Grootbloemige Roode P. Maakt steviger gewas; heeft de bladeren breeder, de bloem veel grooter en veel hooger gekleurd. Is zeer schoon en nog niet algemeen bekend.

De drie laatsten tieren het best op beschaduwde of noordelijke plaatsen. De *Cneorum* wil redelijk droog staan; de overigen niet al te droog.

De verdere soorten van dit geslacht zijn teerder of te weinig belangrijk.

De Nederlandsche naam van deze struiken is geheel verkeerd. De ware Peper *(Piper nigrum)* groeit in de keerkringslanden en is eene klimmende plant, met puntig hartvormige, donkergroene, glanzige bladeren. Zij geeft trossen kleine witte bloemen, die door eerst groene, later glanzig roode bessen gevolgd worden, welke overvloedig in lange risten langs de takken nederhangen. Deze bessen, gedroogd zijnde, geven onze zwarte peper, terwijl de kern of pit der bes de witte peper is.

De naam is zeker aan ons boompje gegeven om den heeten smaak der bessen. Men gebruike ze echter niet, daar zij giftig zijn.

Deutzia.

Aldus genoemd naar Johannes Deutz, in leven regter te Amsterdam.

D. CRENATA FLORE PLENO. Gekarteldbladige D. Deze, tot een zwaren struik groeiende, bloeit zeer schoon, met sterkgevulde, witte, van buiten met rooskleur getijgerde bloemen. Door den invoer van deze dubbele is de enkele niets meer waar.

— FORTUNEI. Fortune's D. Deze nieuw ingevoerde schijnt robuster te groeien dan de vorige, doch gelijkt er veel op. De bloem is mij nog onbekend.

— GRACILIS. Bevallige D. Bloeit zeer mild in Mei

met kleine, witte bloemen. Zij is de kleinste uit dit geslacht, daar de struik nauwelijks eene el hoogte bereikt. Vroeg in bloei getrokken is zij zeer schoon.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte. Dit lieve, nog nieuwe, zeer schoon bonte struikje blijft nog lager.

— SCABRA. Ruwbladige D. Ook deze sterke struik bloeit fraai en wild.

Er bestaan nog meerdere soorten, zoo als *D. canescens*, *crenata vera*, *corymbosa*, *parviflora*, *undulata*, *staminea* en nog meer, die wij, als minder aanbevelingswaardig, niet of alleen bij name vermelden.

Diervilla.

Vroeger tot het geslacht *Lonicera* gerekend.

D. LUTEA. Geele D. Een geel-, mild-, doch kleinbloemige struik, zóó overvloedig worteluitloopers makende, dat hij bijna een onkruid te noemen is.

— SPLENDENS. Schitterende D. Een zeer overdrevene naam, daar de bloemen alleen iets grooter dan die van de voorgaande zijn.

Diospyros (Godenpeer, Dadelpruim).

D. LOTUS.

— PUBESCENS.

— VIRGINIANA. Heesters, welke in hun vaderland zeer aangename vruchten geven, doch hier zelfs bijna niet in bloei komen, en bovendien in strenge winters bevriezen. Zij hebben alleen waarde voor plantentuinen.

Dirca (Lederboom).

D. PALUSTRIS. Moeras L. Een gedrongene, niet zeer hoog groeiende struik, die witachtig groene, onaanzienlijke bloemen geeft. De Nederlandsche naam komt van de taaiheid der takken. Voor kleine tuinen niet aanbevelenswaardig. In grootere evenwel moge hij, voor de verscheidenheid, eene plaats vinden

in vochtigen grond, die niet te zwaar is; hij is in dit opzigt nog al kiesch. Hoewel de bladvorm verschilt, heeft het gewas wel iets van een *Virgilia lutea* in miniatuur.

Elaeagnus (Olijfwilg).

E. ANGUSTIFOLIA. Smalbladige O. Deze heeft in zijn uiterlijk veel van het *Hippophaë Rhamnoides* en wordt er nog al eens mede verwisseld. Hij is echter veel sterker en wordt een matige boom. Hij bloeit klein, geelgroen, met een zeer sterken balsamieken reuk, maar moet om te bloeien nog al eenige jaren hebben.

— ARGENTEA. Zilverbladige O. Deze maakt een schoon contrast met andere gewassen door zijne geheel witte bladeren en takken. Groeit als de vorige.

De *E. reflexa*, met hare schoone bonte verscheidenheden, kan onze winters, helaas! niet verduren. Dit is wel te bejammeren, want alle *Elaeagnussoorten* zijn schoon.

Empetrum (Mosheide).

E. NIGRUM *en* RUBRUM. Zeer lage kruipende struikjes, die op vochtigen turfbodem in de koudste deelen van Europa groeien. Zij gelijken op kleine heideplanten en behoeven hei- of veenaarde; ze zijn onaanzienlijk en hebben dus voor versiering geene waarde.

Erica (Heide).

Hoewel men dit geslacht in meerderen gesplitst heeft, als *Calluna*, *Erica* en *Gypsocallis*, zoo houden wij ons aan den ouden, bekenden naam.

Van dit zoo rijke geslacht zullen wij de voornaamste noemen van de voor den vrijen grond geschikte soorten. Onder de als zoodanig doorgaans in catalogi vermelde zijn er toch die het niet uithouden, zooals de *Meditternae* en andere.

Wij bevelen dus den beminnaars van deze, zoo lief en op verschillende tijden des jaars bloeiende struikjes de volgende aan.

Eralata, *Alportii*, *cinerea*, *cinerea pallida*, *cinerea stricta*, *Ham-*

mondii, *herbacea*, *multiflora*, *scoparia*, *tetralix*, *tetralix flore albo*, *vulgaris aurea*, *vulg. flore pleno*, *vulg. nana*, *vulg. spicata*, *Watsonii*.

Zij beminnen heiaarde of veengrond, met eenig zand vermengd. De *herbacea*, die zeer vroeg bloeit en ook als potplant bekend en bemind is, gedijt nog het beste in andere gronden.

Evonymus (Papenmuts).

E. Men heeft den Nederlandschen naam willen veranderen in *Kardinaalshoedjesboom*, omdat men vreesde eene afdeeling der Christelijke kerk door eerstgenoemden naam te kwetsen. Maar als men weet, dat in de Fransche taal de paus Le pape de Rome heet, en dit weder in verband staat met het woord, papa (vader), dan zie ik geene reden om den naam, waaronder dit geslacht reeds voor eeuwen bekend was, te verwisselen met een woord, dat voor de oud-vaderlijke spelmethode bijna een vraagstuk zou kunnen heeten.

De naam is ontleend aan den vorm der zaadhuizen.

E. AUGUSTIFOLIA. Rosmarijnbladige E. Slechts een gemeene struik. Ik heb beproefd hem, door veredeling op hoogstam, tot treurboom te vormen, maar ook dan voldoet hij niet.

— ALATA. Gevleugelde E. Deze stevige en niet zeer hoog wordende struik heeft baard- of vleugelachtige aanhangsels langs alle zijden der vierkante takken. Hij kan in strenge winters wel eens lijden.

— ATROPURPUREA. Paarse E. De donkere bladeren worden in den herfst geheel purperkleurig. Ook de zaadhuizen zijn zeer donker gekleurd.

— CAROLINENSIS. Karolinische E. Deze groeit niet zoo hard als de gewone, doch vormt een goed boompje. De takken zijn groen en wit gestreept. Bloeit bruin.

— LATIFOLIA. Breedbladige E. De grootstbladige van dit geslacht. Niet op stam veredeld blijft deze slechts een struikje. Zij is dan schoon; op stam houdt zij het niet te best in groei.

— LEUCOCARPA. Witvruchtige E. Om de kleur der

zaaddeksels zeer schoon. Deze, en niet de vruchten, zijn wit. De zaden zijn oranjekleurig.

E. PENDULA. Treurende E. Verdraagt onze winterkoude niet.

— EUROPAEA, ook VULGARIS. Gewone E. Deze wordt weinig geplant, daar de andere soorten in den regel schooner zijn.

— — FOL. MACULATIS. Bontbladig E. Schoon bont en voldoende standvastig.

— VERRUCOSA. Wrattige E. Ook Koffiedik-boom genoemd, omdat alle de takken als met deze stof bestrooid schijnen.

De meeste soorten worden op de gewone veredeld, en vormen dan, met uitzondering van *alata*, *latifolia* en *verrucosa*, zware heesters of matige boompjes. Daar de bloemen niet zeer aanzienlijk zijn, bestaat de waarde bij sommige in het schoone loof, en bij allen in den zonderlingen en schoonen vorm der zaadhuizen, vooral als zij, rijp zijnde, openspringen en hunne schoon gekleurde zaden vertoonen.

Jammer dat dit schoone geslacht te menigmaal geplaagd wordt door eene zich geheel in rag spinnende rups. De moeite van die nesten er van tijd tot tijd uit te nemen, wordt echter beloond.

Van die plaag is echter, zooverre mijn ondervinding gaat, geheel vrij eene soort, door mij voorbijgegaan, daar zij niet voor den vollen grond bestemd is, maar die zeer goed op eene bijna vorstvrije plaats kan overwinteren, en des zomers in den tuin worden ingegraven. Nog beter is het ze in potten of tobben te zetten. Zij zal dan, met hare talrijke variëteiten, een sieraad zijn voor elken tuin, en kan des winters dienen tot kamerversiering, daar alle groenblijvend zijn.

Ik meen ze kortelijk te moeten aangeven:

— JAPONICA. Bladeren ovaal, glimmend, donkergroen.

— — FOL. ARGENTEO-VAR. Minst schoone.

— — FOL. AUREO-MARGINATIS. Goud gerand.

— — LATIFOLIA ARG. VAR. Breedbladig, zilverbont.

— — MEDIO VARIEGATA. In het midden goudgevlekt.

EVONYMUS JAPONICA MACROPHYLLA. Grootbladige.
— — MICROPHYLLA. Kleinbladige.
— RADICANS. Wortelende, rondbladig.
— — ARG. FOL. VAR. Zilverbont.
— — FOL. ARG-MARGINATIS. — Zilvergerand.
— TRICOLOR. Driekleurige.

Fagus (Beukeboom).

F. AMERICANA, ook FERRUGINEA. Een schoone boom, veel op onzen beuk gelijkende, doch van sterkeren groei en met grootere bladen.

— SYLVATICA. Gewone B. Deze zoo algemeen bekende boom, behoeft geenerlei beschrijving; zij is wel eene der schoonste woudboomen, zoo wel als in de jeugd uitnemend voor hegplantsoen.

Hij groeit wel in alle gronden, doch in zware, matig vochtigen grond het beste. In schraal zand en in veengronden krijgt hij zijne ware schoonheid niet, en evenmin zijne kracht.

— — ASPLENIFOLIA. Varenbladige B. Zeer fijnbladig, schoon, zooals alle beuken.

— — CRISTATA. Hanekambladige B. De bladeren hebben eenigzins den vorm die door den naam wordt aangeduid, en zijn bovendien in elkander gekruld.

— — FOL. VAR Bont-gerandbladige B.

— — TRICOLOR. Bont-gevlektbladige B. Beide zijn volkomen standvastig.

— — HETEROPHYLLA. Verschillendbladige B. Deze variëteit is door mij verkregen door een zijwaarts uitgeschoten tak van de *F. asplenifolia.* Zij is in alles veel sterker en de bladeren variëeren meer dan bij de moeder.

— — NIGRA of ATROPURPUREA. Zwarte B. Was, is en zal bekend en geacht zijn en blijven.

— — NIGRA PENDULA. Treurende Zwarte B. Is geen ware treurboom. Hij is genomen van een boom, die toevallig

wat slappe takken had; men heeft dat bestendig trachten te maken door veredeling op hooge stammen.

— — PENDULA. Treur B. Het is jammer dat deze schoone en ware treurboom zoo zelden, of liever nimmer, eene evenredige kroon vormt, maar altijd éénzijdig groeit. Toch kan hij interessant zijn, zelfs in zijn scheeven vorm; hij, die zich daarvan wil overtuigen, bezoeke slechts den Leidschen academietuin.

Ficus (Vijgeboom).

F. CARICA. Gewone vruchtdragende V. Hoewel deze boom (bij ons slechts een struik blijvende) bewaring of zorgvuldige bedekking behoeft, zoo behoort hij hier toch eene plaats te vinden, daar hij hier en daar nog al geplant wordt. Daar het gewas zeer slap is, kan men door nederbuiging den struik ter aarde brengen en alzoo dekken.

Het is eene bijzonderheid in deze plant, dat de bloeiwijze gesloten blijft, zoodat het schijnt alsof zij vrucht zet zonder gebloeid te hebben. — De vruchtbeginsels dan, om het zoo uit te drukken, vormen zich in den zomer om in het volgend jaar tot rijpheid te komen.

— — DIGITATA. Gevingerdbladige V. Deze geeft geene vruchten, doch verdient eene plaats om hare schoon gevormde bladeren. Meer dan deze twee voeren wij niet aan.

Forsythia.

Aldus genoemd naar Dr. Forsyth.

F. SUSPENSA. Hangende F. Groeit zeer hoog, zoodat zij als klimplant ter bedekking en bekleeding dienen kan. Zij bloeit met gele, kelkvormige, nog al groote bloemen, vóór de bladontwikkeling. Zij variëert zeer in den bladvorm daar zij nu eens één- en dan weder driebladig is.

— VIRIDISSIMA. Groene F. Blijft een struik, en is

overigens aan de eerste gelijk. Beiden verdragen goed het mes; men moet echter niet snoeien dan na den bloei. Zij zijn wel waardig geplant te worden, daar zij des winters door hare groene takken nog een vriendelijken aanblik verschaffen.

Fothergilla.

Dus genoemd naar Dr. John Fothergill.

F. ALNIFOLIA. Elsbladige F. Om deze, alsmede de *Clethra*, elstbladig te noemen, behoort men niet te nauw te zien. De bladeren van deze zijn verkeerd eivormig en wigvormig afgeknot, van boven dofgroen, van onderen grijs. De bloemen, die nog vóór de bladeren komen, zijn wit en staan in trosvormige aren aan de einden der takken. Zij bestaan bijna geheel uit meeldraden. De struik gelijkt in vorm op de *Andromeda's* en wordt niet gesnoeid. Hij behoeft, om goed te slagen, hei- of veenaarde.

In catalogi komen nog meer namen voor, doch ik ken er maar ééne soort. Zoo is *Gardenii* slechts een synoniem, in de wereld gekomen, doordien Dr. Fothergill het eerste exemplaar van Dr. Garden uit Carolina ontving.

Fraxinus (Esschenboom).

F. AUCUBAEFOLIA. Aucubabladige E. Eene schoon en standvastig bonte soort, die ik verder onbestemd moet laten.

— EXCELSIOR. Gewone E.

— — COARCTATA. Zamengedrongene E. Deze door mij in den handel gebrachte variëteit groeit sterk, en heeft de leden even lang als de gewone, doch de bladeren zijn te zamen gedrongen, bijna als die van de *crispa*.

— — CRISPA. Gekrulde E. Groeit zeer kort met dikke takken. Op hoogeren ouderdom krijgt hij vooral een vreemd aanzien. Hij zal niet veel hooger worden dan 4 à 5 el.

— — HETEROPHYLLA FOL. VAR. Bonte verschillendbladige. Zeer goed en standvastig bont.

F. — JASPIDEA. Gele E. Maakt in den winter eenige vertooning met hare goudgele takken.

— — — PENDULA. Gele Treur- E. Voldoet als treurboom niet genoeg.

— — MONOPHYLLA of SIMPLICIFOLIA. Eenbladige E. Wordt een goede boom.

— — PENDULA. Gewone Treur- E. Algemeen en gunstig genoeg bekend om geene verdere beschrijving of aanbeveling te behoeven.

— — — FOL. VAR. Bonte Treur- E. Voldoet alleen op de beste gronden, daar zij alleen bij sterken groei schoon is.

— — SCOLOPENDRIA. Varenbladige E. Met zeer fijn gesnipperde bladeren. Een schoone Esch.

— ORNUS. (Ornus Europaeus) Pluim E. Bloeit in Mei en Juni met groote trossen witte bloemen, en onderscheidt zich hierdoor en door nog andere kenmerken zoozeer van de overige esschen, dat men van deze een eigen geslacht heeft gemaakt. In Zuid-Europa levert zij *Manna*, hetwelk echter bij ons het geval niet is.

— — FOL. VAR. Bonte Pluim- E. Blijft veel lager. Voor het overige minder schoon dan de groene.

Er bestaan nog een aantal esschensoorten, doch in den regel hebben zij als sierboomen geene waarde genoeg, vooral daar zij het nadeel hebben, hare vlakgaande wortelen zeer ver uit te breiden, en dus zeer schadelijk zijn voor de haar omgevende gewassen. Wij hebben daarom slechts eenige, en wel de meest uiteenloopende en schoonste opgenomen. Voor vrij staande park- of gazonboomen zal de keuze ruim genoeg kunnen zijn.

Hoewel vele Amerikaansche soorten ook goed werkhout leveren, is toch bij ons alleen de gewone esch in kultuur Zijne waarde als boschhakhout en ook als werkhout is algemeen bekend. Hij groeit overal, met uitzondering van schralen zandgrond, waarin hij het niet volhoudt.

Gaultheria (Bergthel).

G. PROCUMBENS. Liggende G. Een lief, klein struikje, dat van Mei tot September bloeit met trosjes witte, eironde bloempjes, gevolgd door scharlakenroode bessen, die zeer lang aanblijven. In Zweden worden de bladeren als thee gebruikt.

— SHALLON. Deze is in alle opzigten grooter, zij bloeit iets meer gekleurd en krijgt zwarte bessen, die eetbaar zijn, en bijna smaken als die van het *Vaccinium*.

Beiden zijn zeer schoone struikjes, die zich uit den wortel meer en meer uitbreiden. Zij vragen hei- of veenaarde, of vochtigen zandgrond en beminnen de schaduw.

Geblera.

Genoemd naar den Duitschen plantkundige Gebler.

G. SUFFRUTICOSA. Struikachtige G. Deze nog niet lang in mijn bezit zijnde struik vriest jaarlijks tot den grond af, maar loopt goed weder uit. Hij bloeit een groot deel van het jaar met bloemen van dezelfde lichtgroene kleur als de bladeren en zoo nietig klein, dat men er naar zoeken moet om ze te vinden. Als sierplant is er in langen tijd geen grooter vod ingevoerd.

Genista (Brem).

G. PILOSA. Om van dit zeer fijn getakte struikje het regt genot te hebben moet het op *Gouden-regen*-stammetjes veredeld worden; het is dan een zeer lief boompje.

— PROSTRATA. Op dezelfde wijze behandeld, is deze mede zeer schoon. Daar de takken regt naar beneden hangen, is zij een waar treurboompje. Beiden bloeien geel.

— TINCTORIA. Verwersbrem. Groeit als een smalle struik en bloeit mild in Juli en Augustus, mede geel.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige V. B. Blijft zeer laag bij den grond en bloeit zeer schoon en mild.

Deze, even als de vroeger genoemde, op stam veredeld, en met die, en eenige vroeger beschreven *Cytisus*-soorten op één perk gebracht, vormt eene zeer schoone zamenstelling. Men plant dan bij voorkeur een hoogstam in het midden, en daalt rondom langzaam af.

Wij voeren van de zeer vele *Genista's* die nog bestaan geene meer aan, daar zij bijna alle geel bloeien, en gelijktijdig met den *Cytisus*. Eenige sterker groeiende hebben alleen eenige waarde voor zeer schrale zandgronden, waar niet veel goeds groeien wil. In één woord: de genoemde zullen een sieraad van den tuin zijn, maar zij zijn ook voldoende.

Gingko (Salisburia adiantifolia).

G. BILOBA. Japansche Noot. Deze schoone boom, die men algemeen bij de Coniferen indeelt, iets waartoe wij niet besluiten kunnen, mag in geen tuin ontbreken, daar hij door den vorm zijner bladeren zich zeer onderscheidt; tegen het licht gehouden, kan men er geene aderen in zien, zoo als in andere bladeren. Hij wordt een boom van de tweede grootte. De mannelijke bloemen zijn katjes, de vrouwelijke klein en geel, doch hier te lande nog niet gezien.

— — FOL. VAR. Bontbladige G. Deze voor jaren door den bloemist Glijm te Utrecht gewonnene, en door mij in den handel gebrachte variëteit heeft zich niet standvastig getoond.

Er worden nog een paar in Catalogussen aangeboden, doch die te weinig van de hoofdsoort verschillen om er hoogere prijzen voor te besteden.

Gleditschia (Boonenboom).

Het geslacht heeft haren naam naar den Plantkundige J. G. Gleditsch.

— DARWINII of CASPICA. Groeit gedrongen, met korte ter neder gebogene takken. Op stam veredeld vormt zij een schoon

kroonboompje, voor kleine tuinen meer geschikt dan de Kogel-Acacia.

G. HORRIDA. Vreeselijk gedoornde G. Zij draagt haren nederlandschen naam met recht; zij heeft doornen die weder gedoornd zijn, even als de *triacanthos*, doch veel langer en dikker. Als de plant ouder wordt groeien geheele bossen doornen bijeen. Het is een belangrijke en interessante boom.

— INERMIS. Ongedoornde G. Is eene variëteit van de *triacanthos*.

— MACROCANTHA. Grootgedoornde G. Deze heeft de doornen zeer lang, maar veel dunner dan de *horrida*. Beiden worden veel met elkander verwisseld. De reden daarvan is, dat de reeds van ouds bekende *horrida* uit de kweekerijen verdwenen was. Toen nu later de *macrocantha* werd ingevoerd, meende men dat dit de oude *horrida* was; vandaar dat men de latere *horrida* eenen nieuwen naam bijlegde en haar *macrocantha* noemde.

— TRIACANTHOS. Driedoornige G. Deze is vermoedelijk de hoofdsoort van de voorgaande. Allen groeien tot matige boomen, met uitzondering der *caspica*.

De *Gleditschia's* worden veel minder geplant dan zij verdienen; zij behooren tot de schoonste boomen door haar zacht en sierlijk loof. De bijna altijd dubbel gevinde of gevederde bladeren gelijken zeer op die der *Mimosa's* of *Acacia's* der kassen. Door hunne fijnheid laten zij het zonlicht gebroken door, zoodat daaronder een ware halfschaduw geboren wordt. Daar de boomen gaarne breed uitgroeien plantte men ze alleen, of in kleine groepen, maar niet op te fellen wind. Ten opzichte van den grond zijn zij niet kiesch, doch hebben zij liever lichteren dan al te zwaren. De bloem is groenachtig geel en onaanzienlijk, en de planten moeten vrij oud zijn eer zij er voortbrengen. Het hout is een der hardste onder dat van alle boomen, prachtig oranjegeel met bruin gevlamd; het laat zich schoon politoeren.

Glycine (Wistaria).

— CHINENSIS. Blauwe Regen. Deze reeds algemeen

bekende en zoo geliefde klimplant bloeit met blauwe trossen, in den vorm van den Gouden Regen.

G. — FLORE ALBO. Witbloemige G. Bloeit een weinig kleiner en niet zoo mild. Deze beide soorten hebben de overige, die nog worden opgegeven, verdrongen. Zoo heeft men nog de *brachybotrys*, *floribunda* en *magnifica*. Waar men echter over veel ruimte beschikken kan, verdienen zij eene plaats.

Glycyrrhiza (Zoethoutboom).

G. ECHINATA. Deze bloeit met aan kogelronde trosjes staande, roode bloemen, aan lange steeltjes, die uit de oksels der bladeren voortkomen.

— GLABRA. Bloeit op dezelfde wijze, maar met bleek paarse aren. De wortel van deze soort is het ware medicinale zoethout. Beiden zijn struiken, die jaarlijks ter hoogte van 1 à 1½ el opschieten, doch jaarlijks tot den grond afsterven. Men zou ze dus beter als hooggroeiende vaste plant kunnen gebruiken. Zij gedijen bijna overal.

Gymnocladus (Guilandina dioica).

G. CANADENSE. Doodsbeenderenboom. Ook wel Naaktstam genoemd, omdat hij in den winter, als hij bladerloos is, er juist uitziet alsof hij reeds geruimen tijd was dood geweest, en de fijne takken er reeds waren afgevallen. Hij maakt dan eene vreemde vertooning. Maar als hij in den zomer met zijne groote, dubbel gevederde bladeren prijkt, is hij een schoon gewas. Wordt een matige boom, en eischt goeden, matig vochtigen grond en eene koele standplaats.

— — FOL. VAR. Bontbladige G. Deze schijnt vrij standvastig en is nog nieuw. Overigens gelijk de vorige.

Halesia (Klokjesboom).

H. DIPTERA. Tweevleugelige H. Deze moet iets lager

blijven dan de volgende. Haar kenmerk is, dat zij in elke bloem 8 meeldraden heeft en de zaadhuizen of vruchten slechts 2 baarden of vleugels hebben, terwijl de volgende 12 meeldraden en hare vrucht vier vleugels draagt. Ik heb ze reeds uit verschillende etablissementen ontboden, maar er steeds de *tetraptera* voor ontvangen. Daar ik ze nu slechts uit de boeken ken, neem ik haar alleen op ter waarschuwing, daar men bijna zeker kan zijn, op zijne orders op deze, even als ik, de volgende te ontvangen.

H. TETRAPTERA. Viervleugelige H. Bloeit zeer schoon met witte klokjes in Juni. Groeit tot een zwaren struik, doch laat zich ook zeer goed in pyramiden-vorm houden. Ook onder andere boomen groeit zij wel, mits zijdelings lucht hebbende. Zij behoort in elken tuin waar men gaarne iets meer dan gemeene struiken ziet.

Halimodendron (Caragana Halodendron).

H. ARGENTEUM. Zoutstruik. Eene eenigzins gedoornde struik, of liever, daar hij doorgaands op *Caragana*-stammen veredeld wordt, een boompje, bloeiende met lila-vleeschkleurige bloemen, doch niet zeer mild. Op hoogstam veredeld wordt het eenigzins een treurboompje. Kleur der bladeren bleekgraauwgroen. Groeit gaarne in zoute zandgronden. Vreest al te veel nat.

Hamamelis (Tooverhazelaar).

H. VIRGINICA. Virginische H. Bloeit met eene menigte kleine, gele bloempjes, zeer laat, als de bladeren reeds zijn afgevallen. Zij wordt een matig hooge struik, doch is, zoo als vele anderen, door het mes lager te houden. Men zegt dat in vroegeren tijd de wichelaars hunne tooverroeden uit het hout van dezen struik vervaardigden. Hoewel daar gelukkig geene behoefte meer aan is, zoo neemt dit niet weg dat hij zijne plaats wel waardig is.

Hedera (Klimop).

Van deze algemeen bekende en beminde groenblijvende klimplant bestaan een aantal soorten en verscheidenheden. Eenige daarvan zijn bijzonder geschikt ter bekleeding van oude boomstammen of oude, vooral noordelijke en natte muren, daar zij door hare bladeren den regen beletten den muur te bereiken, en door hare in den muur hechtende luchtwortelen, het vocht opnemen. Wij zullen de voornaamste aanhalen en het noodige er bij opmerken.

H. ALGERIENSIS. Algiersche H. Heeft van het geheele geslacht wel de grootste bladeren, die niet zeer dik van zamenstelling zijn en van een meer dof groen. Zij weerstaat zonder bedekking onze strengste koude niet. Zij is dus geschikt voor kamerplant, doch dan, in potten of bakjes voor de ramen, verkrijgen de bladeren hunne volkomene grootte niet.

— ARBOREA. Boomachtige H. Met zeer schoon lichtgroen blad. Ook deze klimt goed, doch, ouder wordende, schieten de takken niet meer door, maar zetten zij zich tot bloem en vrucht. De bloemen zijn groenachtig wit, en de trossen zwarte bessen, die daarop volgen, rijpen eerst in het volgende jaar.

— HELIX. Gewone H. Deze wordt weinig meer gebruikt, daar de bladeren te klein zijn.

— — FOL. ARGENTEO VAR. Zilverbonte H. H. Deze heeft nog kleiner blad.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte H. H. Heeft geelgevlekte bladeren en is goed standvastig.

— — TRICOLOR. Driekleurige H. H. Is schooner dan de zilverbonte.

— HYBERNICA. Iersche H. Deze is de thans algemeen gebruikte, grootbladige soort.

— — FOL. VAR. Bontbladige I. H. Niets waard wegens het sterk verloopen.

— LATIFOLIA MACULATA. Breedbladige gevlekte H. Met heerlijk schoon geteekende bladeren.

— RHOMBEA FOL. VAR. Bonte Ruitvormigbladige H. Heeft met zilver-gerande en meer of minder vierhoekige bladeren.

— ROEGNERIANA of COLCHICA. Met hartvormige, dikke, glanzige bladeren. Te teeder om voor muurbekleeding gebruikt te worden, maar zeer schoon voor kamergebruik.

Er worden nog eenige soorten in catalogussen genoemd, van welke enkele door mij vroeger in den handel zijn gebracht, doch later weder vervallen zijn, omdat de bladeren kleiner waren dan die van de Iersche, ofschoon men die in het buitenland nog bezit, zoo als, *digitata Glymii*, *sagittaefolia* enz. en andere, gedeeltelijk nieuwe, welke mij niet genoeg bekend zijn maar die in elk geval te zamen ruim een twintigtal uitmaken.

Hibiscus (Altheaboompje).

H. SYRIACUS. Gewoon Paars A.

— — FLORE RUBRO. Rood A.

— — FLORE VARIEGATO. Bontbloemig A.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbont A.

— — TOTUS ALBUS. Zuiver wit A. Deze zijn voldoende bestand tegen de winterkoude. De volgende dubbelbloemige moet men veiligheidshalve des winters met bedekking voorzien.

— — ANEMONAEFLORUS FLORE PLENO.

— — ELEGANTISSIMUS FLORE PLENO. Zeer schoon.

— — FLORE ALBO PLENO.

— — FLORE RUBRO PLENO FOL. VAR. Bontbladig Dubbele A.

— — PAEONIFLORUS FLORE PLENO. Dubbel Paars A.

— — SPECIOSUS FLORE PLENO enz. Alle zijn prachtig bloeiende struiken, waarvan de waarde door den laten bloeitijd nog verhoogd wordt. In het late jaargetijde, als slechts weinige struiken of boomen meer bloeien, is het een waar genot eene groep van goed gekozene, verschillend gekleurde Althea's te zien. Zij verdragen zeer goed het snoeien; men moet dat echter zoo weinig mogelijk doen, want hoewel zij aan het jonge hout bloeien, komen in dat geval de bloemen te laat. Om diezelfde reden is het goed haar eene warme, zonnige plaats te geven.

Hippophaë (Duinbes, Zanddoorn).

— ARGENTEA. Zilverbladige D. Een gemeene struik die door den grond kruipt en niet schoon is.

— RHAMNOIDES. Gewone D. Groeit ook in schrale gronden en laat zich tot heggen gebruiken. Het blad is smal en graauwgroen, de bloemen onaanzienlijk, de bessen oranjegeel; deze komen natuurlijk alleen aan de vrouwelijke planten voor. Zij echter zijn het, die op een eenigzins groot terrein ook dezen struik, die zich nog al gemakkelijk zelfs tot een matigen boom laat opleiden, eene plaats waardig maken.

Men moet hem dan zoo planten, dat hij met zijn grijs aanzien tegen donkergroen loof afsteekt.

Hydrangea (Watervlier).

— ARBORESCENS. Boomachtige H. Ofschoon zij onder dezen naam algemeen bekend is, is echter de naam *frutescens*, haar door een ander plantkundige gegeven, beter, daar deze struik niets boomachtigs aan zich heeft. De groeivorm is overigens bij alle soorten gelijk.

— CHINENSIS. Chinesche H. Onderscheidt zich van de *Japonica* door minder gladde bladeren, en door de randbloemen der bloemscherm, die 3- a 4- bladerig en meer gekleurd zijn.

— — IMPERATRICE EUGENIE.

— — VERSICOLOR. Deze beide, door von Siebold in den handel gebrachte variëteiten, onderscheiden zich door donkerder gekleurde bloemen.

— HORTENSIS (Hortensia mutabilis). Deze is onze gewone en bekende *Hortensia*. De blauwe is geen andere, maar zij neemt op ijzerhoudende gronden allicht die kleur aan.

— JAPONICA. Japansche H. Zoogenaamde Nieuwe Hortensia. Deze is minder waardig dan de Chinesche, daar zij nog iets teerder is dan de gewone Hortensia. Men noemt nog *Belzoni*, die blaauw moet bloeien, doch die wel niets zal zijn

dan eene door kunst geverwde *japonica*, even als men de Hortensia dat ook kan doen.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte J. H. Schoon! Maar om zeer schoon te zijn moet zij een getemperden groei en eene schaduwachtige standplaats hebben. En daar zij nog iets teerder is dan de stamsoort, is het best haar in potten te houden en des zomers in te graven, maar dan vooral op eene vochtige standplaats, des winters evenwel zoo koel mogelijk te bewaren, daar zij anders in de lente te vroeg in groei komt.

De *Hydrangea's* zijn waardige struiken, vooral om hunne lang durende bloemen. De opgegevene zullen echter genoeg zijn, want de *heteromala*, *involucrata*, *pubescens*, *quercifolia* en anderen, kunnen de winterkoude niet doorstaan, en verder late zich niemand misleiden door de meerdere namen welke nog op catalogi voorkomen, daar er niet zoo vele soorten bestaan, als er op gegeven worden.

Hypericum (St. Janskruid).

Daar het *Hemelsleutel-Huislook*, *(Sedum purpurascens)* ook dien Nederlandschen naam draagt, is het beter dien niet te gebruiken.

H. CALYCINUM. Grootbloemig H. Deze soort is, zoo als bijna alle *Hypericum's* eer plant dan struik te noemen. Zij blijft laag, altijd groen, en bloeit met groote, goudgele bloemen, die met eene menigte lange en dunne meeldraden gevuld zijn. Daar het gewas vrij donker is, steken de bloemen er zeer schoon bij af. Zich spoedig door hare worteluitloopers uitbreidende en eene noemenswaardige vlakte bedekkende, is zij zeer schoon aan te brengen op schaduwrijke plaatsen, waar edeler planten niet tieren willen. Zij is ontegensprekelijk de schoonste van het geheele geslacht, en bloeit zeer lang.

H. HIRCINUM. Bokkig H. Hoewel mild, met kleine, gele bloemen bloeiende, heeft het weinig sierwaarde. Ik voer het alleen aan, omdat men zich met de vergissing der onkundigen vermaken kan, want als men de plant nabij komt, ontwaart men een zeer onaangenamen reuk, even als of er achter de

struiken een oude geitebok verscholen zat. Men plante ze dus op plaatsen waar men niet dagelijks behoeft te komen.

De verdere, nog al talrijke soorten, gaan wij, als van te weinige waarde, voorbij.

Jasminum (Echte Jasmijn).

De Jasmijnen worden doorgaans onder de harde gewassen gerekend, maar ten onregte; onder goede bedekking en op een warme standplaats houden zij het nog maar ter naauwernood uit. De hardste voeren wij dus slechts kortelijk aan.

J. FRUTICANS. Bloeit geel in Juli en Aug.

J. NUDIFLORUM. Bloeit geel, voor de bladontwikkeling.

J. OFFICINALE. Bloeit wit van Juli tot October.

Ilex (Hulst).

IL. ANGUSTIFOLIA. Ananasbladige.

— — FOL. VAR. Bonte Ananas.

— — SALICIFOLIA. Theehulst.

— AQUIFOLIUM. Gewone groene. Hiervan bestaan de volgende variëteiten:

— ARG. VAR. Gewone Zilverbonte.

— CUCULLATA. Holbladige Zilverbonte.

— AUREO MACULATA. Goudgevlekte.

— MARGINATA. Goudgerande.

— SPLENDIDA. Glimmend Goudbonte.

— VARIEGATA. Gewone Goudbonte.

— CRISPUM AUREO VAR. Gekrulde Bonte.

— FRUCTU FLAVO. Geelvruchtige.

— GRANDIFOLIUM AUR. VAR. Grootbladige Goudbonte.

— GRANDIS FOL. VAR. Nieuwe Zilverbonte.

— LONGIFOLIUM ARG. VAR. Langbladige Zilverbonte.

— LUTESSENS. Gele.

— PENDULUM. Treurende.

— FOL. VAR. Bontbladige Treurende.

De volgende zijn soorten.

IL. BALEARICA. Breedbladige groene.

— DONINGTONENSIS.

— FEROX. Egel.

— FOL. ARG. VAR. Zilverbonte Egel.

— LATISPINA. Breedgedoornde.

— LAURIFOLIA. Laurier.

— FOL. VAR. Bonte Laurier.

— MAHON. Mahonibladige.

— FOL. VAR. Bonte M.

— OPACA. Dofbladige.

— SCOTICA, ook CALAMISTRATA. Gedraaidbladige.

— — FOL. VAR. Bonte gedraaidbladige. Behalve de opgenoemde zijn er nog wel eenige meer die onze winterkoude doorstaan, doch die minder uiteenloopen of minder belangrijk zijn. Ook is de lijst lang genoeg, terwijl zij tevens de voornaamste bevat, die bij ons in den handel voorkomen.

Voor liefhebbers van dit zoo schoone en overal beminde geslacht, die over ruime hulpmiddelen te beschikken hebben, voeg ik nog de volgende soorten bij, welke in den winter goede bedekking of bewaring behoeven. *Canadense*, *cornuta*, *crassifolia*, *crenata*, *Cunighami*, *cymosa*, *Dakoon*, *elliptica*, *Fortuneï*, *furcata*, *Japonica*, *ligustrina*, *prunifolia*.

Ontegenzeggelijk is de Hulst een der schoonste en rijkste boomgeslachten. Een enkel bont hulstje, in het midden van het eenvoudigste werkmans-bloemtuintje, voldoet zoo wel aan het oog, als de in ruimer getal hier en daar aangebrachte, eene partij van groene soorten zoowel als de prachtigste groep van bonte verscheidenheden. Een mijner buitenlandsche vrienden heeft eene breede laan aan beide zijden beplant met 3 à 4 rijen, amphitheaters-gewijze oploopende groene en bonte soorten. Men beproeve zich voor te stellen welk allerheerlijkst gezicht dat oplevert. Ook voor gewone heggen laat de gewone Groene, als ook de Ananas-Hulst, zich zeer goed aanwenden.

De verscheidenheid in dit geslacht is zoo groot, dat men

alleen met hulst in staat is groote houtgroepen te herstellen zonder voor eenzelvigheid te vreezen te hebben. De eiken alleen komen er in dit opzigt het naaste bij. Eindelijk heeft de hulst het voorregt bijna in alle, mits niet te schrale gronden goed voort te komen.

Maar nu wordt er wel eens geklaagd, dat er, bij het planten van deze altijd meer of minder kostbare gewassen, zoo velen verloren gaan. Dit is, helaas! te menigmaal het geval, maar, nogmaals helaas! meestal door de schuld van den planter, en een enkele maal door die van den afzender. Zie hier hoe men handelen moet, om die ongelukken zooveel mogelijk te voorkomen.

Bij het gereed maken ter verzending wordt elke boom met kluit gehouden, en als hij wat veel verliest, er met vochtige aarde kluit aangemaakt. Dan wordt die kluit omwikkeld met stroo, moscovische mat, of, bij kleine exemplaren, met mos; met stroo is de gewone manier. Worden toch de kluiten zonder die voorzorg in een mand geplaatst, en moeten zij eenige reis maken, dan zal door het vervoer de kluit losraken, en bij het uit de mand trekken afvallen.

Bij de ontvangst nu moeten de gaten, waarin de hulst geplant zal worden, op de juiste diepte gegraven en bovendien de ondergrond goed losgemaakt zijn. Dan zet men de plant met stroo en al (want dat mag er volstrekt niet afgenomen worden), juist zóó als men haar ontvangt, in het gat, en vult dat dan aan tot aan den band waarmede het stroo is vastgebonden. Na matige aandrukking van den grond, snijd men nu de bewuste strookop weg en vult men het gat verder aan. Maar in plaats van nu, zooals bij gewone planting, de aarde rondom den boom eenigzins op te hoogen en tot een heuveltje te vormen, voor het bezakken, zoo laat men hier een klein kuiltje en geeft men dadelijk eene meer of minder ruime begieting, naarmate de planten drooger of vochtiger zijn bij het aankomen.

Dit begieten moet volgehouden worden totdat de boom aan den groei is, en wel in die mate dat de grond behoorlijk vochtig blijft. Het spreekt van zelf, dat de soort en de toestand

van den grond ook in het oog moeten gehouden worden. Is nu de plant in groei, dan worden de kuiltjes gevuld. Eene ondervinding van vele jaren doet mij de verzekering geven, dat men, deze handelwijze volgende, weinig of geene planten verliezen zal.

Om het belang der zaak meende ik hier wat breedvoerig te moeten zijn, vooral ook, omdat deze manier van planten met goed gevolg kan toegepast worden op alle zaken, die op soortgelijke wijze verzonden worden, zoo als: *Liriodendron*, *Magnolia*, *Coniferen* enz.

Het geldt toch niet alleen voor wat in stroo verpakt wordt, maar tevens ook voor groote exemplaren die elk afzonderlijk in eene mand worden verzonden. Van deze neemt men het bovenste dekstroo weg, en plant dan met mand en al, zoodat den bovensten rand een halve of geheele palm onder den grond komt, al naar de grootte der exemplaren.

Indigofera (Indigo-struik).

I. DOSUA of FLORIBUNDA. Bloemrijke I. Bloeit in Juni, vrij lang, met lila- vleeschkleurige vlinderbloempjes, aan lange stelen. Zij wordt een flinke struik, doch kan goed onder het mes gehouden worden. Deze heeft de veel minder schoone *Amorpha's* verdrongen, waarop zij overigens veel gelijkt. Zij is hard-genoeg. Mogt ze echter in strenge winters afvriezen, dan loopt ze goed weder uit en bloeit den eersten zomer daarop.

— DECORA. Sierlijke I. Deze blijft zeer laag en sterft jaarlijks af. Zij bloeit echter zeer mild en bijna den ganschen zomer met zacht rooskleurige bloemen, die grooter zijn dan die der vorige. Het is een zeer lief struikje.

ALBA. Is teeder en weinig bloemrijk.

Itea (Bloemwilg).

Itea is de grieksche naam der wilg, vandaar de Nederlandsche naam. Zij heeft echter met de wilgen niets gemeen dan de vorm der bladeren.

I. VIRGINICA. Virginische I. Deze slechts matig hooge struik bloeit met lange, witte aren, van Juni tot Augustus. Hij heeft de houding en bloeiwijze der *Clethra*, doch blijft lager en is veel gladder van blad en hout.

Niet in te zwaren kleigrond te planten.

Iuglans (Okernoot, Walnoot).

I. AMERICANA. Amerikaansche. O. Hoewel deze en eenige andere soorten tot een nieuw geslacht, *Carya* genoemd, zijn gebracht, zoo blijven wij ze echter *Juglans* noemen.

— — AMARA. Deze groeit tot een boom.

— — CINEREA. Als de vorige.

— — FICIFORMIS. Blijft laag en geeft zeer kleine vruchten.

— — HYBRIDA. Groeit tot boom.

— — NIGRA. Insgelijks.

— — PORCINA. Deze groeit struikvormig.

— — SQUAMATA ALBA. Insgelijks.

— — SULCATA. Insgelijks.

— — TOMENTOSA. Groeit tot een redelijken boom.

— REGIA. Gewone Okernoot.

— — FOL. VAR. Bontbladige O. Is niet standvastig.

— — LACINIATA. Ingesnedenbladige O. Deze prachtige boom met zijne sierlijke bladeren verdient alle aanbeveling, daar hij bij zijne schoonheid nog de verdienste heeft van reeds jong vruchten te dragen, die even goed zijn als die van de gewone soort.

— — MONOPHYLLA. Eenbladige O. Deze uitloopende variëteit heeft, in plaats van verscheidene paren, slechts een enkel blad aan elken bladsteel, die aan den voet veelal twee nevenblaadjes heeft. Zij groeit vrij gedrongen, en zal wel niet zoo hoog worden als de gewone.

— — PENDULA. Treurende O. Een der allerprachtigste treurboomen. Zij moet al zeer hoog veredeld zijn, als de takken niet in één zomer den grond bereiken,

— — PRAEPARTURIENS. Vroegdragende O. Het ken-

merk van deze is, dat zij minder sterk groeit en niet zoo hoog wordt als de gewone. Zij is dus zeer geschikt voor kleinere tuinen. Voor het overige late men zich door den naam niet misleiden; ware zij bestendig door veredeling voortgekweekt, dan zou zij standvastig zijn gebleven, maar men heeft haar door zaaiing vermenigvuldigd, en de zaailingen geven niet alle even spoedig vrucht. Wil men spoedig nooten plukken, dan plante men de *laciniata.*

— I. SEROTINA. Laatgroeiende O. Begint eerst in de tweede helft van Juni uit te botten; zij is alzoo meer vreemd dan schoon. Ik herinner mij hier nog eene pas ingevoerde variëteit:

— — CRISPA. Gekruldbladige O. Deze groeit zeer kort en gedrongen en heeft de randen der bladeren alle naar boven omgekruld.

Bovendien kweeken wij nog enkele verscheidenheden, die zeer in de vrucht variëeren, doch daar zij uit zaad zijn gekweekt is er voor de standvastigheid niet in te staan. Het zijn de volgende:

ANGULOSA. Geeft veel grootere noten.

MINIMA. Geeft vrij kleine nooten.

RACEMOSA. Noten matig groot, rond. Zij groeien aan trossen.

TENERRIMA. Zeer groote en dunschalige noot, zij laat zich gemakkelijk tusschen de vingers stuk nijpen.

De Okernoten kan men gerustelijk tot de schoonste boomen der gematigde luchtstreek rekenen. Het noteboomenhout behoeft men hier slechts te noemen, om de oude, van dat hout vervaardigde meubelen in herinnering te brengen, die nog zijn roem verkondigen. Dat het mahoni- en palissonderhout het verdrongen heeft is misschien doordien dat uit den vreemde komt, maar welligt ook doordien er geen genoegzame voorraad van noteboomenhout is. Waarom plant men toch den noteboom niet meer in het groot aan? Er zijn toch dijken en wegen genoeg, die er zeer geschikt voor waren. Ook de hardgroeiende Amerikaansche soorten leveren goed werkhout. Maar daar onze noteboomen daarbij hunne vruchten leveren, zijn deze te verkiezen. Zij

groeit zeer goed in zwaren en steenachtigen grond, ook in zand, wanneer het slechts niet al te nat is.

Kalmia.

Aldus genoemd naar P. Kalm, een Zweedsch professor.

K. ANGUSTIFOLIA. Smalbladige K. Van dezen matig hoogen, schoon rood, in Juni en Juli bloeienden struik zijn de bloemen zeer vergiftig. Zie wat hierover bij het geslacht *Andromeda* gezegd is.

— GLAUCA. Zeegroene K. Een klein, zeer lief en van April tot Juni met roode trosjes mildbloeiend struikje.

— LATIFOLIA. Breedbladige K. Deze is de schoonste van het geslacht, een groenblijvende struik, wat trouwens allen zijn, van de groeikracht der *Azalea*. De bloemen zijn vrij groot, wit of vleeschkleurig. Er zijn nog eenige soorten, doch die alle veel overeenkomst hebben met de *angustifolia*, alleen iets hooger of lager groeien en iets donkerder of lichter bloeien. Zij behoeven alle heiaarde of veengrond.

Voor hem, die gewoon is de schoonheden der natuur niet onopgemerkt voorbij te gaan, is er in de bloem van deze plant eene belangrijke bijzonderheid op te merken. Zij geldt wel voor het geheele geslacht, maar daar deze soort de grootste bloemen heeft, is zij hier het gemakkelijkst te aanschouwen.

Men weet dat in de meeste bloemen zich mannelijke en vrouwelijke deelen bevinden. De mannelijke heeten meeldraden en de vrouwelijke stampers. Nu moet het stuifmeel der meeldraden op den stempel (den top van den stamper) gebracht worden, zal de bloem zaad kunnen voortbrengen. Daartoe nu zijn, in den regel, bij staande bloemen de meeldraden het langst, en bij hangende de stijl, zoodat het stuifmeel op den stempel kan vallen. Maar ook op dezen regel zijn uitzonderingen, en zulk eene is de *Kalmia;* in hare staande bloemen is de stempel hooger dan de meeldraden. Hoe is hier nu gezorgd dat het doel toch bereikt wordt?

Elk bloemblaadje is voorzien van verdiepingen, welke uitwending kleine hoorntjes vormen. In elke verdieping nu rust het helmknopje van een der meeldraden. Wanneer de bloem nu opengaat wordt het helmknopje medegevoerd en de draad alzoo als eene veer gespannen. Als nu het stuifmeel rijp is, wijkt het bloemblad zooverre terug dat het helmknopje vrij wordt, als een losgelatene veer naar boven springt, en het meel als eene kleine stofwolk naar boven en op den stempel werpt. Op dien tijd zulk een meeldraadje vrij makende, door met de vingers het bloemblad weg te trekken, kan men dit met het bloote oog zeer goed waarnemen.

Waarde lezer of lezeres! zulke wonderen levert de plantenwereld meer.

Getuigen die nu van blinde natuurkracht, of van iets nog hoogers?

Keria.

Aldus genoemd naar W. Ker, plantenverzamelaar voor den tuin te Kew. Meestal wordt *Kerria* geschreven, hetgeen niet goed is. Vroeger behoorde dit geslacht tot *Corchorus*.

K. JAPONICA FLORE PLENO. De enkelbloemige is vrij zeldzaam en ook niet zoo schoon als deze, die met goudgele roosjes, als een Ranonkel, bloeit. Hoewel tot de gemeene struiken gerekend, wint deze soort het van vele andere door schoonen en rijken bloei.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte K. Heeft zilvergerande bladeren, bloeit enkel en blijft lager dan de vorige.

Deze beide groengetakte struiken tieren overal, waar de grond niet al te nat is. Men moet ze snoeien na den eersten bloei.

Koelreuteria.

Aldus genoemd naar J. G. Kölreuter, een Duitsch botanist.

K. PANICULATA. Getroste K. Een schoone, niet zeer hooge boom van een eigenaardig gewas. Heeft samengestelde bladeren en bloeit aan de toppen der takken met groote, losse trossen van kleine, gele bloemen. Het is een zeer schoon gewas, doch eenigzins gevoelig; het behoeft een warmen stand, droogen en goeden grond, en in zijne jeugd des winters omwikkeling van stroo.

Laurus (Laurier).

L. BENZOIN. (Benzoin odorifera). Een schoone struik met langwerpige, donkergroene, glanzige bladeren, hij bloeit met kleine, gele bloempjes vóór de bladontwikkeling, zeer mild. Hij geeft de *Benzoë*. Bij harde winters kan hij lijden, doch loopt goed weder uit.

— SASSAFRAS. Sassafrasboom. Een schoone struik of een boompje, vooral merkwaardig ook om zijn afwijkend blad, nu eens gaafrandig en dan twee- of drielappig. Nog al zeldzaam voorkomende. In de jeugd vraagt hij eenige bedekking, hoewel hij in Amerika 25 graden koude weerstaat.

Ledum (Labrador-Thee, Moeraspalm).

L. BUXIFOLIUM. Palmbladige L. Ook genoemd *Ammyrsine buxifolium*. Een zeer laag en kleinbladig struikje, wit en mild bloeiend. Daar het bij ons nog al teeder is, is het niet aan te bevelen.

— LATIFOLIUM. Breedbladige L.

— PALUSTRE. Moeras-L.

— ROSMARINIFOLIUM. Rosmarijnbladige L. Deze is een der schoonste. De bladeren van beneden roestkleurig.

Alle soorten zijn groenblijvend en bloeien zeer mild met witte schermtrossen in April en Mei. Zij verlangen schaduwrijken stand en gewonen tuingrond, ook heiaarde. De bladeren van *latifolium* en die van *palustre* worden in Amerika als thee gebruikt. Zij bezitten narcotische, verzachtende en opwekkende

eigenschappen. De narcotische zijn zoo sterk, dat in Zweden en Duitschland bedriegelijke brouwers de bladeren dezer planten gebruiken om het bier koppiger te maken.

Lespedeza.

Aldus genoemd naar Lespedez, gouverneur van Florida, bevorderaar der plantenkunde.

L. BICOLOR. Tweekleurige L. Een zeer schoone, in Nederland pas in den handel zijnde struik, bloeiende met purperroode vlinderbloemen, op de manier van de *Indigofera floribunda*, van Juli tot den herfst. De bladeren zijn lichtgroen en bij drieën aan elken steel geplaatst. Daar deze struik het in Petersburg goed uithoudt, twijfel ik niet, of hij zal zich ook hier hard betoonen, wat waarlijk te wenschen is, want hij is een sieraad voor den tuin. De vorige winter — 18$^{65}/_{66}$ — zeer zacht geweest zijnde, hebben wij nog geene voldoende proeven kunnen nemen. Deze groeit in elken grond, maar heeft liefst zonnigen stand, zal hij rijk bloeien.

Leycesteria.

Naar Leycester, regter in Portugal, genoemd.

L. FORMOSA of PANICULATA. Schoone L. Een sierlijk gebouwde struik. Bloeit aan slappe, hangende trossen, wit, met groene en later purperroode bracteën, gevolgd door zwarte bessen. Loof en takken zijn helder groen en hebben een kruidachtig aanzien. Jammer is het dat de plant te teeder is; maar goed gedekt blijft de struik leven en bloeit hij het volgend jaar zeer goed.

Ligustrum (Mondhout, Reinwilg).

De Nederlandsche namen worden echter nimmer gebruikt; de plant is als *Ligustrum* genoeg bekend.

L. AMURENSE. Zie Syringa Amurense.

L. JAPONICUM. Japansche Grootbladige L.

— — FOL. AUREO MARGINATUM. Goudgerande J. L.

— LUCIDUM. Glansbladige L.

— — FOL. AUREO MACULATUM. Goudgevlekte G. L.

— OVALIFOLIUM. Ovaalbladige L.

— — FOL. AUREO MACULATUM. Goudgevlekte O. L.

— LONGIFOLIUM. Zeer langbladige L.

Deze allen worden in den regel op de *vulgare* veredeld en vormen dan lieve, groenblijvende boompjes, uitgenomen de langbladige, die zijne bladeren verliest. Zij zijn alle zeer schoone gewassen, maar die, hoewel niet bijzonder teer, het toch in onze strenge winters niet uithouden.

— VULGARE. Gemeene L. Dit is de bekende en aller menigvuldigst tot lage heggen gebruikte *Liguster*, waartoe hij dan ook een der geschikste gewassen is.

— — FOL. VAR. Bontbladige L. Is standvastig bont en vormt, op de gewone veredeld, een lief bontbladig heestertje, dat zijne bloemen nog op den koop toe geeft.

— PENDULUM. Treurende L. Op hoogstam veredeld maakt deze, als hij aan zijne hangende takken met hunne witte bloemen, en later met hunne trossen zwarte bessen prijkt, eene schoone vertooning.

Alle *Ligustrums* bloeien wit, volkomen gelijk aan syringbloemen, doch in den regel kleiner.

Liquidambar (Amberboom, Storax).

L. IMBERBE. Oostersche of ongebaarde L. Blad van vorm als de *Spaansche Aak*, doch vlakker en gladder. Wordt een schoone boom. Verlangt eene niet al te ruwe standplaats, daar zijn vaderland het Oosten is.

— STYRACIFLUA. Amerikaansche L. Wordt in N. Amerika een boom van 50 tot 60 voet hoogte. De schoone, gladde bladeren zijn handvormig gelapt of gevingerd, veel dieper ingesneden en grooter dan bij de voorgaande; zij blijven tot laat in den zomer hunne schoone frischheid behouden en worden ein-

delijk rood. Bij warmte zijn zij kleverig en bij wrijving eenigzins ruikend. Het is een zeer schoone gazonboom, waarvan veel te weinig gebruik wordt gemaakt.

Hij bemint eenig vocht, echter groeit hij in elken goeden bodem. De vloeibare storax wordt van dezen boom getrokken. Om zijne volkomen grootte te bereiken moet hij uit zaad gekweekt zijn, anders blijft hij iets lager.

Liriodendron (Tulpenboom).

L. TULIPIFERA. Gewone T.

— — CONTORTA. Krombladige T. Deze variëteit heeft halfomgedraaide bladeren, welke veel kleiner zijn dan die van de hoofdsoort, gelijk zij ook veel minder groeit, en slechts een flinke heester wordt.

— — FOL. VAR. Bontbladige T. Verloopt zoo erg, dat hij enkel om den naam hier eene plaats vindt.

— — INTEGRIFOLIA of OBTUSILOBA. Geheelbladige. T. Deze heeft geene insnijdingen zoo als de gewone, maar van voren is het blad eveneens afgeknot, zoodat het eene schop gelijkt. De bloem is mij van dezen niet bekend, maar zal waarschijnlijk dezelfde zijn.

De Tulpenboom is een der schoonste boomen uit de gematigde luchtstreek. De bloem gelijkt die van de Tulp; zij is bleekgroengeel, inwendig oranjekleurig gevlekt; zij verschijnt in Juni, Juli, doch de boom moet eenigen ouderdom hebben, eer hij ze voortbrengt. De schoonheid van den bladvorm, de heldergroene kleur der bladeren en de volheid van loof maken hem tot een der heerlijkste gazonboomen, hetzij enkel of bij groepen. Ook als alleeboom zal hij uitnemend voldoen. Ja! zelfs voor kleine boschjes kan men hem gebruiken, daar hij zich goed laat hakken, en bij het uitloopen in één zomer scheuten maakt van vijf tot zes voeten.

Lonicera.

Genoemd naar A. Lonicer, Duitsch botanist. De Nederlandsche naam is Hondskers.

L. RETICULATA. Netvormig geaderde L. Deze behoort eigenlijk tot de *Caprifoliums*. Ik heb ze hier gebracht omdat zij onder dezen naam verspreid en bekend is.

Die deze lieve en overschoone klimplant nog niet bezit schaffe ze zich aan. Menige bloem toch is niet zoo schoon, als hier ieder groen als met een goud netje bedekt blad. De plant is voldoende hard.

— ALPIGENA. Alpische L. Een stevige struik, welke niet behoeft gesnoeid te worden. Geeft bruine bloemen, twee aan elken steel, gevolgd door twee roode bessen, welke tot op de helft aan elkander gegroeid zijn.

— FRAGRANTISSIMA. Sterkruikende L. Ruikt geheel niet sterk. Bloeit zeer vroeg met witachtige, kleine bloemen. Die schoone namen! Zij misleiden zoo menigwerf, ook wel op elk ander gebied.

— LEDEBOURII. Ledebours L. Bloeit roodgeel met vier kelkbladeren, welke rood worden. Die verschillende kleuren geven den goedgroeienden struik een zeer beminnelijk aanzien. Hij is zijne plaats wel waardig.

— TATARICA FLORE ALBO. Witte Tataarsche L.

— — GRANDIFLORA. Grootbloemige L.

— — SPECIOSA. Prachtige L. Alle drie zijn sterke en schoonbloeiende struiken. De twee laatste gelijken elkander zeer veel, bleekrood, wit gestreept bloeiende.

De *Lonicera's* groeijen in elken redelijk goeden grond. De jonge sterke scheuten moeten jaarlijks half ingesneden en de oude takken, waar de groei uit is, van tijd tot tijd geheel weggenomen worden, om de struik een jeugdig aanzien te doen behouden.

Lycium (Boksdoorn).

De plantkundige naam komt van LYCIA, het vaderland der plant.

L. AFRUM.

— BARBARUM. Twee gemeene klimplanten. Waar men ech-

ter gebrek aan zulke zaken heeft, mogen ze hare plaats vinden, doch niet in kleine tuinen, want zij loopen leelijk door den grond. Het beste effect maken zij wanneer zij over muren kunnen afhangen. Dan toch leveren zij, met hare bleeke en roode bloemen, een goed gezicht.

Er zijn nog meerdere soorten, doch in onze kweekerijen cultiveert men er niet meer.

Maclura.

Genoemd naar William Maclure, een N. Amerikaansch geleerde.

M. AURANTIACA. Een schoone, gedoornde struik, die onze winterkoude niet weerstaat, en dus geheel ten onregte in de lijsten der harde gewassen wordt opgenomen.

Magnolia.

M. Naar P. Magnol, professor in de plantkunde. De Nederlandsche naam is Beverboom.

— ACUMINATA. Spitsbladige M. Bloeit blauwachtig. De vrucht gelijkt naar een augurk; vandaar is deze soort ook wel Komkommerboom genoemd. Nog jong zijn die vruchten kerskleurig. De wortel van dezen, tot eene matige hoogte groeienden boom is eenigzins koortswerend.

— ALBA SUPERBA. Bloeit zuiver wit. Maakt zwakker gewas dan de *Yulan.*

— AURICULATA. Geoorde M. Geeft gele, ruikende bloemen. De bladeren zijn van achteren van een paar uitsteeksels of ooren voorzien, die ze van alle overigen onderscheiden

— ALEXANDRIA. Ook *Yulan purpurea* genoemd. Ten minste heb ik onder dien naam nimmer een andere soort ontvangen. Bloeit praehtig, grootbloemig, purper, licht gerand.

— BYLSIANA. Magnolia van Bijls. De bloem van deze is mij nog niet bekend.

— CORDATA. Hartvormige M. Bloeit citroengeel, rui-

kend, in Juni en Juli, en somtijds nogmaals in September. De bladeren zijn vrij breed, doch daarom nog niet hartvormig.

— FISCHERII. Magnolia van Fischer. Bloeit bijna wit, van kleur tusschen *Yulan* en *speciosa.*

— GLAUCA. Zeegroene M. Groeit liefst in struikvorm. Bloeit roomkleurig van Juli tot September, sterk ruikende. De vruchten krijgen de grootte van een ei, zijn uit kleine zaadhuizen samengesteld, eerst groen, dan rood, en eindelijk donkerbruin. Dan gaat de vrucht open, en de roode zaden hangen aan een witten draad naar buiten.

— GRANDIFLORA. Grootbloemige M. Deze groenblijvende soort, waarvan meerdere variëteiten bestaan, kan niet buiten blijven. Zij bloeit wit. Ook deze draagt haren naam ten onrechte, want de bloemen der *tripetala* zijn veel grooter.

— GLACILIS. FECDERE. Ook M. Kobus. Bloeit purper en wit, bijna als *purperea.* Zij groeit ook als deze, doch moet goed gedekt worden om den winter te weerstaan.

— LENNÉ. Ziedaar een der prachtigste *Magnolia's*. Bloemen van grootte als die der *Alexandrina*, doch van buiten donker purper en van binnen zilverwit.

— MACROPHYLLA. Grootbladige M. Deze groeit geheel als de *tripetala*, maar is nog schooner van bloem en blad. Wij zullen haar evenwel moeten laten varen, daar zij al te gevoelig voor de koude is.

— MAXIMA ook GIGANTEA. Grootste M. Wordt wel eens voor dezelfde gehouden als *acuminata*, doch is er geheel van onderscheiden. Haar blad gelijkt de *rustica*, en zij bloeit geel. Zij groeit ook niet zoo hard, zijnde haar groei meer gelijk aan die der *cordata.*

— NORBERTII. Norbert's M. Bloeit van buiten purper gestreept en van binnen wit.

— PURPUREA ook OBOVATA. Paarse M. Deze blijft slechts struik. Kleur der bloem bleek purper.

— — NIGRICANS. Zwartachtige M. Blijft mede eèn struik, doch bloeit prachtig, bijna gelijk *Lenné.*

— RUSTICA. Landelijke M Ziedaar eene apocryphe

soort, die ik eens uit Frankrijk heb ontvangen, maar die ik thans nergens meer aangeboden of beschreven vind. Die den naam nog noemen, houden dien voor synoniem met *acuminata*, maar de soort is eene geheel andere. Wel heeft zij in het gewas iets van de *acumina*, doch zij wijkt genoeg van allen af, om eene soort te mogen heeten. Zij schijnt een zware boom te zullen worden, maar hoewel ik er reeds vrij zware exemplaren van heb bezeten, heb ik er nog nimmer bloemen van gezien, zij schijnt dus niet mild te bloeien. Overigens is zij ook volkomen hard.

— ROTUNDIFOLIA. Rondbladige M. De bloem is mij nog onbekend.

— REFLORESCENS. Tweemaalbloeiende M. Bloeit als *purpurea nigricans*, welke ook, bij sterken groei, in den nazomer remonteert.

— SOULANGEANA. Soulange's M. Eene hybride van *conspicua* en *graciles*. Bloembladeren aan de basis purper, van boven in wit overgaande.

— SPECIOSA. Prachtige M. Bloeit wit, aan de basis purperrose. Deze zal ook wel eene hybride zijn.

— THOMPSONIANA. Thompson's M. Eene hybride van de *glauca*, verder onbekend. Bloeit roomkleurig wit, veel grooter dan de *glauca*. Zij is veel schooner, daar zij eene pyramidevormige gedaante aanneemt, veel sterker groeit, en dus beter boom wordt. Zij is, even als de *glauca*, wel niet groenblijvend, maar behoudt hare bladeren zeer lang.

— TRIPETALA ook UMBRELLA. Zonneschermboom. Aldus genoemd omdat de bladeren aan de einden der takken zich zonneschermachtig uitbreiden. Bloem groot, wit, in Juni en Juli. Zaden in langwerpige, kegelvormige zaadhuizen, waar zij bij rijpheid uithangen. Deze soort wordt bij ons de hoogste van allen en overtreft nog de *acuminata* en *rustica* in sterken groei. In de jeugd vraagt zij eenige bedekking.

— YULAN ook PRECIA of CONSPICUA. Wordt in China Boom der Kuischheid genoemd. Bloeit zuiver wit, met bloemen, die veel gelijkheid hebben met de waterlelie *(Nymphaea alba)*.

Trouwens in den vorm van dit plantengeslacht bloeien alle soorten. Heeft deze gelijkheid met de witte plompen, de *glauca* bloeit als de gele plompen. *(Nymphaea lutea).*

De *conspicua* wordt voor eene hoofdsoort gehouden, waarvan de volgende hybriden, of variëteiten zullen zijn: *alba superba*, *Alexandrina*, *Bylsiana*, *Fischerii*, *Lenné*, *Norbertii*, *rotundifolia*, *Soulangeana*, *speciosa*. Allen hebben dan ook dezelfde groeiwijze en bloeien vroeg, meest tegelijk met de eerste bladontwikkeling.

Men kan zonder tegenspraak de *Magnolia's*, onder de bloeiende boomen, den prijs der schoonheid toekennen, als ten minste schoone bloemen en rijke bladerenpracht daar immer recht toe geven. Zij mogen dus in geene eenigzins aanzienlijke aanleggen ontbreken, en ook kleine tuinen hebben plaats voor de struikachtige soorten. Dat zij nog niet zoo algemeen zijn als zij verdienen, ligt mogelijk aan het vooroordeel, dat zij onze winterkoude niet zouden verduren. Maar als men weet, dat zij te Tilsit, aan de oostelijke grens van Duitschland, waar de koude menigmaal over de 25 graden gaat, goed voortkomen, dan zal men begrijpen dat zij voor ons land hard genoeg zijn. Mogelijk is het ook, dat men liever op de markt, voor een kleinen prijs, gemeene struiken en boomen koopt. Mâar dat doet de ware plantenbeminnaar toch niet. Waarschijnlijker is het dus, dat het menigmaal misslagen bij het planten tegen het aankoopen van deze, altijd eenigzins kostbare planten doet opzien. Doch dat behoeft niet, want ook hier geldt volkomen, wat ik over het planten der Hulst (*Ilex*) gezegd heb.

En als men bovendien, zooverre de afstand dat toelaat, de planting verricht als de planten in de lente zich reeds goed beginnen te ontwikkelen, dat is: als de vroegbloeiende reeds in vollen bloei staan, dan is de planting bijna zoo zeker als van esch of iep. Men zorge slechts voor het behoorlijk vochtig houden van den grond, totdat zij aangeslagen zijn. Wat de standplaats aangaat, zoo verdragen zij geene buitengewoon heete en drooge plaatsen. Halfschaduw is het meest dienstig, zoowel

als tamelijke vochtigheid van den bodem. Losse, ligte en humusrijke aarde is een vereischte voor sterken groei. Ook om de groote bladeren, die zoo ligt hun schoon verliezen, is eene plaats onder beschutting van hooge gebouwen of geboomte verkieselijk.

Mahonia.

Genoemd naar Bernard M'Mahon, een Amerikaan. Vroeger werd dit geslacht tot de *Berberissen* gerekend, waarvan het echter genoeg onderscheiden is.

M. AQUIFOLIA. Hulstbladige M. Elk blaadje gelijkt wel op dat van de Hulst doch dit is enkelvoudig, terwijl de bladeren der *Mahonia's* zamengesteld zijn. Dit gewas bloeit in April of Mei, en, zoo als alle soorten, met gele trossen.

— FASCICULARE. Bundelbladige M. De bladeren van deze zijn blauwgroen. Moet zeer goed gedekt worden om het te kunnen uithouden.

— GLUMACEA. Gekafnaalde M. Blijft vrij laag. Bladsteel vrij lang, met zes of zeven paren vinblaadjes. Eischt eenige bedekking.

— JAPONICA. Japansche M. Deze heeft de bladeren veel grooter en dikker dan de *aquifolia* en van een lichter groen. Zij groeit veel steviger op. Zij is een zeer schoon gewas, dat zich zeer goed geacclimatiseerd heeft; bij ons weerstaat het zonder bedekking reeds meerdere jaren de winterkoude.

De *Bealü* en de *intermedia* zijn vermoedelijk slechts variëteiten van deze, daar zij er zeer op gelijken, en de *Japonica* uit zaad variëteiten geeft. Zij zijn zeer schoone struiken.

— REPENS. Kruipende M. Is veel minder schoon dan de *Aquifolia*, en dus niet waardig geplant te worden. Wie behelpt zich toch met scharrebier, als hij echt Beiersch krijgen kan?

— TRIFOLIATA. Driebladige M. Mogelijk om hare blauw bewaasde bladeren, die bij drieën staan en zeer scherp gepunt zijn, de schoonste van allen te noemen.

Het is jammer! dat zij te teeder is voor buiten; zij zou anders met haar afwijkenden groei, die meer met dien der *Berberissen* overeenkomt, een der heerlijkste struiken zijn.

Ik begrijp niet hoe Jäger, in zijn boek: Die Ziergehölzen, deze plant zoo hard als de *Aquifolium* kan noemen. Deze toch stamt uit Mexico, en de *Aquifolium* uit N. Amerika.

Alle *Mahonia's* zijn groenblijvende en groeien niet boven de 1½ el hoog. Zij beminnen eenige schaduw, doch zijn niet keurig op den grond.

Malus (Appelboom).

M. BACCATA. Kersappel. Bloeit bleekrood in Mei, en draagt later roode vruchten als kersen. Een sierlijk en bekend boompje.

— FLORIBUNDA. Bloemrijke A. Deze, voor enkele jaren door von Siebold ingevoerd, bloeit bleek en geeft kleine, ronde vruchten. Zeer mild bloeiende verdient zij wel eene plaats.

— HETEROPHIJLLA. Verschillendbladige A. Zou beter *acerifolia* heeten, daar de bladeren nog al op esehdoornbladeren gelijken en weinig van elkander verschillen. Nog meer gelijken zij op die van de *Crataegus Pensylvanica*. Deze soort bloeit in losse vrij groote en witte trossen. Er groeit een schoone, gevulde heester van.

— RUBELLINA. Was-A. Een variëteit van *M. Baccata*. De vruchten zijn grooter en goudgeel, even als of zij van was gemaakt waren. Zeer schoon.

— SPECTABILIS. Dubbelbloems-A. Bloem half gevuld, groot, rozenrood, zeer mild. Vrucht veel minder schoon dan die van de *baccata*. Deze heester is al van ouds bekend.

— STRIATA. Gestreepte A. Vruchten en takken zijn geel gestreept. De vruchten zijn redelijk goede tafelappeltjes.

— SYLVESTRIS. Wilde A. De soort, van welke onze appelen variëteiten zijn. Wij noemen alleen die welke voor sieraad geplant worden.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte A. Goed standvastig en nog al schoon bont. Groeit niet sterk, maar wordt toch een goed boompje.

— — FOL. AUREO MACULATA. Goudgevlekte A. Schoon en standvastig; wordt ouder geheel geel. Verlangt eene schaduwachtige plaats, om het verbranden der bladeren te vermijden.

— — FOL. AUREO MARGINATA. Goudgerande A. Wel standvastig, doch altijd minder schoon dan de voorgaande.

— TORINGO. Ook Sieboldii. Bloeit bijna wit, zeer mild, en is later als bedekt met appeltjes van de grootte eener kleine erwt. Zij is dan zeer sierlijk.

— — MAJOR. Deze verschilt van de vorige alleen door grootere vruchten, doch is daardoor juist minder schoon, daar men dan liever de *baccata* zal kiezen, wier vruchten meer gekleurd zijn.

Menispermum (Cocalus Japonicus).

Nederl. naam: Gulpzaad, Maanzaad.

M. CANADENSE.

— VIRGINIANA. Twee slingerplanten met rondachtige, hartvormige bladeren en groenachtig witte bloemtrossen. Zij gelijken elkander zeer; de bladeren van het *Canadense* zijn alleen gladder. Zij groeien in elken grond, zeer hoog als zij zich winden kunnen. Ze zijn alleen bruikbaar aan boomstammen op weinig gecultiveerde plaatsen, daar zij sterk uit den wortel opslaan.

Mespilus (Mispel).

M. GERMANICA. Gewone wilde M.

— — ASPERMA. Zonder steen. De vrucht is wel eetbaar, doch klein.

— — FOL. VAR. Zilverbonte M. Is niet volkomen standvastig.

— — FRUCTU ACIDO. Zuurvruchtige M.

— — FRUCTU DULCI. Zoetvruchtige M.

M. — MACROCARPA. Grootvruchtige M. Deze laatste is meer bekend onder den naam Grand Sultan. Geeft zeer groote, zure vruchten, terwijl die der steenlooze zoet zijn.

Hoewel de Mispelen niet zoo zeer tot de sierboomen behooren, meende ik haar te moeten opnemen, daar zij buiten den vruchtentuin toch hier en daar nog wel eene plaats kunnen vinden. Hoewel gaarne volle zon genietende, groeien zij toch gaarne aan waterkanten, waar zij beter vrucht dragen dan op het vlakke land.

Morus (Moerbezie).

M. ALBA. Witte M. Bekend als voederplant voor de zijdewormen. Er bestaan eenige verscheidenheden van, doch daar zij geene hooge sierwaarde hebben, gaan wij haar voorbij.

— HISPANICA MACROPHYLLA. Grootbladige M. Heeft zeer schoone, groote bladeren, die meer of minder hol of kapvormig zijn. Bij strenge winters kan zij invriezen, loopt echter goed weder uit, en geeft juist dan, door den sterken groei, de schoonste bladeren. Deze is overigens die soort van dit geslacht, die als sierplant eene plaats verdient.

Myrica (Wasboom).

M. CERIFERA. Amerikaansche W. Een half groen blijvende struik, zeer aangenaam ruikende. Bloeit onaanzienlijk, aan stijve katjes, die gevolgd worden door eene menigte kogelronde vruchtjes, die met eene wasachtige stof bedekt zijn. Deze vruchten in water kokende en het bovendrijvende was afscheppende, kan men daarvan welriekende kaarsen maken, zoo als zulks in Louisiana geschiedt. Zij zijn echter, door de weinige productie, geen handels-artikel.

— GALE, *foemina.* Vrouwelijke Gagel. Bloeit in opstaande, kleine, bruine trosjes.

— —, *mascula.* Mannelijke G. Bloeit in hangende, gele katjes. Hoewel beide, mede zeer aangenaam ruikende

struiken in ons land inheemsch zijn, heb ik de vrouwelijke nog nimmer in het wild gevonden. Om hun aangenamen reuk, die volkomen gelijk is aan dien van de *Comptonia asplenifolia*, zijn allen aan te bevelen, als sierplant echter alleen de *cerifera*.

Negundo (Acer Negundo).

N. CALIFORNICA. Kalifornische N. Groeit tot een boom, zoowel als de volgende. De takken van deze zijn donkerder gekleurd en, jong zijnde, met een witachtig waas bedekt. De bladeren zijn iets meer ingesneden, en de groei is iets sterker.

— FRAXINIFOLIA. Eschbladige N. De groene twijgen geven den boom in den winter een vrolijk aanzien. Beide soorten zijn geschikt voor park- en alleeboomen, en kunnen ook zeer goed als hakhout aangewend worden. Hoe ook gebruikt, geven zij, door hare lichtgroene bladeren, eene schoone afwisseling met andere houtsoorten.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte N. Deze reeds zoo algemeen bekende en beminde overschoone boom, mag wel nergens ontbreken. Op struik gekweekt, of op stammen van 1 tot 2 el hoogte veredeld, kan hij overal eene plaats vinden; op een vak gebragt met de zwarte hazelnoot, zal hij menig bloemperk beschamen.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte N. Verloopt zoo sterk, dat hij met het mes naauwelijks bont te houden is.

— — HETEROPHYLLA, ook CRISPA. Krulbladige N. Is door zijn blad juist niet zoo bijzonder uitloopend, doch groeit gevulder en niet zoo sterk. Hij kan dus gebruikt worden waar men over minder terrein te beschikken heeft. Over het algemeen willen de Negundo's niet te vrij staan, daar zij nog al lichtelijk stuk waaien.

Neillia.

N. THYRSIFLORA. Trosbloemige Neillia. Eene on

onaanzienlijke, vuilkleurig bloeiende struik met bladeren in vorm gelijk aan die van de brandnetel, doch lichter van kleur. Als sierplant is deze onkruidachtige plant niets waard.

Oxycoccos (Veenbes).

O. MACROCARPUS. Grotvruchtige V. Bloem klein, bleekrood. De vrucht bestaat in kleine, roode bessen, met gele stippen geteekend. Deze zijn eetbaar. De steng van dit nederig plantje is draadvormig, kruipende over den grond. Het wil niet gaarne opgebonden worden en behoeft veengrond.

Padus (Troskers).

P. CAROLINIANA. Carolinische T. Heeft veel van de Portugeesche Laurier, maar groeit tengerder en is teerder. Zij komt weinig meer voor.

— CORNUTA. Gehoornde Vogelkers. Groeit met zeer stevige takken, regtop, en vormt een schoonen boom, doch bloeit niet zoo spoedig als de gewone Vogelkers. Zij is een aanbevelingswaardige heester.

— LAURO-CERASUS. Laurier-Kers. Een onder den naam Lauroceres te algemeen bekende struik, dan dat hij nadere aanduiding zoude behoeven. Uit de bladeren wordt het bekende vergiftige artsenijmiddel, het Laurier-kerswater gestookt, voor welk doel jaarlijks eene massa bladeren in de kweekerijen worden opgekocht. De bladeren, in zoete-melk gekookt, geven aan deze een amandelsmaak en leveren een niet onaangenamen en onschadelijken drank. Men gebruikt doorgaans op elke Ned. kan melk één blad.

— — COLCHICA. Colchische L. K. Deze is als sierplant te verkiezen boven de gewone, die bij ons te lande bijna nimmer bloeit. Zij bloeit zeer goed, met witte, opstaande trossen, en geeft zwarte bessen.

— — ROTUNDIFOLIA. Rondbladige L. K. Heeft kortere en breedere bladeren. Verder ken ik van deze nieuwe variëteit nog geene bijzonderheden.

P. LUSITANICA. Portugeesche Laurier. Een zeer schoone, groenblijvende struik, of liever boom; want hij kan, daartoe opgeleid, eene matige hoogte bereiken. De bladeren gelijken op die van den gewonen Laurier. Bloem en vrucht zijn gelijk aan die van de Laurierkers.

— — CRASSIFOLIA. Dikbladige P. L. Deze nieuwe variëteit schijnt iets lager te zullen blijven, daar zij tot hiertoe bij mij vrij gematigd groeit.

Den Bontbladigen Portugeeschen Laurier nemen wij niet op omdat hij te sterk verloopt. Hoewel in mindere mate is zulks ook het geval met de *Bonte Lauro-Cerasus.*

— VIRGINIANA. Virginische Troskers. Groeit tot een sterken struik en ook tot boom. De bladeren gelijken eenigzins op de Perzikbladeren. Bloeit wit aan trossen in Mei en Juni, als zij wat ouder wordt, zeer mild. Zij is zeer goed in groote werken en gedijt zelfs in slechten zandgrond.

De bontbladige is niets waard.

— VULGARIS. Gewone Vogelkers. Deze bekende, inlandsche boom bloeit aan groote, losse, hangende, witte bloemtrossen, en geeft later zwarte bessen.

— — AUCUBAEFOLIA. Aucubabladige V. Hoewel iets minder hoog wordende, is deze, om het schoone, geteekende blad, verre boven de gewone te verkiezen.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige V. De bloemen zijn halfgevuld, overigens aan die van de gewone gelijk, en dus boven deze te verkiezen.

— — FOL. VAR. Bontbladige V. Verloopt zeer. Beter is de volgende:

— — HETEROPHYLLA FOL. VAR. Bonte verschillendbladige V. Wordt meest veredeld op de gewone, en groeit dan tot een klein boompje. Zij is schoon bont en verdient wel eene plaats, daar zij ook zeer goed bloeit.

De *bracteata* gaan wij voorbij, daar zij in niets uitmunt dan in slechten groei.

Paeonia (Boerenroos).

P. ARBOREA. Boomachtige B. Van deze in Mei zoo prachtig bloeiende, 4 à 5 voet hoog wordende struiken, zijn de twee oudste, *Mou-Tan* en *papaveracea*, de grondsoorten, waaruit later eene menigte verscheidenheden, hetzij door enkele zaaiing, hetzij door hybridisatie, gewonnen zijn. Zeer schoone variëteiten zijn onder andere ingevoerd door von Siebold en door Fortune. Zij groeien in elken goeden tuingrond op niet al te vochtige, goed zonnige standplaatsen, doch vereischen, vooral in de jeugd, nog al goede bedekking, b. v. een omgekeerde mand, die men gedurende de strengste koude met bladeren of zoo iets goed overdekt.

Later harder wordende vergenoegen zij zich, met stroo of riet ingebonden te worden. Om hare vroege ontwikkeling moeten zij evenwel zoo vroeg mogelijk, althans gedeeltelijk ontbloot worden.

Dit, en de nog al moeielijke kweeking, waardoor zij altoos nog op meer of minder hoogen prijs komen, is mogelijk oorzaak dat deze zoo overschoone planten niet zoo algemeen geplant worden, als zij wel verdienen. Zij bloeien in Mei en Juni met bloemen, die menigmaal meer dan 2 palm middellijn hebben, in eene zeer groote kleurverscheidenheid, zooals wit, rooskleur, donkerrood, purper enz. in alle nuances, enkel of dubbel, naar de soorten.

Paliurus (Christusdoorn).

P. ACULEATUS. Stekende C. Deze ook *Rhamnus spina Christi* genoemde struik is zeer sterk gedoornd, en kan in strenge winters nog al lijden.

Ik voer deze, in Zuid-Europa en het Oosten te huis behoorende struik hoofdzakelijk aan, omdat, zooals de legende zegt, de doornenkroon van den zaligmaker uit de takken van dezen struik zou zijn gevlochten.

Paulownia.

Aldus genoemd naar onze geliefde, voormalige koningin Anna Paulowna.

P. IMPERIALIS. Keizerlijke P. In houding heeft deze boom het meest van de *Catalpa*, doch veel grootere bladeren. De bloemen komen voort aan de einden der takken, in vrij groote trossen, van een lila-rooskleur en eene pijpvormige gedaante. Daar de bloemknoppen zich reeds voor den winter vormen, zoo is op de bloemen niet bepaald te rekenen. Na zachte winters heeft dit gewas echter reeds op vele plaatsen gebloeid.

In de jeugd is de boom een weinig teeder, doch na zijne invoering uit Japan is hij reeds in zooverre aan onze luchtstreek gewend, dat men een matig boompje veilig ongedekt laten kan. Hoewel hij onder alle harde boomen de grootste onverdeelde bladeren heeft, zijn deze toch door die naturalisatie kleiner geworden. In de eerste jaren na de invoering hadden zij menigmaal meer dan 6 palm middellijn, en thans krijgen zij die grootte niet meer.

De boom is niet kiesch op den grond; men plante hem slechts in geen al te natten.

Pavia.

Naar P. Paauw, professor in de plantkunde.

P. CALIFORNICA. Californische P. Deze moet, zooals men zegt, in oorden waar zij goed tieren wil, een zeer schoone boom worden. Mij is het echter nimmer gelukt haar in den winter gezond te houden; zoo zij al niet geheel dood ging werd zij toch bepaald ziek.

— MACROSTACHYA. Langgeaarde P. Deze ook *spicata*, *dulcis*, enz. genoemde, schoone struik wordt zelden hooger dan 1½ à 2 el. Zij heeft het gewas van de gewone wilde kastanje, doch in alles veel teerder. De bloem, eveneens ge-

kleurd als bij genoemden boom, is echter veel dunner en rekt zich uit tot meer dan 4 palm lengte. De struik bloeit reeds jong, in Juni en Juli. Tot boom laat hij zich niet opleiden, en veredeling op andere grondstammen heeft mij niet mogen gelukken.

— HUMILIS PENDULA. Treurende P. Op hoogstam veredeld vormt zij wel een boompje met hangende takken, doch bijzonder schoon is het niet.

— NANA ROSEA. Lage Rooskleurige P. Deze, ook *discolor* genoemd, maakt, op *Aesculus* veredeld, een zeer gedrongenen mildbloeienden dwergboom.

Meerdere *Pavia*-soorten, zoo als: *carnea*, *flava*, *glabra*, *lyonia*, *ohioënsis*, *pallida*, *rubra* en andere, zullen wij niet aanvoeren, daar zij, zeer nabij de wilde kastanjes komen, maar echter veel minder schoone boomen worden, en de bloemen van alle genoemden onaanzienlijk zijn, en dus bij de bloemen der variëteiten van de wilde kastanje niets beteekenen.

Periploca (Touwboom).

— GRAECA. Grieksche T. Eene klimplant met langwerpige, glimmende bladeren, zeer lange ranken makende, zoo taai, dat men er mede binden en ze bijna als touw knoopen kan. Zeer geschikt voor prieëlen, veranda's, oude boomstammen en waar men al meer goede en schoone klimplanten kan aanwenden. Deze bloeit met eenigzins stervormige, zwartpurperen, aan trosjes geplaatste bloemen, die wel aardig en vreemd, maar evenwel niet zeer aanzienlijk zijn; en hoewel de plant ijzerhard is, moet zij, om goed te bloeien, een meer of minder warmen stand hebben.

Maar zijn dan de bloemen weinig in het oogloopend, belangrijk is de plant toch, voor elken beminnaar van natuurschoonheden, om hare bladeren, waarvan de zamenstelling, zooverre mij bekend is, geene wedergade heeft. Bijna alle bladeren in het plantenrijk hebben in het midden eene hoofd-

ader, uit welke zijtakken naar alle richtingen loopen, tot aan den rand. Dit is nu hier ook wel het geval, maar even binnen den bladrand loopt een ader rond, die alle uiteinden der adertakken verbindt, en dus het aderstelsel als in eene lijst plaatst. Het afgeplukte blad, tegen het licht gehouden, doet dien zoo afwijkenden vorm nog beter zien.

Philadelphus (Boerenjasmijn).

P. CORONARIUS. Gewone B. Deze bekende struik, met zijne sterk en aangenaam ruikende bloemen, wordt veeltijds Jasmijn, ook wel, bij verbastering, *Sassemijn* genoemd. Dit nu geeft wel eens aanleiding tot verwarring, daar de echte Jasmijn *(Jasminum)* eene geheel andere plant is.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemige B. Verschilt van de vorige door halfgevulde bloemen, die iets minder sterk ruiken.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte B. Een zeer schoone, laag blijvende struik. De goudbonte is niet schoon, daar zij zeer sterk verloopt.

— GRACILIS of GRANDIFLORUS. Grootbloemige B. Groeit eenigzins slenterig, doch is met het snoeimes in goeden vorm te houden. De bloemen zijn vrij groot, bij drieën aan één gemeenschappelijken steel reukeloos.

— PUBESCENS. Zachtbehaarde B. Groeit sterker en hooger dan de gewone. Bloeit mede reukeloos en, zoo als allen, wit van kleur.

Vele soorten worden nog opgegeven, zoo als: *Gordonianus*, *Nepalense*, *Zeyherii* enz., doch haar verschil is niet bijzonder groot, en de schoonste hebben wij opgenomen. De Boerenjasmijnen zijn, bij eenigzins ruim terrein, onmisbare struiken. Echter zal men van de gewone geen groot getal nemen, daar de reuk dan in den bloeitijd al te sterk kan worden, en er om die reden de reukelooze soorten bijvoegen. Zij zijn alle met slechts redelijk goeden grond tevreden, en groeien ook onder hoog hout, echter ten koste der bloem, die zij dan weinig of niet geven.

Planera.

Naar J. J. Planer, een Duitsch botanist.

P. CRENATA of RICHARDI (ULMUS NEMORALIS). Bladeren langwerpig, grof gekerfd, gelijkende veel op ijpenbladeren, even als die van de volgende.

— KAKII (ULMUS KEAKII). De bladeren van deze zijn gladder. De *Planera's* groeijen in haar vaderland tot matig hooge boomen, doch daar zij bij ons in sterke winters afvriezen hebben zij voor onze beplantingen geene waarde.

Om diezelfde reden gaan wij ook de *Phillyria* voorbij; zulke planten behooren alleen in botanische tuinen.

Platanus (Breedboom, Plataan).

P. ACERIFOLIA. Eschdoornbladige P. Deze is de soort, welke wel het meest wordt geplant. Zij groeit het sterkst van allen, zich breed en hoog uitbreidende, en is volkomen hard voor onze luchtstreek.

— — FOL. VAR. Bontbladige P. Zou zeer schoon zijn, als zij niet zoo erg aan verloopen onderhevig was.

— ASPLENIFOLIA. Varenbladige P. De gelijkheid van het blad met het varengeslacht *Asplenium* is wel wat ver gezocht. Echter is het van genoeg afwijkenden vorm om dezen heester — want tot boom groeit hij niet — tot de schoonste soort van dit geslacht te maken. In strenge winters kan hij nog al eens een weinig lijden.

— DIGITATA. Gevingerde P. De zeer diep ingesnedene bladeren van deze soort hebben een blauwachtigen gloed. Hoewel minder sterk groeiende dan de *acerifolia*, wordt zij toch ook een zware boom. Men verwarre deze soort niet met de *orientalis* of zoogenaamde ingesnedenbladige, waarvan zij zeer onderscheiden is, vooral door hare slanke en geheel ongespoorde jonge takken, alsmede door de bladkleur.

— NEPALENSE. Pyramidale P. Deze groeit in gesloten pyramidaalvorm en heeft veel kleinere bladeren dan de

acerifolia. De schors van de jonge takken is donkerbruin, en het afwerpen er van begint al spoedig. Deze soort is voor ons land niet geschikt, daar zij in lang aanhoudende of laat invallende winters bevriest. De strengheid der koude schijnt het haar niet zoo zeer te doen, want nà haar verscheiden jaren goed gezond te hebben zien blijven, zijn in den zachten winter van $18^{65}/_{66}$ al mijne oudere exemplaren ondergegaan, terwijl de aan elke zijde daarnevens geplaatste *acerifolia* en *orientalis* volkomen gezond bleven. Ook de *digitata* is volkomen hard.

— OCCIDENTALIS of MACROPHYLLA. Westersche of Grootbladige P. Heeft van allen het grootste blad. De bladeren zijn lichtgroen en vrij lobbig. Men verwisselt deze nog wel eens met de *acerifolia*, maar het onderscheid is groot genoeg. Deze is nog teerder dan de vorige; op het derde of vierde jaar gaat zij meest altijd te gronde.

— ORIENTALIS. Oostersche P. Doorgaands gesnedenbladige genoemd, hoewel de bladeren der *digitata* dieper ingesneden zijn. Niet zoo schielijk, maar gevulder groeiende dan de *acerifolia*, wordt hij toch ook een zware boom, volkomen hard voor ons land.

Hoewel er nog meerdere soorten worden genoemd, zijn mij geene andere dan de beschrevene bekend. Ik denk dat het grootste onderscheid wel in de namen zal bestaan.

De Platanen in het algemeen behooren tot de schoonste boomen voor groote aanleggen, en zijn bemind in alle landen waar zij goed gedijen.

Als park en alleeboomen zijn de *acerifolia* en *orientalis* het algemeenst in gebruik. Geen boom heeft een prachtigere kroon of een rijkeren bladerendos. Op gelukkige standplaatsen bereiken zij eene buitengewone zwaarte. Men spreekt van boomen van 7 el middellijn. Plinius moet gewag maken van een, welke 25 el middellijn had, doch dit zal wel tot die overdrijvingen behooren, aan welke de ouden zich wel eens meer schuldig maakten.

De Platanen beminnen goeden, diepen grond; ook vochtige

zandgrond is voor hen geschikt. Slechts al te hooge, drooge gronden schuwen zij.

Populus (Populier).

P. ALBA. Gewone Abeel of Witboom. Te algemeen bekend om verdere beschrijving te behoeven.

— ARGENTEA. Zilver-Abeel. Is fijner getakt en veel schooner dan de vorige. De bladeren zijn smaller en van beneden geheel zilverwit.

— BALSAMIFERA. Balsem-Popel. Deze heeft eenige overeenkomst met de *ontariense*, hij groeit echter veel slanker op en komt zeer weinig meer voor, daar hij op de meeste plaatsen slechts een ziekelijken boom geeft.

— — MINOR. Lage Balsem-P. Deze onder den naam Balsem-Peru nog al bekende struik blijft laag. De beide laatstgenoemden leveren in Amerika de Tacamahaca-hars. De bladeren en vooral de knoppen ruiken zeer aangenaam balsamiek.

— CANADENSE. Canadasche P. Deze is geheel onderscheiden van de Virginische of Zwarte Popel, ofschoon die veelal Canadasche wordt genoemd. De hier aangevoerde houdt het midden tusschen de Virginische en de Karolinische, zoo wel ten opzigte der bladeren als der kantige takken, en bij het eerste uitbotten zijn de zich onwikkelende knoppen der Virginische rood, die van de Canadasche groen. De jonge takken zijn zeer licht van kleur.

— CANESCENS. Grijze Abeel. Deze heeft onder de abeelen de grootste bladeren en groeit vrij sterk.

— CAROLINIANA of ANGULATA. Carolinische P. Eene schoone, zeer grootbladige soort met zeer kantige takken. Zij komt niet veel meer voor, daar zij bij strenge winters wel eens lijden kan.

— CORDATA. Hartbladige P. Een zeer schoone Popel, die niet sterk groeit. De bladeren zijn vrij aanzienlijk en van eene zuiver hartvormige gedaante. Zij wordt vermeerderd door veredeling op de Italiaansche, en dient alleen als sierboom.

P. DILATATA, ook FASTIGIATA. Italiaansche P. Deze als Witte Popel algemeen bekende, schoone, naaldvormige boom behoeft geene nadere beschrijving, daar ieder wel weet waar hij aangebracht moet en kan worden, om effect te maken.

— EUGÉNIE. Deze in den laatsten tijd ingevoerde schijnt mij toe eene variëteit van de *Virginische* te zijn. Hij is in alle opzigten iets kleiner. Welke boom hij zal worden is mij nog onbekend.

— GRANDIDENTATA. Grootgetande Abeel. Eene schoone en eenigzins zeldzame boom, met rondachtige, grofgetande bladeren. Hij laat zich alleen op *Populus alba* veredelen.

— ONTARIENSE, ook MACROPHYLLA. Meest als Groote Balsempopel bekend. Blad groot, hartvormig eirond. Ook van dezen ruiken de knoppen balsamiek. Hij groeit tot een boom met dicht en schoon loof, voor houtkultuur echter van geene waarde.

— RÉGÉNÉRÉE. Wedergevondene P. Onder dezen naam voor eenige jaren ontvangen. Hoewel veel overeenkomst hebbende met den Virginischen, is hij er van onderscheiden door zijn veel meer pyramidaalvormigen groei en zijne meer kantige takken. Om dien groeivorm is zij veel beter tot alléeboom geschikt dan de al te smalle Italiaansche, die men voor dat doel nimmer gebruiken moest, hoe schoon zij overigens is. Laatstgenoemde soort is alleen uitnemend om enkel of in groepen geplant te worden.

— SALICIFOLIA of AUGUSTIFOLIA. Wilgbladige P. Eene vrij slap opgroeiende soort, van welke ik betwijfel of zij wel veel meer dan een heester worden zal, maar die, om haar geheel afwijkenden bladvorm, eene plaats verdient.

— TREMULA. Bevende A., Ratelaar. De bladeren staan aan lange, dunne, platgedrukte stelen, bij den minsten wind een ratelend, doodsch geluid gevende. Hij is niet schoon.

— — PENDULA. Treurende Ratelaar. Een zeer goede treurboom, die, met den Treurwilg, eene eigenaardige beplanting maakt voor kerkhoven, tenzij men, volgens eene

andere zienswijze, die plaatsen enkel met bloemen wil versieren. Mogelijk noemt een derde beide gebruiken wel uitersten.

— VIRGINIANA of MONILIFERA. Zwarte of Virginische P. Deze is de soort, welke bij ons zoo menigvuldig, onder den naam Canadasche, wordt aangeplant. En teregt; zij is toch onmisbaar waar men spoedig eenig hoog geboomte wenscht, daar zij in korte jaren eene groote hoogte bereikt Maar ook voor de groote houtkultuur heeft zij hooge waarde, want moge haar hout voor buitenwerk niet geschikt zijn, voor binnenwerk, als het bestendig droog blijft, kan het zeer goed andere, kostbaardere houtsoorten vervangen. Meerdere waarde zal het voor dat gebruik nog krijgen, als het waarheid is, wat mij in België werd verzekerd, dat namelijk een huis, met dat hout betimmerd, vrij van wandluizen is en blijft.

— — LINDLEYANA. Krulbladige P. Eene variëteit van de voorgaande, met gekrulde, of liever aan den rand golfvormig gebogene bladeren, welke veel kleiner blijft, en dus alleen tot sieraad dienen kan.

Van den Virginischen en van den Italiaanschen bestaan ook bontbladige variëteiten, die echter door hun verloopen weinig waarde hebben.

Hoewel eenige soorten of variëteiten, overal, waar men over eenige ruimte kan beschikken, wel eene plaats waardig zijn, zoo worden toch Populieren en Wilgen te veel als gemeene boomen beschouwd, om veel als sierboomen aangewend te worden, ten ware men als zuinigheidsmaatregel er gebruik van wilde maken. Het onaangename geluid, bij wind door het rammelen der bladeren te weeg gebracht, iets wat de meesten meer of minder met den Ratelaar gemeen hebben, is mede een reden om ze meer als nut dan als sierboomen te beschouwen.

Potentilla (Vijfvingerkruid).

Onder de plantaardige soorten van dit geslacht bevinden zich zoo vele en zoo heerlijk schoone verscheidenheden, dat men het onaanzienlijk, enkel geel bloeijend struikje, dat daartoe behoort, zeer goed missen kan.

Prinos (Winterbezie).

— GLABRA. Gladde P. Een lage, zeer gevulde, groen blijvende struik. De bladeren gelijken op die van den smal-bladigen Palm doch zijn van een veel lichter groen. Bloeit met kleine witte bloempjes in Julij en Augustus.

— LUCIDA ILEX CANADENSIS.

Mede palmbladig, groen blijvend, doch niet zoo gevuld. Is voor ons land niet hard genoeg.

— VERTICILLATA. Kransbladige P. Bladverliezende, smalbladig, wit- en mildbloeijend in Juli en Augustus. Groeit tot een flinken struik, maar laat zich door het mes lager houden. Bemint schaduw en goeden grond.

Prunus (Pruimeboom).

— ANGUSTIFOLIA. Smalbladige P. Deze reeds als *Amygdalus Sibirica* beschreven, behoort hier, daar hij ware, blauwe, doch oneetbare pruimpjes geeft.

— CERASIFERA ook MYROBOLANA. Kerspruim. Groeit tot een zeer zwaren struik, of, daartoe opgeleid, ook als pyramide of hoogstamde kroonboom (vruchtboomvorm). Bloeit wit, zeer vroeg. De vruchten zijn kogelrond, helder scharlakenrood. De plant geeft ze echter slechts zelden, door haar voor onze luchtstreek te vroegen bloei.

Hoewel om dien zoo vroegen bloei niet zonder waarde, gebruikt men haar toch het meest als grondstam, ter veredeling van andere soorten.

— CHINENSIS. Zie AMYGDALUS.

— DOMESTICA FOL. VAR. Bontbladige gewone P. Wel standvastig, doch niet schoon; het in elkander loopen van het wit en het groen der bladeren geeft hem een vaal aanzien.

— — AUCUBAEFOLIA. Aucubabladige P. Deze, ook als P. St. Cathérine panaché bekend, is zeer schoon; de goudgele vlekjes steken heerlijk af op de donkergroene, glimmende bladeren.

P. JAPONICA. Zie AMYGDALUS.

— SPINOSA FLORE PLENO. Dubbelbloemige Sleepruim. Bloeit zeer schoon; bijna als de dubbelwitte Meitak. De enkelbloemige heeft als sierboom geene waarde.

— TOMENTOSA. Wollige P. Deze eerst onlangs door von Siebold ingevoerde soort, heeft in het gewas wel iets van het *Cotoneaster acuminata*, doch de bladeren zijn ronder. De bloem is er mij nog niet van bekend.

— TRILOBA. Drielobbige P. Een uitnemend schoon bloeiend struikje. De bleek rozeroode bloemen gelijken op die van de *Amygdalus pumila flore roseo pleno*, doch zijn veel grooter. Buitengewoon mild bloeiende, is dit struikje een sieraad voor elken tuin. Op hoogere stammen veredeld, wordt het een soortgelijk kroonboompje als de *Cytisussen*, *Amygdalussen* en anderen, die in dien vorm gekweekt worden.

Ptelea (Lederboom).

P. TRIFOLIATA. Driebladige P. Groeit als hooge struik of als boompje, al naar de kultuur. De bloem is niet aanzienlijk, bestaande uit groenachtig gele ruikende trosjes, in Juni, gevolgd door groote trossen platte zaden. Het schoone gewas en de aromatische geur, dien de plant verspreid, maken haar eene plaats overwaardig.

— — FOL. VAR. Goudgevlektbladige P. Deze variëteit komt bij zaailingen nu en dan van zelf voor.

Pterocarya (Vleugelnoot).

Ook als *Juglans fraxinifolia* bekend.

P. CAUCASICA. Eschbladige P. Deze heeft de jonge takken geel, de bladeren lichtgroen, veel gelijkende op het blad van de gewone Esch. De bladsteel wordt met het eindblad 3 à 4 palm lang.

— LAEVIGATA. Gladde P. Deze heeft de jonge takken bruin, de bladeren donkergroen, aan den rand niet vlak, maar

eenigzins golvende. De bladsteel wordt met het eindblad 6 à 7 palm lang. Het is wel vreemd, dat over het algemeen de naam *Caucasica* aan beide soorten wordt gegeven. Uit verschillende oorden zijn zij in onze kweekerijen onder dien naam ingevoerd, en in botanische tuinen heb ik ze daaronder naast elkander zien staan. Daar nu de boeken, over welke ik te beschikken had, mij ook niet teregt hielpen, en theorie en praktijk mij dus beiden in den steek lieten, heb ik, reeds jaren geleden, de tweede soort den naam *laevigata* gegeven.

Beide worden schoone, bladrijke boomen. De *laevigata* is evenwel de schoonste. Zij behoeven denzelfden grond als de okernooten.

Pyracantha (Vuurdoorn).

Wordt veelal Groenblijvende Doorn genoemd. Hij wordt een struik van 5 tot 8 voet hoogte, des winters groen blijvende. Zij bloeit met witte schermbloemen en geeft later eene menigte kleine, vuurroode bessen, die zeer lang aanblijven.

Het is een zeer schoon gewas.

Eene variëteit heeft witte bessen, en is dus minder schoon.

Pyrus (Pereboom).

— COMMUNIS FOL. ARG. VAR. Zilverbonte P. Schoon en standvastig bont. Wordt niet bijzonder groot.

— — PENDULA. Treurende P. Deze variëteit komt ook op vruchtboomen-catalogi voor onder den naam Charles Smet en geeft zeer goede vruchten. De takken zijn zoo hangende, dat deze soort zeer goed als treurboom gelden kan.

— MALIFOLIA. Appelbladige P. Deze soort draagt verschillende namen: *Crataegus Polveria*, *Pyrus Pollveria*, *Pyrus Bollvilleriana* enz. Ik meen mij te moeten houden aan den naam, waaronder ik haar reeds lang bezit. Zooveel is zeker, dat zij geene *Crataegus* is, maar eene ware *Pyrus*, want zij

geeft kleine, zoete, eetbare peertjes, die den vorm hebben van een vroeg suikerpeertje.

— SALICIFOLIA ook ELAEAGNIFOLIA. Wilgbladige P. Deze bijna geheel witbladige soort, ten minste wat de onderzijde der lange en smalle bladeren betreft, komt op vele lijsten voor als *salicifolia pendula*. Op hoogstam veredeld hangen hare slappe takken zoo gracieus naar beneden, dat zij haren naam wel verdient.

— SINAICA. Peer van Sinaï. Maakt stevige takken; de bladeren zijn van beneden witwollig, van boven dof donkergroen. De vrucht is niets waardig, en de geheele boom niet schoon, zoo als dan ook de overige *Pyrus*-soorten weinig of geene sierwaarde hebben, en dus door ons worden voorbijgegaan.

Quercus (Eik).

Q. AEGILOPS. Mos-Eik. Deze schoone en vrij algemeen verspreide soort wordt veelal, hoewel verkeerd, *Cerris* genoemd. Zij behoort wel tot dezelfde groep als deze, maar is de soort niet. De *Aegilops* heeft 9 à 12 duim lange, nog al fijngetande bladeren van boven, glad van beneden groen, bijna onmerkbaar grauw behaard, terwijl zij bij de *Cerris* van boven meer blauwgroen, van beneden wollig zijn. Ook de jonge takken zijn bij deze een weinig ruig, wat bij *Aegilops* het geval niet is. Een bepaald kenmerk der laatste zijn de aan den voet der bladeren voorkomende twee steunblaadjes.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte Mos-E. Alom reeds bekend als een der schoonste bontbladige boomen, die evenmin als de Zilverbonte Negundo ergens ontbreken mag. Even als alle goede bonte planten, groeit hij minder sterk dan de hoofdsoort.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte Mos-E. Niet schoon, daar hij zeer verloopt.

— ALBA. Witte E. Blad omgekeerd eivormig, de rand golfsgewijze ingebogen, 12 duim lang en 6 duim breed, aan de onderzijde wollig. Wordt een schoone boom.

— — DE ROUSSEAU. Onder dezen naam door mij uit Frankrijk ontvangen. Wijkt geheel van den voorgaanden af, daar de bladeren veel overeenkomst hebben met die der *Cerris*, maar hunne punten zijn meer afgerond. De groeiwijze is gelijk.

— BALLOTA. Zoetvruchtige E. Eene zeer gematigd groeiende soort, die zeer bladrijk is. De bladeren zijn vrij diep en onregelmatig ingesneden, en de kleinste alleen getand. De geheele boom is zoo wollig dat hij een geheel grijs aanzien heeft. Een schoone en afwijkende soort.

— BANISTERIA. Hulstbladige E. Het blad gelijkt eenigzins op een hulstblad, hoewel zeer in de verte, het is vijflappig ingesneden en matig groot, van boven glimmend groen, van beneden grauw wollig, met gele aderen. De plant groeit niet zeer hoog en liefst in struikvorm, de kunst moet haar tot boom vormen. In de lente levert deze soort een schoon gezicht op door de menigte Katjes roode, mannelijke bloemen.

— CASTANEA. Kastanje-E. Groeit vrij sterk met lange, slanke takken. De bladeren gelijken op die van den Franschen Kastanje. Door haar slenterigen groei is deze soort juist de schoonste niet.

— CERRIS. Turksche E. Het blad is lederachtig, vrij diep ingesneden, van onderen wollig. Op een afstand schijnt de boom eenigzins blauwgroen.

De jonge takken zijn kort behaard. Zie verder wat bij *Q. Aegilops* is gezegd.

— — LANUGINOSA. Wollige T. E. Veel wolliger dan de hoofdsoort, bijna zoo wit als *Ballota*. Een schoone variëteit.

— DISCOLOR. Verkleurende E. Een grootbladige Eik, in houding gelijkende op de *tinctoria*. De bladeren, die in de jeugd van onderen behaard, en van boven bleek groen zijn, zijn echter grooter. Deze soort wordt een boom van eene goede houding.

— FALCATA. Sikkelvormige E. De vrij groote lange, zeer wollige bladen zijn veelal iets gekromd meestal 5- somtijds 3 lappig en de bladlappen sikkelvormig gebogen. Als men den voorsten lap of de punt dwars afsnijdt, gelijkt het

blad op dat van den Tulpenboom. Mede eene aanbevelenswaardige soort.

Q. HUDSONIANA. Deze gelijkt, buiten de gekromde bladeren, zeer veel op de voorgaande. De bladeren zijn zeer helder groen en langer dan die der *falcata*, metende 2 à 2½ palm.

— HYBRIDA DENTATA. Getandbladige E. Met tamelijk lange, smalle en schoon getande bladeren, van boven helder groen, van beneden een weinig behaard. Een zeer lieve Eik.

— IMBRICARIA. Schubvruchtige E. Het blad gelijkt eenigzins op dat van den Franschen Kastanje, maar is nog donkerder groen en wordt in den herfst rood. Deze waardige soort groeit tot een flinken boom van goeden vorm.

— LOUETTII. Mede een zeer schoone Eik, die eene pyramidale gedaante aanneemt. De bladeren gelijken op die van den voorgaanden, doch zijn smaller, aan beide einden puntiger uitloopende en van een lichter groen.

— LEUCOMBEANA. Leucombe's E. Half groen blijvende. De bladeren zijn lang, smal en golfvormig ingesneden, de lappen in punten uitloopende. Nog al uitgebreid groeiende is deze soort vooral door hare lang aanblijvende bladeren, mede zeer schoon.

— MACRANTHERA. Eene met dikke, stompe takken groeiende soort. Bladeren 10 duim lang en 5 breed, met stompe tanden, donkergroen. Sterk uitstekende nerven doen het blad als gevouwen schijnen. Eene zeer van de anderen afwijkende soort.

— MACROPHYLLA. Grootbladige E. Een der sterkst groeiende Eiken en zeker de grootstbladige van allen.

— — VAR. ALBERTSII. Eene door den Heer Alberts, uit de zaden der *macrophylla* gewonnene variëteit, met zeer groote, schoon gevormde bladeren.

— NIGRA OOK MARIJLANDICA. Zwarte E. De bladeren zijn lederachtig, somtijds gelapt, doch meestal aan den rand met wijde bochten gegolfd, vrij groot, altijd van voren vrij afgestompt. De jonge bladeren zijn met eenen bruinen gloed overtogen. Daar deze Eik zeer langzaam groeit, is hij vooral voor kleine tuinen aan te bevelen.

Men verwarre deze soort niet met den zwartbladigen Eik die eene variëteit is van de *pedunculata*, en hier beneden zal voorkomen.

— PEDUNCULATA. Gewone E. Deze is te algemeen bekend, en bij zijn leven zoowel als na zijnen dood van te veelvuldig gebruik, dan dat hij nadere aanduiding zoude behoeven. Er bestaan evenwel van onzen gewonen eik — of liever er zijn door elkander gemengd — twee soorten: de *pedunculata*, die gesteelde vruchten en ongesteelde bladeren heeft en de *Robur* of *sessiliflora*, die ongesteelde vruchten en gesteelde bladeren heeft. Daar echter hier nog al eenige onzekerheid heerscht, zullen wij alle volgende variëteiten beschouwen als tot de *pedunculata* behoorende. Komt dus ergens een dier variëteiten met den soortnaam *Robur* voor, dan wete men dat dezelfde bedoeld wordt.

— — ASPLENIFOLIA. Aspleniumbladige E. Heeft diep ingesnedene en daarbij holle bladeren, daar de lange tanden naar boven omgebogen zijn. De bladeren zijn smal en tot 15 duim lang, aan dunne stelen.

— — AUREA. Gouden E. Groeit getemperd en heeft de bladeren hoog geel, van vorm als die van den gewonen Eik. Hij wordt nog al verward met de *concordia*, die bleeker geel is en sterker groeit.

— — COMPTONIFOLIA. Comptoniabladige E. Deze heeft lange, smalle bladeren, welke zeer diep getand zijn, of liever snipperig uitgesneden. De hoofdader komt aan beide zijden even goed uit, zoodat de boven- en de benedenzijde der bladeren veel op elkander gelijken. Eene rimpelige oppervlakte hebbende, is deze variëteit ten opzichte van het blad, zeer afwijkend.

— — CONCORDIA. Gele E. Hoe deze aan dien zonderlingen naam is gekomen weet ik niet Ik zou bijna gissen dat hij eene verbastering is van *concolor* (gelijkkleurig) om hem daardoor te onderscheiden van de bontbladige, die natuurlijk meerkleurig zijn. Hoe het zij, hij is eene schoone eik, die tot een goeden boom opgroeit. Zijne geheel

gele bladeren vormen een sterk en schoon kontrast met die der zwartbladige soort.

— — DAUVESSII PENDULA. Treurende eik van Dauvesse. Een zeer schoone treurboom, oppervlakkig beschouwd wel eenige gelijkenis hebbende met de *Pseudo aegilops pendula*, maar er zeer van onderscheiden.

— — FILICIFOLIA. Varenbladige E. Met zeer fijn gesnipperde bladeren. De *asplenifolia*, *comptonifolia* en *filicifolia*, ofschoon genoeg verscheiden, hebben toch te veel gelijkenis met elkander om, vooral op kleine terreinen, alle drie te planten. Vroeger kon hier nog bijgevoegd worden de *heterophylla*, doch deze is, om haar minder schoon op zijde gezet.

— — FOL. ARG. MARMORATA. Gemarmerde E. Deze nieuwe variëteit heeft zeer schoon bont gemarmerde bladeren.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte E. Mede fijn geteekend. Deze heeft te veel gelijkenis met de vorige, dan dat men beiden nabij elkander behoort te planten.

— — FOL. ELEGANTISSIMA. Geelbonte E. Zeer standvastig. Daar ook de takken gekleurd zijn, heeft de geheele boom, op eenigen afstand gezien, een geelgroen voorkomen.

— — FOL. MACULATA. Gevlekte E. Deze door mij in den handel gebrachte variëteit heeft in den regel de eerste bladeren geheel groen, de volgende gevlekt en de laatste menigmaal tot op 3/4 der lengte geelachtig wit. Zij verschilt van alle anderen.

— — FOL. MARGINATA. Zilvergerande E. Alle bladeren zijn met een witten rand omgeven. Deze overigens schoone variëteit groeit wel een weinig slenterig op, iets wat echter het mes regeeren kan. De overige bonten worden alle stevige, schoone boomen.

— — FOL. VARIEGATA. Gewone Bonte E. Deze is de oudst bekende bonte, zeker reeds veel langer dan eene eeuw bestaande.

— — DISSECTA. Fijnbladige E. Met lange, smalle, gekroesde bladeren. De boom groeit in pyramidenvorm op.

— — LATIFOLIA CUCULLATA. Holbladige E. Deze heeft

groote, breede, zachtgegolfde, kapvormige bladeren. Hij groeit sterk en in schoonen vorm, eene forsche, breede pyramide makende.

— — NIGRA. Zwartbladige E. Deze zeer schoone eik heeft de bladeren donker purper, hij wordt dus ook wel *fol. purpureis* genoemd. De naam *nigra* is dan ook overdreven, zoowel bij dezen eik, als bij de zwarte Hazelnoot, zwarten Beuk, zwarte Berberis, en wat men al meer den naam zwart geeft. Voor die allen is de naam *atropurpureus* (donker purper) veel meer gepast.

Daar deze zoo schoone variëteit nog slechts weinige jaren in den handel is, zoo is nog niet te bepalen in hoeverre zij tot boom zal groeien. Zooveel is zeker, dat zij slechts langzaam groeit.

— — NIGRICANS ook FOL. CUPREIS. Zwartachtige E. De jonge en nog onvolkomene bladeren zijn even donker als die der voorgaande variëteit; later verliezen zij die kleur en gaan meer in het groene over, waardoor de boom, op eenigen afstand, koperkleurig schijnt. Deze groeit veel sterker dan de *nigra*.

— — PECTINATA. Kamvormige E. De diep ingesnedene bladeren hebben eenigzins den vorm van een wijdgetanden kam. Gematigd en in goeden vorm groeiende, verdient ook deze variëteit eene plaats.

— — PENDULA. Treurende Gewone E. Onder alle treurende eiken is deze wel de minst belangrijke. Hij behoort echter in eene collectie.

— — PYRAMIDALIS. Pyramidaal E. Van deze naaldvormig opgroeiende variëteit, die echter uit zaad gekweekt vrij standvastig is, staan mogelijk de prachtigste boomen op Wilhelmshöhe bij Kassel. Zij hebben meer dan 20 el hoogte en zijn zoo slank als Italiaansche Populieren.

— — PYRAMIDALIS CUCULLATA. Holbladige P. E. Groeit ook slank en regt op, en is dus om de kapvormige bladeren nog boven de gewone pyramidaal Eik te verkiezen. Of hij echter de hoogte van dezen zal bereiken, kan ik nog niet bepalen.

— — PYRAMIDALIS PUNCTATA. Bonte P. E. Deze witgepuncteerde pyramidaal Eik is voor een paar jaren door mij gewonnen uit zaad van den gewonen, en dus nog niet in den handel.

— PHELLOS. Wilgbladige E. De helder groene, glimmende bladeren gelijken op die der wilgen, doch zijn aan de randen golfswijze gebogen; elke golving loopt naar buiten in een punt, die in een klein stekeltje eindigt. De boom groeit sterk, met lange, teruggebogene en naar de aarde neigende takken. Op hoogstam veredeld is hij ook onder den naam *salicifolia pendula* in den handel.

— PSEUDO-AEGILOPS PENDULA. Treurende Mos-eik. Hij is in den handel meest bekend als *Q. Cerris pendula*, doch ten onrechte. Hij is eene variëteit, waarvan de stamsoort mij niet bekend is. Ik heb haar den Nederlandschen naam Mos-Eik gegeven, omdat zij veel op die soort gelijkt, en om haar tevens van de overige treurende eiken te onderscheiden, wat bij zoovele soorten anders moeielijk wordt. Deze en de *Dauvessi pendula* zijn de schoonste.

— RUBRA. Roode E. Een sterkgroeiende, schoone boom, met van boven donkere, van beneden lichtgroene, glimmende bladeren. Als men eene lijn om de uiterste punten der bladeren trekt, krijgt men een ovaal van 15 duim lengte bij 10 duim breedte, doch de bladeren zijn aan de randen zoo diep uitgesneden, dat zij zeven- of negenpuntig worden: de middelste punten zijn de langste. Ook bij deze soort eindigen de punten in zwakke stekeltjes.

De bladeren worden in den herfst schoon rood.

— — PENDULA ook Americana pendula. Onder dezen naam is dezelfde soort, maar op hoogstam veredeld, als treurboom in den handel.

— SUBER. Kurk E. Deze kleinbladige, groenblijvende Eik wordt in zuidelijke landen in menigte aangebouwd en levert het kurk. Bij ons houdt hij het bezwaarlijk uit. Daar hij in struikvorm groeit, zal het echter op eene beschutte standplaats en met eenige winterbedekking nog al gaan.

— TAUZIN ook Pyrenaeïca. Zeer sterk en uitgebreid

groeiende, bereikt deze soort toch zelden meer dan 9 à 10 el hoogte. De bladeren zijn, door vrij diepe insnijdingen, zeven- à negenlappig, zeer ongelijk van grootte; de eerste aan het zomerschot 2 palm lang 1, breed, en later aan het herfstschot veel kleiner. Zij zijn van boven zeer donker groen, van beneden wollig.

— TINCTORIA. Verwers. E. Heeft de bladeren redelijk groot, zwak gebogen, met stompe lappen, hier en daar met zachte stekeltjes bezet. Van zaad gekweekt worden de bladeren van slechts enkele exemplaren in den herfst rood, de overige geel en bruin. Groeit tot een boom van matige hoogte en tiert zelfs op de schraalste zandgronden.

— TURNERII. Turner's E. Blijft in Engeland, waar hij tot 15 à 16 el hoogte groeit, altijd groen, doch bij ons is hij slechts half groenblijvende. De niet groote, aan den rand bochtig getande, stevige, dofgroene bladeren maken dezen matig groeienden eik tot een schoon gewas.

— VILLOSA. Viltige E. Deze sterk groeiende eik heeft slechts middelmatige, 1 palm lange, diep gegolfde bladeren; elke golving loopt uit in eene afgeronde punt, welke naar boven gebogen is. De bladeren zijn donkergroen en zeer dik, wollig aan de benedenzijde. De lange takken buigen zich naar de aarde om. Daardoor is ook deze soort op hoogstam veredeld en als treurboom in den handel gebracht.

Ziedaar de soorten en variëteiten, welke ik meende te moeten opnemen. Ik heb mij bevlijtigd uit de groote menigte de schoonste te kiezen, maar ook tevens het oog gehouden op hetgeen in onze kweekerijen aanwezig is. Ik ben voorbijgegaan die groenblijvende soorten, welke, hoe schoon zij zijn mogen, bij ons in meer of minder strenge winters, verloren gaan, zooals *glabra*, *Ilex*, *laurifolia*, *Nova Liège* en andere. Er worden nog vele soorten opgegeven, doch vooreerst meende ik den liefhebbers ruime keuze genoeg aan te bieden, en ten tweede is het gewaagd op te nemen wat men nog niet kent. In dit zoo rijke geslacht heerscht nog vele duisterheid.

Bijna elke auteur toch heeft andere indeelingen en bij de namen andere beschrijvingen.

Onder de boomen, tot versiering bestemd, zullen de eiken wel altoos eene voorname plaats innemen, door hun zoo uiteenloopenden groei en zeer verscheiden bladvorm, en vooral omdat zij op bijna alle gronden, die slechts redelijk goed zijn, goed voortkomen. Met die soorten, welke tot werkhout geplant worden, en dus haren vollen wasdom moeten bereiken, is het echter anders; die beminnen een met leem, en vooral met kalk gemengden zandgrond, die niet al te droog is. Onze gewone eik wil echter op zeer drooge gronden nog al wel voort, en daar de meeste versieringssoorten en variëteiten op dezen veredeld worden, kan men hem bijna overal aanwenden.

Rhamnus (Weegdoorn, Wegdoorn.)

— CANADENSE. Canadasche R. Groeit tot een zwaren struik of kleinen boom. Bloeit zeer onaanzienlijk en geeft daarna roode bessen, die in den herfst zwart worden. Behoort tot de gemeene struiken.

— CATHARTICA. Gemeene R. Groeit in geheel Europa in het wild. Geeft zwarte bessen. Is niet schoon, doch heeft eenige waarde, omdat zij op de droogste en steenigste plaatsen voortkomt.

— LATIFOLIA. Breedbladige R. Heeft heldergroene bladeren van meer dan een palm lengte. Bloeit klein en onaanzienlijk. Geeft zwarte bessen. Deze groeit tot een flinken heester op, doch weerstaat onze strengste koude niet.

— — CUCULLATA. Kapvormige Breedbladige R. Deze moet, op de Canadasche, veredeld zijn, en geen al te sterken grond hebben, om standvastig te blijven. Sterk groeiende of van afleggers gekweekt gaat zij tot de soort terug.

Meerdere *Rhamnussoorten* zal ik niet opgeven, daar zij niet geacht zijn en dus weinig geplant worden.

Rhododendron (Rozenlaurier).

— AZALEOIDES. Azalea-gelijkende R. Waarschijnlijk

eene hybride. Zij is bladverliezend. Bloeit bleek rooskleurig in Mei en Juni. Er bestaat eene verscheidenheid van: *rosa odorata*. Beiden hebben alleen waarde in verzamelingen.

— CAMPANULATA HYBRIDA. Bastaard-Klokbloemige R. Eene fraaie, mild-bloeiende struik, in blad, grootte der bloem en groeikracht het midden houdende tusschen het gewone en het Alpische *Rhododendron*.

— DAHURICUM. Daurische R. Groeit mede niet zoo hoog als de gewone soorten. De stengen schieten vrij regt in de hoogte. Bladeren glimmend, donkergroen, klein, ovaal, gedeeltelijk afvallende. De bloemen, die klok-radvormig zijn en eene heldere lila-rooskleur hebben, komen reeds in Maart of April te voorschijn, en zijn dus de eerste van het geheele geslacht. Deze soort vereischt een sterken, vochtigen grond en eene schaduwrijke standplaats.

— FERRUGINEUM. Roestkleurige Alpenroos. Dit lage struikje heeft kleine, smalle, donkergroene bladeren, die van boven glanzig, en van beneden roestkleurig zijn, waarvan de naam is afgeleid. Bloeit donkerrozerood in Mei en Juni. Men beoordeele dit zoo lieve struikje niet naar de plaat, voorkomende in het werk: *Neerlands Plantentuin*, Deel I, plaat 12.

— HIRSUTUM. Behaarde Alpenroos. Gelijkt in bloei en wasdom op de voorgaande, doch de blaadjes zijn met fijne haartjes bezet. Deze groeit in de tuinen wel iets gemakkelijker dan de voorgaande. Beide beminnen eene koele standplaats.

De twee laatste soorten zijn de echte Alpenrozen, die in de Alpen geheele streken bedekken, zooals op onze heidevelden de *Erica;* — de echte Alpenrozen, van welke van Senden, in zijn overigens schoon werk: „Alpenrozen, Reis door Zwitserland”, zegt, dat zij nergens dan op de Alpen tieren kunnen, en dat de kweekers onder haren naam den liefhebbers maar andere planten in de handen stoppen. Het is wel te bejammeren dat men van voor het overige achtingswaardige mannen zulke magtspreuken te lezen krijgt, eenvoudig nagepraat naar hetgeen hun door een ander verteld is, die in dit geval een professor te Bern was geweest, die zeker

nimmer eene Hollandsche kweekerij gezien had. Dat niet tieren zal wel alleen gelden voor van de Alpen regtstreeks ingevoerde planten. Zij worden hier gekweekt van zaad en aflegger, en hoe zij dan tieren, daarvan kan men zich in den Amsterdamschen Hortus en bij de kweekers te Boskoop met eigen oogen overtuigen.

— IMBRICATUM. Dakvormige R. Deze zeer gedrongen groeiende, en daardoor zeer bladrijke struik, waarvan de bladeren als dakpannen op elkander liggen, groeit niet zoo hoog als de gewone. Hij bloeit mild en schoon, en is zeer geschikt om, met de *campanula hybrida* en andere lage soorten, de uiterste rand te vormen van een vak gewone hoog groeiende soorten.

— METTERNICHII. Deze nog zeldzame soort groeit op de hoogste bergen van noordelijk Japan. Zij zal dus vermoedelijk wel hard zijn. Ik bezit haar nog te kort, dan dat ik er proeven mede had kunnen nemen. Zij heeft de bladeren langwerpig rond, bijna als de *campanula hybrida*, doch van een lichter groen; van onderen zijn zij roestkleurig. De bloem is mij nog onbekend, maar moet vrij groot zijn en prachtig rozerood.

— NEREIFOLIUM FOL. AUREO VAR. Goudgerande Neriumbladige R. Eene smalbladige variëteit van de *ponticum*, om de bonte bladeren geacht

— — FOL. ARGENTEO VAR. Zilvergerande Neriumbladige R. Deze verschilt alleen van de vorige door de witgerande bladeren.

— PONTICUM AUCUBAEFOLIUM. Aucubabladige R. Bloeit als de gewone ponticum, maar de bladeren zijn zeer schoon gevlekt.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte R. Dit is wel het schoonste bonte. Het verlangt echter eene beschutte en gedekte standplaats, daar zijne bladeren in den winter anders lichtelijk leelijk worden, door aan den rand te versterven.

— — MARGINATUM. Zilvergerande R. Dit vrij laag blijvende is mede standvastig bont en bloeit donker. Het is mede eene goede soort om aan den rand geplaatst te worden.

— PUNCTATUM. Gepuncteerde R. De bladeren van dezen zijn van onderen met roestkleurige punten bezet. De geheele plant heeft een rosachtig aanzien. Zij bloeit bleek. Ook de bloemen hebben gekleurde stippen of punten. De takken van deze soort zijn vrij broos. Ook deze, die om de afwijking van alle andere soorten eene plaats verdient, plante men aan den rand der vakken, daar ook zij niet de hoogte der gewone bereikt.

De gewone en bekende hoofdsoorten: *caucasicum*, *maximum* en *ponticum*, met hare talrijke oude variëteiten, voeren wij hier niet aan, vooreerst omdat zij genoeg bekend zijn, en anderdeels omdat zij allengs verdrongen zullen worden door die prachtige verscheidenheden, die, onder den naam *arborea*-hybriden, reeds in zoo groot getal bestaan, en telken jare met nieuwe vermeerderd worden. Wie zich eenige onkosten kan getroosten, kieze dan ook voor kleine partijen de nieuwe hybriden. Voor groote partijen is het echter aan te raden, het midden te doen innemen door de oudere variëteiten, daar er van de nieuwere nog weinig groote exemplaren voorhanden zijn. Dat midden kan dan omgeven worden door de nieuwere, en deze weder door de vroeger genoemde lage soorten. In plaats van de laatste kan men ook zeer geschikt eenige andere zaken gebruiken, zoo als: *Andromeda polifolia* en *rosmarinifolia*, verschillende harde soorten van *Erica*, *Gaultheria procumbens* en *Shallon*, *Ledum palustre* en *rosmarinifolia*, *Vaccinium Vitis idaea* enz.

Dat de *Rhododendrons* bosch- of veengrond of zwarte tuinaarde behoeven is bekend, en hem die geen goeden grond daarvoor weet zamen te stellen, verwijzen wij naar het werk van Witte, *Handboek voor den Bloementuin*, pag. 59. Alleen voeg ik hier nog bij, dat zij een vochtigen grond beminnen. Is echter de bodem al te nat, dan is draineeren noodig, en is hij ruim droog, dan is het goed den grond met mos te bedekken.

Ik ben over dit geslacht wat breedvoerig geweest, omdat de *Rhododendrons* onder de bloemstruiken de eerste plaats innemen na de Rozen. Mogen zij toch in kleurenpracht bij de *Azalea's*

achterstaan, hun altijddurend groen, dat ook in den winter den tuin tot sieraad strekt, verzekeren hun den voorrang. Bij goede keuze is ook hun bloei van nog langeren duur dan die der *Azalea's*, hoewel deze ook goed na elkander bloeien; de bloeitijd van *Rh. Dahuricum* valt reeds in Maart, en die der laatste variëteiten van *Rh. ponticum* in Juni. Ja, *Rh. Cunighamii* kan dikwijls de vroege lente niet eens afwachten, maar bloeit somtijds reeds in den nazomer, zoo als het dan ook dezen nazomer (1866) reeds in Augustus in vrij vollen bloei stond. De *Metternichii* moet eerst in Juli bloeien.

Rhodora (Zoogenaamde Blauwe Azalea).

R. CANADENSIS. Canadasche Rh. Een *Azalea*-gelijkende struik, doch van zwakkeren groei. Bloeit in April en Mei, vóór de bladontwikkeling, helder lilakleurig, veel gelijkende op *Rhododendron Dahuricum*. Ook zij behoeft heiaarde of veengrond.

Rhodotypus (Kaimastruik).

R. KERIOÏDES. Keria-gelijkende R. Dit gewas gelijkt op de *Keria*, of, zoo als de oude naam van deze is, *Corchorus*, doch de takken zijn niet groen, maar geelbruin. De vierbladige, witte bloem gelijkt op die der *Rubus*, doch de kelk is plat gedrukt. De bloem wordt gevolgd door zwarte bessen. Zij bloeit van Mei tot in den herfst, naarmate de plant sterk groeit, daar zij hare bloemen aan het jonge hout voortbrengt. Zij is nog nieuw, doch daar zij gemakkelijk gekweekt wordt, reeds voor een matigen prijs te bekomen.

Rhus (Sumak).

— COPALLINUM. Copal-gomboom. Groeit tot een flinken struik. De bloem is niet aanzienlijk, doch de struik is schoon door zijne donkergroene, gevinde of gevederde bladeren, terwijl er

er van het eene bladpaar tot het andere langs den bladsteel een bladvormig aanhangsel loopt, dat er eenen eigenaardigen vorm aan geeft. De bladeren worden in den herfst schoon rood. De struik levert de copalgom.

R. COTINUS. Pruikenboom. Wordt een vrij zware struik. Bloeit groengeel aan een veeltakkigen tros, welks bloemstelen zich na het bloeien zeer verlengen, vederachtig worden, eene purperroode kleur aannemen en als het ware een haarbos vormen; iets wat de plant den naam Pruikenboom bezorgd heeft. In dezen toestand maakt zij eene heerlijke vertooning. Om daarvan het regte genot te hebben, moet zij vrij, of aan vooruitspringende hoeken van houtpartijen geplant worden. Het daarbij komende lang aanblijven der frisch groene bladeren, maakt haar tot een der schoonste struiken.

— ELEGANS. Sierlijke R. Is eene varieteit van *Rhus glabra.* Zij heeft de groeiwijze der *Typhina*, maar de takken zijn niet wollig en zij blijft lager. De zaadknodsen, op de geelgroene bloemen volgende, zijn scharlakenrood, en daardoor schooner dan die van de *typhina.*

— TOXICODENDRON. Vergifboom. Deze slingerplant, die zelden meer voorkomt, wordt hier niet aangevoerd om haar aan te bevelen, maar om er tegen te waarschuwen, daar zij zoo vreeselijk giftig is, dat zelfs eene eenvoudige aanraking der vochtige bladeren ontsteking en verzwering ten gevolge kan hebben.

— TYPHINA. Fluweelboom, Hertshoorn-S. Hij heeft zijn Latijnschen naam naar *Typha*, de moerasplant onder den naam Dulen bekend, omdat de bloemknods veel op de knods der Dulen gelijkt. De Nederlandsche naam komt van de zachte wol, die de jonge takken bedekt. De bladeren zijn gevederd, uit 8—10 paren samengesteld, in den herfst rood wordende. Na den bloeitijd wordt de bloemknods rood. Deze soort groeit tot een kleinen boom, en groeit van zelf uit den wortel op.

— — FOL. VAR. Bontbladige Fluweelboom. Deze standvastig bonte variëteit blijft lager.

— — ALTISSIMA. Hoogste R. Hoewel deze als variëteit

wordt aangegeven, komt zij mij voor eene soort te zijn. Zij heeft de groeiwijze der *typhina*, maar de takken zijn niet zoo wollig. Overigens houdt zij in groeikracht het midden tusschen *R. typhina* en *Aylanthus glandulosa*

Er bestaan nog vele *Rhussen*, zoo als: *Osbeckii*, *semialata*, *trifoliata* enz. Doch daar de eene te teeder, en de andere niet belangrijk genoeg is, gaan wij die voorbij.

Ribes (Aalbes en Kruisbes).

— AUREUM. Geelbloemige R. Een matige struik met gele, nederhangende bloemtrossen. Niet zeer gezocht.

— GORDONIANUM ook BEATONII. Is eene hybride van *aureum* en *sanguineum*. Zij bloeit met van buiten roode en van binnen gele bloemen in April en Mei. Jammer dat zij geen beteren struik of heester maakt, daar zij los en slenterig groeit.

— PROSTRATUM. Liggend R. Kruipt over den grond, waar de takken overal wortel maken. Bloeit als de gewone Aalbes en is dus niet schoon. Als het op stam kon veredeld worden, wat ik nog niet beproefd heb, zou het een aardig treurboompje zijn.

— SANGUINEUM. Rood R. Een algemeen bekende en beminde struik. Wil men genot van zijne bloemen hebben, dan moet ook deze struik dadelijk na het bloeien gesnoeid worden. Voor het welslagen is het noodig hem in het najaar, of althans vroeg in het voorjaar te planten. Al het hier gezegde geldt ook voor de volgende variëteiten.

— — ALBIDUM. Wit R. Bloeit vleeschkleurig wit.

— — FLORE PLENO. Dubbelbloemig Rood R. Eene zeer schoone variëteit.

— — FOL. VAR. Bontbladig Rood R. Dit, voor vele jaren door mij in den handel gebracht, is op zijde gezet, daar het, om het sterk verloopen, niets waard is.

— SPECIOSUM. Prachtig R. Dit is wel de schoonste soort van het geheele geslacht. De bloemen gelijken veel op die der *Fuchsia's*. Zij is zoo teeder, dat goed inbinden haar in strenge

winters niet altijd beveiligt. Wij nemen haar op ter waarschuwing, omdat zij nog al eens gevraagd wordt.

Van dit uitgebreide geslacht worden, buiten de Aalbesse en Kruisbesse voor den vruchttuin, meer dan 100 soorten en variëteiten opgegeven. Wij hebben uit de ons bekende alleen die opgenomen welke sierwaarde hebben.

Robinia (Valsche Acacia).

Onder den naam *Acacia* algemeen bekend. De ware *Acacia's* zijn echter boomen uit de warme luchtstreek en voor de kassen bestemd.

R. HISPIDA. Roode A. Bloeit groot en rozenrood, met trossen die als de gouden Regen nederhangen. De bloemen gelijken nog meer op die der *Glycine*. Zij bloeien in Juni en menigmaal in den nazomer nog eens. De takken zijn borstelig behaard.

— — COMPRESSA. Gedrongene Roode A. Groeit veel korter en blijft dus lager. Bloeit even goed.

— — MACROPHYLLA. Grootbladige Roode A. Deze, ook onder de namen *arborea* en *pubescens* bekend, is in alle opzigten iets forscher. De takken zijn bijna onbehaard. De roode *Acacia's* worden gekweekt op eigen wortel, in struikvorm of als kleine pyramiden, maar ook op stammen van 1 tot 2 el hoogte veredeld. Zij behoeven eene zooveel mogelijk windvrije standplaats, daar de broze takken licht afbreken. Om dit zooveel mogelijk te voorkomen, moeten de slanke takken jaarlijks ingekort worden. Bovendien zijn zij schoon genoeg, om des noods de moeite van eenig binden te beloonen.

— PSEUDO-ACACIA. Witte Acacia. Een algemeen bekende en zeer veel, wellicht te veel geplante boom. Wel is hij een schoone boom, als hij hier en daar in een enkel exemplaar wordt aangebracht als parkboom, doch in groot getal levert hij een te eenvormig en flauw gezicht op, en laat ook in de lente den tuin te lang dor, daar hij zich eerst zeer laat ontwikkelt. Hij is ook wel een der weinige boomen die mild

en schoon bloeien, doch de witte bloemen maken niet veel effect op het zoo bleeke groen der bladeren.

Voor allées en soortgelijke beplantingen is hij almede minder geschikt, omdat hij zoo ligt stuk waait. Tot boschjes laat hij zich echter goed gebruiken, daar hij het afkappen goed verdraagt. Gesneden of gehakt wordende, bloeit hij echter niet. Men kan dezen boom zeer jong, maar ook zeer oud verplanten, echter alleen in het voorjaar met genoegzame zekerheid, daar de zachte wortels zeer licht tot bederf overgaan. Hij bemint zandgrond, niet al te nat; op zeer zwaren grond tiert hij niet; daar wil de Roode A beter.

Er bestaan eene menigte variëteiten van, doch daar de afwijking meest alleen in het blad bestaat, zullen wij enkel diegene opnemen, welke wij meenen dat hier als de meest afwijkende eene plaats vinden moeten.

— — DECAISNEANA ook FLORIBUNDA. Deze in den laatsten tijd in Frankrijk gewonnene, moet vleeschkleurig bloeien.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte A. Is in de eerste helft van den zomer zeer schoon, later minder, daar hij dan minder bonte bladeren maakt.

— — HYBRIDA BELLE ROSEA. Bloeit rooskleurig.

— — HYBRIDA ROSEA AMOENA. Bloeit als de vorige, maar iets hooger gekleurd.

— — INERMIS. Ongedoornde A. De korte en veelvuldige takken vormen eene kogelvormige kroon. Men veredelt deze verscheidenheid op stammen van verschillende hoogte. Zij is zeer schoon voor niet al te open liggende plaatsen in de steden, waar men niet al te veel schaduw hebben wil. Onder den naam Kogel-Acacia is zij trouwens reeds genoeg bekend.

— — INERMIS PYRAMIDALIS. Ongedoornde pyramidaal-A. Vormt een van 12—14 el hoogen boom, zuilvormig opgroeiende, bijna als een Italiaansche Populier. Hoe schoon dit echter moge klinken, is hij niet aan te bevelen, daar, bij sterken groei, de jonge takken door bestendig binden moeten bijeengehouden worden, wil men ze bij slechts matigen wind niet uit elkander zien vallen en afbreken.

— — MONOPHYLLA. Eenbladige A. Bladeren eenzaam, somtijds bij drieën, aan een steel, daardoor nog al ver van de stamsoort afwijkende. Groeit mede zeer sterk.

— — TORTUOSA. Gedraaide A. Door de kromme, gedraaide takken en de omgeslagene, verlept schijnende bladeren, is deze niet zeer hoog wordende boom wel eene plaats waardig. Er bestaat van deze eene variëteit onder den naam *tortuosa pendula*, die sterker — en eene onder den naam *tortuosa crispa*, die zwakker groeit; overigens zijn zij gelijk.

— VISCOSA ook GLUTINOSA. Lijmige A. De jonge takken zijn donkerbruin, kleverig, met weinige en zeer korte doornen bezet. Bloeit vleeschkleurig in Juni, en bij sterken groei in Augustus nog eens. Hij wordt een niet zeer hooge, maar nog al breede boom. Hij wordt op de wilde witte veredeld, daar hij zelden zaad geeft.

Rosa (Roos).

De oude rozensoorten met hare variëteiten zullen wij niet beschrijven. Hoe schoone bloemen zich ook mogten bevinden onder de *Centifolia*, *Damascena*, *Gallica*- en *Provincialis*- soorten, zoo zijn zij toch geheel — ten minste op weinige uitzonderingen na — verdrongen door de zoo uiterst prachtvolle menigte van doorbloeiende hybriden, Noisetten, Thee- en Bourbonrozen.

Doch dat moge nu zeer natuurlijk en goed zijn ten opzichte van de oude tuinvariëteiten, met de eigenlijk gezegde hoofdsoorten moest dit niet het geval zijn. Men moest die toch niet vergelijken met die zoo overschoone tuinrozen, maar met andere sierstruiken, en dan zal de vergelijking menigmaal niet ongelukkig voor haar uitvallen. Enkele mogen hier dus volgen.

— CANINA. Gemeene Hondsroos. Groeit in het wild door bijna gansch Europa en Noord-Azië. De stengen zijn groen, glad, met naar beneden gebogen stekels. Bloeit bleekrooskleurig of wit. Deze vrij hoog wordende struik is geschikt voor groote landgoederen, en wel aan afhellingen en aan hooge oevers,

waar de lange takken wijd kunnen overhangen. De talrijke roode vruchten blijven tot aan de lente hangen. Een struik van deze soort, doorvlochten van eene wilde witte *Clematis* (*C. Vitalba*), levert een schoon gezicht, als zich de trossen witte zaadvederen met de roode vruchten vermengen.

Deze soort wordt veel gebruikt, en is een der beste grondstammen voor de veredeling van de meer edele soorten.

— INERMIS. Ongedoornde R. Heeft gladde, stevige stengen en vormt een goeden, opstaanden struik. Bloeit enkel rood en geeft gladde, zeer langwerpige vruchten.

Deze struik levert een tastbaar bewijs, dat er geen regel zonder uitzondering is en dat ook het spreekwoord: „Geen roos zonder doornen niet onbepaald doorgaat. Daarom zal de beminnaar van zulke heldere bewijzen dezen struik voorzeker een plaatsje in zijnen tuin inruimen.

— MOSCHATA. Muskus-R. Bloeit met trossen van 20 tot 50 witte bloemen, die een weinig naar muskus ruiken. Zij is niet te hard, en staat daarom het liefst aan een muur, met eenige bedekking des winters.

— RECURVA PURPUREA. Teruggebogene R. Deze purperroode, halfgevulde roos is zeer geschikt tot bedekking van oude muren, bekleeding van boomstammen enz. Zij bloeit zeer mild.

— RUBIGINOSA. Egelantier-R. Deze wordt door de Engelschen Sweetbriar genoemd. Zij heeft zeer veel van de *canina*, waarvan zij zich intusschen onderscheidt door een minder sterken groei, meerdere en fijnere stekels, en ook door dat de toppen der nog in groei zijnde takken iets rood gekleurd zijn. Deze soort wordt vooral geacht om een vrij sterken, door velen beminden wijnachtig-aromatischen geur, die door de plant verspreid wordt. Schrijver geeft aan die reuk echter een anderen naam, daar ze hem zeer onaangenaam is.

Deze „kostelijk geurende roos," zoo als Jäger in zijn meermalen genoemd werk haar noemt, is zeer geschikt voor wilde heggen, waartoe zij dan ook veel gebruikt wordt.

— RUGOSA. Ruwe R. De stevige takken zijn overvloedig

bezet met zeer fijne stekels. De bladeren hebben een eenigzins blauwachtigen gloed. Deze roos geeft een geslotenen, volbladigen struik. Bloem enkel, wit.

R. VILLOSA ook POMIFERA. Bottel-R. Deze vrij groot, helder rooskleurig bloeiende, grootvruchtige struik is al van ouds bekend. Vroeger werd hij meer aangeplant dan thans, daar men zijne vruchten konfijtte en in soepen en saucen gebruikte, meer dan tegenwoordig het geval is.

— VIRGINIANA ook CAROLINIANA. Moeras-R. Groeit tot een zwaren struik. De bruinroode takken eindigen in zware trossen purperroode bloemen. De vruchten hebben eenen besvorm en gelijken veel op de Lijsterbessen. Deze soort wordt in de Hollandsche kweekerijen veel als veredelingsstam gebruikt. Zij schijnt echter op droogere gronden niet volkomen te voldoen, en zal, hoe schoone stammen zij ook vormt, wel weder plaats moeten maken voor de veel betere *Rosa Canina*.

Met voorbijgaan der Bengaalsche of Maandrozen, die genoeg bekend zijn, vermelden wij verder.

— PENDULA. Treur-R. Deze is niets anders dan een der talrijke klimrozen, die, op hoogstam veredeld, hare slappe takken laat hangen, en dus een waren treurboom vormt. Hare beste standplaats is eenzaam in het gras, tusschen de perken, of midden in een vak lage rozen. Een sterk exemplaar, in den bloeitijd met honderden bloemen bedekt, is waarlijk interessant. Zij bloeit lichtvleeschkleurig. Men heeft ook nog eene Roode Treurroos, doch deze is slechts een weinig hooger gekleurd, halfgevuld, en verliest in den herfst veel spoediger hare bladeren; zij is dus niet schoon.

— PERSIAN YELLOW. Gele Perzische R. Deze is nog altijd de beste gele roos voor den vrijen grond, daar de meeste andere gelen tot de teedere soorten behooren, die het des winters niet, of moeielijk uithouden.

Hier en daar wordt wel eens de klacht geuit, dat deze roos niet bloeit. Dat is meestal de schuld van den tuinman. Daar zij alleen bloemen geeft aan het bovenste gedeelte der voorjarige takken, zoo moet zij niet geheel afgesnoeid wor-

den, zoo als de andere soorten. Men snijdt de zwaarste en langste takken in, en laat de kortere staan. Deze bloeien dan, terwijl de afgesnedene weer bloemhout maken voor het volgende jaar, als wanneer de gebloeid hebbende takken weder op hunne beurt gesnoeid worden.

Verder blijven uit de harde, slechts eenmaal bloeiende rozen nog altijd waarde houden.

R. AURANTIACA. Oranje-R. Deze blijft, hoewel slechts enkelbloemig, altijd opmerkelijk om hare, in dit geslacht eenige kleur. Mogt daar toch eens eene dubbele, doorbloeiende van komen! *Pia vota!* Wat van het snoeien en bloeien bij de vorige gezegd is, geldt ook hier, als behoorende deze ook tot de zoogenaamde Capucijnroozen.

— CRISTATA ook bekend als CHAPEAU DE NAPOLEON. Napoleons Hoedje. Den laatste naam draagt zij om den vorm der bloemknoppen.

— DUC AROT. Deze heeft een zonderlingen bloemkelk, die eene krans van buiten de bloem uitstekende bladeren vormt, bijna als de vederkrans aan de pooten van zekere duivensoort.

De beide laatste rozen bloeien in kleur en grootte als de gewone Mosroos.

— MUSCOSA. Mos-R. Hiervan worden thans vele variëteiten in catalogussen aangeboden, doch hoewel daar zeer schoone bij zijn, blijft de gewone nog altijd de eerste.

Wij noemen er daarom slechts een paar:

— — ALBA PLENA. Dubbele witte Mos-R.

— — DE LUXEMBOURG. Is zeer donker.

Verder hebben we de Klimrozen.

Het gebruik, dat ook van deze hooggroeiende gewassen ter bekleeding kan gemaakt worden, behoeft niet aangewezen te worden, daar dit bij vele andere zaken reeds is geschied.

Wij noemen alweer uit de velen slechts enkelen.

— D'ARICHÈRE. Vleeschkleurig.

— MADAME HARDIJ. Wit, grootbloemig.

— MULTIFLORA TRICOLOR. Lila rose, witgerand.

R. PRINCES ADELAIDE. Bleek rooskleurig, Mosroos.

— PRINS HENDRIK. Rood, grootbloemig.

— RECURVA PURPUREA. Reeds vroeger beschreven.

— JEWEL of KING-TSING. Chineesche Keizers-R. Deze waarlijk prachtige en, zooveel mij bekend is, van alle anderen afwijkende roos, heet reeds eenige jaren geleden in ons vaderland verkocht te zijn geworden, doch helaas! er is een klein, vleeschkleurig roosje voor gegeven. Thans echter is zij echt aanwezig, daar zij bij mij en anderen reeds gebloeid heeft. De bloem is hooggeel, geboord met rooskleur; zij is vrij groot, doch niet zeer sterk gevuld.

En thans zouden wij moeten spreken over die zoo schoone tuinrozen, die reeds de pracht en het sieraad van zoo menigen aanleg zijn, hetzij in struikvorm of op stam veredeld geplant. Maar wat zullen wij er van zeggen? Werd reeds van ouds de roos de Koningin der bloemen genoemd, met hoeveel meer regt verdient zij thans dien naam!

Ik zou dat kunnen bewijzen door, alleen van de schoonste, eene lange naamlijst te schrijven, die voor den kenner overbodig zou zijn en den nietkenner slechts in verwarring zou brengen. Daarenboven komen jaarlijks zoovele nieuwe in den handel, dat het voor den liefhebber genoeg zal zijn, van zijnen kweeker het noodige getal in een goed-varieerende collectie te vragen, terwijl elk solide kweeker belangstellenden volgaarne eene naamlijst zal zenden der bij hem beschikbare soorten.

Wij eindigen ons schrijven over dit ten allen tijde en alom beminde geslacht met de opmerking, dat de Rozen over het algemeen een goeden, humusrijken grond verlangen, en dat zij halve zon beminnen, hoewel deze laatste omstandigheid niet juist noodzakelijk is.

Rubus (Braambes).

R. BELLIDIFLORUS FLORE PLENO. Madeliefbloemige B. In den handel is deze als Dubb. Roode B. bekend. Zij groeit

met lange, slappe stengen, die tot 3 à 4 el opgaan, en is dus zeer geschikt als klimplant te gebruiken. Men kan ze echter ook door insnijding tot een struik vormen. Zij bloeit het schoonst van het geheele geslacht, gevende zware trossen, samengesteld uit vele sterk gevulde roosjes, die zeer veel op de bloemen der dubbele Madelieven (*Bellis perennis flore pleno*) gelijken.

R. CORYLIFOLIUS FLORE PLENO. Dubbele witte B. Maakt stevige stengen, met teruggebogene stekels bezet. Bloeit in Juni en Juli aan zware bloemtrossen.

— FRUTICOSUS FOL. VAR. Zilverbonte gewone B. Groeit veel teederder dan de gewone wilde Braam, ze is zeer schoon zilverbont.

— LACINIATUS. Ingesnedenbladige B. Maakt zware, sterkgedoornde stengen, die tot meer dan 3 el opschieten kunnen. Heeft een frisch groen loof. De bloem is rooskleurig wit. Ook deze kan als klimplant dienen, maar daarvoor aangewend, zijn de Bramen eenigzins lastig, omdat men ieder jaar de oude stengen moet wegsnijden en de jonge behouden, daar de oude steng, na bloem en vrucht te hebben gegeven, afsterft, evenals bij de gewone Frambozen.

Deze soort is zeer waardig geplant te worden om de schoone, gitzwarte en delicate vruchten. Men plant ze daartoe in enkele exemplaren, op minstens 1 el afstand, en bindt de stengen aan staken op, evenals men handelt met op vakken geplaatste Frambozen. Zij dragen zeer rijk. Om een en ander zou men deze plant naar den vruchtentuin kunnen verwijzen, ware het niet, dat hare op grove pieterselie gelijkende bladeren haar eene plaats bij de sierstruiken aanwezen. Zeer goed laat zij zich in het bosch onder de boomen planten, waar zij best voldoen zal.

— LEUCODERMIS. Witbastige R. Heeft niets bijzonders dan den als met meel bepoederden bast en den zeer wilden groei. Ik heb dien zoo scherpen wildeman spoedig opgeruimd.

— NOBILIS. Edele R. Eene hybride, in der tijd door mij gewonnen uit de gewone Framboos (*Rubus Idaeus*) als vader

en *Rubus odoratus* als moeder. Zij houdt, zooals bijna alle bastaarden, het midden tusschen beide. Van de moeder heeft zij de groote bladeren, de lilaroode bloemen en de stevige stengen, en van den vader de drie blaadjes aan elken steel en den vorm der bloemen, maar deze staan aan grootere, losse trossen. Zij bloeit mild, lang, en is ongedoornd.

R. ODORATUS. Ruikende B. Grootbladige, stevige, ongedoornde struik. De vrij groote bloemen gelijken op die eener enkelbloemige roos. Zij bloeit van Juni tot Augustus. Eene verdienste van deze, en ook van de vorige is, dat zij zeer goed in de schaduw tieren.

Ruscus (Muizendoorn).

R. ACULEATUS. Stekende M. Blad bijna driehoekig, in een scherpe punt uitloopende, digt van samenstelling, donkergroen.

— RACEMOSA. Getroste M. Blad lang, lichtgroen.

Twee lage struikjes van geringe sierwaarde; waar men een zeer groot vak *Rhododendrons* of *Azalea's* met een rand lage heestertjes wenscht te omgeven, kunnen zij om de verscheidenheid eene plaats vinden.

Salix (Wilg).

S. AMERICANA PENDULA. Amerikaansche Treur-W. Een boom die het midden houdt tusschen den gewonen *(S. alba)* en de Treurwilg. Veel minder schoon dan de laatstgenoemde, is hij alleen te gebruiken waar de gewone Treurwilg dood vriest.

— ATROVIRENS PENDULA. Donkergroene Treurw. Zeer fijn getakt. Hij wordt hoog op *Salix glauca* veredeld. Een lieve treurboom.

— BABYLONICA CRISPA. Krul- of Ringw. Deze soort wordt ook *annularis* genoemd. Elk blad is als een ring in elkander gekruld, een bladvorm die weinig of geene wedergade heeft. Men kan zich verwonderen dat zij daarom niet meer geacht is.

S. PENDULA. Gewone Treurw. Een schoone en genoegzaam bekende boom, vooral bij vijvers en ook op kerkhoven van veelvuldig gebruik.

— CAPREA PENDULA. Deze schoone, steviggetakte wilg wordt in pyramidevorm gekweekt, en ook op hooge stammen der gewone *caprea* veredeld. In beide vormen is hij een zeer schoone treurboom.

— — TRICOLOR. Driekleurige W. Deze groen-, wit- en roodgevlekte wilg, kan tot de schoone bonte struiken gerekend worden, vooral daar hij zeer gematigd groeit.

— NIGRICANS. Zwartachtige W. Van dezen in den winter zwartgetakten wilg kan, met den geelgetakten Goudwilg (S. aurantiaca) en de roodgetakte Kornoèlje (Cornus Sibirica), een boschje geplant worden, dat in den winter, door de verschillende kleuren, zeer voldoen zal.

— REGALIS ook ARGENTEA. Zilver W. In houtpartijen zeer goed voor de bladvariatie, daar de bladeren geheel zilverkleurig zijn.

— VITELLINA ook AURANTIACA. Goud W. In den zomer niets bijzonders; is in ruwe houtpartijen aan den rand te plaatsen. Zie verder wat bij *S. nigricans* is gezegd.

Meer dan deze zal ik van de meer dan 200 bekende wilgensoorten niet aanvoeren. Vele daarvan, die tot brandhout, hoephout, klompenmakers- en mandenmakerswerk en tot binden gebruikt worden, zijn bekend genoeg, en de overige zijn als sierhout niet belangrijk genoeg, dan dat men ze alle bij name behoeft te noemen. Mogt men echter van deze, om de houtvariatie, eenige verkiezen, dan zullen vele kweekers wel in staat zijn aan dien wensch voldoening te verschaffen.

Maar hoewel er nu betrekkelijk zeer weinigen als sierstruiken of boomen bepaald waarde hebben, kan men welligt den wilg de voor ons vaderland nuttigste boomsoort noemen.

Sambucus (Vlierstruik).

S. CANADENSIS. Canadasche V. De takken zijn donkerder

dan van de zwarte en de bessen klein en roodachtig, maar op dezelfde wijze bruikbaar.

S. NIGRA. Zwarte of Gewone V. Een algemeen bekende struik, die, hoewel inlandsch, niet gering te schatten is, daar hij op menigerlei wijze nuttig kan gebruikt worden. Niet alleen toch zijn de bloemen en bessen in de apotheek van veelvuldig gebruik, maar ook is een moes, van de rijpe bessen met meelbloem of sago bereid, op dezelfde wijze als men dat met aalbessen doet, een gezond en smakelijk geregt. De bloemen zijn in bakwerk te gebruiken, b. v. in eijerkoeken enz. Het harde en zuivere hout wordt gesneden tot schoenmakerspennen, en de vleeschhouwers gebruiken het als pennen in de zoogenaamde rolstukken; de jongens eindelijk tot proppenschieters.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte V. Hoe oud ook, is deze, met hare prachtig fijngeteekende bladeren, zonder tegenspraak een der schoonste bonte struiken en volmaakt standvastig.

— — FOL. AUREO. Geelbladige V. Is, even als de voorgaande, van slechts matigen groei. De bladeren zijn bestendig eenkleurig.

— — FOL. AUREO MARGINATA. Goudgerande V. Is wel niet geheel standvastig, doch verloopt toch veel minder dan de volgende.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte V. Schoon bont, doch verloopt zeer.

— — FRUCTU VIRIDI. Groenvruchtige V. Hoewel de bessen groen zijn, bezitten zij toch dezelfde kracht als de zwarte.

— — LACINIATA. Pieterseliebladige V. Met schoon, afwijkend blad. Zij verdient daarom eene plaats.

— — LACINIATA FOL. VAR. Bonte P. V. Weinig bont en zeer verloopende.

— — MONSTROSA. Sabel-V. Eene monstrositeit. De takken zóó te zamen gegroeid, dat zij een breeden, platten, krommen tak vormen, die veel op een sabel gelijkt.

S. PYRAMIDALIS Pyramidaal-V. Deze nog nieuwe variëteit groeit met sterke takken zoo rechtop als een Italiaansche Populier of een Pluim Iep.

— — ROTUNDIFOLIA Rondbladige V. Eene weinig waardige variëteit, alleen door de ronde bladeren van de gewone zwarte onderscheiden.

— RACEMOSA Getroste V. Deze geeft geene schermbloemen, zoo als de anderen, maar geelachtige trossen. Zij bloeit in Mei. De bessen, die ik er echter nog niet van gezien heb, moeten scharlakenrood worden. Zij moet zonnig en vooral op zandgrond geplant worden, wil men er vrucht van zien, hoewel ze anders overal groeien wil.

— — FOL. VAR. Geelbonte Getroste V. Verloopt zeer, en is dus niets waard. Eene schatbare eigenschap der vlieren is, dat zij vele zangvogels aanlokken.

Skimmia.

— JAPONICA Japansche Skimmia. Een zeer schoon groenblijvend struikje. Het gewas heeft wel wat van de bekende zwarte Peper, *(Daphne Laureola)*, doch bloeit wit op de toppen der takken, aangenaam ruikende. De bloemen worden gevolgd door koraalroode bessen, welke zeer lang aanblijven. De plant zal vrij goed onze winters verdragen, daar zij bij mij reeds meerdere jaren ongedekt gezond is gebleven, doch behoeft, om goed te tieren, eene noordelijke, of ten minste zeer schaduwrijke standplaats. Het is een schoon gewas.

Smilax (Struikwinde).

— ROTUNDIFOLIA. Rondbladige S. Eene struikachtige klimplant met gedoornde stengen. Zij heeft heldergroene, langwerpig ronde, puntig toeloopende bladeren en nietige bloemen. Daar zij vrij sterk uit den wortel opslaat, is zij alleen belangrijk voor hem, die zich gaarne verlustigt in de oneindige verscheidenheid der natuur. De overige soorten van dit geslacht,

die toch bijna niet meer in de kweekerijen voorkomen, gaan wij voorbij.

Sophora (Honigboom).

S. JAPONICA. Japansche Sophora. Een schoone boom met donkergroene takken en glanzige bladeren, van den vorm der witte *Acacia*. Men plante hem op geene al te natte plaatsen.

— — PENDULA Treurende S. Een der schoonste boomen met hangende takken. De Bontbladige *Sophora* is weinig waard, zij komt onder de zaailingen der gewone nu en dan van zelf voor.

Sorbus (Lijsterbes).

S. AMERICANA. Amerikaansche L. Deze schoone soort groeit met kortere en dikkere takken dan de gewone. De bloemtrossen zijn veel zwaarder en de bessen veel rooder, maar iets kleiner, dan die van de gewone. Zij verdient dus den voorrang.

— ARIA. De bladeren van deze zijn niet samengesteld, nog al lang en van beneden witwollig. De bessen zijn rond en rood.

— AUCUPARIA. Gewone L. Genoeg bekend om geene beschrijving te behoeven. Dat de bessen gebruikt worden tot het vangen der lijsters in strikken, is mede van genoegzame bekendheid.

— — PENDULA Treurende L. Hoewel geen schoone kroon vormende, voldoet zij toch, als de nederhangende takken met groote trossen roode bessen prijken.

— — PENDULA FOL. VAR. Bontbladige T. L. Is vrij standvastig goudbont.

Deze beide laatsten moeten natuurlijk op hoogstam veredeld zijn.

— DE FONTAINEBLEAU. Eene ten vorigen jare door mij ontvangen variëteit, die gelijkenis met *S. Aria*, doch de bladeren meer grof getand heeft. Bloem en vrucht zijn mij nog onbekend.

— GRAECA. Grieksche S. Heeft een tengeren groei. De bladeren zijn klein en rond, aan den rand golfwijze gebogen, van beneden een weinig wollig. Een der minst schoone.

— HYBRIDA. Bastaard-L. Een schoone, stevig groeiende soort. Het voorste gedeelte der bladeren is alleen van matige insnijdingen voorzien, doch het achterste is bijna gevind. Zij groeit in pyramidaalvorm en geeft roode, later bruine vruchten.

— INTERMEDIA. Tusschensoortige L. Heeft eenige gelijkenis met de voorgaande, doch de bladeren zijn gelijkmatig ingesneden, zoodat zij meer gelijk zijn aan die van de *S. torminalis*. De vrucht is rood.

— MAXIMA of LATIFOLIA. Groot- of Breedbladige S. Heeft vrij groote, bijna ronde bladeren; zij zijn, door het gemis van wol of viltigheid, donkergroen. De bessen van deze zijn langwerpig, bruingeel met witte stippen.

— SUECICA. Zweedsche S. Komt het naaste bij *S. Aria*. Bladeren langwerpig ovaal, vooral van beneden en aan de toppen der takken witwollig.

— TORMINALIS. Pijnverwekkende S. Als men te veel van de langwerpig ronde, bruine vruchten, die eenigzins als Mispelen smaken, eet, verwekken zij buikpijn. Vandaar de naam. Blad ingesneden, bladpunten afgerond. Groeit tot een goeden boom van een eigenaardigen bouw. De stam is meestal gedraaid.

De gezamenlijke *Sorbussen* zijn waardige sierboomen, daar zij alle bloeien met groote, witte schermbloemen, en later zware trossen, geel, rood, of bruin gekleurde bessen geven. Er bestaan nog meerdere soorten, doch zij geven te weinig afwisseling om ze alle anders te planten dan in de plantentuinen. Zelfs het getal genoemde is reeds te groot voor aanleggen van geene groote uitgebreidheid. Wij zullen daarom de aangevoerde in drie goed uiteenloopende afdeelingen splitsen, om eene goede keuze gemakkelijker te maken.

Americana.

Aucuparia met de bijsoorten.

Deze zijn de ware Lijsterbessen met samengestelde bladeren.

Aria.
De Fontainebleau.
Graeca.
Suecica.

Van deze vier zijn de bladeren gaafrandig en met witte wol bezet.

Hybrida.
Intermedia.
Torminalis.

Deze hebben vrij groote, ingesnedene bladeren. *Maxima* staat tusschen de beide laatste afdeelingen in het midden.

Voor eene kleine en goede collectie zal dus een zestal soorten voldoende zijn.

Spartium (Priemkruid).

S. JUNCEUM. Biesachtig P. De takken zijn glad, groen, veel op biezen gelijkende, aan den top met vrij groote, gele vlinderbloemen bloeiende. De plant is vrij teeder, lijdende nog zelfs bedekt zijnde. Daar insnijden intusschen het bloeien bevordert, zoo kan men haar een plaatsje gunnen op droogen, zonnigen stand, als men ten minste niet tevreden is met de bestaande schoone en harde zaken. Er is eene variëteit met dubbele bloemen, die nog iets teerder is.

Spiraea (Draadtak).

S. ARIAEFOLIA (Schizonotus discolor). Eene der schoonste soorten van het geheele geslacht. Zij bloeit in als vederbossen uitziende, groote, geelachtig witte, slappe trossen, zeer fijn, prachtig, in Juli en Augustus.

De 3 à 4 el hoog wordende struik breidt zich met lange, overhangende takken vrij breed uit. Om al de pracht van dezen schoonen struik ten toon gesteld te zien, moet men hem eene vrije standplaats geven. Hij maakt geene talrijke worteluitloopers, zoo als vele anderen.

S. BELLA. Schoone S. Deze bloeit met zeer levendig rozeroode schermbloempjes aan de einden der takken. Maar zij groeit, helaas, zoo slenterig, dat de takken aan een staak moeten opgebonden worden. Jong zijnde is zij daarenboven nog niet eens volkomen hard.

— CALIFORNICA. Californische S. Bloeit met opstaande trossen, in den vorm der *Douglasii*, of als het gewone Theeboompje. De bloem is echter grooter dan die van *Douglasii*, de struik blijft lager, en breidt zich door zijne gebogene takken meer uit. Hij maakt zeer vele uitloopers, en behoort dus tot de gemeene soorten.

— CALLOSA, ook FORTUNEI. Bloeit in rooskleurige schermbloemen met roode meeldraden, van Juli tot den herfst. Een der rijkst bloeiende soorten. Jammer dat zij zich zoo sterk vermenigvuldigt; want niet alleen slaat zij sterk uit den wortel op, maar haar menigvuldig zaad maakt haar bijna tot onkruid.

— — ALBA. Witte Spiraea callosa. Dit witbloemig, overmatig mild en lang bloeiend struikje is zeer geschikt om hoogere struikpartijen te omgeven. Het blijft vrij laag, en is lief en schoon.

— CORYMBOSA. Getuilde S. Blijft mede zeer laag, en is dus, met de vorige, te gebruiken als voorplanting. Zij bloeit met witte, trosvormige schermbloemen in Mei en Juni. Oppervlakkig heeft de bloem, door hare menigte fijne meeldraden, wel eenige gelijkenis met die der *ariaefolia*.

— DOUGLASII. Wordt een flinke struik, die met vrij sterke en vrij roode, pyramidaal opstaande trossen bloeit, van Augustus tot October. Zij is mede een dier soorten, die door gezonden groei en sterk opslaan zeer geschikt zijn voor schrale plaatsen.

— GRANDIFLORA (Exochorda grandiflora). Eene geheel van alle anderen afwijkende soort, die men daarom terecht tot een nieuw geslacht gemaakt heeft. De groote, witte bloemen gelijken meer op die eener *Philadelphus* dan op die van eene *Spi-*

raea. Zij is nog al moeielijk te kweeken, en daardoor vrij zeldzaam.

— LAEVIGATA. Gladbladige S. Mede eene van allen afwijkende soort, die half groenblijvende is. Hare bladeren hebben eenige gelijkenis met die der zwarte Peper. Zij bloeit in Mei en Juni met vrij zware, witte trossen en gekleurde stamina. Daar zij niet hoog wordt, is ook hare plaats aan den rand van andere plantingen, of in kleine lage heestervakjes. Zij wordt niet gesnoeid.

— LINDLEYANA (Schizonanthus tomentosus). Deze, ook tot een nieuw geslacht gebrachte, gelijkt op de *sorbifolia*, doch is in alles veel grooter. Zij bloeit in zware, witte trossen. De struik zelf krijgt geene schoone houding. Daar hij evenwel schooner is dan *sorbifolia*, en in zijn gewas van alle anderen afwijkt, verdient hij eene plaats.

— NOBLEANA. Deze is vermoedelijk dezelfde als *S. Regeliana;* zij is er ten minste zeer aan gelijk. Bloeit als *Douglasii*, en is door het sterke opslaan mede tot de gemeene soorten te rekenen.

— OPULIFOLIA. Geldersche-roosbladige S. Deze wijkt almede zeer af, daar zij in hare groeiwijze meer op een Sneeuwbal dan op een *Spiraea* gelijkt, groeiende met stevige takken op tot een zwaren struik of pyramide, naar de behandeling. De takken zijn bruinachtig en de schors scheurt van de takken af. Zij bloeit in stijve, witte, opstaande trosjes in Juni en Juli. De zaadtrossen worden roodachtig.

— PACHYSTACHYS. Groeiwijze als bij de *callosa*, doch een weinig lager blijvende. De bloem is bleeker en veel grooter dan van *callosa*. Men kan deze met recht doorbloeiende noemen. Zij is intusschen een der wildst om zich heen woekerende.

— PRUNIFOLIA FLORE PLENO. Pruimbladige S. Hoe deze aan dien naam komt, is mij een raadsel; het blad gelijkt op geen enkele soort van het *Prunus*-geslacht. Het is klein, glad, eirond. Hoe dit zij, de soort is onder dien naam algemeen bekend als een lieve struik, bloeiende langs de takken, met witte, gevulde bloemen, bijna als een dubbele witte doorn. Als de slappe takken den struik te hoog of te rank zouden

maken, moeten zij ingesneden worden, en wel dadelijk na den in April en Mei plaats hebbenden bloei. Hoewel hard genoeg, kunnen echter de vroegtijdig uitkomende spruiten en bloemen, door laat invallende nachtvorsten, wel eens iets lijden. Deze is mede een der schoonste van dit geslacht.

— REVEESIANA FLORE PLENO. Deze iets lager groeiende en op dezelfde wijze bloeiende soort is niet zoo schoon als de vorige.

— SALICIFOLIA. Wilgbladige S. Deze is het oude zoogenaamde Theeboompje, en wordt hier alleen aangevoerd om te zeggen, dat er veel schoonere soorten zijn dan deze wilde en gemeene struik.

— THUNBERGII. Groeit in geslotene struikjes, zeer fijn getakt, smalle blaadjes en kleine, witte bloempjes gevende. Hoewel nog meer of minder nieuw, behoort zij niet tot de belangrijkste.

— TOMENTOSA. Wollige S. Deze is veel schooner dan de *salicifolia*, daar zij met veel grootere trossen bloeit, in Juni en Juli. En hoewel de kleur der bloem niet zoo hoog is als die van *Douglasii* en *Nobleana*, zoo heeft zij vóór, dat zij niet zoo wild uit den grond uitloopt, maar een fatsoenlijke struik blijft.

Ik heb uit dit zoo overrijke geslacht, waarvan ook onder de vaste planten verscheidene soorten bestaan, slechts die aangevoerd, welke ik als de belangrijkste beschouw, en er slechts zoovele gemeenere bijgevoegd, om eene genoegzaam variëerende, en door kleur en bloemvorm het geheele geslacht vertegenwoordigende verzameling te doen kennen.

Voor hem, die behoefte mogt hebben aan meer soorten, voor groote partijen op schrale, slechte gronden, waar geen edeler planten tieren willen, geef ik hier nog eenige namen: *Canadense*, *canescens*, *crenata*, *eximia*, *hypericifolia*, *lanceolata*, *Nepalensis*, *Nikoudiertii*, *obovata*, *Picoviensis*, *sorbifolia*, *ulmifolia* en eindelijk nog vele variëteiten van de *salicifolia*.

Staphylea (Pimpernoot).

S. COLCHICA. Colchische P. Bloeit in hangende risten pijpvormige bloempjes in Mei en Juni, gevolgd door opgeblazene zaadhuizen, die een klein nootje bevatten.

— PINNATA. Vinbladige P. De gevinde bladeren heeft deze met de vorige gemeen. Bloeitijd en bloeiwijze zijn gelijk, doch de enkele bloemen zijn hier meer kogelrond. Beiden zijn schoone, sterke bloemstruiken, die zich in goeden vorm laten houden, daar zij het snoeien goed verdragen.

— TRIFOLIATA. Driebladige P. Deze heeft slechts drie bladeren aan elken steel. Zij groeit met minder stevige takken, doch wordt nog wel iets hooger dan de vorige, en bloeit iets minder mild. Zij is de minst schoone.

De Pimpernoten worden nog al veel Noot-Muscaatboom genoemd, doch geheel verkeerd, even als zulks met het Theeboompje het geval is. De ware Muskaatnoot en de Theestruik kunnen volstrekt in onze luchtstreek niet groeien; zij behooren in warmere streken thuis.

Smyphoria (Balbes).

S. GLOMERATA FOL. VAR. Bontbladige B. Hoewel de gewone *glomerata* geene sierwaarde heeft, is deze uitnemend schoon door hare heerlijk geteekende, goudbonte blaadjes. Zij groeit slechts tot een matig struikje, dat door het mes nog lager te houden is.

— RACEMOSA. Radijsboom. Een zeer schoone sierstruik, die met zijne menigte groote, witte vruchten eene unieke vertooning maakt. Jammer, dat hij door zijne te wilde voortteling zijne grootste achting verloren heeft; zooals dat gaat met alles, wat zoovele uitloopers maakt.

Syringa (Sering).

Ook Fluitboom om het hout, en Kruidnagelboom om den vorm der bloem genoemd.

S. AMURENSIS. Deze, reeds bij het geslacht *Ligustrum* genoemde soort, behoort hier te worden opgenomen, hoezeer zij ook uiterlijk op een *Ligustrum* gelijken mag. Zij geeft geene bessen zoo als dit, maar drooge, platte, tweehokkige zaadhuizen, even als de Syringen. Zij is in 1863 in het Amurgebied gevonden. Gebloeid heeft zij in ons land nog niet, doch naar de beschrijving van Rege, in zijne Gartenflora, moet de bloem veel gelijkenis hebben met een Witte Syring, vrij groot en zwak ruikend. In elk geval belooft zij een schoone struik te zullen worden, die zich door het mes in elken goeden vorm laat brengen.

— CHINENSIS ook DUBIA. Chinesche S. Groeit sterker dan de Fransche Syring. Bloeit zeer schoon lilarood, met naar beneden hangende, zware trossen; zwaarder dan bij alle overigen. Een schoone struik.

— SAUGEANA. Roode Chinesche S. Deze veel meer helder rood bloeiende zou zeer schoon zijn, als zij niet zoo teeder was; zij weerstaat de koude wel, doch heeft toch meestal een ziekelijk aanzien.

— EMODI. Himalaija S. Een stevige struik, die de grootste bladeren van allen heeft, meer den vorm der Magnolia- dan die der Syringe-bladeren hebbende. Wit of zeer bleeklila bloeiende, met weinig of geen geur, heeft zij hare hoogste waarde in het schoone gewas.

— JOSIKAEA. Gravin Josika's S. In groei van gelijke houding als de vorige; de bladeren van bijna denzelfden vorm, doch kleiner. Zij bloeit violet in lange, opstaande trossen, die door hunne rankheid den vorm van aren hebben, in Juni en Juli. Een schoone struik, die door zijn laten bloei van alle anderen verschilt, zoo als ook zijn gewas genoeg afwijkt.

— OBLATA. Deze is door Fortune in Chinesche tuinen gevonden. Zij moet schoon bloeien en wordt als zeer prachtig en volbloeiend geroemd. Daar zij pas ingevoerd is, kan ik alleen zeggen, dat zij in groei veel op onze gewone syringen gelijkt.

S. PERSICA. Persische S. Gewoonlijk Fransche Syring geheeten, en onder dien naam genoeg bekend.

— — FLORE ALBO. Witte F. S. Bloeit grijsachtig wit, overigens als de vorige.

— — LACINIATA. Ingesnedene F. S. Om den bladvorm een plaatsje waardig.

Zij bloeien alle drie vroeg, in Mei en Juni, en nog al mild, doch van geene verhevene kleur. Zij hebben dus alleen daar waarde, waar men laagblijvende syringen verkiest te bezitten, zoo als zij zich door het mes laten houden. Maar zij zijn zeer geschikt om vroeg in bloei getrokken te worden.

— VULGARIS. Gewone S. Deze nog altijd haar ouden roem staande houdende bloemstruik, is thans nog zooveel waardiger geworden, nu er zoovele, deels zeer schoone variëteiten van bestaan, die gedurig met nieuwe vermeerderd worden.

— — CHARLES DIX ook ROUGE DE TRIANON. Groot- en donkerbloemig. Hoewel niet de nieuwste variëteit, toch nog altoos een der beste.

— — CHARLEMAGNE. Mede eene zeer goede syring.

— — COERULESCENS. Blauwachtige S. Is juist niet veel beter dan de gewone.

— — DELEPINE. (de l'Epine?). Geeft een vrij zwaren tros.

— — DR. LINDLEIJ. Deze uit België ontvangene heeft veel gelijkenis met de *insignis rubra.*

— — EKENHOLM. Almede niet veel boven de gewone uitmuntende.

— — FOL. VAR. Bontbladige S. Er bestaat eene gouden eene zilverbonte, doch beiden verloopen zoo sterk dat zij bijna niet bont te houden zijn.

— — GLOIRE DE MOULIN. Eene zeer goede variëteit.

— — INSIGNIS RUBRA. Deze is een der schoonste, bloeiende met een vrij zwaren tros, van eene zeer heldere kleur.

— — NIGRICANS. Zwartachtige S. Deze door mij in den handel gebrachte is in den eersten tijd van den groei vrij

zwartachtig van bladeren. Ook de niet extra zware bloemtrossen hebben, vóór het opengaan der bloemen, die kleur. Deze variëteit is daardoor een der meest afwijkende.

— — NOTGERIANA ook PRINS NOTGER. Deze is weinig beter dan de gewone.

— — PHILEMON. Geeft een grooten, purperkleurigen bloemtros, schoon.

— — VIRGINALIS Nieuwe witte S. De naam nieuw staat hier alleen om haar van de oude witte te onderscheiden, boven welke zij, door een weinig grootere bloem, den voorrang verdient.

Nog eenige anderen zijn hier bij te voegen, maar daar zij niet bijzonder veel van de overigen verschillen, zullen wij ons bij de genoemde bepalen.

Hoewel de syringen liefst in struikvorm groeien, zoo kweekt men ze toch ook als pyramiden en kroonboomen. Vooral gaat dat zeer goed als zij op *Ligustrum* veredeld zijn, omdat zij dan zoo geene uitloopers maken, zooals anders eenige variëteiten nog al doen.

De syringen zijn waardig in eenigzins ruim getal geplant te worden, daar zij den tuin een waren lentetooi aanbrengen. Vooral geldt dit van de *vulgaris* met hare variëteiten. Zij laten zich schoon met Gouden Regen vereenigen en behoeven, om hare volle pracht ten toon te spreiden, eenen goeden grond.

Tamarix.

T. AFRICANA ook TETRANDA. Viermannige T. Een sterk groeiende struik met slanke takken. De bladeren bestaan uit een zeer fijn loof, bijna als dat van het Citroenkruid, *(Artemisia Abrotanum)*. De bloemen zijn roodachtig aan groote, losse trossen, den geheelen struik als het ware overdekkende. Deze bloeit in Mei.

— ARBOREA. Boomachtige T. Deze groeit een weinig steviger meer rechtop, en bloeit in Augustus. Overigens is zij in alles aan de vorige gelijk.

Ziedaar twee heerlijk schoone gewassen, welke, om zich in hunne volle pracht te ontwikkelen, vrij moeten geplant worden, daar zij zich in hoogte en breedte nog al aanzienlijk uitbreiden, b. v. als de zwarte Vlier.

Waar men over veel ruimte beschikken kan, zal een geheel vak of boschje van deze gewassen in den bloeitijd wel door niemand onverschillig worden voorbijgegaan.

Hetzij men er meerdere of slechts een paar kan planten, in elk geval behoeft men beide soorten, om veel genot van de bloemen te hebben.

— JAPONICA. Japansche T. Deze heeft in het gewas veel van de vorigen. Zij moet de bloem iets kleiner, doch meer rood gekleurd hebben. Ik heb haar nog niet in bloei gehad.

Zij willen alle een eenigzins vochtigen grond.

De twee volgenden zijn ook onder den geslachtsnaam *Myricaria* bekend, maar wij blijven haar den ouden, bekenden naam geven.

— GERMANICA. Duitsche T. Blijft veel lager, en heeft geene hooge sierwaarde. Bloeit in bleeke, opstaande aren. Het blauwachtige, fijne loof geeft er eenige waarde aan.

— TAURICA. Taurische T. Deze onderscheid zich door een meer bruine schors, die bij de vorige geel is. Overigens vrij gelijk.

Taxodium. Zie de 2e Afdeeling: **Coniferen.**

Tilia (Lindeboom.)

T. AMERICANA ALBA. Witte Amerikaansche L. Een grootbladige en zeer stevig rechtop groeiende boom.

— — RUBRA. Roode Amerikaansche L. Heeft de bladeren minder groot. De jonge takken zijn purperrood.

— ARGENTEA. Zilver-L. De bladeren van dezen zijn van beneden geheel zilverkleurig.

— — PENDULA. Treurende Zilver-L. Heeft grootere

bladeren en groeit sterker dan de hoofdsoort. Het is een geachte treurboom.

T. — PENDULA FOL. VAR. Bonte Treur-Z. L. Jammer dat deze prachtige treurboom niet standvastiger bont is.

— AUREA. Gele L. Heeft de jonge takken geel. Groeit een weinig gematigder dan de vorige soorten.

— CORALLINA. Roode L. Deze nog al eens in de kweekerijen onder gewone linden (*T. parvifolia*) voorkomende soort, is een gemeene linde, daar zij, ten minste op vochtige gronden, meestal doodvlekkig is, en dus zelden een goede boom wordt.

— EUROPAEA. Europeesche L. Het is met de Linden even als met eenige andere boomsoorten, b. v. eiken en iepen. Mogen de variëteiten nog al wel te bestemmen zijn, met eenige hoofdsoorten heeft men waarlijk moeite, daar zelfs de mannen der wetenschap, door hunne onderlinge tegenspraak, ons niet genoeg helpen kunnen. Ik zal dus geven wat mij, na onderzoek der mij ten dienste staande bronnen en na vergelijking van levende planten, als waarheid voorkomt. En dan zal de *Tilia Europaea*, ofschoon ook bij sommige auteurs *T. Hollandica* genoemd, niet onze gewone linde zijn, maar de soort ons uit Frankrijk als zaailingen toegevoerd, en nog al in de kweekerijen aangekweekt. Als ik goed zie, zal dit de soort zijn, die door de Duitschers Sommerlinde wordt genoemd.

Uit zaad varieert zij nog al, en mogelijk zijn vele, op catalogi voorkomende soorten slechts variëteiten van haar. Waarschijnlijk is de hierboven beschreven *T. aurea* ook zulk eene.

— — HETEROPHYLLA of LACINIATA. Ingesnedenbladige L. Groeit gematigd en in pyramidaalvorm. Om hare verschillend in- en uitgesnedene, krullende bladeren, eene plaats zeer waardig.

— HOLLANDICA. Hollandsche L. Deze, ook als *T. parvifolia* en *T. sylvestris* beschreven, zal, naar ik meen, de soort zijn welke de Duitschers *Winterlinde* noemen, en die bij ons zoo algemeen en veelvuldig geplant wordt als heggen, als opgaande boomen langs lanen en wegen en vooral als leiboom

bij gebouwen. Hoewel men voor dit laatste doel ook leiboomen van Ypen en wilde Kastanje gebruikt, is de Linde daarvoor toch het doelmatigste en schoonste.

T. HOLL. FOL. VAR. Bontbladige Holl. L. Groeit gematigd en is niet bijzonder schoon, daar de bladeren niet gevlekt, maar slechts wit gestipt zijn.

— — GRANDIFOLIA. Grootbladige Holl. L. Deze schoone linde heeft wel de grootste bladeren van alle.

De Europeesche en de Hollandsche zijn de twee soorten welke in het groot worden aangeplant, terwijl de overige enkel als sierboomen voorkomen. Zij leveren den in de apotheek gebruikten lindebloesem en van de binnenste bast worden de bekende Moscovische matten gemaakt. Het hout is zeer geschikt voor stelen in harken, schoffels en soortgelijke werktuigen, daar het zacht in de handen is.

Alle linden, met uitzondering van de *heterophylla* en de bontbladige, worden zeer oud en zwaar. Hoewel bijna overal slagend, verlangen zij, om haren vollen wasdom te bereiken, een goeden, diepen bodem. Op zeer droogen grond en in ruwe bergstreken slaagt echter de Hollandsche het beste van alle.

Er bestaan nog meerdere soorten, doch om de onzekerheid der namen, gaan wij die voorbij. Alleen is nog te noemen de *T. Macropylla*, die een schoone boom wordt. Zij zal ook wel eene Amerikaansche soort zijn.

Ulex (Doornbrem).

U. EUROPAEUS. Europesche D. Een fijngetakte, zeer scherpgedoornde, groene struik, die aan de einden der takken gele bloemen geeft, van Maart tot Mei.

Hij is niet schoon, daar hij steeds aan den grond doode takken geeft, en er dus altoos ruw of ziekelijk uitziet, en daarenboven des winters ligtelijk doodvriest. Iets wat wel vreemd is, daar zij in Noord-Duitschland, Engeland en zelfs op de Geldersche heidevelden 'thuis behoort. Er bestaat een dubbelbloemige verscheidenheid van.

U. FASTIGIATA. Ierlandsche D. Groeit bundelsgewijze op. Is nog teerder dan de vorige.

Ulmus (Ype of Olmboom).

U. AMERICANA. Amerikaansche Y. Een schoone, grootbladige boom, die sterk groeit, doch daarin toch voor de *U. effusa* moet wijken.

— — CUCULLATA. Bootvormige A. Y. De bladeren zijn naar boven omgebogen, zoodat zij op een schuitje gelijken. Een boom van een zonderling aanzien.

— — FOL. VAR. Bontbladige A. Y. Zeer schoon, doch zeer sterk verloopende.

— — PENDULA. Treurende A. Y. Op hoogstam veredeld wordt hij een schoone boom. De takken groeien evenwel meer horizontaal dan juist hangende.

— — PYRAMIDALIS. Pyramidale A. Y. Groeit bundelsgewijze op. Ik twijfel of deze wel eene *Americana* is; het gewas wijkt nog al er van af en de bladeren zijn veel kleiner.

Alle Amerikaansche Ypen blijven lang hunne bladeren behouden.

— CAMPESTRIS. Veld-Y. Deze soort werd vroeger veel tot stamboomen geplant, doch is thans door eene betere vervangen.

— — FOL. ALBO PUNCTATIS. Witgestipte Y. De bladeren van dezen zijn niet gevlekt, maar wit gestippeld; dit onderscheidt hem van den volgenden.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte Y. De bladeren van dezen zijn gevlekt. Beide deze variëteiten zijn standvastig, bont en groeien tot goede boomen op.

— CHINENSE. Chineesche Y. Wordt geen groote boom. Bladeren lang en smal, in den herfst lang groen blijvende. Hij is echter het planten niet waard, daar hij bij strenge winters afvriest.

— DAMPIERII. Nieuwe Pluim-Y. Heeft de bladeren evenzoo eenzijdig naar elkander gebogen en met de onderzijde

tegen de takken gedrukt als de oude *U. plumosa*, doch hij is lichter groen van bladeren, en iets minder robust van groei.

Hij wordt ook een zeer schoone boom.

U. EFFUSA. Hollandsche Y. Bij Miller als *U. Hollandica* beschreven; dit zal de soort zijn, die om haren sterken groei het meest voordeelig tot werkhout wordt geplant langs dijken en wegen.

Dit wordt dan ook veel gedaan, maar zou nog oneindig meer kunnen geschieden, als men alle daarvoor geschikte plaatsen liever met winstgevend hout beplantte, dan dat men ze ledig liet liggen.

— GLABRA PENDULA. Fijne Treur-Y. Deze heeft de takken langer en veel meer hangende dan de Amerikaansche Treur-ijp. Overigens gelijkt het gewas veel op dat van *U. campestris.*

— MICROPHYLLA FOL. ARG. VAR. Fijne Bonte Y. Slechts tot een matig boompje groeiende, en zeer schoon zilvergerand; het hangt van de standplaats af, welken bonten Yp men kiezen moet; behoeft men tot boom groeiende soorten, dan zijn de variëteiten van de *campestris* te verkiezen, maar voor niet zoo hoog wordende deze en de later te noemen *tricolor.*

Deze is goed standvastig bont, maar kan toch nu en dan een enkelen groenen tak maken, die dan, bij het eerste verschijnen, glad moet worden weggesneden.

— MONTANA CRISPA. Krul-Y. Met een zonderling gekroesd blad, en daardoor in zijne jeugd een zeer aardige heester. Daar hij echter spoedig een slechten vorm aanneemt en zeer slenterig wordt, is hij niet aan te bevelen.

— — SUPERBA. Prachtige Berg-Y. Deze pas in onze kweekerijen ingevoerde, heeft vrij aanzienlijk groote bladeren, en is aanvankelijk een schoon gewas. Het komt mij echter voor dat hij *Americana alba* moest heeten.

— PLUMOSA ook EXONIENSIS. Pluim-Y. Blad gevormd als bij *Dampierii*, doch iets grooter en donkerder groen. De boom groeit, evenals deze, met de takken gesloten aan den stam, doch zijn groei is sterker. Als men echter de lange takken

niet inkort, zakken zij uit elkander, en de boom wordt dan meer breed.

U. PYRAMIDALIS ook FASTIGIATA. Pyramidaal-Y. Deze wordt nog al eens met de *plumosa* verward, doch is daarvan zeer onderscheiden. Hij groeit tot eene schoone pyramide. De bladeren gelijken op die der gewone Ypen, doch zijn kleiner en golfgewijze gebogen. Deze schoone soort is te weinig bekend.

— SUBEROSA. Kurk-Y. De oude takken en stammen kurkachtig gescheurd en gevleugeld. Deze struikachtig groeiende soort heeft alleen als kaphout eenige waarde, en wordt daarom niet meer gecultiveert.

De beide volgende worden als variëteiten der *suberosa* gegeven. Ik twijfel echter of dit wel terecht is, daar zij in hun gewas er te ver van afwijken. Daar ik ze echter niet nader weet te bestemmen, zullen wij ze op deze plaats laten.

— — FOL. VAR. PENDULA. Bonte Treur-Y. Een zwak groeiend boompje, dat daarom op den duur niet voldoet. Het zou anders schoon zijn.

— — TRICOLOR. Driekleurige Y. Schoon zilverbont, aan de toppen der groeiende takken rood gekleurd. Groeit mede niet sterk.

— VERSCHAFFELTI. Een schoone, fijne, nog kort in den handel zijnde Yp, met kleine, zeer diepgetande bladeren. Hij is zeer schoon, hebbende in zijnen groei wel iets van een *Planera*. In hoeverre hij een boom zal worden is mij nog onbekend.

— VIMINALIS. Taaie Y. In alle opzigten een zeer fijn gewas met zeer dunne takjes. Naar mijne ondervinding is het eene slechte groeier, en het kan bij strenge koude nog al lijden.

Men noemt nog vele Ypen, zoo als de *purpurea*, die niet zeer belangrijk is, *monumentalis* en nog vele andere. De genoemde zullen echter genoeg zijn, daar wij getracht hebben, de belangrijkste, die in de kweekerijen voorkomen, op te nemen.

Vaccinium (Boschbes).

V. AMOENUM. Schoone B. Groeit tot een matigen struik.

Zij bloeit aan trossen, roodachtig wit, van Mei tot Juli, en draagt later zwarte eetbare bessen.

V. MYRTILLUS. Gewone Bosch- of Blauwbes. Deze inlandsche, in Gelderland en Noordbraband onder anderen menigvuldig voorkomende struik is niet zoo schoon als de vorige. Hij bloeit op dezelfde wijze en geeft talrijke blauwe, eetbare bessen. Deze bessen zijn zelfs ook al een artikel van uitvoer naar Engeland geweest, en mogelijk zijn ze het nog. Ik meen dat men er eene soort van kunstwijn van maakt, of ze ten minste als een bestanddeel daarvan gebruikt.

— VITIS IDAEA. Vossebes. Dit in het noorden van Europa algemeen, en ook in ons vaderland hier en daar op veenakkers en moerasgronden voorkomende, zeer laag, palmbladig, groenblijvend struikje bloeit aan kleine, hangende trosjes, gevolgd door helderroode bessen. Het is een zeer lief struikje, waar de bessen lang aanblijven. Het teelt zich zelf voort door uitloopertjes door den grond te maken, die echter niet ver weggaan. Daar alle *Vacciniums* wel eenige schaduw willen, zoo is dit met den over den grond kruipenden *Oxycoccos macrocarpus*, die vroeger ook tot de *Vacciniums* gerekend werd, zeer geschikt tot grondbedekking in sparrebosschen, op de vochtigste plaatsen. Alle beminnen boschgrond, hei- of veenaarde.

Viburnum (Watervlier).

V. ALNIFOLIA. Elsbladig V. Een sterke en vrij hooge struik, die zeer dicht groeit, en dus goed als dekhout te gebruiken is. Hij bloeit met witte schermbloemen in Juni en Juli, gevolgd door ronde, donkerblauwe bessen.

— — FOL. VAR. Bont Elsbladig V. Zou schoon zijn als het standvastiger was.

— CERASIFOLIA. Kersbladig V. Nog niet algemeen. Vormt een schoonen struik, maar laat zich ook tot pyramide en tot kroonboom vormen. De bloem is mij nog onbekend.

— DENTATUM. Getand V. Dit heeft in groeiwijze,

bloem en vrucht veel gelijkenis met de *alnifolia*. Het is echter kleiner van bladeren, die langwerpig en dieper getand zijn. Beiden willen liefst in struikvorm groeien, hoogstens als pyramide.

— LANTANA. Wollig V. Heeft vrij groote, langwerpig ronde, van boven ruwe, van onderen wollige bladeren. Hierdoor ziet de plant er grauwgroen uit. Zij bloeit aan wollige, tusschen twee toptakken geplaatste bloemstelen, met witte, nog al groote schermbloemen, en geeft daarna eerst groene, dan roode en eindelijk zwarte bessen. Door die afwisseling is zij een zeer schoone en daardoor ook overal verspreide en beminde heester, die op elken goeden grond zeer goed voortkomt.

— — FOL. AUREO MARGINATA. Goudgerand Wollig V. Heeft een smal gouden randje om elk blad, doch groeit veel slechter, en is daarom minder schoon.

— — FOL. VAR. Bontbladig Wollig V. Om het sterk verloopen niet aan te bevelen.

— — MACULATA. Gevlektbladig W. V. Het geheele blad is met fijne, witte vlekjes geteekend. Hoewel mede niet zoo sterk groeiende als de hoofdsoort, is deze verscheidenheid toch schoon en nog niet algemeen.

— LANTANOIDES ook GRANDIFOLIA. Grootbladig V. Gelijkt op de *Lantana*, doch groeit iets ranker, heeft de bladeren grooter, iets langwerpiger en minder wollig. Het geeft zwarte bessen. Het is mede een schoone heester, die, even als de *Lantana*, eene schoone pyramide worden kan.

— LENTAGO. Canadasch V. Deze vrij hoog opgaande struik, die zich ook tot een boom laat fatsoeneeren, heeft in zijne bladeren veel gelijkenis met de Peerbladige, doch hij groeit steviger op, maar in den vorm der *Lantana*. Bloeit in Juni en Juli, eenige weken later dan de *Lantana*, ook met witte schermen.

— MACROCEPHALUM. Grootkoppig V. Deze uit China ingevoerde, lang bladhoudende struik, bloeit even als de bekende Sneeuwbal, maar met nog grootere bloemen. De schoonheid van dezen struik van gemiddelde hoogte is wel boven

allen lof verheven. Zeer jammer is het, dat hij niet volkomen hard is; hij behoeft eene zeer goede bedekking, die hij echter zeer waardig is. In de eerste jaren vooral is het verkieselijk hem in potten te houden, die men des winters bergen, en in de lente weder ingraven kan.

V. NUDUM. Naaktbloemig V. Slechts een matig hooge struik, zeer gesloten groeiende. Bladeren langwerpig, glad. Hij geeft blauwzwarte bessen.

— OPULUS. Gewone Watervlier. Groeit tot een struik van de eerste grootte. Deze is gelijk aan den meer bekenden Sneeuwbal, doch iets minder forsch. Hij bloeit in groote, witte bloemschermen, gevolgd door langwerpige, roode bessen. Men plant bij voorkeur den Sneeuwbal, die eene variëteit van dezen is. Maar moge die ook den voorrang krijgen, door zijne meer schoone bloemen, deze is ook niet te verachten, daar hij door zijne bessen vergoedt, wat hij aan bloemenpracht te kort schiet. Die bessen toch versieren den geheelen winter den tuin, daar zij slechts in nood door de vogelen gegeten worden.

— — STERILIS. Sneeuwbal. Deze ook onder den naam Geldersche Roos algemeen bekende struik of boom, al naar de cultuur, draagt den naam *sterilis* omdat hij bestendig onvruchtbare bloemen geeft. De takken moeten jaarlijks ingesneden worden, om krachtige bloemen voort te brengen, maar men zorge toch niet meer dan ⅓ der lengte af te snijden, omdat uit het onderste gedeelte der takken geene bloemen ontspruiten.

— OXYCOCCUS. Scherpbessig V. Veenbes-V. Deze heeft eene meer stijf opstaande houding. De bladvorm heeft wel iets van dien van *Spiraea opulifolia*. De bloemen zijn nog al aanzienlijk en de bessen donkerrood, rond, met een eenigzins scherp puntje. Ook van deze soort blijven zij den geheelen winter aan den struik en smaken aangenaam zuurachtig.

— PLICATUM. Gevouwen V. Door de diepliggende aren is het, alsof het rijk geaderde, breede en ruwe blad vol lange vouwen is. De plant bloeit even als de sneeuwbal, met kogelronde, onvruchtbare bloemschermen, die echter veel kleiner zijn.

Deze mede zeer schoone, middelmatig hooge struik zal vermoe-

delijk onze strenge winters doorstaan. Zoolang echter de proeven nog niet verder zijn voortgezet, is het voorzichtig hem van eenige dekking te voorzien en op geen te ruwen stand te plaatsen.

V. PYRIFOLIA. Peerbladig V. Zoo als de *lantanoïdes* op de *Lantana*, en de *Oxycoccus* op de *Opulus* gelijkt, zoo gelijkt deze soort op de *Lentago*. Haar gewas is echter veel tengerder, en de takken gaan niet recht op, maar buigen zich eerst naar beneden, en in den nazomer groeien de toppen weder opwaarts, zoodat elke tak iets van een vraagteeken krijgt.

Men plante de *Viburnums* op geen al te droogen grond, hoewel eenige, zoo als b. v. de *Lantana*, op den droogsten en steenigsten goed voortkomen.

Virgilia.

V. LUTEA. Gele Virgilia. Wordt meer een struik dan wel een boom. Bladeren samengesteld uit 4 a 5 paren, eirond, langgepunt, glad. Bloemen wit, die zij echter niet spoedig geeft.

Deze boom is nog al zeldzaam. Hij is toegewijd aan PUBLIUS VIRGILIUS MARO, den prins der Latijnsche dichters. De soortnaam *geel* draagt hij naar de kleur van het hout; de bloemen zijn witte vlinderbloemen.

Vinca (Maagdenpalm).

V. MAJOR. Groote M.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte M.

— — RETICULATA. Netvormige M. Drie schoone, nog al sterk groeiende klimplanten, die ook als hangplanten te gebruiken zijn. Hoewel zij geene strenge koude weerstaan, meende ik ze toch te moeten opnemen, om ze in herinnering te brengen, daar zij toch nog al tot het een of ander doel bruikbaar zijn. Het zijn schoone gewassen.

— MINOR. Kleine M. Hiervan zijn eenige variëteiten,

namelijk met blauwe bloemen, met witte bloemen, met goudbonte bladeren en met zilverbonte bladeren. Het zijn lage, langs den grond kruipende gewassen, hard tegen de koude en zeer geschikt tot grondbedekking op zulke kale plaatsen, waar men geen andere zaken plaatsen kan.

Vitex (Kuischboom).

— AGNUS CASTUS. Gewone K.

— INCISA. Ingesnedenbladige K. Een paar lage struiken met handvormige bladeren, bloeiende aan trosvormige eindaren, blauwachtig wit, in Juli en Augustus. Zij verlangen eene goede, zonnige en tevens vochtige standplaats, en des winters eene goede bedekking.

Vitis (Wijngaard).

Van dit geslacht noemen wij slechts eenige Amerikaansche soorten, die hier slechts als sieraad geplant worden. De talrijke soorten van onze bekende wijndruif (*Vitis vinifera*) behooren in den vruchtentuin.

V. AESTIVALIS (York Madeira). Blad breed, hartvormig, 3 tot 5 lappig, glad, van onderen bleek. Eene sterk groeiende, goede klimplant.

— LABRUSCA. Viltige W. Blad vrij groot, van boven glad, van onderen wollig; geeft zwartroode bessen.

— ODORATISSIMA ook RIPARIA. Ruikende W. Eene sterk groeiende en vele ranken schietende slingerstruik, met betrekkelijk kleine bladeren. De bloem is ruikende, doch te weinig om haar daarvoor te plaatsen.

— SOLONIS. Mede eene grootbladige, goede slingerplant.

— TILIACEA. Lindenbladige W. Wel de schoonste van allen. De bladeren gelijken meer of minder op die der grootbladige Amerikaansche linden en zijn bijna zoo groot als die van de *Aristolochia*.

Hoewel er nog meer soorten bestaan, zullen deze genoeg zijn,

wijl bij meerdere soorten de variatie te gering wordt. Ofschoon de vrucht van enkele ook eetbaar is, moet men daar toch niet te veel op rekenen, maar zij zijn door haar sterken groei zeer geschikt ter bekleeding en bedekking van alle zaken en voorwerpen, die zoo iets behoeven, of waar men ze wenscht aangebracht te zien, en als guirlandes tusschen boomstammen, voor loofgangen enz. Behoeft men er vele, dan kan men, om de bladafwisseling, er bijvoegen de Pieterseliebladige Druif. *(Vitis vinif laciniosa).*

Weigelia.

W. ROSEA. Rooskleurige W. Wij zullen bij dit geslacht de alphabetische orde verwaarloozen, om daardoor een meer geregelden gang in ons overzicht te hebben.

Wij beginnen dus met de oudste bekende.

Deze is, onder de groenen, de zwakste groeier, maar vormt door hare vele vertakkingen, een zeer dichten struik. Daar zij echter eenigzins bleek bloeit en ook omdat zij de oudste is, wordt zij weinig meer gevraagd.

— AMABILIS. Beminnelijke W. Deze later uit Japan aangebrachte soort groeit veel sterker en kan in eenen zomer 2 tot 2½ el lange takken schieten. Zij bloeit zeer rijk en mild met heldere, rozeroode bouquetten, van Juni tot Augustus.

Toen men deze had is men aan het zaaien en hybridiseeren gegaan, ten gevolge waarvan men thans vele verschillende, waaronder zeer schoone, bezit, waarvan men echter bij velen niet weet, of het soorten, hybriden of variëteiten zijn, iets wat den liefhebber dan ook minder interesseert. Om de belangrijkheid van het geslacht, zullen wij eene vrij ruime keuze aanvoeren.

— AMABILIS FLORE ALBO. Witte B. W. Bloem groot, wit, in bleeke vleeschkleur overgaande. Zij remonteert, dat is: zij bloeit in den nazomer meestal nog eens.

— FOL. ARG. VAR. Zilverbonte W, Ook genoemd

rosea nana fol. var. De groeikracht staat bijna gelijk aan die van *rosea.* Zij is zeer schoon bont, en bloeit bleek.

— FOL. AUREO VAR. Goudbonte W. Blad langer en smaller dan die van de vorige, citroenkleurig met eene groote, groene vlek in het midden. Bloeit als de *rosea*, maar remonteert somtijds. Deze wordt ook, hoewel verkeerd, *amabilis fol. var.* genoemd.

— ELEGANTISSIMA VAR. Prachtige Bonte W. Deze is gewonnen door den Heer Th. van der Bom te Oudenbosch. Zij groeit sterker dan de vorige en heeft het geel op de bladeren meer zuiver. De bloem is mij nog onbekend.

— KOSTERII FOL. VAR. Kosters bonte W. Door mij alzoo genoemd naar den winner, den Heer A. Koster Mz., te Boskoop. Bladeren breed citroengeel gerand. Bloeit hoogrozenrood, met kleine gele vlekken op de onderlip.

Van de vier bontbladigen is *fol. arg. var.* het schoonste bont en *Kosteri fol. var.* de schoonste bloeier, zoover mij bekend is.

— DESBOISII. Groeit eenigzins in pyramidaalvorm. Bloeit donker rose, in karmijn overgaande, met een gele vlek op het onderste bloemblad.

— GROENEWEGII. Groeikracht het midden houdende tusschen die van *amabilis* en *rosea.* Bloem violetrood, op de onderste bloembladeren wit, in rood overgaande. Deze remonteert.

— HORTENSIS RUBRA. Mild bloeiend, vleeschkleurig. De bloemkrans is vrij uitgebreid. Remonteert.

— INTERMEDIA. Groeikracht het midden houdende tusschen die van *amabilis* en *rosea.* Bloeit vleeschkleurig.

— ISOLINE. Bloem wit, bloempijp geel en eene breede goudgele vlek op de onderlip. Groeit meer gedrongen dan *amabilis.*

— STELZNERII. Mildbloeiend, purperrood met nog donkerder bloemknoppen.

— STRIATA. Bloem wit gestreept en hoogrood gevlekt. Draagt een matigen tros.

— VAN HOUTTEÏ. Bloeit van buiten rose en karmijn, van binnen wit met lilarood gevlamd, groeit vrij sterk.

De acht laatsten zijn aan te bevelen aan hen, die een groot getal van dit schoone geslacht planten kunnen. Zij, die over minder plaats te beschikken hebben, en dus een beperktere keus moeten doen, nemen er slechts een enkele van, daar zij allen tusschen *amabilis* en *rosea* in staan, en niet zooveel van elkander verschillen als de meermalen genoemde en de nog volgende.

— NIVEA. Sneeuwwitte W. Deze door von Siebold uit Japan ingevoerde kan wel eene soort zijn. Zij is een sterk groeiende struik, kenbaar aan de lichtere kleur van het geheele gewas. Zij is tot hiertoe de eenige die geheel zuiver wit bloeit. Ook zij remonteert.

— MULTIFLORA. Veelbloemige W. Eene bepaalde soort, in bloei afwijkende van de overigen. Zij bloeit in zware trossen van zeer donkergekleurde, meer pijpvormige bloemen. Zij schijnt een eenigzins slappe, losse struik te zullen worden.

VERSICOLOR. Verschillendkleurige W. Deze is bepaald driekleurig te noemen, daar aan denzelfden tros roode, witte en bonte bloemen verschijnen. Deze nieuwe soort is mede zeer schoon.

— MIDDENDORFIANA. Deze is eene soort, die men teregt tot een nieuw geslacht gemaakt heeft, onder den naam: *Calyptrostigma Middendorfiana.* Terwijl de *Weigelia's* meer trechtervormig bloeien, bloeit deze klokvormig, grooter dan de *Weigelia's.* De bloemen zijn bleekgeel met oranjekleurige punten geteekend. Zij bloeit van Mei tot Augustus. Om goed te tieren moet zij noodzakelijk eene noordelijke standplaats hebben.

De *Weigelia's* zijn ware prachtstruiken, die om hun laten, langdurenden en zoo rijken bloei in elken tuin, hetzij die groot of klein is, eene plaats moeten vinden. Zij tieren in elken slechts redelijk goeden grond op meer of minder zonnigen stand. Alle zijn schoon; doch om voor een klein terrein de keuze te verlichten, wijs ik in de eerste plaats op die welke doorbloeien, en verder kan men zich regelen naar de meerdere of mindere groeikracht.

Zij verdragen zeer goed het snoeien.

Xanthorrhiza (Geelwortel).

X. APIIFOLIA. Selderijbladige G. Een laagblijvend struikje. De plant heeft het aanzien van Selderij. Hoewel tot de gemeene zaken behoorende, daar zij vrij sterk uit den wortel uitloopt, is zij toch, om hare vroeg te voorschijn komende, slappe trossen van kleine, bijna zwarte bloempjes, aardig genoeg om te doen wenschen dat zij meer geplant mogt worden, al was het alleen om de kleur der vrij groote bloemtrossen, die zoo weinig in de plantenwereld voorkomt.

Zanthoxylon (Tandpijnboom).

Z. FRAXINEUM. Het boompje heeft de houding der *Staphylea*, doch een interessanteren bladerendos. De takken zijn met korte doornen bezet, de bloemen onaanzienlijk. Als op een zeer warmen stand de vruchten rijpen, zijn die een waar sieraad; als de doppen openspringen zijn zij van binnen rood, en vertoonen zij zwarte zaden zoo groot als erwten, die een balsemieken geur verspreiden.

Zizyphus.

Z. VOLUBILIS. Klimmende Z. Een lieve klimplant met dunne, gladde stengen. Hoewel zij bij strenge koude kan afvriezen, kweek ik haar toch reeds jaren in den vrijen grond, daar zij, afgestorven zijnde, weder uit den wortel opschiet. Hare bladeren hebben eenige gelijkenis met die van de *Spiraea prunifolia*, doch zijn veel schooner door hun zeer regelmatigen aderenbouw. Zij is dus mede een dier planten, meer bestemd voor den beminnaar van natuurschoonheden dan voor den gewonen liefhebber, die in den regel het meest naar schoone bloemen ziet, hoewel menig blad met menige bloem in schoonheid kan wedijveren.

AFDEELING II.

Coniferen.

Araucaria.

A. IMBRICATA. Schubvormige A. Het vaderland van dezen prachtigsten van alle groenblijvende boomen is Chili, waar hij Araucanos wordt genoemd. Hij bereikt daar eene hoogte van bijna 50 Ned. ellen, eene maat die hij elders wel nimmer bereiken kan.

De stam groeit rechtop, maar ieder jaar vormen zich rondom den stam zuiver horizontaal zich uitbreidende takken.

Deze zoogenaamde verdiepingen (étages) staan dus hooger boven elkander, naarmate de boom sterker groeit. Bijna alle sparren groeien trouwens in dien vorm, maar bijna geene zoo regelmatig. De takken zijn als bedekt met zeer scherpe, donkergroene bladeren, welke, hoewel zich niet aan den tak aansluitende, als schubben of dakpannen over elkander liggen. Daardoor schijnt het op eenen afstand alsof de tak de dikte had van de breedte die de bladeren beslaan. De bladeren blijven 3 of 4 jaar aan den boom.

Het een en ander geeft dit gewas een aanzien, geheel onderscheiden van dat der overige Coniferen, zelfs van de andere soorten van zijn eigen geslacht. Het zou dus eene plaats in elken aanleg moeten vinden, maar wij durven het niet hard genoeg tegen onze strengste winters noemen. Wel schijnt het zich te naturaliseeren, want sedert eenige jaren houdt het zich in den

vrijen grond zeer goed. Evenwel zal het altijd voorzichtig zijn, het op een goed gedraineerden en een weinig opgehoogden grond te planten, daar het vooral staanblijvend water vreest. Eene luchtige bedekking, die trouwens bij alle zachte Coniferen noodig is, daar zij niet gaarne ingebonden worden, is mede aan te raden. Deze moge bij zwaardere exemplaren eenigzins kostbaar kunnen worden, maar de boom is het waard.

Arthrotaxis.

A. IMBRICATA.
Arthrotaxis Selaginoïdes.
Cunighamia Selaginoïdes.

Deze uit van Diemensland afkomstige plant vormt een dichten struik. Haar zonderlinge groei wijkt zeer af van die der overige coniferen. De takken deelen zich in drieën en de bladeren staan drierijig. De bladeren zijn zeer vleezig en zeer sterk tegen den tak gedrongen. De geheele plant is aangenaam groen. Daar ik er nog geene proeven mede heb genomen, kan ik den graad harer hardheid niet bepalen, maar met het oog op hare natuurlijke groeiplaats, vrees ik dat zij voor onze tuinen niet geschikt zal zijn.

Cedrus (Ceder).

C. ATLANTICA. Zilver-Ceder.
Cedrus africana.
— *argentea.*
— *elegans.*

Zijn vaderland is in Afrika op het Atlasgebergte. Zoolang de planten jong zijn hebben zij eene meer kegelvormige gedaante; de stam gaat rechter op, en de zijtakken staan meer horizontaal dan die van de Libanon-Ceder. De naalden zijn ook meer zeegroen met een zilverachtigen gloed. In haar vaderland bereikt deze soort eene hoogte van meer dan 30 Ned.

ellen. Hoewel voldoende hard, is zij toch iets teerder dan de *Libani*, en kan bij de strengste winters iets lijden.

C. LIBANI. Ceder van den Libanon. Deze vooral door de gewijde schriften beroemd gewordene en door de dichters bezongene boom, van welks hout de beroemde tempel van Salomon hoofdzakelijk zal zijn gebouwd geweest, groeit oorspronkelijk in Syrie en Klein Azie, bijzonder op den Libanon en het Taurische gebergte. Hij bereikt aldaar eene hoogte van 35 en een diameter van 3 el. Echter worden er thans niet hooger gevonden dan 25 à 26 el, want de aloude stammen zijn, vooral op den Libanon, sterk verminderd. In 1574 vond Rauwolf er nog 26; Thevenot in 1653 slechts 23; Laroque in 1688 nog 20; Maundrel 1696 maar 16. En toen in 1787 Labillardière er zich bevond, stonden er nog 7.

Daar de boom echter, door die oude herinneringen, steeds en overal bijzondere achting heeft genoten, en dus alom is aangeplant, zoo beginnen er hier en elders reeds weder vrij zwaren voor te komen. Zoo bevindt er zich eene te Parijs, door Jussieu in 1736 geplant, die in 1854 reeds een dikte had van 1.50 el middellijn. De geheele kroon heeft een omtrek van meer dan 100 el. Ook in Engeland bevinden zich reeds vrij aanzienlijken.

Zoo als bekend is, heeft deze ceder in zijn voorkomen veel van de *Larix*, maar hij is groenblijvend en groeit veel langzamer. Vandaar is hij ook voor kleinere tuinen geschikt, en daarom zal men dezen koning der coniferen, zooals Linnaeus hem noemde — doordien hij vele anderen nog niet kende, — overal aanbrengen, te meer daar hij voor matigen prijs bij elken solieden kweeker te bekomen is.

Hij bemint schaduw en tiert het beste onder beschutting van andere boomen. Hij groeit dan ook hooger op, daar hij vrijstaande meer in de breedte wast.

— DEODARA. Indische Ceder. Zijn vaderland is het Himalaya-gebergte, waar hij groeit van 6—12000 voet boven het waterpas der zee. De naam komt van *Devadara*, zooals

de Hindo's om zijne schoonheid hem noemen, en beteekent Godsboom. Hij bereikt eene hoogte van 40 à 50 el. Ook deze heeft gelijkenis met de *Libani*, maar is nog veel schooner, daar hij langere en slappere takken maakt, die zeer gracieus naar beneden hangen. Zijne naalden hebben eene blauwgroene kleur. Men zegt nog wel eens: „Coniferen zijn stijf." Maar op deze is het zeker in de verste verte niet van toepassing. Het is een allerheerlijkst schoon gewas, dat voldoende hard is, en alleen in de strengste winters, zoo als van 1860—61, iets lijden kan.

C. D. ROBUSTA. Grove I. C. Eene variëteit van de *Deodora*, met langere en breedere naalden en krachtigeren groei, maar iets minder dicht bebladerd. Zij is mede zeer schoon.

— — VIRIDIS. Groene I. C. Het gewas van dezen is niet blauwachtig groen, maar meer helder gekleurd. Hij is veel minder hard dan de beide vorigen, en dus niet aan te bevelen.

Cephalotaxus (Knoptaxus).

C. DRUPACEA. Steenvruchtige K.

Podocarpus drupacea.

Taxus coriacea.

Deze komt ook wel voor onder den verkeerden naam: *Cephalotaxus Fortunei foemina;* deze toch is een andere.

Haar vaderland is China en Japan, alwaar zij de hoogte van bijna 10 el bereikt. Bij ons blijft zij een kleine boom, die vrij regelmatig groeit, in den vorm der zilverden. De naalden zijn donkergroen. Daar zij den winter van 1860—61 in België zonder hinder heeft doorgestaan, kan men haar veilig voor den vrijen grond geschikt houden. Zij moet van kopstekken gekweekt worden, even als de *Taxus*, aan welke dit geslacht verwant is, daar de zijtakken hunne natuur behouden, en niet dan bij uitzondering nieuwe koppen maken.

— FORTUNEI FOEMINA. Deze, uit hetzelfde vaderland, heeft de naalden fijner, glanzender, en lichter groen. Groeit voor

het overige op dezelfde wijze. Zij is iets teerder dan de *drupacea*, en men doet veilig haar te overdekken.

C. F. MASCULA.

Cephalotaxus pendula.

— *Fortunei longifolia.*

Uit het noorden van China. Deze groeit sterker en wordt hooger dan de vorige. De naalden van deze zijn veel langer en breeder dan van de anderen, zoodat zij meer naar bladeren dan naar naalden gelijken. Zij is mede veel teerder dan *drupacea*, en vraagt des winters een overdekking. Deze is nog lichter groen. Evenals dat met *Thuja* en *Biota* het geval is, loopen de geslachten *Cephalotaxus*, *Podocarpus* en *Taxus* in elkander. Men late zich alzoo door geene namen misleiden, en hechte hier meer aan de soort- dan wel aan de geslachtnamen.

— TARDIVA. Zie TAXUS ADPRESSA.

Chamaecyparis.

C. SPHAEROIDEA. Witte Ceder.

Cupressus Thujoides.

Uit Virginie. Dáár vrij hoog wordende, bereikt hij hier niet meer dan 8 à 10 ellen. Hij groeit zeer los, en dus niet schoon, hoewel hij met andere coniferen nog al varieert. Hij is dus alleen goed als collectie-plant. Vochtige zandgronden zijn hem het liefst, in zwaren grond komt hij niet goed voort.

— — COMPACTA. Gedrongene witte C. Deze groeit veel dichter gesloten en blijft laag. Hetzelfde gewas hebbende, is hij een plaatsje waardig bij lage coniferen-partijen of aan den rand van grootere vakken.

— — FOL. VAR. Bonte witte Ceder. Een schoone, goudbonte conifeer, die niet zeer hoog zal worden, en ook nog niet in zeer groote exemplaren voorhanden is, maar in kleinere nog al ruim, omdat zij hare plaats wel vinden zal.

Cryptomeria (Japansche Ceder).

C. JAPONICA. Vaderland: China en Japan, en wel vooral het zuidelijke gedeelte, op de bergen 200 à 400 el boven de zee. In de valeien komt zij zelden voor. Zij bereikt eene hoogte van 20 tot 30 el bij 1 à 2 el in doorsnede. Het hout is zacht en wit, en wordt gebruikt tot het vervaardigen van allerlei meubelen. Zij groeit pyramidaal, met regten stam en horizontale takken. Haar loof is zacht en helder groen. De jonge takjes staan vrij onregelmatig, en de takken zijn dicht bezet met 2 duim lange naalden, welke schijnbaar niet aan den tak gehecht, maar als het ware er mede vergroeid zijn. Zij groeit zeer sterk. In den winter krijgt het loof eene rosse kleur, dat zich echter weder herstelt. Zij groeit in bijna alle gronden, en verdraagt onze winters vrij goed. Men geve haar echter eene voor de scherpe winden beschutte standplaats. Daar zij nog al los groeit, is het gelukkig, dat zij zich laat insnijden, waardoor men haar tevens een goeden vorm kan doen behouden. Dat laatste doet men ook, wanneer zij twee koppen maakt, door er één geheel weg te snijden.

Ik moet bij deze gelegenheid aanmerken, dat dit laatste ook geldt voor alle coniferen, die met een enkelen waren top in de hoogte gaan, maar die alle er wel eens toevallig twee of drie maken, zoo als de *Cephalotaxus*, eenige *Taxus* soorten en bijna het geheele sparren- en dennengeslacht. Evenals toch het verlies van den kop die planten totaal bederft, zoo kan een dubbele kop niet anders dan haar zeer ontsieren; deze moet bepaald weggesneden worden.

— — LOBBI. Ik zou meer tot lof en aanbeveling der vorige gezegd hebben, ware het niet, dat deze in Japan gevondene en aan M. Lobb gewijde variëteit de hoofdsoort verdringen moest. Zij groeit in alle opzigten meer dicht en gesloten, terwijl zij voor het overige aan de soort vrij gelijk is, ook in hardheid.

— — NANA ook PYGMAEA. Is eigenlijk eene monstrositeit,

die vrij kroes in elkander groeit, vormende een lagen struik in de gedaante van een halven kogel.

Het is eene curiositeit, die zich goed laat planten in kleine tuinen of aan den rand eener groep.

C. ARAUCAROIDES. Wordt door sommigen ook voor eene variëteit der *Japonica* gehouden. Hare naalden zijn zeer kort, herinnerende aan die van *Araucaria excelsa.* Zij wijkt nog al ver af van de overigen, maar daar zij eenigzins mager en slenterig groeit, vind ik haar minder schoon. De *Crijptomeria elegans* is wel schoon, doch wij zullen die niet aanvoeren, daar ik er nog geene proeven mede genomen heb, en zeer twijfel of zij onze winterkoude verduren zal.

Cunninghamia.

C. CHINENSIS.

Araucaria lanceolata.

Belis lanceolata.

Pinus lanceolata.

Uit Australië en het zuidelijke gedeelte van China. Zij bereikt daar eene hoogte van 40 el bij 5 el middellijn. Uit zaad gekweekt is zij een zeer schoone boom; de top gaat dan rechtop, de hoofdtakken staan kransvormig om den stam, en de neventakken tweerijig. De bladeren staan afwisselend en zijn lang en smal, scherp gepunt, stijf en glad.

Hoewel deze boom zich in België vrij hard heeft getoond, heeft hij in Parijs toch meermalen geleden. Mogelijk oefende de grond daar invloed op uit, daar hij hei- of bladaarde, met zand gemengd, behoeft, die hij mogelijk hier had en daar miste. Hoe het zij, — in eenige van onze kweekerijen heeft hij zich reeds eenige jaren goed gehouden, maar tot nog toe geen bepaald kwaden winter doorgestaan. En daar ik nu, bij gebrek aan zaadplanten, er nog nimmer iets van gezien heb dan koppelooze, van stek gekweekte struiken, zoo mag ik hem niet recommandeeren, zoolang ons goede zaadplanten ontbreken, en er voldoende proeven omtrent zijne hardheid genomen zijn.

Cupressus (Cipres).

C. CHINENSIS PENDULA.
Cupressus Lusitanica.
— *glauca pendula.*
— *Uhdeana.*

Natuurlijke groeiplaats: Zuid-Indië. Groeit tot 15 el hoogte. Het is een lief gewas met nederhangende takken, op de manier van de *Juniperus recurva.* De blaadjes liggen dakpanvormig tegen de takken. De groei is redelijk gesloten.

Deze soort, in Portugal algemeen en in Frankrijk het goed uithoudende, is tegen onze luchtstreek toch niet bestand.

— FUNEBRIS. Uit Chineesch Tartarije, waar zij 20 ellen hoog wordt. Het is een elegant gewas, dat oppervlakkig eenigzins het aanzien heeft van eene gracieus groeiende *Thuja.* Het groeit rechtop, maar de takken buigen zich naar beneden. Het geheele gewas heeft eene lichtgroene, heldere kleur. Ook dit weerstaat onze winters niet, doch op eene vorstvrije plaats bewaard, en des zomers weder in den tuin geplant, is het een waar sieraad en die moeite wel waardig.

— LAMBERTIANA, ook MACROCARPA. Hoewel deze als twee soorten wordt beschreven, heb ik er nimmer eenig onderscheid in kunnen vinden. Mogelijk is men misleid geworden door het verschillend voorkomen der plant op jeugdigen leeftijd en op hoogeren ouderdom. Jong zijnde, zijn de bladeren niet aangesloten, en daardoor heeft het gewas een lichter groene kleur. Maar later sluiten de bladeren zich schubvormig aan, en krijgt de boom eenige gelijkenis met *C. pyramidalis.* Hij groeit echter sterker en wordt breeder. De takken staan twee aan twee afwisselend of kruisgewijze tegenover elkander, en hebben eene menigte tegenovergestelde twijgjes, welke zeer dicht bezet zijn met levendig donkergroene, over elkander liggende bladeren.

Hoewel dit schoone gewas het reeds verscheidene jaren in België uithoudt, is het bij ons toch te zwak. Echter hebben wij hoop dat het zich nog al harden zal, met het oog op zijn

vaderland, Californië, waar het een boom wordt van meer dan 20 el hoog.

C. LAWSONIANA.

Chamaecyparis Bourseri.

Dit schoone gewas is oorspronkelijk thuis in Noord- en Oost-Amerika en in Japan. Het is in 1853 in Californië gevonden door M. Boursier de la Rivière. Het bereikt aldaar eene hoogte van meer dan 30 el. De takken verheffen zich naar den top, de twijgen zijn vlak en dicht bedekt met kleine, vierrijig staande, zeer gedrongene, donkergroene bladschubben. Het gewas heeft wel iets van de *Juniperus Sabina.* Deze plant is een der schatbaarste coniferen, daar zij den hardsten winter ongehinderd doorstaat, altijd hare kleur gelijkmatig behoudt, en eene schoone, pyramidale gedaante aanneemt. Dit is dan ook zoo algemeen bekend, dat er wel weinig aanleggen zullen gevonden worden, waar deze heerlijke conifeer ontbreekt.

— — COMPACTA. Deze variëteit blijft een lage, zeer compres groeiende struik, en is dus zeer schoon te gebruiken aan den rand van groepen en op andere plaatsen, die bij andere lage gewassen reeds vroeger zijn genoemd.

— — FOL. VAR. Deze goudbonte variëteit heeft geene waarde dan die der nieuwheid, daar zij zeer weinig standvastig is.

— — NIVEA. Ook onder den naam *argenteo variegata* in den handel. Zij is in eene partij zaailingen der gewone *Lawsoni* gevonden door den Heer Ch. van Geert te Antwerpen.

Het geheele gewas is als met een zilveren gloed overtogen, daar de geheele plant fijn getijgerd is met wit. Het groeit een weinig minder sterk dan de hoofdsoort, en is van veel waarde voor de versiering der tuinen, maar op het oogenblik nog slechts in kleine exemplaren te bekomen.

— — PYRAMIDALIS. Door haren meer rechten en smalleren groei wordt deze meer zuilvormig dan de gewone. Ook dit

is eene schoone plant. Het laat zich aanzien dat er van dit heerlijke gewas wel meerdere variëteiten zullen verschijnen.

— PYRAMIDALIS, ook FASTIGIATA en SEMPERVIRENS. Deze in Griekenland en Klein-Azië thuis behoorende, tot 20 el hoog wordende, bepaald zuil- of naaldvormig groeiende boom, wordt in de zuidelijke landen vrij algemeen gebruikt tot versiering der begraafplaatsen. Dit gewas is wel het ideaal van een plantenpyramide. De takken staan zeer dicht en gesloten aan den hoofdstam. De twijgen zijn vierkant en de blaadjes aangedrukt.

Hoewel zij in Frankrijk 15 graden R. koude verduurt, en op alle kerkhoven en in alle tuinen te vinden is, zoo houdt zij het bij ons toch niet uit. Daarom verzuime men echter niet deze merkwaardige plant in den tuin te plaatsen, overal waar men gelegenheid heeft haar des winters op te nemen en op eene vorstvrije plaats in te kuilen, wat zij zich zeer goed laat doen, tot zelfs op aanzienlijken ouderdom.

Men zorge er in elk geval eene goede aardkluit aan te houden. Zij verlangt een goeden grond en eene beschutte standplaats.

— TORULOSA. Groeiplaats: de bergen van Boutan en Nipaul. Een gracieus groeiende conifeer van blauwachtig aanzien, doch geheel niet tegen onze luchtstreek bestand.

Daar dit laatste ook het geval is met alle overige soorten van dit geslacht, zullen wij er geene meer aanvoeren.

— DISTICHA; zie TAXODIUM. Hoewel deze altijd tot de Cipressen gerekend, en onder dien naam algemeen bekend is, is zij echter, en wel terecht, tot een nieuw geslacht gemaakt. Men zoeke haar dus op het woord *Taxodium*.

Dacrydium.

D. COLINSOI.

Podocarpus biformis.

Groeit op Nieuw Zeeland, 1300 à 2000 el boven het waterpas der zee, tot slechts 4 el hoogte. Deze plant heeft

eene veelvormige gedaante. De takken zijn gebogen, nederhangende, somtijds liggende; de bladeren lederachtig, glanzig, donkergroen, nu eens vrijstaande en dan als schubben aan den tak gesloten, het een en het ander aan den zelfden tak.

D. FRANKLINI. Van de Zuidzee-Eilanden. Bereikt eene hoogte van 35 el, en is in zijn vaderland een der schoonste boomen. De dunne takken hangen bij den stam neder. De bladeren zijn schubvormig. Hoe schoone planten de genoemde en nog andere soorten van dit geslacht ook zijn mogen, zijn zij geheel niet voor den tuin geschikt, maar bepaald oranjerieplanten.

— FITZ-ROIJA PATAGONICA. Vaderland: het zuidelijkste gedeelte van Amerika, aan de straat van Magellaan, waar zij meer dan 30 el hoog wordt. Bij ons is het een lieve heester, met gracieus gebogene takken en van een frisch groen, evenwel van weinig waarde, daar hij zelfs onze gewone winters niet kan doorstaan.

Iuniperus.

I. BEDFORDIANA.

Iuniperus gracilis.

Hoewel als twee soorten beschreven, heb ik steeds onder die namen dezelfde, uit Mexico afkomstige soort ontvangen. Het is eene zeer fijn getakte heester, gelijkende op eene zeer fijntakkige variëteit van de Roode Ceder. Hij is niet bestand tegen onze winterkoude.

— BERMUDIANA. Van de Bermudische eilanden. Groeit in struikvorm. Heeft in het gewas eenige gelijkenis met de *Iuniperus oxycedrus*, maar hare bladeren zijn grooter en zij groeit breeder. Ook niet voldoende hard. In haar vaderland wordt zij een schoone en zware boom.

— CHINENSIS FOEMINA.

Iuniperus cernua.

— *flagelliformis.*

Iuniperus foetida.
— *Reveesiana.*

Uit China en Japan. Deze schoone heester onderscheidt zich van den volgenden, door meer slappe takken en minder verschillenden bladstand, zijnde alle bladeren zeer klein en aan den tak gesloten. Hij geeft ovale zaden of noten, bij een of twee, zeldzaam drie bij elkander staande, zeegroen, later donker.

I. C. MASCULA. Uit hetzelfde vaderland, waar zij 5 à 7 el hoog wordt. Het is een der schoonste *Iuniperussen*, een schoonen, pyramidalen struik vormende. Door hare verschillende bladeren loopt zij zeer in het oog. Aan denzelfden tak draagt zij afstaande, scherpgepunte bladeren evenals de *oxycedrus*, en aan andere gedeelten kleine, schubvormig aan den tak geslotene, als die van den gewonen zevenboom. De mannelijke bloemen zijn kleine, staande katjes, die zij in zulk eene menigte geeft, dat bij de minste schudding een ware stofwolk opgaat.

— COMMUNIS. Jeneverbes. De natuurlijke groeiplaats van deze is Europa, Noord-Azië en Amerika, ook Nederland en Duitschland op de heiden en andere drooge en dorre plaatsen. Zij is bekend genoeg als de struik, welke de bessen levert, die in de branderijen tot het stoken der jenever gebruikt worden.

Als sierplant is zij weinig geacht, niet alleen omdat zij inlandsch, en dus al te bekend is, maar ook omdat hare variëteiten schooner zijn. Zij heeft alleen eenige waarde voor drooge en magere plekken, waar geen betere tieren willen, hoewel de var. *Suecica* daar vermoedelijk ook goed slagen zal.

— — CRACOVICA. Van een weinig sterkeren groei dan de gewone. De takken gaan vrij rechtop, maar de spoortjes of neventakjes zijn nedergebogen, even als bij de stamsoort. De voornaamste verdienste van deze is, dat zij hare heldergroene kleur in den winter geheel onveranderd behoudt, terwijl de gewone en de *Suecica* ros worden.

I. C. OBLONGA PENDULA.

Iuniperus oblonga pendula.

Een zeer zwak en tenger gewas. In zijn natuurlijken toestand bijna geheel op den grond liggende, is het toch door de cultuur tot een lief boompje te vormen. De takken hangen dan veel rechter bij den stam neder dan die van de volgende soort, terwijl het loof lichter groen is, en des winters minder verkleurt.

— — REFLEXA ook INTERRUPTA en PENDULA. Groeit met slappe, ranke, horizontaal groeiende en aan den top nedergebogene takken. Ook zij zou dus een struik blijven, als men haar niet in de hoogte hielp. In de jeugd den top opbindende, vormt men er een schoon boompje van, dat zijne plaats wel waardig is. Het groen is iets donkerder dan van de vorige, des winters een weinig ros wordende.

— — SUECICA. Zweedsche jeneverbes. Deze heeft overeenkomst met de gewone, doch is van beteren groei, en heeft iets korter bladeren. Zij is dus in de tuinen de plaatsvervanger van de gewone.

De *Iuniperus communis* en hare variëteiten hebben de bladeren bij drieën, zooals de meeste *Iuniperussen.* De bladeren zijn alle scherp gepunt. Hoewel alle oorspronkelijk in struikvorm groeien, zijn er, bij goede behandeling met het mes, zeer schoone pyramiden van te vormen. Vooral is dat het geval met de mannelijke planten; de vrouwelijke hebben in den regel meer afstaande of slappe takken. Als men dus eene partij zaailingen heeft, behoude men alleen de stevigste en rechtst groeiende.

— CORNAYANUS. Onder dezen naam vóór eenige jaren door mij ontvangen. Groeit in pyramidalen vorm vrij stevig op. De bladeren zijn eenvormig, zeer klein, donkergroen, als schubben elkander bedekkende. Zij geeft vrij mild zaad. De zaden zijn bijna ronde, een weinig platgedrukte nootjes. Het geheele gewas heeft overeenkomst met *I. Chinensis foemina*, maar groeit iets steviger.

— DRUPACEA. De natuurlijke groeiplaats van deze, nog

niet algemeen bekende *Juniperus*, is Syrië en Klein-Azië. Zij wordt daar een struik van hoogstens 3 el. Dit kan men zich echter bij het gewas zelf moeielijk voorstellen, daar het een dier soorten schijnt, die aanleg hebben tot een boom op te groeien. De bladeren zijn van 8 tot 15 lijn lang en 2 of 3 breed. Zij staan bij drieën kringvormig om den tak, en wel zoo, dat de volgende drie met de eerste in een juist verband staan, en zij alzoo langs den tak, zes zoo zuivere lijnen vormen, dat, als men een tak, in horizontale rigting, met het einde naar het oog richt, men eene vrij zuivere ster met zes stralen ziet. Voor het overige zijn de bladeren scherp gepunt, en elk blad is van boven gestreept met twee lichte strepen. Hoewel de boom niet zoo dicht groeit als de *oxycedrus* en soortgelijken, is hij toch genoegzaam vol.

I. EXCELSA. Van het Himalaya-gebergte. Zij bereikt daar eene hoogte van 12 à 14 el. In den plantentuin te Orléans staat een exemplaar dat reeds meer dan 6 el hoog is. Deze soort wijkt geheel af van alle andere soorten door haar karakteristieken vorm, die veel heeft van een Gothischen toren. Zij vormt een dichte en vast ineengedrongene pyramide van een witachtig zeegroen. De zeer korte blaadjes staan bij tweeën en somtijds doch zeldzaam bij drieën. Het is te bejammeren, dat zij niet harder is; want hoewel zij als hard op gegeven wordt, heeft de ondervinding mij het tegendeel geleerd. In den vrijen grond heeft zij ten minste eene zeer gunstige standplaats en alle mogelijke bescherming noodig.

— FORTUNEI. Hoewel deze ook onder den naam *macrocarpa* beschreven wordt, heb ik als *Fortunei* eene uit Engeland afkomstige soort ontvangen, welke op de ware *macrocarpa* niet gelijkt. Gene toch heeft vrij groote en meer dan andere zilverkleurige bladeren, terwijl deze betrekkelijk kleine bladeren heeft van een zacht en helder groen. Zij groeit in den vorm van onze gewone jeneverbes, goed gesloten, en is een lieve Conifeer.

— FRAGRANS. Ruikende J. Deze groeit aan de Columbia-Rivier en op de Noord-Amerikaansche bergen, 1600 el

boven het waterpas der zee, bereikende daar eene hoogte van meer dan 25 el. Zij heeft veel overeenkomst met de volgende soort; de jonge planten zijn moeielijk van elkander te onderscheiden, maar deze groeit iets minder sterk, en sommige exemplaren zijn met eene geelachtige tint overtogen. De gebrokene takken hebben een aangenamen wierookgeur. Zij is zeer aanbevelingswaardig.

I. GLAUCA. Deze, van welke het vaderland onbekend is, groeit iets sterker dan de vorige, maar zal toch vermoedelijk geene grootere hoogte bereiken. De kleur der plant is blauwgroen. De gebrokene takken geven denzelfden reuk. Het is daarom dat ik deze voor eene variëteit der vorige meen te moeten houden.

Beiden hebben de kleine blaadjes schubvormig aangesloten, en zijn dus niet scherp. Zij zijn volmaakt hard, en om het uiteenloopende van haar gewas zeer aan te bevelen.

— HYBERNICA ERECTA.

Iuniperus communis Hybernica.

Eene zeer schoone soort, die in hare groeiwijze veel heeft van de *Taxus pyramidalis*, nemende, evenals deze, eene zuilvormige gedaante aan. Zij heeft in haar gewas wel iets van de *oxycedrus*, maar hare bladeren zijn kleiner en donkerder groen.

— LYCIA.

Iuniperus phoenicea.

Volgens sommigen zijn de genoemde twee soorten, en volgens anderen is de *Lycia* eene variëteit van de *phoenicea*. Zij zullen alleen in de vrucht variëeren, en daarom behouden wij den naam, zoo als wij dien bezitten. Het maakt ook weinig uit; want hoewel uit Zuid-Europa afkomstig, en daar een schoone 5 à 6 el hooge heester wordende, die ouder wordende de takken laat hangen en dus eene soort van treurboom wordt, is zij toch niet aan te bevelen, daar zij, zonder zeer goede dekking, onze winters niet doorstaat.

— MEXICANA.

Iuniperus Deppeana.

— *sabinoides.*

Vaderland: de valleien van Mexico. Ook dit is een lieve heester, met donkergroene, aangeslotene bladeren, maar voor ons veel te teer.

I. OXYCEDRUS. Wordt gevonden in de meeste landen aan de Middellandsche zee. Bereikt eene hoogte van 3 el. Het wordt een zeer geslotene, bossige, hooge struik, die zonder eenige snoeiing eene breede, zuilvormige pyramide vormt. De afstaande bladeren zijn zeer scherp gepunt, en hebben, zooals de meeste *Juniperussen* met vrijstaande bladeren, op de bovenzijde van elk blad eene blauwachtig zeegroene streep. Het hout is taai en hard, en werd door de oude Grieken gebruikt tot het vervaardigen van hunne afgodsbeelden. Het geheele gewas is frisch groen, zooals *J. communis Cracovica.*

— ECHINOFORMIS.

Iuniperus hemisphaerica.

Deze variëteit is eene ware dwerg-Conifeer. Zij is gevonden op den berg Etna. Zij vormt een kleinen bal, eenigzins gelijkende op een opgerolden egel. Zij is meer eene aardigheid dan wel eene schoonheid.

— POLYMORPHA. Eene soort die ik nog niet beschreven heb gevonden. De naam is ook apokryf, want ik kan aan de geheele plant geenerlei veelvormigheid vinden. Zij groeit intusschen tot een schoonen heester op. De kleine blaadjes staan aan de takken vrij, aan de neventakjes aangesloten. Het loof is donkergroen. Zij verdient wel eene plaats, daar zij zeer schoon is. Het gewas van de later op te nemen *I. repanda* heeft veel overeenkomst met dat van deze.

— PROSTRATA.

Iuniperus repens.

— *Hudsonica.*

Ook deze is eene dwerg-Conifeer, maar een der schoonste. Haar vaderland is langs den Missouri in Amerika. Zij groeit gestrekt bij den grond. De bladeren zijn kort en breed, van onderen glanzig donkergroen, van boven zilverkleurig, eenigzins schuitvormig opgebogen. Met de overige kruipende of liggende soorten schoon om te planten aan afhellingen.

I. PROCUMBENS ook JAPONICA. Ook deze, uit Japan afkomstige, is meer struik dan heester; zij moet door kunst tot een boompje gevormd worden, anders groeit zij met de takken naar den grond gebogen, en verkrijgt dan eene houding als de vorige. Het gewas wijkt er echter verre van af, daar het, zoowel in bladvorm als in kleur, meer overeenkomst heeft met de gewone jeneverbes. Zoo als bij anderen reeds herhaaldelijk is gezegd, kan ook deze zeer schoon geplaatst worden aan den rand van Coniferen-vakken en in kleine tuinen.

— RECURVA.

Iuniperus incurva.

— Canessens.

— *Nepallensis.*

Uit Nipaul. Aldaar wordt zij een sterke struik of kleine boom van 6 el hoogte.

Het is een ware treurboom, die bij ons eene hoogte van 3 à 4 el bereikt. Zijn loof is blauw- of grijsachtig groen, en hij is volkomen hard tegen den winter.

— — GLAUCA. Deze variëteit gelijkt op de vorige, maar haar loof is helder, zeegroen. Zij onderscheidt zich door de kleur genoeg van de stamsoort om als eene schoone plant eene plaats te verdienen.

— REPANDA. Deze naam wordt veelal als synoniem gegeven aan *I. recurva*, maar de plant heeft er intusschen geene de minste gelijkheid mede. Zij is in elk opzicht vrij gelijk aan de *polymorpha*, uitgenomen in de groeiwijze. Terwijl die tot een regtopgaande heester groeit, kruipt deze langs den grond. Ook deze vind ik nergens beschreven. Zij is nog al zeldzaam.

— RIGIDA. Vaderland Japan, waar zij 8 el hoog wordt. Het gewas heeft gelijkenis met de *reflexa*, doch de takken zijn niet zoo teruggebogen. De bladeren zijn iets langer, smal en omgebogen, zoodat zij eer naalden dan bladeren te noemen zijn. Het is eene schoone en sierlijke soort.

— SABINA. Savelboom. Van dien Nederlandschen naam heeft men door verbastering Zevenboom gemaakt, onder welken naam hij algemeen genoeg bekend is. Deze soort is

vrij algemeen verspreid in verschillende landen, b. v. Zuid-Europa, Tyrol, Griekenland, Noord-Amerika, Siberië enz. In het laatste land komt zij op de onvruchtbaarste gronden en ruwste plaatsen nog goed voort. Haar donkergroen gewas is genoeg bekend, en wordt door de veeartsen veel gebruikt. Hoewel zij in haar natuurlijken toestand een zwaren liggenden struik vormt, is er door de kultuur toch een goede heester van te vormen. Evenwel blijft zij altoos eenzijdig groeien. Vroeger mogt deze plant niet vrij op de publieke markt geplaatst worden om een verschrikkelijk gebruik, dat er door menschen van te maken is.

I. — FOL. VAR. Eene zeer goede, standvastig bontbladige variëteit, die een weinig kleiner blijft.

— SCHOTTEI en niet SCHOLLEI. *Iuniperus Gossainthanea.* Van het Himalaya-gebergte. Zij wordt van 16 tot 20 ellen hoog, hebbende in groei en houding veel van een losgetakten en met aangeslotene bladeren groeienden rooden ceder. Het loof is echter van een weinig lichtere kleur. Zij wordt een schoone boom, die volkomen hard is. Zij is nog eenigzins zeldzaam.

— SPHAERICA. *Iuniperus Smithiana.* Uit het noorden van China, alwaar zij eene hoogte bereikt van 12 à 15 el. Zij groeit in den vorm eener pyramide, en houdt het midden tusschen de gewone Jeneverbes-soorten en een gesloten groeienden rooden ceder. Haar kleur is vrij donkergroen, in den winter iets ros. Zij is mede eene schoone soort.

— SPHAEROIDEA FOL. VAR. *Iuniperus gracilis fol. var.* Eene nieuwe, standvastig bonte *Iuniperus*, die ik echter te kort bezit, om haar nader te kunnen beschrijven. Waarschijnlijk zal zij een anderen naam moeten krijgen, *gracilis* is althans zeker niet goed, daar deze eene geheel andere is.

— SQUAMATA. *Iuniperus dumosa.*

— *squamosa.* Vaderland de Alpen van Bhootan en Nipaul, waar zij voorkomt op de hoogte van 3000 tot 3800 el boven de zee, in gezelschap van *Corylus* en *Betula pumila.*

Oorspronkelijk is deze ook een struik met liggende takken,

maar de kultuur maakt er een staanden heester van. In dien vorm blijft zij echter minder schoon, daar zij dan, door het snijden, beneden licht kaal wordt. Het is dus verkieselijk haar in struikvorm te laten groeien, en dan is zij eene zeer waardige soort.

Zij draagt haren naam: *squamata* (geschubde) met recht; de talrijke, gedrongene takken zijn dicht bezet met bij drieën staande, schubvormige, als dakpannen over elkander liggende bladeren, die donkergroen en glad zijn. Zij zijn echter niet aan den tak gesloten, maar staan, en geven alzoo de takken een dik en bossig aanzien. Deze is mede een der schoonste soorten met liggende takken, vooral ook, omdat de oude bladeren zeer lang aanblijven.

I. STRUTHIACEA. Deze heeft veel gelijkenis met de *J. chinensis foemina*, maar zij is lichter van kleur en groeit een weinig losser uit elkander.

— TAMARISCIFOLIA. *Iuniperus sabinoides.*

— *Sabina elegans* Heeft veel gelijkenis met de *Sabina*, en groeien ook gaarne gestrekt langs den grond. De kleine blaadjes zijn niet aan den tak gesloten, maar staan vrij, waardoor dit gewas scherp op het gevoel is. In het vaderland groeit het iets meer boomachtig. Het is niet keurig op den grond.

— TRIPARTITA. Deze voor eenige jaren door mij onder dezen naam ontvangene soort, vind ik niet beschreven. Zij schijnt mij toe eene variëteit van de *tamariscifolia* te zijn; want tak met tak vergelijkende, is er bijna geen onderscheid te zien. Zij groeit echter rechter op en iets minder sterk. In elk geval wint zij het in schoonheid.

— VIRGINIANA. Vaderland Noord-Amerika, waar zij eene hoogte bereikt van 20 el. Als roode ceder algemeen bekend, en reeds sedert meer dan twee eeuwen in Europa bemind, wordt zij nog steeds een sieraad van elken tuin geacht, en behoeft zij dus geene aanbeveling. Hoewel niet zeer keurig op den grond, slaagt zij toch het allerbest in vochtige zandgronden, en, zoo als alle *Coniferen*, vrij in de beschutting tegen

ruwe winden. Hoewel de roode ceder bij ons te lande ruim zaad voortbrengt, komt dit toch bijna nimmer op. De reden daarvan is de volgende:

Alle *Iuniperussen* bloeien met gescheidene geslachten, dat is: de eene plant geeft alleen mannelijke, en de andere alleen vrouwelijke bloemen. Als er nu een groep of vak geplant wordt met enkel planten van hetzelfde geslacht, dan zullen zij, als het mannelijke zijn, geheel geen zaad geven, en als het vrouwelijke zijn, alleen onvruchtbaar zaad. Om vruchtbare zaden te verkrijgen moeten natuurlijk planten van beide geslachten bijeen geplant worden, opdat het stuifmeel kan overgebracht worden.

Dat nu is te doen, daar men de verschillende planten reeds jong kennen kan. Er zijn namelijk weinig boomen, waarvan de zaailingen zooveel in gewas van elkander verschillen, dan juist die van de roode ceder, zoo zelfs, dat men van deze soort alleen een goed variëerend vak kan planten. De een groeit in gesloten piramidevorm met afstaande bladeren, zooals *I. oxycedrus*, en de ander groeit los, met schubvormige, aangeslotene bladeren, zooals *I. sabina* en anderen, en daar tusschen vindt men allerlei overgangsvormen. De meest gesloten groeiende zijn meest mannelijke, en de meest losgroeiende vrouwelijke planten.

Deze verschillende vormen van onzen gewonen roode ceder worden dan ook wel in den handel gebracht onder verschillende bijnamen, zoo als: *dumosa*, *erecta*, *cinerascens*, *glauca*, *horizontalis*, *pyramidalis* enz. Daar deze variëteiten echter in den regel in de kweekerijen niet vermeerderd worden, zoo vrage men die of soortgelijke namen niet, daar geen kweeker aan die aanvragen voldoen kan. Hij, die bij voorkeur zulke variëteiten wil planten, vrage aan zijnen koopman eenvoudig goed in vorm uiteenloopende exemplaren.

— — FOL. ARG. VAR. Zilverbonte Roode Ceder. Deze schoone variëteit is standvastig bont, overigens aan de groene gelijk.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbonte R. C. Deze groeit kort en gedrongen. Hij wordt daarom meest op stammetjes van meer of minder hoogte veredeld, en is dan eene lieve variëteit.

I. V. HUMILIS. *Juniperus compressa.* Blijft zeer laag en is dus een miniatuur-conifeer, zeer schoon te gebruiken, zooals reeds meermalen is opgegeven.

— — PENDULA. De takken hangen bosgewijze naar beneden, bijna als het loof van *Taxodium distichum pendula.*

Het *Juniperus*-geslacht is zeer belangrijk. De Heilige Schrift spreekt er reeds van in het boek der koningen. Daar wordt ons verhaald, dat de profeet Elia, op zijne vlugt voor Achab, of liever, voor de wraakzucht van diens huisvrouw Jezebel, schuilde onder een jeneverboom. Verschillend en veelvuldig gebruik wordt er van deze gewassen gemaakt. De bessen zijn niet alleen in gebruik in onze jeneverbranderijen, maar men stookt er nog een anderen drank van, met dezelfde hoeveelheid gerst, en bovendien bereidt men er met rijpe appelen en peren eene gezonde en versterkende likeur van. Zij zijn verder in de medicijnen in gebruik, hetzij in haar natuurlijken staat, hetzij na verschillende bereidingen. In het zuiden van Frankrijk trekt men uit de *Juniperus Oxycedrus* nog een ander produkt. De uit het brandende hout opstijgende damp levert, door verdikking, een bruinachtig vocht, dat olieachtig en ligt ontvlambaar is, en eene reuk heeft bijna als die van teer, maar meer onaangenaam. Het is in den handel onder den naam huile de Cade. Het gebruik daarvan is mij onbekend. Het hout der Jeneverbes wordt door geene insekten aangetast. In het zuiden van Frankrijk brandt men in de woonhuizen de takken, tot wering of verdrijving van die diertjes.

In het algemeen is het hout van zeer langen duur en van verschillend gebruik. Het is gelijkmatig geaderd en laat zich goed politoeren. Dat van de *Virginiana* en *Bermudiana* is gezocht als bouwmateriaal, maar vooral als omhulsel bij het vervaardigen van potlooden.

De *Juniperus Sabina* en waarschijnlijk alle hare variëteiten, zijn bij de geneeskundigen en vooral bij de veeartsen in veelvuldig gebruik, en wel de meest harsachtige deelen namelijk de schors en de bladeren. Tot poeder gebracht zijn deze een heerlijk middel tot het zuiveren van zweren en wonden.

Alle soorten zijn voldoende bestand tegen onze strengste winters, met uitzondering van een enkele soort van het Himalaya-gebergte, en de Mexikaansche, zoo als: *Mexicana*, *flaccida* enz. Zij zijn niet keurig op den grond, maar kalkhoudende is haar toch het liefst. In het algemeen is haar beste standplaats op heuvelachtige gronden, waar zij geen hinder van te veel stilstaand water kunnen hebben, en waar ook het overvloedige regenwater goed weg kan loopen.

Ten slotte zij hier nog aangemerkt, dat men in Westphalen jeneverbestakken brandt bij het rooken der hammen, om er eenen eigenaardigen geur aan te geven.

Libocedrus.

L. CHILENSE. Een zeer schoon gewas, uit Chili afkomstig. Ik weet het niet beter aan te duiden dan als eene zeer schoone cipresachtige *Thuja*. Men geeft haar wel eens op, als voor den vollen grond geschikt, maar mij zoo min als de meeste andere kweekers gelukt het haar gezond door den winter te krijgen. Niettegenstaande ik, vóór een paar jaren, een zeer prachtig exemplaar zag in de kweekerij van den Heer Copijn, bij Utrecht, geheel vrij in den open grond overblijvende, moet ik haar toch ongeschikt voor onze tuinen verklaren.

De mede zeer schoone *L. Doniana* is nog teerder. Beiden zijn een waar sieraad voor de koude kas.

PINUS.

Daar de Sparren en Dennen onder den algemeenen naam van *Pinus* bij het publiek het meeste bekend zijn, brengen wij ze hier onder ééne Rubriek. Echter zullen wij ze in Afdeelingen splitsen, en wel, naar de indeeling van Carrière, in de volgende:

Abies.

Hiertoe behooren allen die in het genre vallen, of liever die

de houding hebben van de Zilverspar. De bladeren zijn tweerijig, kamvormig aan den tak geplaatst, vlak, meest bij beurten, zeldzaam tegen elkander over of kruiswijze geplaatst. De tot deze afdeeling behoorende worden door de Franschen Sapin, door de Duitschers Tanne genoemd. De Engelschen blijven deze afdeeling, geheel verkeerd *Picea* noemen, terwijl zij *Abies* noemen, wat bij ons *Picea* heet.

Wij zullen uit deze, zoowel als uit de volgende afdeeling zoovele soorten opgeven als voor eene goede en ruime keuze noodig zijn. Alle bekende toch korter of langer te beschrijven ligt buiten het doel van dit boek. En het overbodige daarvan zal men begrijpen, als men weet, dat Carrière van het gezamentlijke *Pinus*-geslacht meer dan 225 soorten of variëteiten beschrijft, en dat dus voor den liefhebber bij vele het verschil niet belangrijk wezen kan. Ook zijn zeer vele uit warme streken niet voor den tuin geschikt.

A. AMABILIS. Uit het Noorden van Californië, waar zij meer dan 70 el hoog wordt. De bladeren zijn kamvormig, vlak en spits, van onderen zilverwit. De takken staan horizontaal en zijn betrekkelijk vrij kort. Deze wordt nog al dikwerf met de *grandis* verwisseld. Zij houdt vrij wel het midden tusschen *grandis* en *Nordmanniana*.

— APPOLLONIS ook CEPHALONICA en LUSCOMBEANA. Komt oorspronkelijk voor op den Berg Enos, den hoogsten van Cephalonia, en bereikt eene hoogte van 20 el. De takken zijn zeer afstaande, de bladeren vlak, lang gespitst, scherp gepunt, van onderen geteekend met zeegroen-zilveren lijnen. Zij zijn rondom den tak geplaatst, en van 12—20 lijn lang.

— BALSAMEA. Balsemspar. Bereikt in Noord-Amerika eene hoogte van 12—13 el. Zij heeft eenige gelijkenis met de Zilverspar, maar hoewel zij in de jeugd sneller groeit, is zij echter veel spoediger oud en afgeleefd. De bladeren of naalden zijn korter dan die van de zilverspar, daarbij staan zij dichter en onregelmatiger aan de takken. Geplet of gekneusd ruiken zij vrij sterk. De boom levert in Amerika een produkt,

onder den naam Balsem van Kanada bekend. Hij is minder schoon dan de Zilverspar.

— CILICIA ook LEIOCLADA en CANDICANS. Vaderland: het Taurische gebergte in klein Azië, van 1200—2500 el boven de zee. Wordt daar van 12—14 el hoog. Zij groeit daar in gezelschap van den Ceder van den Libanon. Zij gelijkt ook eenigzins op de Zilverspar. Hare bladeren meten van 3—5 duim bij 3 lijn breedte. Het voornaamste kenmerk is, dat de jonge scheuten glad zijn, niets wolligs hebben, en meer rond om den tak staan.

— DOUGLASII. *Abies Californica. Tsuga Douglasii.* Haar vaderland is nog al uitgebreid. Zij komt voor in het Noorden van Californië, het Oregon-gebied, aan de boorden van den geheelen Columbia-stroom enz. Het is een zeer schoone boom, die van 40—60 el hoog wordt, en 8 à 10 el omtrek heeft. Hij groeit met een zeer rechte stam, vormende eene kegelvormige pyramide. De jonge takken hebben eene bruinachtige schors. De bladeren zijn smal, vlak, tweezijdig geplaatst, 3—4 duim lang, bleekgroen van boven, zeegroen gestreept van onderen. Het hout van deze soort is vast, hard, ongeveer als dat der *Taxus*, en niet onderhevig aan kromtrekken. Onderscheidt zich zeer goed van andere soorten.

— FRASERI. Uit Pensylvanië en Carolina. Bereikt tot 10 el hoogte. De bladeren staan kamvormig aan de takken, en zijn zeer veranderlijk in grootte. Zij heeft eenige overeenkomst met de Balsemspar, maar de bladeren zijn meer donker groen, en zij is in takken en bladeren veel fijner. Zeer geschikt voor kleine tuinen.

— GRANDIS. Uit Californië. Bereikt eene hoogte van meer dan 70 el. De naalden of bladeren staan tweerijig, kamvormig, zijn van boven glanzend groen en van beneden zilverwit, meer lang dan bij de meeste andere soorten. Het is eene zeer prachtige soort, die vrij sterk groeit.

— HUDSONIANA. *Abies balsamea prostrata.* Komt voor aan den Hudson in Amerika. Blijft eene zeer lage en kleine dwergspar. In Frankrijk moet er zich ergens een exemplaar van

bevinden, dat daar in 1838 geplant is, en thans 6—7 palm hoogte heeft bij eene breedte van plus minus 2 el 50 palm. De blaadjes zijn zeer klein; de geheele plant is donkergroen, zilverkleurig genuanceerd, eenigzins als de *Juniperus prostrata.* Het is een lief gewasje.

A. NOBILIS. Vormt in Noord-Californië en in de nabijheid der vulkanen aan den Columbia-stroom geheele wouden en bereikt daar eene hoogte van 50 tot zelfs 70 el. Deze zoo schoone soort draagt haren naam de edele niet ten onrechte, daar zij, bij volle ontwikkeling, een waren *Araucaria*-vorm aanneemt. De stam gaat regt op, de takken staan horizontaal, kringvormig om den stam. De bladeren staan in den regel rondom den tak, doch bij uitzondering ook wel in meerdere rijen kamvormig. Alle bladeren staan, sterker dan bij eenige ander soort, naar boven opgebogen. Zij zijn vrij lang en van eene blauwgroene kleur, op elke zijde geteekend met twee lichte strepen. Jammer is het, dat deze soort nog zoo zeldzaam is, en wij ons nog bijna uitsluitend met van stek gekweekte of geënte voorwerpen behelpen moeten, die zoo zeldzaam een waren kop maken, en dus nimmer een schoonen boom kunnen vormen, daar er altoos een tak als top moet opgebonden worden. Het is wel vreemd, dat er geen zaad van overkomt. Wij zullen maar op beter hopen, en tot dien tijd zullen de liefhebbers moeten roeien met de riemen die wij hebben.

— NORDMANNIANA. Door Nordmann van Odessa gevonden op de hoogte van het Adshar-gebergte, nabij den oorsprong van den Kur, in de Krim, 2000 el boven de zee, en door Wittman in Georgië. In westelijk Europa is zij ingevoerd in 1848. Wordt meer dan 26 el hoog bij 1 el middellijn. Zij komt in haar vaderland voor in gezelschap van *Picea orientalis.* Veel gelijkenis heeft zij met den zilveren ten opzichte van hare groeikracht en de bladeren, de laatste zijn echter boven op den tak veel minder zijwaarts of kamvormig uitgebogen, meer zacht van samenstelling, een weinig langer, veel glanzender, veel donkerder groen en daarenboven een weinig naar boven

opgebogen. Vormt een allerheerlijksten boom met zeer dicht loof. Zij bemint een goeden, iets vochtigen grond en eene niet te warme, liefst noordelijke standplaats.

— PANACHAICA. Deze is in 1862 door Heldreich in Griekenland gevonden op den berg Boida. Dit is de Panachaicon der ouden, en daarvan heeft de plant haren naam gekregen. De jonge planten hebben nog al gelijkenis met de *cilicia* en *cephalonica*, maar ouder wordende moeten zij langer naalden krijgen.

— PECTINATA. Zilverspar. Zilverden

Pinus Abies.

Abies taxifolia.

Groeit oorspronkelijk op de Alpen, de Apennijnen en op meerdere plaatsen. Zij bereikt eene hoogte van 50 el bij 2—3 el middellijn. De bladeren staan eigenlijk rondom den tak, doch door het zijdelings afwijken schijnen zij op twee rijen geplaatst te zijn. Bij meerdere soorten is dat het geval. Men noemt dien bladstand kamvormig, wat dan ook de beteekenis van den naam van deze soort is. Zij is intusschen te algemeen bekend, om verdere beschrijving te behoeven. In Frankrijk is zij ook bekend onder den naam sapin de Normandie om de belangrijke aanplanting van deze soort in dat gedeelte des lands. Het hout is daar van menigvuldig gebruik, hoewel het slechts van middelmatige qualiteit is.

— — TENUIFOLIA.

Abies Tenuiorifolia.

Eene variëteit van de zilverspar. Uit Duitschland gekomen onder den naam: Den met de grootste kegels. Zij groeit iets minder sterk dan de hoofdsoort, en heeft fijnere bladeren. Verder heeft zij denzelfden vorm en hetzelfde groen, en zal dus goed zijn voor kleine tuinen.

— PICHTA. Siberische Den.

Abies Sibirica.

Groeiplaats het Siberische en Altaïsche gebergte 600—800 el boven de zee. Hij bereikt eene hoogte van 15 el, en wordt een schoone, pyramidale boom. De bladeren, lang 2 duim

en breed 1 lijn, staan rondom den tak, aan de onderzijde van den tak echter zich plat uitspreidend; zij zijn van onderen eenkleurig, lichtgroen. Daar hij dichter groeit dan de zilverspar is hij dubbel eene plaats waard.

— PINDROW. Indische Zilverden. Van het Himalaya-gebergte, waar hij 30 el hoog wordt. Eene schoone spar, met van 2—5 duim lang en 2—3 lijn breede bladeren. Zij is volkomen hard voor onze luchtstreek, en toch voor onze tuinen ongeschikt, daar zij het ongemak heeft, dat bij laat invallenden vorst, het jonge lot doodvriest, en er dan een ziekelijk uitziende boom overschiet. Zij gelijkt overigens veel op de *Abies Webbiana*, die nog teerder, en dus voor ons geheel niet goed is.

— PINSAPO. Spaansche Den. Van dezen overschoonen den, die in 1839 uit Spanje is ingevoerd, is thans reeds genoegzame voorraad in cultuur, om ieder in de gelegenheid te stellen dat sieraad aan zijnen tuin niet langer te laten ontbreken. Hij vormt in Grenada, op plaatsen van 1200—2000 el boven de zee verheven, uitgestrekte bosschen, en bereikt aldaar de hoogte van 20—24 el. Hij groeit tot eene schoone, dichtgeslotene piramide. De takken zijn zeer dicht bezet met korte, stevige, iets naar beneden gebogene, heldergroene, van onderen met twee lichte strepen geteekende bladeren. Zoo men dezen den niet den allerschoonsten zou mogen noemen, dan toch zeker den eigendommelijksten. De jonge takken der oudere boomen staan niet alleen zijwaarts, maar ook naar boven en naar beneden. Daardoor wordt hij zoo dicht, dat geen blik in het inwendige mogelijk is. De korte, dikke naalden staan egelachtig om de takken, zoodat elke twijg met de naalden rolrond is, hetwelk haar een eigenaardig aanzien geeft.

De bevreemding dat deze boom niet vroeger is ingevoerd wijkt, als men weet, dat men hem vroeger als te zacht voor onze luchtstreek beschouwde. In Naumburg bevindt zich echter een exemplaar van meer dan 8 el hoogte, en hoewel van minder afmeting, staan er een paar zeer schoone in den zoölogischen tuin te Antwerpen.

Daar hij slechts matig sterk groeit, volkomen hard en reeds tot matigen prijs verkrijgbaar is; zoo kan zij, om mij niet te sterk uit te drukken, niet genoeg aanbevolen worden.

Larix.

De soorten van dit geslacht worden doorgaans niet tot de *Pinussen* gerekend. Zij behooren er toch werkelijk toe, en moeten dus hier hare plaats vinden. Daar zij de eenige bladverliezende zijn, is dit hier als kenmerk genoeg.

L. AMERICANA ook MICROCARPA, RUBRA en TENUIFOLIA. Uit Canada en Virginië. Groeit zwakker dan onze gewone *Larix*. De takken zijn korter en meer naar beneden gebogen, donkerder gekleurd, en de bladeren iets kleiner.

— — PENDULA. Amerikaansche Treur-L. Eene variëteit van de voorgaande, zeer goed treurende. Deze heeft nog al sierwaarde.

— DAHURICA. Uit Siberië. Slechts een struik met kromme takken. Hij heeft een naakt aanzien, daar de naalden ver van elkander staan. Hij heeft dus geene sierwaarde, en wordt daarom niet gecultiveert.

— EUROPAEA. Gewone Larix. In Midden-Europa algemeen voorkomende tot eene hoogte van 30 el. Ook zonder verdere beschrijving is deze bekend genoeg. Men kan haar den overgang noemen tusschen de blad- en naaldboomen, daar zij het lichte groen der eerste, en den vorm der laatste heeft. In groote werken kan zij een goed effect maken, en ook een enkel exemplaar zal hier en daar niet misplaatst zijn. Als sierboom geniet zij echter geene bijzondere achting. Zij geeft een goed, vast, geaderd en fijn hout.

— — PENDULA. Gewone Treurende L. Ook deze variëteit treurt zeer goed. De takken van deze beide laatsten zijn lichter gekleurd dan die der eersten.

— GRIFFITHII. Uit het Himalaya-gebergte. Wordt 20 el hoog. Groeit meer slank op dan de vorige. De bladeren zijn lang, zeegroen, en door een en ander onderscheidt zij zich goed van de gewone. Het wordt een schoone boom.

L. KAEMPFERII.

Abies Kaempferii.

Pinus Kaempferii.

Vaderland: Japan en het noorden van China. Zij is in 1855 door den beroemden Fortune ingevoerd. In haar vaderland wordt zij een boom van de eerste grootte, en om hare schoonheid wordt haar door de Japanezen de naam goudboom gegeven. De gouden tint van haar loof gaf er aanleiding toe. Haar schors is violetgrauw en aan de jonge twijgen blauwgroen. De bladeren zijn van boven lichtgroen en van onderen helder blauwachtig groen, langer dan die van de overige soorten, metende 6—8 duim, tegen den herfst eene goudgele kleur aannemende. Zij is volkomen hard, en verliest, even als alle *Larixen*, des winters hare bladeren. Ik begrijp niet vanwaar de mannen der wetenschap haar hebben ingedeeld bij *Abies;* zij is toch voor ieder practicus zoo duidelijk eene *Larix*, dat er geen twijfel overblijft. Zij is en blijft intusschen vrij zeldzaam, daar zij de kunst der kweekers beschaamt, en zich bijna niet laat vermenigvuldigen. Het zaad wordt niet ingevoerd, mogelijk doordien en de boom, en de zaadverzamelaars beiden in China en Japan zeldzaam zijn.

Picea.

Hiertoe behooren alle soorten die de houding hebben van onze bekende fijne spar. De bladeren zijn tegenovergesteld of kruiswijze geplaatst, of ook verstrooid rondom den tak, half vierkant, zeer kort scherppuntig.

De tot deze afdeeling behoorende worden door de Franschen Pessé, en door de Duitschers Fichte genoemd. De Engelschen maken van deze meestal Abies.

— ALBA. Witte Amerikaansche Spar. Uit Noord-Amerika. Wordt zelden hooger dan 20 el. Zij komt ook voor onder de namen: *P. coerulea* en *P. glauca*, en bij ons is zij als blauwe Amerikaansche nog al bekend. Groeit tot eene schoone pyramide. De naalden zijn kort, spits, ingebogen,

blauwgroen, dicht om de takken staande. Zij verdient vooral eene plaats in die tuinen, waar voor de zooveel sterker en hooger groeiende fijne spar geene plaats genoeg is. Groeit op bijna elk terrein, maar heeft liefst eene schaduwachtige standplaats.

P. EXCELSA. Gewone Fijne Spar. Komt vrij algemeen voor in geheel Europa, tot aan den 70sten graad Noorderbreedte. Alleen in Spanje schijnt zij te ontbreken. Zij bereikt eene hoogte van 40 à 50 el. De naalden zitten op met den tak samengegroeide verhevenheden. Zij is overigens genoeg bekend en te algemeen aangeplant, dan dat wij er veel meer van behoeven te zeggen. Zij levert een wit, zacht en los hout.

— — CLANBRASILIANA. Deze dwergvariëteit vormt eene lieve, kleine, kegelvormige pyramide, zeer schoon voor kleine tuinen, of aan den rand van groote vakken Coniferen.

— — DICKSONI ook CRANSTONI. Deze vreemdvormige spar groeit op met een dikken stam. Zij maakt zeer weinig takken, die vrij lang worden, en aan den top verdikt zijn. Om er eenig denkbeeld van te geven, kan men hare groeiwijze vergelijken met die der *Araucaria imbricata*, doch zij is, door hare kortere naalden en mindere takken, veel minder gevuld. Zij vormt een levenden candelabre, en is een meer vreemde dan wel schoone boom. Deze wordt ook wel eens *monstrosa* genoemd, doch dat moet een andere zijn, met korte takken. Zij is nog al zeldzaam.

— — ELEGANTISSIMA. Deze door mij gewonnene variëteit heeft in de lente goudgele scheuten. In den nazomer gaat echter die kleur verloren, en wordt zij gelijk aan de gewone, uitgenomen een weinig zwakkere groei.

— — NANA of PUMILA, ook ECHINOFORME. Blijft zeer laag en groeit tot een bal van zelden meer dan 1 el middellijn.

— — PYGMAEA. Deze blijft zeer laag, zelden meer dan 4 palm metende. Zij groeit zeer ineengedrongen, gelijkende in vorm veel op de *Iuniperus oxycedrus echinoformis*.

— — PYRAMIDALIS. Groeit in den vorm der Italiaansche

Populier, of als de *Taxus pyramidalis;* de takken staan vrij gesloten aan den stam. Als er genoegzame voorraad van was, zou deze schoone spar heerlijk geschikt zijn tot het planten van lanen.

P. EXC. PENDULA. Ook INVERTA (INFLEXA?). Een zeldzaam voorkomende variëteit. De takken hangen zeer goed naar beneden. De boom zelf zal eene hoogte bereiken van meer dan 20 el, en maakt een schoon effect.

— — VARIEGATA. Is zeer goed bont, echter niet belangrijk genoeg, doordien het bleeke geel op het lichte groen niet genoeg uitkomt.

— MENZIEZI. Vaderland: Noord- en West-Amerika, vooral het noorden van Californië. Wordt 15—20 el hoog. De naalden zijn naar alle zijden gericht, samengedrukt, spits, zeer stevig. Een prachtige boom, welke op de gewone fijne gelijkt, maar door fijnere naalden en meer zeegroene kleur er genoeg van onderscheiden is.

— ORIENTALIS. Deze behoort te huis in de koudste streken van de Krim en aan de kusten der Zwarte zee. Zij bereikt eene hoogte van 25—28 el. Haar groei is slechts matig sterk, maar zeer gedrongen. Een bijzonder kenmerk van deze soort is, dat zij aan de leden, zelfs der jonge takken, geene naalden heeft. Zij is de schoonste uit deze afdeeling. De takken staan zeer dicht, regelmatig en opwaarts, vervolgens als palmbladeren naar buiten overgebogen. Zij groeit zoo dicht, dat men zelfs bij oude exemplaren den stam niet zien kan. Zij verdient dus alle aanbeveling.

Pinus.

Hiertoe behooren alle soorten die de houding hebben van den groven den. Groote boomen, zeldzamer struiken. De bladeren zijn lijn- of naaldvormig, rondachtig, lang, altijd aan den voet in eene scheede vereenigd, die van 2—5 bij elkander bevat, al naar de soort.

De tot deze afdeeling behoorenden worden door de Franschen pin, door de Duitschers Kiefer genoemd.

P. CEMBRA. De natuurlijke groeiplaats van deze zijn de Alpen en Oostenrijk. In Siberië komt er vrij algemeen een lager blijvende variëteit van voor. Deze soort wordt een zeer schoone, pyramidale boom van 20—25 el hoogte. Haar groei is langzaam en zoo regelmatig alsof zij onder het mes gehouden werd. De naalden staan 5 bijeen, zijn 6—10 duim lang, en aan de toppen der takken meer bossig geplaatst. Het loof is blauwachtig of zeegroen, nagenoeg van dezelfde kleur als de Wijmouth's pijn. Het hout is zeer fijn, sterk harsachtig en zeer duurzaam. De Tyrolers snijden uit dit hout figuren van menschen en dieren, en maken daar een handelsartikel van. De zaden worden vrij groot, en zijn goed om te worden gegeten. In Rusland perst men er eene goede olie uit. Het is een der schoonste sparren, vooral voor ruwe streken. Men plante haar bij voorkeur niet op al te warme plaatsen, maar liefst noordelijk, evenwel niet te winderig, want, ik herhaal het, de ruwe winden zijn alle coniferen zeer nadeelig.

— EXCELSA. *Pinus Strobus excelsa.* Van het Himalaya-gebergte, 2500—3500 el boven de zee. Bereikt aldaar eene hoogte van 35—40 el. De bladeren staan aan bundels van 5 bijeen, zij zijn 5—12 duim lang, driehoekig, aan twee zijden zeer zeegroen, de derde zijde is meer groen en iets afgerond. Deze is, om hare prachtige houding, schielijken groei en haar buitengewoon deugdzaam hout, de koning der Indische pijnboomen te noemen. Het is eene soort, maar men heeft haar lang voor eene variëteit van den Wijmouth's pijn gehouden, en haar ook wel eens *Pinus Strobus pendula* genoemd, omdat hare lange, slappe bladeren eenigzins naar beneden hangen.

— LARICIO. Corsicaansche P.

Pinus corsicana.

— *Poirettiana.*

— *pyramidalis.* Uit Zuid-Europa. Bereikt eene hoogte van 40—45 el. Zij groeit tot eene hooge en betrekkelijk smalle pyramide op, rechter dan de grove den. De bladeren of naalden, lang 10—15 duim, zijn bij tweeën in een bundel vereenigd,

krom, of liever gedraaid. De boom levert eene uitnemende houtsoort, in Frankrijk veel in gebruik voor scheepsmasten.

P. PALUSTRIS. Moeras-Den. *Pinus Australis.* Deze, in de aan de zee grenzende duinstreken der verschillende deelen van Noord-Amerika gevonden, is ongelukkig voor ons land niet geschikt, wat wel te bejammeren is, wijl hij van allen, die tot het genre van den groven den behooren, de langste naalden heeft. Zij bereiken toch de lengte van 20—25 duim. In Frankrijk houdt hij het goed uit, maar hier moet hij in potten of tobben gehouden en des winters in de oranjerie geplaatst worden, alwaar hij dan een wezenlijk sieraad is. Hij groeit, dan vooral, zeer getemperd. In zijn vaderland geeft hij eene houtsoort, door sommigen nog hooger geschat dan het echte Riga.

— STROBUS. Wijmouth's Pijn. Vaderland: de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar hij meer dan 50 el hoog wordt. Zeer recht van groei. De naalden bij 5 te samen, 6—8 duim lang, zeegroen, zoo als genoeg bekend is. Het hout is wit, zacht en van weinig waarde. Hij bemind een vochtigen, turfachtigen grond, zoodat onze zwarte tuinaarde zeer voor hem geschikt is; klei- of zandgronden zijn dus met vergane turf- of meermolm voor hem geschikt te maken.

— — ARGENTEA. Gelijk aan de vorige, uitgenomen de einden der naalden, die geheel zilverkleurig zijn, en daardoor den boom zeer in het oog doen vallen. De origineele plant is door mij in de kweekerij van den Heer Kouwenhoven te Warmond gevonden en aangekocht.

— — UMBRACULIFERA. Ook TABULAEFORMIS en NANA. Bereikt weinig meer dan 1 el hoogte, en formeert een struik, die van boven zoo plat groeit, dat hij eene kleine tafel gelijkt.

— SYLVESTRIS. Gewone grove Den. Vaderland: het midden en noorden van Europa, tot aan den 70sten graad N. B. Bereikt de hoogte van 30 el en meer. Hij is tweebladig, en de naalden zijn donkergroen, van den herfst tot de lente dofgroen. Hoe recht en slank deze ook groeien mag in de dicht opeenstaande bosschen, zoo groeit hij nochthans krom in vrije plantingen. Vandaar dat deze algemeen bekende boom

als sierplant weinig waarde heeft. Hij is alleen goed op zeer groote goederen, vooral op zandgronden. In te groot getal geplant, doet hij echter ook daar aan de schoonheid afbreuk. In hare jeugd zijn alle sparren schoon, uitgenomen deze. Slechts zeer oude boomen, welke vrij gestaan, en dan eene kroon gemaakt hebben op de wijze der bladverliezende boomen, leveren een schoon en eigenaardig gezicht op. Voor het overige is deze soort, waarvan nog al eenige variëteiten bestaan, zeer nuttig om haar hout. Zij levert bovendien pek, teer en terpentijn. Het echte Riga-hout komt van de variëteit *P. sylvestris rubra.*

Ik heb uit deze rijke afdeeling eene keuze gedaan van de in mijn oog schoonste en meest in aanmerking komende soorten. Het is weinig, maar, naar ik meen, genoeg, daar de grove denvorm wel door zeer weinigen schoon zal genoemd worden, en vele soorten van dien vorm te weinig afwisseling aanbieden. Voor hen echter, die eene ruimere keuze wenschen te doen, voeg ik nog enkele namen met korte aanmerkingen hierbij.

— AUSTRIACA. Zwarte Oostenrijksche Den. Wordt vrij hoog.

— INOPS. Driebladige lage Den, uit Noord-Amerika, met kromme takken.

— INSIGNIS. Ook CALIFORNICA. Naalden bij 3 of 4. Nog al een der schoonste grove dennen.

— LEIOPHYLLA. Uit Mexico. Voor ons te zwak, zoo als bijna alle Mexicaansche dennen.

— MONTICOLA. Uit Noord-Californië. Is vijfbladig. Een vrij gesloten groeiende grove den.

— MUGHO. Wordt slechts een ronde struik. Zal wel eene variëteit der grove den zijn.

— PEUCE. Eene laagblijvende spar uit het genre der Wymouth's pijn. Er is in de kweekerijen nog geen voorraad van. Zij schijnt het midden te zullen houden tusschen *Strobus* en *Cembra.*

— PATULA. Uit Mexico. Houdt het niet uit.

— PINASTER of MARITIMA. Ook deze levert terpentijn en

wordt daarom in Frankrijk op groote schaal aangeplant. In ruwe winters gaat zij bij ons te gronde.

P. PUMILIO. Een lage struik, geen stam makende.

— RIGIDA. Deze Noord-Amerikaan heeft naalden van 6—20 duim lang. Zeer goed voor de houtkultuur.

Tsuga.

Tot deze kleine en nieuwe afdeeling behooren alle soorten, die de houding hebben van de Hemlockspar. Zij wijken in haren groei van alle andere *Pinus*-soorten af. Zoo als deze, in den regel, jaarlijks een enkelen, rechtopgaanden top maken, omgeven van kringvormig geplaatste en meer of minder horizontaal groeiende takken, zoo groeien de *Tsuga's* meer ongeregeld. De slappe toppen hangen naar beneden en richten zich eerst later op. De zijtakken buigen zich gracieus naar beneden. De bladeren zijn kamvormig, tweerijig geplaatst. De Duitschers noemen ze Schierlings-Tanne.

T. BRUNONIANA. Uit Nipaul. Een schoon gewas, dat in elk opzigt forscher is dan de *Canadensis*, maar het, helaas, bij ons niet goed kan uithouden.

— CANADENSIS. Hemlock's Spar. Uit de koude streken van N. Amerika, wordende daar 30 el hoog. Zij is daar nog al belangrijk, niet zoozeer om haar hout, als wel om de schors, die in de looierij gebruikt wordt. Dit zoo schoone gewas heeft smalle, bladvormige naalden. Het allerschoonste effect zal het maken als het geheel alleen geplant wordt, en wel op matig vochtigen grond. Evenwel kan het bij alle andere coniferen zeer goed zijne plaats vinden.

— — MERTENSIANA. Deze variëteit van de *Canadensis* heeft kortere bladeren, langere en dunnere takken, die minder gedrongen staan. Zij is door den heer van Geert te Antwerpen uit Engeland ontvangen, en moet zich, volgens dezen, van de beide volgenden onderscheiden.

— MERTENSIANA. Deze moet iets grootere bladeren hebben.

— WILLIAMSONI. Bladeren kort, spits en lichter groen dan die

van de Hemlock. Het verschil van deze met de beide laatsten is echter niet aanzienlijk genoeg voor hem, die alleen verlangt een schoonen tuin, met schoone boomen en heesters beplant, te zien. De Hemlock's spar wordt dan ook in de kweekerijen ruim aangekweekt, terwijl de anderen meer zeldzaam zijn.

Bij groote aanleggen kieze men van het thans behandelde geslacht de meeste soorten uit de afdeelingen *Abies* en *Picea* en eenige der schoonste *Pinus*-soorten. Een enkele *Larix* laat zich zeer goed daar tusschen plaatsen. Het zij mij vergund hier ter loops aan te merken, dat, hoe groot de liefhebberij voor *Coniferen* thans zijn mag, de goede smaak niet toelaat er meer van te planten dan ¼ of hoogstens ⅓ van het geheele plantsoen, en dus ¾ of ⅔ loofhout. De beste tijd voor het verplanten van de sparren, zoowel als van alle andere coniferen, is vroeg in den nazomer, zoo spoedig de lengtegroei gedaan is, of in de lente, als de ontwikkeling begint. De verplanting moet steeds met aardkluiten geschieden.

Podocarpus.

P. COREANA. Ook Japoniça. Vaderland: China en Japan, waar zij tot 14 el hoog wordt. Deze zoo buitengemeen schoone conifeer groeit als eene naaldvormige pyramide, op de manier van de pyramidale *Taxus*, maar hare bladeren zijn veel langer en breeder, en hare takken dikker. Het is een heerlijk schoon gewas, dat voorzeker niet minder eene plaats verdient dan de *Taxus pyramidalis*.

— ELONGATA. Taxus elongata. Deze aan de Kaap de Goede Hoop te huis behoorende soort kan voor onze tuinen niet dienen. De bladeren zijn verschillend van vorm; aan den zelfden tak zijn de lange bladeren gedraaid en de korte recht. Ik voer deze alleen aan, omdat haar naam nog wel eens aan de *Taxus pyramidalis* wordt gegeven, hetgeen geheel verkeerd is, en dus tot verwarring aanleiding geeft.

Van dit zoo overschoone, zeer op *Taxus* gelijkende geslacht

bestaan nog verscheidene soorten, die evenwel ongelukkig niet tegen onze winters bestand zijn.

Retinospora.

R. ACUTA. Deze nieuwe soort is nog te kort in mijn bezit, om voldoende te kunnen worden beschreven. Zij heeft de groeiwijze der *obtusa*, maar schijnt mij toe meer bossig te zullen blijven. Haar kleur is lichter, en de bladeren zijn meer met zilveren punten geteekend, bijna als bij de *pisifera*.

— AUREA of NANA AUREA. Een laagblijvend, kegelvormig boompje, geheel goudkleurig. Zeer schoon en nog nieuw, zoodat ik ook van dit nog niet kan bepalen wat het worden zal. In groeiwijze gelijkt het intusschen het meest op de *pisifera*.

— ERICOIDES.

Widdringtonia ericoides.

Vaderland Japan. Wordt zelden hooger dan 2 el, en groeit tot eene schoone, dichte pyramide, in den vorm van een cipres. In den zomer is zij levendig groen, zoo ook in de schaduw, maar in den winter en op zonnige plaatsen wordt zij vrij bruingroen. De bladeren van deze, de *squarrosa* en de *leptoclada* zijn niet, zooals bij de overigen, schubvormig aan den tak gesloten, maar staan vrij, en zijn klein. Deze is eene schoone plant voor kleine tuinen, daar zij in elken goeden, lossen bodem tiert. Het schoonste wordt zij echter op zandgrond en in de schaduw.

— LYCOPODIOIDES. Uit Japan ingevoerd door Veitch en Fortune. Eene zeer lieve, ver van de overigen afwijkende, kleine conifeer, die vrij laag blijft en zeer ineengedrongen groeit. De kleine bladeren liggen op elkander en hebben eene groene kleur met kleine witachtige lijnen. De plant herinnert aan de meest lieve *Lycopodiums* der warme kas. Ook heeft zij in hare groeiwijze veel van de *Arthrotaxis imbricata* en van de *Andromeda tetragona*.

— OBTUSA, von Siebold. Uit Japan, waar zij, vooral op het eiland Nipon, uitgestrekte bosschen vormt. Zij bereikt

eene hoogte van 20—30 el, bij 1½—2 el diameter. Haar groei heeft iets van eene los groeiende *Thuja*. De kleur der jonge takken is rood, en de bladeren zijn van boven helder, frisch groen, doch van beneden lichter. Zij blijven gedurende 5 jaren aan den boom eer zij afvallen, en liggen schubvormig op elkander. Het is een zeer schoon, gracieus gewas.

De Japanneezen bouwen van het blanke, fijne en vaste hout hunne kapellen en kleine, aan de zon gewijde tempels. 't Is daarom dat deze hun een heilige boom is. Men vervaardigt ook uit het hout het keukengereedschap voor het hof van den Micado. De in Japan zoo algemeen gebruikte waaiers zijn bij dezen Prins en zijne vrouwen samengesteld uit dunne plankjes van dit hout, vernuftig aaneen verbonden door zijden draden, prijkende met alle kleuren van den regenboog. Het hout behoudt zijne natuurlijke kleur zonder eenig vernis. De waarde maakt dezen boom tot een belangrijk handelsartikel voor het land, en zijne kultuur is dan ook over alle deelen van Japan uitgestrekt.

— OBTUSA, Veitch. Deze is onderscheiden van de vorige door een meer bossigen groei. Zij maakt minder slanke takken, daar de twijgen aan den top meer talrijk zijn. Ook de kleur van het gewas is eenigzins verschillend. Ik meen te mogen veronderstellen, dat beiden slechts twee verscheidenheden zijn, uit het zaad der echte *obtusa* voortgekomen, zooals dat met zaadplanten dikwerf het geval is.

— PISIFERA. Groeit in gezelschap van de voorgaande, voornamelijk op het eiland Nipon. Zij bereikt eene mindere hoogte dan de voorgaande. De voornaamste kenmerken, die haar daarvan onderscheiden, zijn echter, dat de neventakjes veel meer horizontaal aan den hoofdtak staan, het geheele gewas lichter groen is, de bladeren fijner zijn en, vooral van onderen, sterk getijgerd met zilverwitte punten. De *R. obtusa* en *pisifera* kan men op dit gebied veilig tot de belangrijkste en schoonste invoeren van den laatsten tijd rekenen.

— SQUARROSA. Mede uit Japan. Bereikt niet meer dan 1½—2 el hoogte. Zij gelijkt op de *ericoides* door haar lagen

groei en de fijne, samengedrongene bladeren, maar zij verschilt er op het eerste gezicht van, door hare aschgrauw-zeegroene kleur, door de scherpere en kleinere bladeren en door haren vorm, die meer kogelvormig dan pyramidaal is.

R. LEPTOCLADA.

Deze eveneens uit Japan afkomstige zal ook wel laag blijven. Zij wordt beschreven als eene variëteit van de *squarrosa*, maar ik meen haar als eene soort te moeten beschouwen, daar zij veel meer pyramidaal groeit, nog donkerder groen dan de *ericoides*, en veel harder en stugger op het gevoel is. Ik ken er nog geene groote exemplaren van.

Saxegothea.

S. CONSPICUA. Van de hoogste bergen van Chili en Patagonië, alwaar zij door Lobb is gevonden tot op de grenzen der eeuwige sneeuw. Daar bereikt zij slechts eene hoogte van 10 el, terwijl zij lager tot 30 el opgroeit. Zij gelijkt in blad en groeivorm op de *Taxus baccata*, maar in plaats van donkergroen zijn de bladeren van eene levendige kleur. Zij is voor ons niet geschikt, daar zij, niettegenstaande zij uit zulke koude streken komt, het bij ons niet uithoudt.

Bovendien blijft zij bij ons slechts een slenterige struik, daar we er geene kopplanten van bezitten, en ons behelpen moeten met van zijtakken gekweekte stekplanten, die altoos eenzijdig blijven groeien. Het is overigens wel eene merkwaardige plant. Zij heeft de mannelijke bloem van *Podocarpus*, de vrouwelijke van *Dammara*, de vrucht van *Juniperus*, de zaden van *Dacrydium* en de houding der *Taxus*.

Sciadopitys.

S. VERTICILLATA.

Pinus verticillata.

Taxus verticillata.

Uit Japan ingevoerd door Veitch en Fortune. Zij bereikt geene grootere hoogte dan 4 à 5 el. Het is een nog zeldzame en door zijne groeiwijze merkwaardige boom. De takken groeien horizontaal, en vormen den boom tot eene soort van parasol. Maar de vrij lange en smalle bladeren zijn kringvormig geplaatst aan de toppen der takken, en maken dus elken tak al weder tot eene kleine parasol. Vandaar dan ook de naam: *Sciadopitys* parasolspar. Door haren breeden groei moet zij dan ook eer een struik dan een boom heeten, en zal zij, als zij meer algemeen wordt, een zeer schoon gewas zijn om gebruikt te worden zooals reeds meermalen bij laag blijvende coniferen is aangewezen, als zij ten minste onze winters doorstaat, wat ik nog niet beproefd heb; de plaats, waar zij oorspronkelijk groeit, geeft er gegronde hoop op.

Taxodium.

T. DISTICHUM.

Cupressus disticha.

Schubertia disticha.

Vaderland: Noord-Amerika, in de moerassige streken van Louisiana en andere provinciën. Deze bekende boom, die daar 30—35 el hoog wordt, is de eenige mij bekende, die met den pen- of eersten wortel in onze vaste veenlagen dringt. In zijn vaderland heeft hij nog het bijzondere, dat de tweede of horizontale wortels vrij hoog aan de oppervlakte van den grond voortgroeien, en dan hier en daar kegelvormige knobbels maken, die 1½ el boven den grond uitsteken. Zij brengen noch takken, noch bladeren voort, het zijn slechts bruine of rosachtige klompen, die een vreemd gezicht opleveren. In ons land heb ik dat nog niet waargenomen, maar in Frankrijk bevinden zich reeds boomen van 20—22 el hoogte, die ook reeds die vreemde uitwassen gemaakt hebben. Zoo als men weet, verliest de boom des winters zijne bladeren. Hoewel deze conifeer het heldergroen der loofboomen heeft, loopt zij toch dadelijk als naaldboom in het oog. Een breeden, pyramidalen

vorm aannemende, kan deze overschoone boom, met zijne kleine, tweerijig geplaatste bladeren, niet genoeg aanbevolen worden. Men zorge echter hem alleen te planten op moerassige gronden, of althans dicht bij het water. Hetzelfde geldt voor al zijne variëteiten. Hoewel hij in de eerste jaren nog al eens kan lijden, is hij later volkomen hard.

T. D. FASTIGIATUM. Deze door mij, voor vele jaren, uit het zaad der gewone gewonnene variëteit groeit zoo gesloten op als een Italiaansche populier, maar in alles zeer gedrongen. Zij wordt slechts een matig boompje, en is, vooral in de jeugd, veel gevoeliger voor de koude dan de hoofdsoort.

— — PENDULUM, ook NUTANS. De takken hiervan zijn min of meer hangende, de neventakjes gedraaid of scheef. De bladeren staan niet op twee rijen, maar spiraalvormig tegen den tak aangedrukt. Het naar beneden hangende loof maakt dezen boom den naam van treurende wel waardig. Men vermeerdert deze variëteit door haar op stammen van verschillende hoogte te veredelen. Het is een schoon, zeer van de hoofdsoort afwijkend gewas.

— — RECURVA. Door den Heer van Geert, te Antwerpen, uit zaad gewonnen. Het wordt door hem beschreven als met de takken sterk naar den grond neigende, zoodat het eene ware parasol vormt. Het is mijne aandacht ontglipt, en ik kan er dus niets meer van zeggen.

— — REFLEXA. Door mij op dezelfde wijze gewonnen. Het heeft teruggebogene takken, en vormt ook eene soort van parasol. Het kan wel eenige gelijkheid hebben met de variëteit van van Geert. Beiden moeten op hoogstam veredeld worden. Buiten de gebogene takken zijn zij aan de hoofdsoort gelijk.

— — SEMPERVIRENS. Door den Heer M. Koster, te Boskoop, onder zaailingen gevonden. Het behoudt wel is waar zijne bladeren zeer lang, maar verdient den naam van altijd groen niet volkomen.

— SEMPERVIRENS.

Taxodium pinnatum.

Sequoia sempervirens.

Deze prachtige, groen blijvende boom behoort thuis in Opper-Californië, volgens Carrière ook in Mexico. Hij wordt tot 100 el hoog, gelijkt in zijnen bladvorm op *T. distichum*, maar in zijne groeiwijze heeft hij meer van de *Wellingtonia*. Jammer dat deze schoone boom niet harder is, maar, ook vooral door zijn sterken en tot laat in den herfst aanhoudenden groei, onze maar eenigzins sterke winters niet doorstaat.

Taxus.

T. ADPRESSA.

Cephalotaxus tardiva.

Deze wordt door de meeste auteurs als variëteit opgegeven. En als ik oordeelen mag naar eenjarige zaailingen, dan zal het waarheid zijn, daar deze meer aanleg toonen om *baccata* dan wel om *adpressa* te worden. Hoe het zij, het is eene schoone, dichtgetakte *Taxus*, met zeer kleine, 5—8 lijn lange en 3—4 lijn breede blaadjes. Zij blijft laag en struikachtig, daar zij tot hiertoe alleen van zijtakken kon geteeld worden. Evenwel vormt de cultuur er lieve boompjes van. Later zal zij schoonere exemplaren leveren, daar wij er thans echte kopplanten van bezitten. Het zal echter eenigen tijd duren, eer die wat algemeen kunnen worden.

— BACCATA. Gewone Taxus. Vaderland: het midden van Europa. Zij komt voor van Noorwegen tot de Apennijnen en van Ierland tot Griekenland, en bereikt eene hoogte van 12—15 el. Om goed gevormd te zijn moet zij van zaad gekweekt wezen, wat dan ook in den regel gedaan wordt. Maar dan vormt zij ook die schoone en reeds lang overal bekende pyramide, die, hoe lang ook reeds bekend, wel bestendig en in algemeen gebruik zal blijven. Zij bezit toch verdiensten die de meeste coniferen missen. Zoo heeft zij in hare vruchten een waar sieraad, daar hare zaden in eene haar slechts half omgevende, schoon rooskleurige bes, of liever in een kelk, zitten, die op het donkergroen der bladeren een heerlijk effect maakt. Oude exemplaren, met bessen bedekt, leveren

een schilderachtig gezicht op. De bessen zijn eenigzins vergiftig. Zij laat zich ook zeer goed tot heggen planten, daar zij het scheren zeer goed verdraagt. Bovendien is zij een der meest geschikte gewassen voor kleine, veeltijds tusschen hooge muren beslotene stadstuinen, daar zij schaduw bemint, hoewel zij in de zon zeer goed groeit. Als na korteren of langeren tijd de meeste coniferen in zulke tuinen het opgeven, houdt zij zich noch goed. Zij geeft eindelijk een buitengewoon vast, zeer hard, taai en buigzaam hout, dat geelachtig of bruinrood is en zeer goed politoer aanneemt.

T. B. ERICOIDES. Ook MITSCHILLI en MICROPHYLLA. Hoewel als verschillend opgegeven, zullen al die namen wel synoniem zijn. Met de *empetrifolia* is hetzelfde het geval; het verschil, zoo het bestaat, zal wel zeer gering zijn. De onze is eene lage, en door haar gedrongenen groei zeer lieve conifeer, die opgroeit tot eene kleine pyramide van hoogstens 1 el, en door hare donkere kleur zich in kleine tuinen zeer schoon tot een klein vak laat vereenigen met *Retinospora ericoides* en *aurea*, *Thuja ericoides* en dergelijken.

— — FOL. VAR. Bonte gewone T. Zeer schoon, en zóó bont, dat zij in de verte gelijkt op een in vollen bloei staand, geelbloemig struikje. In een coniferenvak maakt zij dus een interessant effect. Zij moet echter om het schoonste te zijn aan de noordzijde of in de schaduw geplant worden.

— — FRUCTU LUTEO. Heeft, zoo als de naam zegt, geene rooskleurige, maar gele vruchten, ofschoon deze somtijds vermengd zijn met koraalroode. Men kent haar aan hare veel lichter groene kleur.

— — DOVASTONI ook PENDULA. Het is met deze even als met de *adpressa* gesteld; een plant met waren kop gaat met den top regt naar boven, en de zijtakken hangen parasolvormig naar beneden. Deze zijn echter nog niet algemeen. Maar ook de exemplaren, van zijtakken gekweekt, worden door de cultuur tot piramiden gevormd. Op stam veredeld is het eene schoone, treurende conifeer. Zij is van Engelschen oorsprong.

— — HORIZONTALIS. Deze verschilt van de voorgaande

door hare horizontaal groeiende takken. Zij heeft iets grootere bladeren dan de gewone, en hare houding herinnert aan die van de zilverspar. Als deze overschoone variëteit meer algemeen en in grootere exemplaren verkrijgbaar is, zal zij voor geslotene stadstuinen eene uitnemende plaatsvervangster der sparren zijn, die daar toch doorgaans slecht tieren. Zij is van Franschen oorsprong.

T. CANADENSIS. Canadasche T. *Taxus procumbens.* Vaderland: Noord-Amerika. Blijft slechts een struik. De takken zijn korter en iets meer afwijkend dan die van de *Hybernica erecta.* De bladeren zijn klein en bleekgroen. Het veiligste is haar eene min of meer beschutte standplaats te geven, daar zij in de allerkwaadste winters iets lijden kan. Deze is naar 1800 in Engeland gebragt door Loudon. Er wordt onder denzelfden naam nog een andere beschrevene, die veel meer overeenkomst met de *baccata* moet hebben, doch wat ik als zoodanig ontvangen heb is zeker niets anders dan de *baccata* zelf.

— HYBERNICA. Iersche T. Hier hebben wij eene soort waaromtrent nog al eenige verwarring heerscht, daar de variëteiten met de soort, of ook wel met andere soorten verward worden. Zoo noemt men de variëteit *fastigiata*, zelfs in plantkundige werken, *T. baccata fastigiata.* Intusschen is het eene variëteit van deze; want als men haar zaait, zijn de zaailingen echte *Hybernica's.* Hare bladeren zijn iets fijner dan die van de *baccata*, en zij groeit min of meer zuilvormig op. Zij is in elk geval goed van de *baccata* onderscheiden.

— — ERECTA. Deze groeit loodrecht op, even als de volgende. Als men de *Hybernica* zaait, verkrijgt men eenige voorwerpen die door meerdere of mindere afwijking van de regte lijn den zuilvorm verlaten, terwijl andere dien vorm zuiver vertoonen. Als men deze laatste nu door stekken vermeerdert blijft de vorm bestendig. Deze nu is onze variëteit *erecta.*

— — FASTIGIATA. Ook PYRAMIDALIS. Pyramidaal-Taxus. In de meeste werken wordt zij beschreven als *T. baccata fastigiata*, en op het oog zou men haar, om de grovere en naar beneden

gekromde bladeren, alsmede om de van die van de overige soorten afwijkende houding, voor een eigene soort houden. Geen van beiden is intusschen de waarheid, want als men haar zaait krijgt men evenmin *baccata* als dezelfde soort terug, maar *Hybernica*. Het is een allerschoonst gewas, dat ik zeer zou aanprijzen, als dat nog noodig was. Eene groep van 3, 5 of 7 zal eene heerlijke uitwerking doen. De *erecta* laat er zich zeer goed mede vereenigen, alleen zorge men die niet in het midden te plaatsen, daar de groei van deze iets minder sterk is. De *fastigiata* is ook zeer schoon voor kerkhoven in het algemeen en bij graftomben in het bijzonder. Dat de *fastigiata* ook wel eens, hoewel geheel verkeerd, *elongata* genoemd wordt, hebben wij bij *Podocarpus* reeds gezegd.

T. H. FOL. ARG. VAR. Deze nog niet lang in mijn bezit zijnde variëteit is redelijk goed zilverbont. Of zij volstrekt standvastig blijven zal, kan ik nog niet bepalen, maar daar zij, zoo als allen die tot de *Hybernica* behooren, zeer gemakkelijk ware koppen maakt, zal zij voorzeker hare plaats wel waardig zijn.

— — FOL. AUREO VAR. Van deze goudbonte variëteit geldt letterlijk hetzelfde wat bij de vorige gezegd is.

— — FOL. ELEGANTISSIMA. Deze prachtige variëteit is, wat haar bont betreft, gelijk aan de bonte *baccata*, en in groei aan de *Hybernica*. Zij geeft ware kopplanten.

— JAPONICA. Zie PODOCARPUS COREANA.

Thuja.

Hoewel men de *Thuja orientalis* met hare variëteiten en eenige andere soorten tot een nieuw geslacht heeft gebracht, onder den naam *Biota*, zullen wij toch alle onder den naam *Thuja* houden, als het meest bekend, en de nieuwe geslachtsnaam in parenthesis bijvoegen.

— ARTICULATA (CALLITRIS QUADRIVALVIS). Hoewel deze zoo los groeit als een Witte ceder, zou zij toch, om het glanzig donkere groen, eene schoone plant voor onze tuinen zijn, maar, afkomstig uit Barbarije, is zij voor onze luchtstreek niet

geschikt. In den zomer kan zij wel buiten staan, maar des winters moet zij in een bak of oranjerie overwinteren. Zij levert de sandarakgom.

T. DUMOSA. Ook ANTARCTICA. Blijft een lage struik. Het gewas is gelijk aan dat van de ware *Arbor vitae*, maar zeer ineengedrongen. Onder de struikvormige coniferen kan deze zeer goed met de overige wedijveren.

— ERICOIDES (BIOTA). Deze in de jeugd struikachtige, maar later tot eene breede, kegelvormige pyramide opgroeiende *Thuja*, die men zegt uit het zaad der *orientalis* te zijn voortgekomen, wijkt in haar gewas zoo ver van de overigen af, dat men tot de overtuiging moet komen, dat het eene eigene soort is. De bladeren staan niet schubvormig aangesloten, maar geheel vrij aan de takken, in 4 rijen, twee aan twee kruiswijze boven elkander. In de eerste jaren beantwoordt de plant volkomen aan haren naam *Erica*—gelijkende (*ericoides*), wijl zij dan veel heeft van eene *Erica multiflora* of *vagans*. Hoewel in den winter, even als de meeste *Thuja's*, ros van kleur wordende, is zij toch ook volkomen hard. Het is een schoon en zeer afwijkend gewas, dat vermoedelijk niet veel boven de 2 el groeien zal.

— FILIFORMIS (BIOTA). *Biota pendula*. Ingevoerd uit Japan, waar zij 4 a 5 el hoog wordt. Het is geene soort, maar slechts eene variëteit, want uit haar zaad komt eene geheel andere voort. In de eerste jaren is het een lief gewas; de draadvormige takken hangen slap bij den stam neder. Op hoogeren ouderdom gaat zijn schoon verloren, daar het dan een ziekelijk aanzien krijgt.

— GIGANTEA. Reuzen-Levensboom. *Libocedrus decurrens*. In Noord-Amerika, vooral aan den Columbia, en in 1853 in Californië gevonden, in Engeland ingevoerd door Boursier de la Rivière. Deze reuzenboom onder de *Thuja's* bereikt eene hoogte van meer dan 50 el, met een middellijn van 4 el. Hij levert eene uitnemende houtsoort. Daar deze zoo schoone boom zijn donker glanzend en als gevernist groen den geheelen winter onveranderd blijft behouden, en niet zeer

keurig op den grond is, denken wij dat deze en de overige tot dezen Thuja-vorm behoorenden eene groote rol zullen spelen in onze coniferenplantingen, en eenmaal in alle tuinen zullen gevonden worden. Deze soort is van de overigen nog al onderscheiden. De bladeren liggen niet bepaald op elkander, maar staan zoo enkel, dat een groot gedeelte der zeer platgedrukte takjes onbedekt blijft, eenigzins als bij de *Callitris;* de bladeren zijn ook veel meer gepunt.

TH. G. GLAUCA. *Thuja craigiana. Libocedrus craigiana.* Deze van uit Californië overgekomene zaden afkomstige verschilt van de vorige door meer met den stam evenwijdig opgaande takken, minder breeden groei en anderen bladvorm, van de *Lobbi* door meer gevulden groei. Zij is iets lichter groen en mede zeer schoon.

— — NOVA. Ook PYRAMIDALIS. Heeft gelijkenis met de vorige. In de bladeren is de afwijking van de *gigantea* te groot dan dat zij er eene variëteit van zou kunnen zijn. Bij deze zijn de bladeren niet zoo scherp gepunt, en bedekken zij den tak geheel, zoo als bij de *arbor vitae.* Het glanzend groen geeft intusschen de drie beschrevene, en de *Lobbi*, zooveel gelijkenis, dat men zeggen zou, vier vormen van dezelfde soort te bezitten.

— GLAUCA (BIOTA.) *Thuja orientalis glauca.* Wordt algemeen voor eene variëteit der *orientalis* gehouden. Ik betwijfel het echter, daar zij nog al in haren groei van de *orientalis* afwijkt. Zij is donkergroen, in den winter niet verkleurende, schoon, maar nog al moeielijk te kweeken.

— LOBBI. Ook CALIFORNICA. *Thuja gigantea*, de Low. *Thuja Menziezi.* Deze mede uit Noord-Amerika afkomstige is ook zeer schoon. In de jeugd groeit zij sterker dan de *gigantea*, maar later minder, daar zij geene grootere hoogte bereikt dan 30—35 el. Hoewel in den eersten tijd veel ruimer getakt, en dus minder gesloten groeiende, wordt zij later veel voller en vormt zij dan eene schoone pyramide van een frisch, glanzend groen, dat in den winter weinig van kleur verandert.

— MELDENSIS (BIOTA). Men beschrijft deze als eene hybride van *Thuja orientalis* en *Cupressus sempervirens.* Mij komt het

voor, dat zij zeer goed eene afwijking kan zijn van een der *Biota*-soorten. Men heeft haar te Meaux in Frankrijk in een tuin gevonden. Zij zal wel niet bijzonder hoog worden, daar zij in haren groeivorm wel iets heeft van *Retinospora ericoides*. De kleur van het gewas is helder blauwgroen, dat in den winter ros wordt. Zij verlangt eene beschutte en schaduwachtige standplaats.

TH. OCCIDENTALIS. Gewone Arbor vitae. Deze Noord-Amerikaansche, van 12—15 el hoog wordende boom, is onder den verbasterden naam *Arbervita* lang en algemeen genoeg bekend, om geene beschrijving te behoeven. Men plant haar weinig meer, om haren, vooral in de jeugd, nog al lossen groei, daar er variëteiten van bestaan die veel dichter groeien en dus een schooneren boom maken. Toen het nog smaak was de palm en eenige coniferen met de schaar verschillende vormen te geven, hinderde dat losse groeien niet, want door dat middel kan men haar zoo dicht maken als een der anderen. En juist daardoor is het, dat zij zoo uitnemend geschikt is voor heggen. De jonge planten worden daartoe plat uitgebonden, en dan vervolgens met de schaar in orde gehouden. Voor meer of minder hooge heggen, b. v. van 1½ à 2 el, worden zij daartoe reeds in de kweekerijen gevormd, en dan onder den naam platte stukken afgeleverd. Maar ook lage hegjes zijn er schoon van te vormen. Sedert mijne kindsche jaren ken ik eene zoodanige, in een onzer Boskoopsche kweekerijen, die toenmaals plus minus hoog was ½ el en breed 12—15 duim, en thans, na verloop van bijna eene halve eeuw, nog geen palm hooger of breeder is. Thans is zij wel niet bijzonder schoon meer, maar nog vrij goed in orde. Dit voorbeeld zal dunkt mij, voldoende zijn, om de waarde der *Arbor vitae* voor heggen te bewijzen.

— — CANADENSIS. Eene variëteit van de voorgaande, die, wat dichtheid van groei betreft, het midden houdt tusschen de stamsoort en de later te beschrijvene variëteit *stricta*.

— — CANADENSIS VAR. AUREA. Deze variëteit heeft de binnenste takjes en bladeren even zoo geel als de *vervaeneana*.

Dat geel is meer of minder naarmate de groei der plant sterk is.

TH. OCC. FOL. ARG. VAR. Schoon zilverbont, doch zoo zwak van groei, dat men haar bijna niet gezond kan houden.

— — FOL. AUREO VAR. Goudbont, doch zoo sterk verloopende, dat zij, zonder geducht te worden gesneden, in een paar jaren geheel groen is.

— — PENDULA. Gewone *arbor vitae* met hangende takken. Een schoone, nog weinig verspreide variëteit.

— — STRICTA. Ook PYRAMIDALIS. Deze is de variëteit die de stamsoort, uitgenomen voor heg-gebruik, verdringen zal, of reeds verdrongen heeft. Groeit tot een geslotene pyramide met breeden voet, van volmaakten vorm zonder eenige kunsthulp.

— — VERVAENEANA. Deze schoone variëteit is gewonnen door den bloemist Vervaene te Gend. De groeiwijze is gelijk aan die van de *occidentalis*, maar de geheele plant is met goudgeel overtogen, makende dus een sterk kontrast met de anderen van deze soort. Zij blijft bestendig die kleur behouden en verbrandt niet in de zon. Overigens geldt hier, wat bij *Taxus baccata fol. var.* gezegd is. De in Duitschland als *Verschaffeltii* bekende is ontwijfelbaar dezelfde.

— — WARREANA.

Thuja robusta.

Thuja sibirica.

Vaderland Siberië, bereikt daar eene hoogte van om de 10 el. Het laat zich echter aanzien, dat zij, om die hoogte te bereiken, langen tijd zal behoeven, daar de groei gematigd is. Zij wordt eene kegelvormige pyramide met afgeronden top. In den winter verkleurt zij iets minder dan de anderen, en bijna elke standplaats is haar welkom. Op het eerste gezicht zou men haar voor een zeer sterken groeier houden, want het gewas is in alles veel grover en robuster dan dat van de anderen. In elk geval verdient zij onderscheiding.

— ORIENTALIS (Biota). Behoort te huis in Noord-Azië,

en is zeer algemeen in China en Japan, wordt zelden hooger dan 12 el. Om den vorm die de takken aannemen is zij veel bekend als de platte *Thuja*. Bij uit zaad gekweekte planters krijgt men echter nog al veel verschil in dien vorm. Ook geeft het onder de zaailingen veel verschil in hardheid tegen de koude. Ik heb geheele zaaisels gehad, waarvan bijna niets overbleef, terwijl later van andere zaaisels niets verloren ging, maar allen bijna zoo hard waren als *occidentalis*. Mogelijk waren de zaden van verschillende variëteiten geplukt. Overigens is deze soort genoeg bekend.

T. OR. AUREA (Biota).

Thuja aurea.

Ziedaar eene *Thuja* die wél algemeenen bijval gevonden heeft en vinden zal, zoolang de smaak voor schoone planten niet geheel is verflauwd. Zij groeit tot een vrij meetkunstig zuiveren bol, zelden de hoogte en breedte van 2 el overschrijdende, zeer dicht ineengesloten. Door de cultuur kan men haar echter eene meer kegelvormige gedaante geven. Zij is lichtgroen, maar in de lente zijn de toppen geheel goudkleurig. Men zou het kunnen uitdrukken door te zeggen: dan is zij met goud gekroond. Voldoende hard zijnde, is deze schoone plant alleraanbevelingswaardigst. Ik moet echter opmerken, dat het raadzaam is, haar des winters aan de zonzijde te beschermen, daar de gedurige afwisseling van zonnewarmte en koude hare schoonheid zou kunnen benadeelen. Dit is trouwens met meer planten het geval; vele die voldoende hard zijn, lijden somtijds op zuidelijke standplaatsen, terwijl zij op het Noorden gezond blijven.

— — COMPACTA (Biota). Een zeer schoone *Thuja* door haar samengedrongenen groei, haar kegelvorm, haar frisch en helder groen, en hare sterkte tegen de koude. Zelden hooger wordende dan 2½—3 el, verdient zij, zoowel als de *aurea*, eene plaats in elken tuin, hetzij die groot of klein is.

— — DEFRESNEANA, ook MONSTROSA. Gewonnen door Defresne, te Luik, maar ook door mij gevonden onder de zaailingen der *orientalis*. Er is ten minste weinig of geen

verschil tusschen mijne planten en die van den heer Defresne. Het is een smal en mager gewas, met korte en zeer ineengedrongene takjes. Het is eene curiositeit, alleen goed voor den beminnaar van zulke aardigheden.

TH. OR. ELEGANTISSIMA.

Biota nana pyramidata.

Een zeer lief dwergboompje. Groeit kolomvormig op, het zeer lichte groen is met een gouden tint overdekt. Nog niet zeer algemeen.

— — FOL. ARG. VAR. (BIOTA). Zeer goed zilverbont en standvastig. In den herst schijnt zij wel te verliezen, maar in de lente hersteld zij zich weder. Ook deze moet men des winters voor de zon beveiligen.

— — FOL. AUREO VAR. Gewonnen door Dauvesse te Orleans. Zeer standvastig en schoon goudbont. Zij is hard genoeg, maar behoeft toch beveiliging tegen de zonnestralen.

De beide laatsten groeien in pyramidaalvorm, deze vrij smal, de eerste een weinig breeder, en worden niet hooger dan 2½—3 el. Zij staan liefst op eene eenigzins beschutte standplaats en vrij van de felste zonnestalen.

— PLICATA. Uit het Noordwesten van Noord-Amerika. Deze wordt dikwijls verward met de *Warreana*, waarvan zij echter zeer onderscheiden is. Zij vormt eene uitgebreide pyramide, veel meer gesloten dan die van de *occidentalis*, en is eene zeer goede soort.

— PYRAMIDALIS (BIOTA).

Biota cupressoides.

Vaderland: het noorden van Azië, China en Japan, volgens Lindley ook het Himalaya-gebergte. De hoofdtakken groeien vrij evenwijdig met den stam op, en de boom vormt eene goed geslotene pyramide. Het is ook eene schoone *Thuja.*

— SIEBOLDI NANA (BIOTA).

Thuja chinensis nana, ook *elegans* en *japonica.*

Een van boven afgerond, kegelvormig gewas, dat mede vrij laag blijft, en hoewel redelijk dicht groeiende, toch niet tot de allerschoonste kan gerekend worden.

TH. TATARICA. Eene zeer onbestemde soort. De een noemt haar eene pyramidaalvormige *Biota*, de ander, eene *Biota* met horizontale takken, terwijl die, welke ik onder dien naam bezit, niets anders is dan een breedgroeiende en niet zeer hoog wordende variëteit der gewone *Arbor vitae. (T. occidentalis)*.

— ZUCCARINI. Van von Siebold ontvangen, maar nog te kort in mijn bezit om te bepalen wat het worden zal.

Wij hebben hier weder een zeer uiteenloopend geslacht behandeld, dat men voor den liefhebber die het meer om schoone planten dan om wetenschappelijke indeelingen te doen is, tot drie Typen of hoofdvormen brengen kan, namelijk *occidentalis*, *orientalis* en *gigantea*. Ik geloof van het geheele geslacht de voornaamste opgegeven te hebben. Er worden nog wel meerdere aangeboden, maar die zijn, voor een deel althans, weinig afwijkende variëteiten, die men uit zaad nog lichtelijk wint. Voor den vriend van verscheidenheden, die groote getallen behoeft, zullen wij nog eenige namen nederschrijven.

Thuja falcata.

— *intermedia.* Uit het zaad der *flagelliformis.*

— *occ. hybrida.*

— — *macrocarpa.*

— — *nana*, ook *slaveana.*

— *orientalis freneloïdes.*

Hoewel allen sterk genoeg zijn voor onze luchtstreek, kunnen velen die tot de *Biota's* behooren, in onze allerkwaadste winters iets lijden. De *Thuja's* zijn in den regel veel harder, en lijden nimmer. Zij kunnen dus meer vrij geplant worden, terwijl de *Biota's* liever meer of minder beschutte plaatsen hebben. Terwijl de *Biota's* reukloos zijn, hebben de *Thuja's* een balsamieken reuk, en daar zij in het algemeen breeder groeien, bekleeden zij beter den grond.

De naam: *arbor vitae* (levensboom) werd door de ouden aan verschillende coniferen gegeven, maar thans is alleen de *Thuja occidentalis* onder dien naam bekend. Men veronderstelt dat het is ter zake van den zeer langen duur van het gekleurde hout en van een uit de vruchten getrokken medicament.

Thujopsis.

T. BOREALIS.

Thujopsis tsugatskoij of *tchugatskoijae.*

Cupressus nootkaensis.

Chamaecyparis nutkaensis.

Vaderland: de Nootkasond en het noordoosten van Noord-Amerika, alsmede de nabuurschap van het Meer Tschoudskoe in Rusland. Zij bereikt eene hoogte van 30—35 el. Deze bij uitstek schoone conifeer is ingevoerd in Frankrijk in 1851. Het is zonder tegenspraak een der schoonste aanwinsten voor ons ruw klimaat. In dit opzicht en ook om den prijs der schoonheid kan zij dingen met de *Cupressus lawsoniana.* Zij heeft nog al eenige gelijkenis met verschillende *Thuja's*, maar zij wint het van allen in schoonheid, behalve van de *gigantea* en hare vormen, door haar schilderachtigen vorm hare ranke, meer fijne toppen en door een onveranderlijk, helder, blauwachtig groen. Deze eigenlijk zich zelf genoeg aanprijzende conifeer laat zich in hooger noordelijke streken aanplanten dan de meeste verwanten. In Petersburg staat zij den winter zonder eenigen hinder door.

— — FOL. VAR. Deze zilverbonte variëteit is niet te recommandeeren, daar zij zeer onstandvastig is.

— — VIRIDIS. Is veel meer heldergroen, en groeit iets meer gesloten dan de stamsoort. Zij variëert er genoeg mede om nevens deze eene plaats te verdienen.

— DOLOBRATA. Vaderland: Japan, vanwaar zij in 1853 in den botanischen tuin te Leiden is gekomen. Het is een tot vrij groote hoogte zich verheffende boom, met zeer dikken stam en zeer eigendommelijken vorm. De hoofdtakken staan ongeregeld om den stam, maar de twijgen tweerijig. De bladeren staan op 4 rijen, twee aan twee kruisgewijze boven elkander en schubvormig tegen den tak aangesloten, elkander bijna bedekkende. De jonge twijgen hebben oppervlakkig eenige gelijkenis met sommige mossoorten. Deze van alle andere harde coniferen zoo afwijkend gevormde boom is volkomen hard, en

zal, als hij meer algemeen kan worden, eene waardige plaats innemen onder de waardigste coniferen. De zaadkegels groeien aan de toppen der takken, gelijken eenigzins op die der *Cryptomeria Japonica*, en worden eerst in het tweede jaar rijp. Er moet eene laagblijvende variëteit van bestaan *(T. borealis nana)* onder den naam Nezu, die niet hooger wordt dan 2 el, maar overigens aan de soort gelijk is.

T. D. FOL. VAR. Deze in Japan gevondene door Fortune en Veitch ingevoerde, zilverbonte variëteit is niet volkomen standvastig, maar toch schoon genoeg om eene plaats waardig te zijn, ook daarom, dat die enkele voorwerpen, die haar bont mogten verliezen, toch altijd *dolobrata's* blijven.

— LAETEVIRENS. Deze nog kortelings in mijn bezit zijnde, nieuwe *Thujopsis* schijnt lager te zullen blijven. Haar gewas is in alles veel fijner en niet zoo glanzend groen. Meer kan ik er nog met geene zekerheid van zeggen, maar ik twijfel geen oogenblik of het zal ook eene schoone plant worden.

Wellingtonia (Reuzenspar).

W. GIGANTEA. *Sequoia gigantea. Washingtonia gigantea*, of *Californica.* Deze kolossale en wereldberoemde boom heeft zijn vaderland in Californië. Hij kan de enorme hoogte bereiken van 125—130 el. De eerste zaden zijn naar Engeland gekomen door Lobb, in 1853, en het volgende jaar naar Frankrijk, door Boursier de la Rivière. Thans schijnt hij in het laatstgenoemde land reeds rijp zaad te geven.

Van de namen, hem door verschillende plantkundigen gegeven, is die van Lindley behouden gebleven, namelijk *Wellingtonia.* Zijn hout schijnt weinig waarde te hebben; het is licht, en heeft eene roode tint.

Daar de boom reeds vrij algemeen bekend is, zullen wij zijne groeiwijze en uiterlijk aanzien niet nader beschrijven, maar alleen aanmerken, dat hij volkomen hard is tegen onze winterkoude, en dat hij nog al eenigzins moeielijk te verplanten is. Het beste is, de jonge planten in de kweekerijen dikwijls te ver-

plaatsen, om haar te dwingen meerdere en fijnere wortels te maken, en een jaar vóór de aflevering in eene mand te planten en daarmede in te graven. Op deze wijze zal men ze, zonder wortel of aardkluit te beschadigen, verzenden kunnen.

De namen, aan dezen boom door de reizigers gegeven, getuigen van de impressie die dit zoo merkwaardig gewas op hen gemaakt heeft.

Reus der Bergen, Koning der Plantenwereld, Plantenkolossus, Mammouth enz. En geen wonder! Het is toch het meest bewonderenswaardige door zijn monsterachtigen omvang.

In de valei van Cavaleros, op de hoogte van Sierra Nevada, 75 lieues van St Francisco, (de lieu is gelijk aan 4444 N. el), 500 el boven het waterpas der zee, staan, op eene oppervlakte van p. m. 40 bunder, een 80 of 90 tal van deze boomen, variërende van 60—125 el hoogte. De kleinste heeft nog 5 el diameter. Het zij mij vergund hier ten slotte nog eenige bijzonderheden, deze boomen betreffende, bij te voegen, getrokken uit het reisverhaal van B. Mollhausen, die op zijne reis naar den Mississippi deze streken bezocht heeft. Bij het aangeven der verschillende maten, ben ik onzeker welke voeten hij gebruikt heeft, doch bij zulke geduchte afmetingen komt het op eene kleinigheid niet aan, en denke de lezer gerust aan onze oude Rijnlandsche voeten.

„De eigenaar dier streek heeft aan elken boom een naam gegeven. Een daarvan is, na een moeitevollen arbeid van vijf man gedurende vijfentwintig dagen, omgehouwen. Hij draagt den naam van big tree (de dikke boom). Hij had een omtrek van 96 voet en eene hoogte van 300 voet. De oppervlakte van de overgeblevene stomp heeft men glad gemaakt. Daarop is plaats voor 16 walsende paren. Door telling der houtringen is gebleken, dat deze boom ruim 3000 jaren oud moet zijn. Verder heeft men de miner's cabin (de mijnwerkershut), aldus naar eene holte in den stam genoemd. De three sisters (de drie zusters), die zoo digt bij elkander staan, dat zij uit eenen wortel ontsproten schijnen te zijn, de old bachelor (de

oude vrijer), de hermit, husband and wife, alle welke in omvang en hoogte slechts weinig of niet voor eerstgenoemden onderdoen. Eene groep heeft den naam van de family group ontvangen, bestaande uit den vader, de moeder en vierentwintig kinderen. De vader is reeds voor jaren omgevallen en op de hoogte van 300 voet afgebroken. Op dat punt heeft hij nog eenen omtrek van 40 voet, terwijl zijn omtrek nabij den grond 110 voeten bedraagt. Zijne vermoedelijke geheele hoogte was 450 voet. De moeder heeft een omtrek van 91 voet en eene hoogte van 327 voet. Ook ligt daar een holle, op 75 voet hoogte afgebrokene stam, waaraan men den naam horse-backride (paardenrid) heeft gegeven, omdat men gemakkelijk door de onderste helft heen te paard kan rijden."

Bovengenoemden big tree heeft men ter lengte van 116 voeten geschild, en het is deze schorschring, dien men eerst te New-York en later in het glazen paleis te Sydenham, heeft ten toon gesteld.

EINDE.

MISSTELLINGEN EN DRUKFOUTEN.

Bladz.	2	regel	9 v. b.	staat:	NEGUNDA,	moet zijn:	NEGUNDO.
„	6	„	13 v. b.	„	afkoppen,	„	afkappen.
„	12	„	5 v. b.	„	Compact,	„	Engelenboom.
„	–	„	7 v. o.	„	itroenkruid,	„	Citroenkruid.
„	20	„	13 v. o.	„	CHAMLAGU,	„	CHAMLAGII.
„	26	„	12 v. b.	„	sneewvlokboom,	„	sneeuwvlokboom.
„	43	„	4 v. o.	„	*Meditternae*,	„	*Mediterranea.*
„	–	„	1 v. o.	„	*Er.lata*,	„	*E. alata.*
„	50	„	1 v. b.	„	Bergthel,	„	Bergthee.
„	60	„	15 v. o.	„	*Dakoon*,	„	*Dahoon.*
„	73	„	15 v. b.	„	FECDERE,	„	FLEDERE.
„	74	„	5 v. b.	„	*acumina*,	„	*acuminata.*
„	–	„	15 v. o.	„	verder onbekend,	„	vader onbekend.
„	78	„	16 v. b.	„	Cocalus,	„	Cocculus.
„	128	„	14 v. o.	„	Smyphoria,	„	Symphoria.
„	129	„	7 v. b.	„	Rege,	„	Regel.
„	137	„	6 v. o.	„	*monumentalis*, voeg bij:,		die dezelfde is als *pyramidalis*,
„	157	„	13 v. b.	„	FITZ-ROYA PATAGONICA als eene soort van DACRYDIUM. Dit is zoo niet; het is een eigen geslacht.		
„	163	„	12 v. b.	„	Canessens,	moet zijn:	*canescens.*
„	165	„	10 v. b.	„	staan,	„	staan vrij.
„	189	„	11 v. b.	„	MITSCHILLI,	„	MITSCHELLI.
„	196	„	3 v. b.	„	planters,	„	planten.

